

การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
CREATION OF MODERN BUDDHIST MEDIA WITH THE FORM
OF DHARMA PUZZLES

วารินทร์ เงินลาด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ
คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

วารินทร์ เงินลาด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ
คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
Creation of Modern Buddhist Media with the Form of Dharma
Puzzles

ชื่อ - นามสกุล นายวารินทร์ เงินลาด
สาขาวิชา ทัศนศิลป์และการออกแบบ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ไชยพจน์ หวลมานพ, ปร.ด.
ปีการศึกษา 2566

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณสุชาติ เกาทอง, MFA)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์สมพร ฐรี, ปร.ด.)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์รุ่งนภา สุวรรณศรี, ปร.ด.)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไชยพจน์ หวลมานพ, ปร.ด.)

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อนุมัติวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิช บุญทองเล็ก, ปร.ด.)

วันที่ 27 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2566

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
ชื่อ – นามสกุล	นายวารินทร์ เงินลาด
สาขาวิชา	ทัศนศิลป์และการออกแบบ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ไชยพจน์ หวลมานพ, ประ.ด.
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ ตีความ สร้างองค์ความรู้ และสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบภาพประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และสุนทรียะ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักวิชาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบ และบุคคลทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดปัญญาบันฑิตารามโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 คน พบว่าส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 20-50 ปี เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) เป็นการนำเสนอรูปแบบให้ประจักษ์ทางสายตาแก่ชาวพุทธ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุมีผล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทดลองผสมผสานจินตภาพสมมติจากปริศนาธรรม 2) การออกแบบภาพประกอบทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจเนื้อหา สาระ คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 3) การประเมินความการรับรู้และเข้าใจของผู้คนในภาพประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรมทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจของผู้คนในรูปแบบแสดงผลงานศิลปะ ส่งเสริมสร้างจินตนาการ ประสบการณ์ ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีการแนะนำ และบอกต่อผู้อื่นให้มาชมผลงานภายในวัดปัญญาบันฑิตาราม จังหวัดปทุมธานี มากยิ่งขึ้น เป็นอีกหนทางหนึ่งช่วยให้สังคมไทยเกิด ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์ สื่อสมัยใหม่ ปริศนาธรรม

Thesis Title Creation of Modern Buddhist Media with the Form of Dharma Puzzles
Name – Surname Mr. Warin Ngermlad
Program Visual Art and Design
Thesis Advisor Associate Professor Chaipoth Hualmanop, Ph.D.
Academic Year 2023

ABSTRACT

Research on the creation of modern Buddhist media in the form of dharma puzzles aimed to analyze, interpret, and create a body of knowledge, and create illustration for modern Buddhist media in the form of Dharma puzzles using the principles of art composition, the theory of visual perception, history, and aesthetics.

The samples included creative illustrators and general people in Bangkok and its vicinity who visited Panyanantaram temple. The 180 people were randomly selected. It was found that most of them were 20-50 years old. There were more female than male.

The research findings were as follows: 1) it was presented to the Buddhists by using artistic creativity to thoroughly analyze and synthesize knowledge that can be explained rationally. 2) The illustration made the viewers understand the content, essence, and teachings of the Lord Buddha more deeply. 3) The evaluation of people's perception and understanding in the modern media illustration of Buddhism in the form of puzzles causes awareness and understanding of people in the form of art exhibitions and promotes imagination and experience in the teachings of the Buddha more widely. There is a recommendation telling others to come and see the works in Panyanantaram temple, Pathum Thani province. It is another way to help Thai society to develop precepts, concentration, and wisdom, which is a way to merit and happiness.

Keywords: creativity, modern media, dharma puzzles

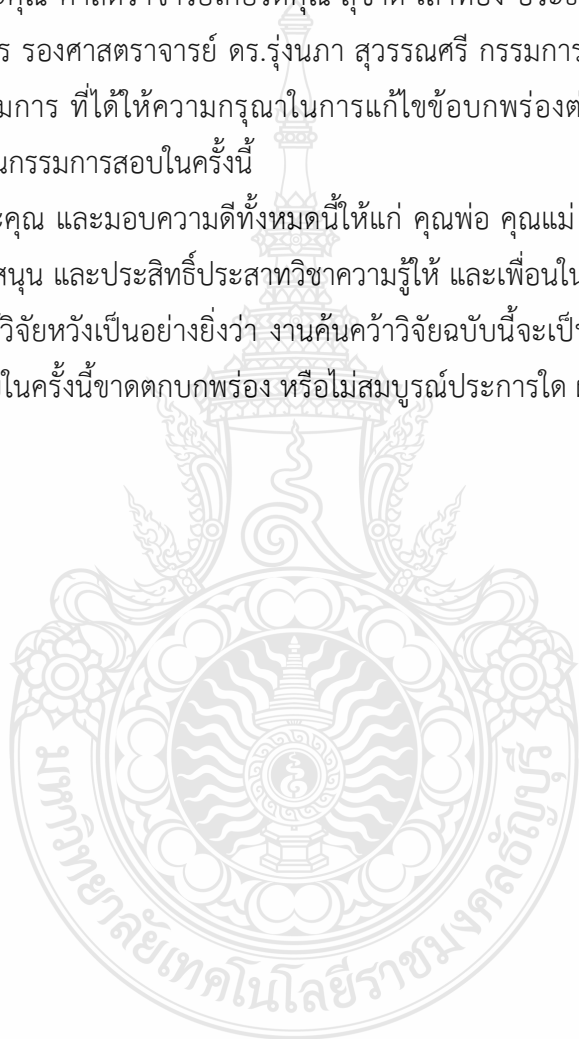
กิตติกรรมประกาศ

การทำงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้ทำการศึกษาวิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุชาติ เถาทอง ประธานกรรมการ ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ กรรมการ ที่ได้ให้ความกรุณาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานวิจัย รวมทั้งเสียสละเวลาในการเป็นกรรมการสอบในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ และมอบความดีทั้งหมดนี้ให้แก่ คุณพ่อ คุณแม่ พี่น้อง เพื่อน และคณะครู-อาจารย์ ที่ให้การสนับสนุน และประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และเพื่อนในสาขาทุกคนที่เป็นกำลังใจ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานค้นคว้าวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ หากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ขาดตกบกพร่อง หรือไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้วิจัยขอกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

วารินทร์ เงินลาด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(3)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญภาพ.....	(12)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 สมมุติฐานการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 ปรีศนาธรรมในพุทธปรัชญา.....	8
2.2 การตรัสรู้.....	16
2.3 การนิพพาน.....	20
2.4 การเป็นพุทธมามกะ.....	25
2.5 รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม	27
2.6 ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.7 องค์ประกอบของศิลปะ	36
2.8 ทักษะตู่ในงานประติมากรรม	51
2.9 หลักการออกแบบกราฟิกและสื่อดิจิทัล.....	59
2.10 งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	78
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
3.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
4.1 การนำเสนอผลการการวิเคราะห์.....	88
4.2 ผลการวิเคราะห์การสร้างสรรค์.....	120
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	160
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	160
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา.....	161
5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	166
5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคต.....	167
บรรณานุกรม.....	168
ภาคผนวก.....	170
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	171

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข แบบประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	204
ภาคผนวก ค หนังสือราชการ.....	210
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการวิจัย.....	216
ประวัติผู้วิจัย.....	223

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ตารางที่ 2.1 แสดงแผนผังองค์ประกอบของศิลปะ.....	43
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และคำร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน.....	89
ตารางที่ 4.2 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้หากได้แสดงผลงานทางศิลปะ ที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม.....	90
ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์ พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	94
ตารางที่ 4.4 แสดงการวิเคราะห์พระอจนะ วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย.....	95
ตารางที่ 4.5 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร.....	96
ตารางที่ 4.6 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปปางมารวิชัย พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ กรุงเทพมหานคร.....	97
ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปปางสมาธิ วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร.....	98
ตารางที่ 4.8 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปปางมารวิชัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร.....	99
ตารางที่ 4.9 แสดงการวิเคราะห์เศียรพระศรีสรรเพชญ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร.....	100
ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปปางตรัสรู้ วัดพนัญเชิง กรุงเทพมหานคร.....	101
ตารางที่ 4.11 แสดงการวิเคราะห์ธรรมจักรสลักหิน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร.....	102
ตารางที่ 4.12 แสดงการวิเคราะห์คัมภีร์ใบลาน.....	103
ตารางที่ 4.13 แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดพนัญเชิง จังหวัดกรุงศรีอยุธยา.....	104
ตารางที่ 4.14 แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดไชยญาติ กรุงเทพมหานคร.....	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.15	แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร.....	106
ตารางที่ 4.16	แสดงการวิเคราะห์สถาปัตยกรรม วัดพนัญเชิง.....	107
ตารางที่ 4.17	แสดงการวิเคราะห์สถาปัตยกรรม พระที่นั่งพุทไธสวรรย์.....	108
ตารางที่ 4.18	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1 (นิพพาน)	121
ตารางที่ 4.19	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2 (พระพักตร์พระพุทธรูป)	122
ตารางที่ 4.20	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3 (พุทธมามกะ)	122
ตารางที่ 4.21	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1.....	123
ตารางที่ 4.22	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2.....	124
ตารางที่ 4.23	สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3.....	125
ตารางที่ 4.24	การวิเคราะห์มูลฐานค่าจำเพาะ และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบศิลป์ และเนื้อหาทางศิลปะ.....	126
ตารางที่ 4.25	การสร้างสรรคจินตภาพประติมากรรมสมมุติ แนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1.....	129
ตารางที่ 4.26	การสร้างสรรคจินตภาพประติมากรรมสมมุติ แนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2.....	130
ตารางที่ 4.27	การสร้างสรรคจินตภาพประติมากรรมสมมุติ แนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3.....	131
ตารางที่ 4.28	การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 1.....	132
ตารางที่ 4.29	การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 2.....	132
ตารางที่ 4.30	การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 3.....	133
ตารางที่ 4.31	สรุปผลการคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ.....	133
ตารางที่ 4.32	แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 1.....	135
ตารางที่ 4.33	แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 2.....	142
ตารางที่ 4.34	แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 3.....	148
ตารางที่ 4.35	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน.....	155

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.36 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม ที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม.....	156
ตารางที่ 4.37 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางองค์ความรู้ปริศนาธรรม.....	158
ตารางที่ 5.1 แผนภูมิการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม.....	161

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	ปริศนาธรรม อุปมา แห่งนิพพาน.....	10
ภาพที่ 2.2	พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จ.พิษณุโลก.....	11
ภาพที่ 2.3	ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี.....	30
ภาพที่ 2.4	ผลงานของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ประติมากรรมปูนต้ำ ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย หล่อด้วยซีเมนต์ทั้ง 8 ด้าน.....	31
ภาพที่ 2.5	อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร.....	31
ภาพที่ 2.6	ภาพจิตรกรรมปางชนะมาร และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 1.....	33
ภาพที่ 2.7	กลุ่มคนเล่นน้ำ (The Great Bathers).....	34
ภาพที่ 2.8	ทำนงผู้หญิงเต็มตัว และขลุ่ยทิพย์.....	35
ภาพที่ 2.9	ผลงานของ ทินกร กาศรสวรรณ “ครอบครัวใหญ่” Intaglio.....	36
ภาพที่ 2.10	พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย และพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอู่ทอง.....	41
ภาพที่ 2.11	ธรรมศิลป์ และ Adoration of Buddha’s Footprint.....	43
ภาพที่ 2.12	ผลงานของ ไฮส์ อาเอชลิมแมน (Heinz Aeschlimann).....	44
ภาพที่ 2.13	ผลงานของ มาร์ค ฟอร์เนส (Marc Fornes).....	45
ภาพที่ 2.14	Potluck และ Creative Sport.....	46
ภาพที่ 2.15	วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร.....	48
ภาพที่ 2.16	พระพุทธไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	50
ภาพที่ 2.17	ประติมากรรมภาพปูนสูง พระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ 9.....	53
ภาพที่ 2.18	ประติมากรรมลอยตัวรูปพระวิษณุจตุรภุชหรือพระวิษณุ 4 กร.....	54
ภาพที่ 2.19	ประติมากรรมลอยตัวศิลปินที่สร้างผลงานศิลปะในยุคดิจิทัล.....	55
ภาพที่ 2.20	ทำพิมพ์หุบ คุณทองแดง ผลงานของ ชิน ประสงค์.....	56
ภาพที่ 2.21	ประติมากรรม รูปปั้นรูปรถปอร์เช่ที่ขับเคลื่อนขึ้นฟ้าด้วยความเร็วสูง.....	57
ภาพที่ 2.22	ประติมากรรมทวารวดี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดปราจีนบุรี.....	58
ภาพที่ 2.23	การออกแบบลายเส้น.....	68
ภาพที่ 2.24	ลักษณะรูปร่าง.....	68
ภาพที่ 2.25	ลักษณะรูปทรง.....	69
ภาพที่ 2.26	ลักษณะน้ำหนักแสงเงา.....	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 2.27 ลักษณะพื้นผิว.....	70
ภาพที่ 2.28 การออกแบบพื้นที่ว่าง.....	70
ภาพที่ 2.29 ลักษณะของสี.....	71
ภาพที่ 2.30 การออกแบบตัวหนังสือ.....	71
ภาพที่ 4.1 ผลงานเรื่อง ประตูลู่นิพพาน เป็นภาพจิตรกรรมสีอะคริลิคบนผ้าใบ.....	110
ภาพที่ 4.2 ผลงานเรื่อง พระพักตร์พระโพธิญาณ ภาพจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ.....	114
ภาพที่ 4.3 ผลงานเรื่อง ยมปาฏิหาริย์ เป็นภาพจิตรกรรมสีอะคริลิคบนผ้าใบ.....	118
ภาพที่ 4.4 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธามะกะ, นิพพาน.....	134
ภาพที่ 4.5 ประติมากรรมปริศนาธรรม นิพพาน.....	135
ภาพที่ 4.6 แสดงความสมดุลของเส้นแกนแนวตั้ง (Vertical axis) แนวนอน (Horizontal axis).....	138
ภาพที่ 4.7 แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว.....	139
ภาพที่ 4.8 แสดงบริเวณที่ว่าง.....	139
ภาพที่ 4.9 ประติมากรรมปริศนาธรรม พระพักตร์พระพุทธรูป.....	141
ภาพที่ 4.10 แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว.....	144
ภาพที่ 4.11 แสดงบริเวณที่ว่าง.....	145
ภาพที่ 4.12 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธามะกะ, นิพพาน.....	147
ภาพที่ 4.13 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธามะกะ.....	147
ภาพที่ 4.14 แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว.....	150
ภาพที่ 4.15 แสดงบริเวณที่ว่าง.....	150

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว ทำให้สังคมไทยมีความศรัทธาในพุทธศาสนามายาวนานนับตั้งแต่นั้นมา การยึดถือตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนาทำให้สังคมไทย มีจิตใจดีงาม มีความเมตตาปราณี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความกตัญญูรู้คุณ รู้จักการทำความดีละเว้นทำชั่ว มีสติสัมปชัญญะ มีhiriโอบีปะละอายต่อบาป มองโลกในแง่ดี มีจิตใจกว้างขวาง เป็นผู้ร่าเริงพร้อมไปด้วย มโนธรรม และคุณธรรม ด้วยเหตุผลนี้เอง จิตใจของคนไทยส่วนใหญ่จึงมีนิสัยที่อ่อนน้อมไปตามหลักพุทธศาสนา ดังกล่าวคือ ประชาชนชาวไทยมีนิสัยรักความสงบ เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์ พุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานอันสำคัญต่อวัฒนธรรมไทย และสังคมไทยอย่างแนบแน่นจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคม และวัฒนธรรมไทย ได้แก่ อุปนิสัย และจิตใจ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณี และการศึกษา (ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน) ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา และสังคมไทยในอดีต ได้แก่ เป็นสถานศึกษา เป็นที่สงเคราะห์หู่ตรหลานที่ เป็นสถานพยาบาลรักษาผู้เจ็บป่วยตามความรู้ เป็นที่พักอาศัยของผู้ที่เดินทางไกล เป็นที่พบปะสังสรรค์พักผ่อนหย่อนใจหาความรู้ของชาวบ้าน เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาล และมหรสพต่าง ๆ เป็นที่ไกลเกลียดชังพิพาทของชาวบ้านเพื่อหาความยุติธรรมโดยทางวัด เป็นตัวกลางในการไกลเกลียด เป็นที่ปรึกษาการครองตนแก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และความทุกข์ร้อน เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม เป็นคลังพัสดุเก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนำใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือนำเอาไปใช้เมื่อมีงานที่บ้านตนเอง เป็นศูนย์กลางการปกครองท้องถิ่น เป็นที่บำเพ็ญกุศลกิจหรือประกอบพิธีกรรมตามประเพณี เป็นต้น

ปัจจุบันในสังคมไทยห่างไกลจากพุทธศาสนามาก จากผลสำรวจแบบสอบถามของนิด้าโพล เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 คนไทยยอมรับตนเองห่างไกลพุทธศาสนาเกิน 60% เนื่องจากบริบทด้านครอบครัว และสังคมมีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป สอดคล้องกับลักษณะครอบครัวไทยในปัจจุบันจากบทความของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ The 101.World ลงไว้วันที่ 16 เมษายน 2561 ได้ให้คำนิยามลักษณะครอบครัวไทยดังนี้ 1) เป็นครอบครัวขนาดเล็ก 2) เป็นครอบครัวเดี่ยว 3) เป็นครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว 4) เป็นครอบครัวไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตาพ่อแม่มดลูก 5) เป็นครอบครัวคู่สามีภรรยาที่ไม่มีลูก 6) เป็นครอบครัวที่มีรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับรุ่นหลาน

7) เป็นครอบครัวเปราะบาง มีลักษณะผู้สูงอายุต้องพึ่งพาตนเองหรือดูแลคนอื่น 8) มีครอบครัวสี่รุ่น ชายรักชาย หญิงรักหญิง 9) ครอบครัวย้ายไปโลกดิจิทัล ในปัจจุบันสังคมไทยมักใช้ช่องทางติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น โดยผ่านทางช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ และเฟซบุ๊ก จนสังคมไทยจึงกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธดั้งเดิม ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ทำให้สภาพสังคมไทยตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายลงไป วิธีชีวิตชนบทรรมนิยม ประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้แทบจะไม่หลงเหลือ ความเชื่อปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนที่บันดาลให้ทั้งคุณและโทษ การเชื่อถือผีบางเทวดาทำให้สังคมไทยเข้าใจหลักธรรมคลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และวิถีพุทธแท้-เทียม ตลอดจนคุณค่าแท้คุณค่าเทียม จึงเกิดความสับสนขึ้นในสังคมไทยเพราะพฤติกรรมของชาวพุทธควรเชื่ออย่างไร และเชื่ออะไร นั้นบ่งบอกการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน การนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมีความเสื่อมถอยพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัง 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน 1) ปัจจัยภายนอก การทำลายล้างโดยบุคคลต่างศาสนารูปแบบต่าง ๆ 2) ปัจจัยภายใน คือ การทำลายโดยชาวพุทธเอง 2.1) พระสงฆ์ทำผิดวินัย เช่น ผิดในกาม เสพของมีนเมา เล่นการพนัน ฯลฯ 2.2) การแต่งกายเลียนแบบสงฆ์ (ลักเพศ) มีพฤติกรรมเป็นฆราวาสดั่งพาดหัวหนังสือพิมพ์หลายครั้งจนญาติโยมที่ศรัทธากล้าแข้งในศาสนา บางท่านถึงกับศรัทธาถอยห่างหลังให้วัด 2.3) การใช้เครื่องแบบ และรูปแบบของศาสนาเป็นเครื่องมือหากิน หาผลประโยชน์บนพื้นฐานศรัทธาของชาวบ้าน พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียเหลือเพียงร่องรอยความเจริญในอดีต ที่เป็นเช่นนี้เพราะปัจจัยภายใน นักบวชประพฤติตนไม่ต่างไปจากฆราวาส ผู้คนจึงถอยศรัทธาจากค่อย ๆ เสื่อม และทวีความรุนแรงถึงขั้นสูญไปหมด มีปัจจัยอีก 4 ประการ 1) สาวกวิกล 2) ประชาชนวิบัติ 3) พระมหากษัตริย์ขึ้นหน้า 4) ศาสนาพิการ คือ สาวกวิกล หมายถึงพระภิกษุไม่ประพฤติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาประพฤตินอกธรรมวินัย พวกนอกศาสนายกมารุกรานเช่นฆ่า ประชาชนก็ถึงกาลวิบัติ อีกทั้งพระมหากษัตริย์ก็ยังนับถือลัทธิอื่นไม่นับถือพระพุทธศาสนา ศาสนาจึงพิการถึงตาย เมืองไทยพระพุทธศาสนาอยู่ได้เพราะมีพระมหากษัตริย์นับถือพุทธศาสนา ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์นับถือแล้ว คงไม่เหลือพระพุทธศาสนาไว้ให้กับคนรุ่นหลังได้เห็นอีกต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม โดยวิธีการออกแบบสื่อสมัยใหม่รูปแบบประติมากรรมปรีศนาธรรมที่ไม่มีในอดีต เพื่อมาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เข้ากับรูปแบบในยุคในปัจจุบัน จะได้เพิ่มช่องทางการเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ สร้างองค์ความรู้ และศรัทธาที่มีปัญญากำกับ ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และส่งเสริม คุณค่าทางความดี คุณค่าทางความงาม การอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาให้คงอยู่ และสืบทอดตลอดไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1.2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1.2.3 เพื่อสร้างองค์ความรู้ในผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

เห็นผลงานการสร้างสรรค์ประติมากรรมประกอบชุดพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรมแล้ว จะช่วยให้สังคมไทยเกิด ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตแหล่งข้อมูล

1.4.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลด้านการศึกษ ภาพจิตรกรรมผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และปริศนาธรรม สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับการออกแบบประติมากรรมปริศนาธรรม จำนวน 3 ท่าน

2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลด้านการการศึกษาสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม จำนวน 3 ท่าน

1.4.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามวัยทำงาน เพศชาย - หญิง ที่สนใจการแสดงผลงานศิลปะประติมากรรมปริศนาธรรม ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมหรือเยี่ยมชมวัด ปัญญานันทาราม ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ด้วยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 ท่าน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

1.4.1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

1) วัดปัญญานันทาราม

ที่อยู่: เลขที่ 1 หมู่ 10 ซอยวัดปัญญา คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120

1.4.2 ขอบเขตของการวิเคราะห์

1) ศึกษาด้านความศรัทธาตามหลักคำสอนพุทธศาสนาของคนไทยในภาคกลาง

2) ศึกษาแนวเรื่องปริศนาธรรม งานจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยจะเน้นการวิเคราะห์ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออกที่สัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ และความสัมพันธ์กับคติความเชื่อของคนในภาคกลาง

3) ศึกษาผลงานจิตรกรรมจากศิลปิน

- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง
- อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์
- อาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ

4) ศึกษาการออกแบบกราฟิกดีไซน์

5) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4.3 ขอบเขตของการสร้างสรรค์

1) รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม (Semi - Abstract Art) การสร้างสรรค์ 3 ชุด รูปแบบผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม 3 ผลงาน เทคนิคการทำโครงสร้างประติมากรรม หุ้มด้วยลวดลายการออกแบบกราฟิกดีไซน์ปริ้นด้วยเครื่องพิมพ์สติกเกอร์ PVC ขนาด 2.40 x 2.40 x 1.80 เมตร

1.4.4 ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรต้น ศิลปะพุทธศานาในรูปแบบปริศนาธรรม จากภาพจิตรกรรมประติมากรรม สถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์

2) ตัวแปรตาม สื่อสมัยใหม่ในรูปแบบประติมากรรมปริศนาธรรม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา (Buddhist faith) หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นความเชื่อที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งผ่านการกลั่นกรองจากปัญญานี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "สัทธาญาณสัมปยุตต์" (ญาณ แปลว่า ความรู้ที่เกิดจากปัญญาสัมปยุตต์ แปลว่า ประกอบด้วย) การถือเอาสิ่งที่ตนเองรู้ ตนเองเห็น โดยปราศจากการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผล เป็นความเชื่อที่ขาดปัญญา พิจารณาถึงเหตุผล ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า "สัทธาญาณวิปยุตต์" อนึ่ง ถ้าเชื่อตามเขาว่าเรียกว่า "อโหสิกรรมศรัทธา" การเชื่อโดยปราศจากสติปัญญาที่ดี เชื่อตามคนอื่นว่าก็ดี ไม่จัดเป็นศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

1.5.2 รูปแบบปริศนาธรรม (Dharma Puzzles) หมายถึง ประติมากรรมที่เกิดจากการออกแบบเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกับรูปภาพ เพื่อให้เกิดองค์ประกอบใหม่ รูปแบบใหม่ โดยวิธีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์ และการเพิ่มประสิทธิภาพของการออกแบบ ได้ซ่อนคำสอนของ

พระพุทธเจ้าอันแสดงถึงความจริงแท้ของธรรมชาติที่ถูกผูกขึ้นอย่างเป็นเงื่อนงำเพื่อให้แก้ให้หายโดยการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ปรีศนาธรรมเกิดจากนักปราชญ์ผู้ชาญฉลาดในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอด โดยการผูกเป็นปรีศนาไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ขบคิดหาคำตอบ เพื่อที่จะได้เข้าถึงหลักคำสอนที่แท้จริงในอีกรูปแบบหนึ่ง การสอนธรรมแบบปรีศนาธรรมนี้ เน้นถ่ายทอดให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมให้แตก โดยการใช้ปัญญาเป็นหลักในการแก้ข้อเงื่อนงำตามหลักคำสอนที่ผูกเอาไว้โดยนักปราชญ์ ผู้สอนธรรม

1.5.3 สื่อสมัยใหม่ (Modern media) หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เกิดจากการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ เป็นต้น โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยให้ข้อมูลที่เป็นสื่อต่าง ๆ เหล่านั้นมาแปลงสภาพ และเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการใช้งาน

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

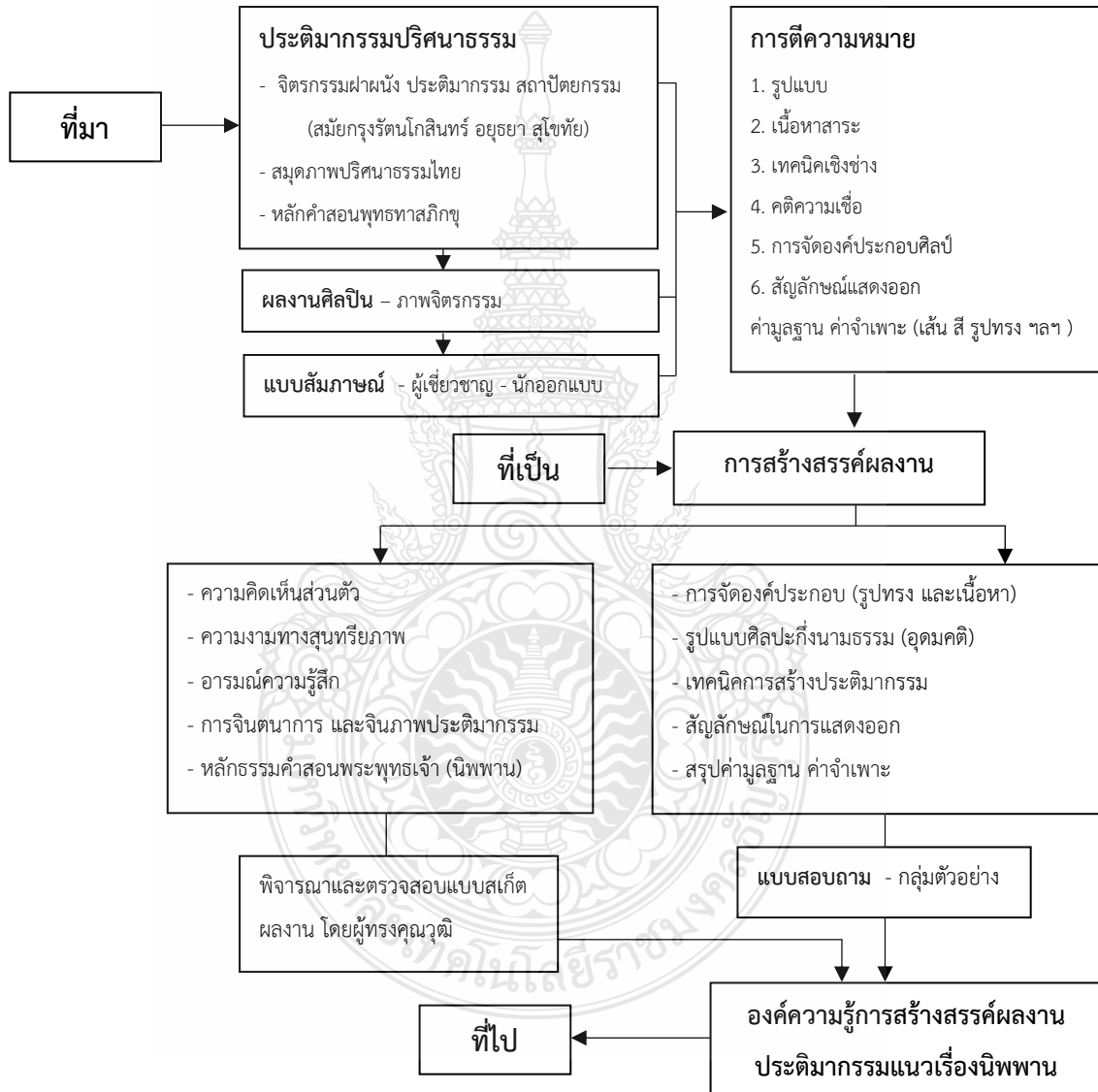
เพื่อส่งเสริมหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา ให้เวียนชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ คือหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และสืบทอดพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่กับประเทศไทยตลอดไป ผู้วิจัยจึงวางกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ตามกระบวนการดังนี้

1.6.1 ที่มาตัวป้อน (input) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาด้วยรูปแบบปรีศนาธรรมในสังคมไทย ทั้งจากการลงพื้นที่ทำแบบสอบถามก่อน-หลังทำงานวิจัย ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ ณ วัดปัญญานันทาราม และการสังเกตพฤติกรรมการแสดงตนของชาวพุทธต่อพุทธศาสนาของสังคมไทยตามสถานที่ศาสนกิจต่าง ๆ การหาข้อมูลจากหนังสือต่าง ๆ และเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต ศึกษาข้อมูลผลงานของศิลปิน รวมทั้งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

1.6.2 กระบวนการ (process) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า มาวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย ด้านการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาด้วยรูปแบบปรีศนาธรรม รวมทั้งผลงานศิลปิน แนวคิด และทฤษฎีทางศิลปะ เพื่อนำมากำหนด รูปแบบ เทคนิค เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์แสดงออก เนื้อหาในการวิจัย เกิดเป็นกระบวนการ และวิธีการการสร้างสรรคผลงานทางด้านศิลปะ

1.6.3 ที่ไปผลผลิต (output) เกิดงานวิจัยที่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม โดยได้รับข้อเสนอแนะ คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนางาน

1.6.4 ผลสะท้อนกลับ (feedback) นำคำแนะนำ ข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สะท้อนกลับมาพัฒนาต่อยอดตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะเพื่อเข้าสู่ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในชุดต่อไป โดยยังอาศัยข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

ตารางภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้รับข้อมูลจากการศึกษา วิเคราะห์ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1.7.2 เกิดผลงานการออกแบบประติมากรรมชุดการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ของพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1.7.3 เกิดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ของพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบกราฟิกเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาด้วยรูปแบบปริศนาธรรม ซึ่งถ่ายทอดคติธรรมเตือนใจชาวพุทธในสังคมไทย ให้เข้าถึงหลักคำสอนของพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ให้มากยิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันสังคมไทยห่างไกลจากพุทธศาสนา มาก จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะดึงให้สังคมไทยได้เข้าถึงพุทธศาสนาโดยผ่านทางรูปแบบผลงานศิลปะ ทั้งนี้ในการสร้างสรรค์ผลงานได้มีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ซึ่งสามารถแบ่งข้อมูลได้ดังนี้

- 2.1 ปริศนาธรรมในพุทธปรัชญา
- 2.2 การตรัสรู้
- 2.3 การนิพพาน
- 2.4 การเป็นพุทธมามกะ
- 2.5 รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม
- 2.6 ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์
- 2.7 องค์ประกอบของศิลปะ
- 2.8 ทัศนธาตุในงานประติมากรรม
- 2.9 หลักการออกแบบกราฟิกและสื่อดิจิทัล
- 2.10 งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง

2.1 ปริศนาธรรมในพุทธปรัชญา

ปริศนากับปรัชญา คำว่า "ปริศนา" หมายถึง สิ่งหรือถ้อยคำที่ผูกขึ้นเป็นเงื่อนงำเพื่อให้แก้ให้หาย เพื่อขบคิด หาข้อเท็จจริง ตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่แฝงเร้นอยู่กับคำปริศนานั้น ๆ ถ้าจะกล่าวในเชิง ขบวนการคิด คำนี้มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า "ปรัชญา" ซึ่งหมายถึง วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้ และความจริง" อันหมายถึง ความรู้หรือความจริงที่เกิดขึ้นหลังจากการคิด และสิ้นความสงสัยหรือ สิ้นความแปลกใจแล้ว โดยความหมายทางปรัชญาตะวันออก เช่น พุทธปรัชญา หมายถึง ความรู้ ที่ประจักษ์แจ้ง ที่สามารถข้ามพ้นแดนแห่งความสงสัยหรือความมืดมนแห่งชีวิต เรียกได้ว่าเป็น "ความรู้อันประเสริฐ" ที่สามารถยกฐานะของผู้รู้ขึ้นสู่ที่สูง คือจาก ปุถุชน เป็นกัลยาณชน และจาก กัลยาณชน เป็นอริยชน จะเห็นได้ว่าคำทั้งสองนี้ต่างก็มีจุดหมาย เพื่อให้เกิดความคลุมเครือมีเงื่อนงำที่แฝงไปด้วย หลักแห่งความจริง ที่ยั่วให้ผู้สงสัยพยายามขบคิดหาคำตอบที่ถูกต้องจนเป็นที่พอใจ แต่เมื่อใด

คำตอบที่แฝงอยู่ในคำที่เป็นปริศนาถูกเปิดเผยหรือสิ้นความสงสัยจากการคิดค้นทางปรัชญาแล้ว คำว่า "ปริศนา" และ "ปรัชญา" ก็จะหมดหน้าที่ไปทันที ฉะนั้นหน้าที่หลักของปริศนา และปรัชญาอยู่ที่การพยายามตั้งปัญหาเพื่อให้เกิดการขบคิดในการแสวงหาความรู้หรือข้อเท็จจริงที่แฝงอยู่ในหลักศีลธรรมอันลึกซึ้ง ทั้งนี้เพื่อจะดึงเอาศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์ออกมานั่นเอง (จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ, 2559, น. 1-2)

ปรัชญา หมายถึงความรู้ที่คลุมเครือ ยังอยู่ในขั้นสงสัย ความรู้ใด ที่มีบทสรุปชัดเจน ตั้งเป็นทฤษฎีได้ จะกลายเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง ความรู้ที่สงสัย ส่วนมากเกี่ยวกับโลกจักรวาล และเป้าหมายของปรัชญาคือรู้เพื่อรู้ นักปราชญ์จึงไม่ยอมรับว่า พุทธศาสนาเป็นปรัชญา เพราะความรู้ในพุทธศาสนาทุกเรื่องมีความแจ่มแจ้งชัดเจน ไม่คลุมเครือ พิสูจน์ได้ ทดสอบได้ เพราะพุทธศาสนาไม่ให้ความสำคัญเรื่องโลก และจักรวาลอันเป็นเรื่องไกลตัว และเพราะพุทธศาสนา ไม่ได้แสวงหาความรู้เพื่อรู้ แต่ให้แสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ดับทุกข์ในชีวิตปัจจุบัน (สนิท ศรีสำแดง, 2544, น. 113)

พุทธศาสนากับพุทธปรัชญาต่างก็เกิดจากคำประศาสน์ของ พระพุทธเจ้า พุทธศาสนาดำเนินไปตามหลักคำประศาสน์ คือ พระไตรปิฎก โดยไม่จำเป็นต้องใช้เหตุผล ตีความคำประศาสน์เหล่านั้น แต่พุทธปรัชญาเกิดจากความจำเป็นต้องใช้เหตุผลตีความคำประศาสน์ เพื่อให้เข้าใจความหมายอันสลับซับซ้อนอยู่ในคำประศาสน์นั้น ๆ (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2532, น. 4)

ตามทัศนะของนักปราชญ์ทั้งสามท่านที่กล่าวมา (จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ, สนิท ศรีสำแดง และอดิศักดิ์ ทองบุญ) ก็พอจะประมวลได้ว่า พุทธศาสนามีหลัก คำสอนที่จริงแท้ในแง่ของศีลธรรม และสามารถพิสูจน์ได้โดยการปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น จึงจะรู้รสแห่งพระสัทธรรมที่แท้จริง โดยปราศจากความสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อความสงสัยหมดไป ปรัชญาที่ทำหน้าที่แบบคลุมเครือก็พลอยหมดหน้าที่ไปด้วยแต่เมื่อใดเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง หรือมีความคลุมเครือในหลักธรรม ย่อมจะมีการตีความหรือวิเคราะห์หลักธรรมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความแจ่มแจ้ง ลักษณะของการวิเคราะห์หรือตีความดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง อาศัยแนวความคิดเชิงปรัชญาเข้ามาช่วยในการหาความรู้ที่ถูกต้อง และ สมเหตุสมผล การวิเคราะห์ หรือ ตีความหมายหลักธรรมตามวิธีการทางปรัชญาดังกล่าว ทำให้เกิดคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตามมามากมาย เช่น คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น ดังนั้น トラปไตที่ยังมีการวิเคราะห์ หรือ ตีความของนักปราชญ์ผู้ที่ยังสงสัยในหลักคำสอนอยู่ ปรัชญาก็ยังคงทำหน้าที่อย่างไม่ลดละเช่นกัน คล้ายกับเป็นปริศนาธรรมให้นักคิดค้นหาคำตอบ เพื่อให้ตัวเองพ้นจากความสงสัยให้ได้ฉับนั้น

ปริศนาธรรม ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ปริศนาในทางธรรม คำว่า "ปริศนาธรรม" หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอันแสดงถึงความจริงแท้

ของธรรมชาติ ที่ถูกผูกขึ้นอย่างเป็นเงื่อนงำเพื่อให้แก้ให้หายโดยการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ปรีศนาธรรมเกิดจากนักปราชญ์ผู้ชาญฉลาดในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอดโดยการผูก เป็นปรีศนาไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ขบคิดหาคำตอบ เพื่อที่จะได้เข้าถึงหลักคำสอนที่แท้จริงใน อีกรูปแบบหนึ่ง การสอนธรรมแบบปรีศนาธรรมนี้ มีลักษณะคล้ายกับการถ่ายทอดธรรมแบบพุทธ ศาสนานิกายเซน (Zen) ของญี่ปุ่น คือ เน้นให้ผู้ที่ถูกถ่ายทอดขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมนั้น ๆ ให้แตก โดยการใช้อยุญาเป็นหลักในการแก้ข้อเงื่อนงำตามหลักคำสอนที่ผูกเอาไว้โดยนักปราชญ์ผู้สอนธรรม ปรีศนาธรรมเป็นคำกลาง ๆ ที่ทำทนายให้ผู้คิดหาคำตอบตามสติปัญญาหรือภูมิธรรมของตนเอง ลักษณะคำตอบหรือการแก้ทนายปรีศนาธรรมของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป อาจมีความต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ตอบ ใครจะตอบอย่างไรก็ไม่ถือว่าผิดเพราะหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งสากล สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้เสมอ เพียงแต่ว่าผู้แก้ทนายจะสามารถนำเอาหลักธรรมที่แฝงอยู่ในปรีศนานั้นมาอธิบายได้สมเหตุสมผล หรือไม่เพียงไรเท่านั้นเอง วิธีการหาคำตอบหลักธรรมในรูปแบบของปรีศนาธรรมนี้ บางครั้งมีการตีความ เพื่อให้หลักธรรมข้อนั้น ๆ เกิดความชัดเจน วิธีการนี้เป็นวิธีการของปรัชญา ที่พยายามจะชี้ให้เห็นในแต่ละประเด็นที่มนุษย์ต้องการจะรู้คำตอบอยู่ที่ว่าใครจะอธิบายข้อเท็จจริงได้ดีกว่า และคำตอบอาจแตกต่างกันออกไป (จักรพรรณ วงศ์พรพวัน, 2559, น. 3-4)

ปรีศนาธรรมแนวเรื่อง อุปมา แห่งนิพพาน

ภาพที่ 2.1 ปรีศนาธรรม อุปมา แห่งนิพพาน

ที่มา : ธรรมสภา, 2560, น. 162

ภาพพระนอนครึ่งซาย นี้เป็นอุปมาของนิพพาน ที่บรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์ บัดนี้ไม่เกี่ยวกับการพบแก้ว ได้แก้ว หรืออะไรทำนองนั้นอีกแล้ว เลิกยึดถือแก้วกันเสียที เอาแก้วไปทิ้งเสียที่ไหนก็ได้ เพราะไม่มีความยึดถือในสิ่งใดเลย การบรรลุนิพพานไม่นิยมเรียกว่า "ญาณ" เพราะกินความกว้าง

เกินไปกว่าที่จะระบุถึงญาณไหนโดยเฉพาะ ท่านอนท่านี้เรียกว่า "สีหไสยา" ควรจะเป็นที่สังเกต และจดจำเอาไว้ด้วย ส่วนภาพครึ่งขวา อุปมาว่า ถ้าการบรรลุธรรมนั้นยังไม่เป็นไป ในระดับสูงสุดเด็ดขาด ก็ยังคงสนใจในแก่นนั้นอยู่โดยปริยาย ดังจะเห็นได้จากภาพว่าแม้จะเดินอยู่ นั่งอยู่ก็ตาม แก้วคือความมีสติ ไม่ยึดมั่นถือมั่น จิตจึงว่าง เหล่านี้จะมีอยู่ในสายตาที่ได้เห็นธรรมแล้ว แก้วไม่หายไปไหน คงปรากฏมากขึ้นตามกำลังแห่งสติปัญญา และเหตุปัจจัยแวดล้อม จนกว่าจะสมบูรณ์เต็มที่ บรรลุนิพพานสูงสุด จึงเลิกยึดถือเด็ดขาดในแก่นนั้น โดยที่แก้วหมดความหมาย ไปในตัวเองอย่างสิ้นเชิงเหมือนภาพนิพพานครึ่งซ้าย (พุทธทาสภิกขุ, 2560, น. 162-163)

ปริศนาธรรมแนวเรื่อง พระพักตร์อันสงบนิ่ง

ภาพที่ 2.2 พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จ.พิษณุโลก

ที่มา : <https://pixabay.com> (2563)

พระหน้าสงบนิ่ง หมายถึง สงบนิ่ง แม้น้ำจะท่วม แผ่นดินจะไหว หรือใครจะทำร้าย ก็สงบนิ่ง รับแรงกระทบต่าง ๆ อย่างมั่นคง และไม่หวั่นไหวไปกับปัญหาทั้งเล็ก และใหญ่ ให้ความรู้สึกเย็นสบายต่อผู้พบเห็นอยู่เสมอ ในชีวิตของเรา ใช่ว่าจะต้องยอมคนอยู่เสมอ หากแต่สามารถฝึกรับแรงกระแทกทุกรูปแบบด้วยความนิ่งสงบได้ สามารถตอบโต้อย่างสร้างสรรค์ และทรงพลัง เพราะคนบ้าจะได้ตอบแบบ

หน้ามืด และคนโง่จะตอบโต้ในขณะที่ตัวเองกำลังโกรธ ส่งผลให้ตัวเอง และคนอื่นตกตายเป็นไปตามกัน หาก รู้จักนั่งสงบรับแรงกระแทกต่าง ๆ ในชีวิตได้เหมือนพระพุทธรูป การตอบโต้จะเกิดจากสติ เกิดจาก ปัญญา และเกิดจากพลังอันยิ่งใหญ่ที่มาจากใจที่สงบนิ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สร้าง บาดแผลให้กับตนเองหรือคนอื่น (สินธุเสน เขจรบุตร, 2560, ออนไลน์)

ปรัชญาชีวิตกับหลักพุทธศาสนา

ประเทศไทยมีอารยธรรมเก่าแก่มาช้านาน มีวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์ ของ ชาติไทยจากการผสมผสาน มาจากแนวคิด และความเชื่อต่าง ๆ ทั้งจากในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงความ เชื่อทางศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทย ถึงแม้ว่า ประเทศไทยจะมีพุทธศาสนา เป็นศาสนา ประจำชาติ แต่ก็ไม่เปิดโอกาสให้ชาวไทยมีอิสระเสรีในการเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ตามความศรัทธา ลัทธิ ศาสนา ที่ชาวไทยนิยม นับถือกันมี 5 ลัทธิ คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนา พราหมณ์ และลัทธิปรัชญาของจีน พุทธศาสนากับปรัชญาชีวิตของชาวไทย ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ พุทธศาสนา มักจะมีปรัชญาในการดำเนินชีวิต อันได้รับอิทธิพล จากหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่มีหลัก ที่สำคัญ ได้แก่ ความจริงในธรรมชาติ หลักจริยธรรมพื้นฐาน จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต ทฤษฎีความรู้ รวมถึงประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ด้วย

2.1.1 ความจริงในธรรมชาติ หลักคำสอนในพุทธศาสนาได้กล่าวสอนให้มนุษย์ สังเกตความ เป็นจริงทางธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเราว่า มีลักษณะอย่างไร เพื่อสอนให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่าง เข้าใจ สภาพที่แท้จริงของตน กล่าวคือ ถ้ามนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับกฎแห่งธรรมชาติ ไม่ฝืนต่อต้าน ตามใจปรารถนาของตน หรือ หลงใหลกับภาพลักษณ์ที่ปรากฏเฉพาะหน้าแล้ว มนุษย์ก็จะมีชีวิตอยู่อย่าง เป็นสุขได้ หลักธรรมดังกล่าวมีอยู่ 3 หัวข้อคือ

ก. หลักปฏิจสุมุบบาท ซึ่งมีสูตรว่า

เมื่อสิ่งนี้มี	สิ่งนี้จึงมี
เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น	สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น
เมื่อสิ่งนี้ไม่มี	สิ่งนี้ก็ไม่มี
เพราะสิ่งนี้ดับไป	สิ่งนี้ก็ดับไป

หลักธรรมข้อนี้ มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า หลักปัจจัยการ ซึ่งหมายถึงลักษณะที่เป็นเหตุ และผล เกี่ยวพันกันอย่างไรไม่มีจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุด อันได้แก่ การสอนให้มนุษย์ เข้าใจสภาวะการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวของสรรพสิ่งว่า ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นเอง แต่ต้องมีเหตุปัจจัยที่อิงอาศัยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

ข. หลักไตรลักษณ์ เป็นหลักที่สอนมนุษย์ให้สังเกต และเปรียบเทียบลักษณะ ของ

ชีวิต และธรรมชาติว่า มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร พุทธศาสนาได้สรุปการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ลงในหลักไตรลักษณ์ว่ามีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) อนิจจตา ความไม่เที่ยงแท้ 2) ทุกขตา สภาวะที่ไม่อาจทนอยู่ในสภาพเดิมได้ 3) อนัตตา สภาวะที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเที่ยง

ค. หลักเบญจขันธ์ เป็นหลักธรรมที่สอนให้เข้าใจว่าสรรพสิ่งในโลกไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม ล้วนเกิดจากการประกอบรวมกันของหน่วยย่อยทั้งสิ้น สำหรับองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์นั้น แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอย่างอื่น กล่าวคือ มนุษย์มีร่างกาย และจิตวิญญาณ ว่าในการสอนให้ชาวพุทธเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต จึงได้สรุปลงไปเป็นหลักเบญจขันธ์ ซึ่งสรุปได้ว่า ชีวิตเกิดจากการประกอบรวมกันของรูปและนาม ที่แบ่งย่อยได้ถึง 5 ส่วน มาประกอบเข้าด้วยกันจึงก่อให้เกิดชีวิตขึ้น ได้แก่ 1) รูป ได้แก่ ร่างกาย และพฤติกรรมต่าง ๆ ทางกาย 2) เวทนา ได้แก่ ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเป็นกลาง 3) สัญญา ได้แก่ ความจำได้ หมายรู้การ 4) สังขาร ได้แก่ การปรุงแต่งของจิตใจ 5) วิญญาณ ได้แก่ การรับรู้ 6 ทาง

2.1.2 หลักจริยธรรมพื้นฐาน เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามแบบปुरुชณ แต่ไม่ไร้คุณธรรม เพื่อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมด้วยความสงบสุข ศาสนาพุทธ จึงได้สอนธรรมขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่ปรารถนาความเจริญก้าวหน้า หรือความสำเร็จในการทำงานต่าง ๆ อันเป็นการปลูกฝังให้มนุษย์รู้จักพัฒนาตนเอง ให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ รวมถึงการมีน้ำใจ ไมตรี ที่จะช่วยพัฒนาสังคม และชาติบ้านเมืองด้วย

2.1.3 จุดมุ่งหมายสูงสุด หลักธรรมที่ถือว่า เป็นการสอนให้มนุษย์ได้ทราบว่ เป้าหมายที่แท้จริงของชีวิต คือ การได้พ้นทุกข์ มีอิสระอย่างแท้จริง ได้แก่ หลักนิพพาน ซึ่งหมายถึงภาวะจิตใจ ที่ปราศจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง อันเป็นอุดมการณ์สูงสุดสำหรับผู้ที่เข้าใจชีวิตที่แท้จริง หลักธรรมขั้นสูงนี้เรียกว่า ปรมัตถธรรม เป็นหลักคำสอนสำหรับบุคคลผู้เข้าใจ และเกิดปัญญา มองเห็นสภาวะแห่งความจริงของชีวิต และตระหนักว่า โลกียสุขเป็นเพียงความสุขที่เลื่อนลอย ไร้แก่นสาร จึงปรารถนามรรคผล สภาวะที่หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง ในบางครั้ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงใช้วิธีสอนแบบเล่นคำเพื่อให้ผู้ฟังต้องใช้ ปัญญาขบคิดตาม ดังตัวอย่างที่ปรากฏในธรรมบท ขุททกนิกาย ว่า "ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงไปตัดป่า แต่อย่าตัดต้นไม้ หากพวกเธอตัดต้นไม้อแล้ว เธอจะเป็นผู้ไม่มีป่าอยู่" จุดมุ่งหมายขั้นสูงที่สุดนี้ จึงหมายถึงการที่สามารถตัดความวิตกกังวล ความยึดมั่น ความปรารถนาในทางโลกียวิสัยได้อย่างสิ้นเชิง ทศณะดังกล่าวนี้เป็นอุดมการณ์ขั้นสูงสุดตาม อุดมคติของชาวพุทธ

2.1.4 ทฤษฎีความรู้ในพุทธศาสนา พุทธศาสนา เชื่อว่า ความรู้ของมนุษย์มี 3 ระดับคือ 1) สุตมยปัญญา ความรู้ที่เกิดโดยประสบการณ์ เป็นระดับต้น 2) จินตมยปัญญา ความรู้จากการคิด ไตร่ตรอง ด้วยเหตุผล เป็นระดับที่สอง 3) ภวานามยปัญญา ความรู้จากการลงมือปฏิบัติ เป็นระดับสูง

การกล่าวถึงความรู้ และการศึกษาของมนุษย์นั้น พุทธศาสนามักยึดหลักที่ถือว่า เป็นหัวใจ สำคัญที่เน้นให้เห็นถึงลักษณะที่เน้นเรื่อง ความเป็นผู้ต้องอาศัยสติปัญญาของตนเอง ความเป็นผู้ รอบคอบ ไม่หลงเชื่อหรือคล้อยตามสิ่งใด โดยมิได้พิสูจน์ทดลองเสียก่อน หลักดังกล่าว ได้แก่ หลักกา ลามสูตร ซึ่งเป็นการสอนมิให้รีบด่วนเชื่อสิ่งใด มีอยู่ 10 ประการ คือ

- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการถือปฏิบัติสืบต่อกันมา
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะฟังตามกันมา
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการเล่าลือ
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการอ้างตำราหรือคัมภีร์
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการนึกเดา
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการคาดคะเน
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะการคิดตรองตามแนวเหตุผล
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะตรงกับความเห็นของตน
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะผู้พูดควรเชื่อได้
- อย่ารีบปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านเป็นครูของเรา

2.1.5 หลักความเชื่อต่าง ๆ นอกจากหลักคำสอนที่กล่าวมาแล้วนี้ สิ่งที่น่าได้ว่ามีอิทธิพลต่อ แนวคิดของชาวไทย ได้แก่ หลักความเชื่อต่าง ๆ ที่พอจะประมวลได้ดังนี้ คือ 1) หลักกรรม และการเวียน วายตายเกิด 2) ความเชื่อเรื่อง บาบ บุญ นรก สวรรค์ 3) ความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ เทวดา และพลังทาง จิต เป็นต้น นอกจากนั้น ความเชื่อถือในนิกายต่าง เช่น เถรวาท และมหายานก็มีส่วนในการกำหนดทั้ง ความคิด และการปฏิบัติตนที่แตกต่างกันไปด้วย

2.1.6 นิกายในพุทธศาสนา นับแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันนี้ หนทางการเผยแพร่สั่ง สอนของพุทธศาสนา ได้แผ่กว้างออกไปไกลเหลือจะคณานับได้ ดังนั้น ทักษะความคิด พิธีกรรม และการ ปฏิบัติต่าง ๆ ก็ต้องผ่านกระแสแห่งวันเวลา วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก่อให้เกิดการผสมผสานความคิด ความเชื่อต่อกันและกัน ดังนั้นพุทธศาสนาจึงได้แตกแยกความคิด ออกเป็น นิกาย ที่สำคัญ 2 นิกาย คือ

ก. นิกายเถรวาท หรือ ทักขิณนิกาย แปลว่า นิกายฝ่ายใต้ บางครั้งก็ถูก เรียกว่า หินยาน นิกายดังกล่าวนี้เป็นนิกายที่พยายามยึดถือ และปฏิบัติตามคำสั่งสอนแต่เดิมของ พระสัมมาสัม พุทธเจ้า เป็นนิกายที่แพร่หลายในไทย ลาว เขมร คัมภีร์ที่ฝ่ายเถรวาทยึดถือ ได้แก่ พระไตรปิฎก คำว่า ปิฎก แปลว่า ตะกร้า ไตร แปลว่า สาม รวมความแล้วหมายถึง ตะกร้าสามใบ หรือคัมภีร์ 3 หมวด ได้แก่ 1) วินัยปิฎก ว่าด้วย วินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี 2) สุตตันตปิฎก หรือ พระสุตตร ว่าด้วย เรื่องราวที่ทรง เทศนาสั่งสอนบุคคลในวาระต่าง ๆ 3) อภิธรรมปิฎก ว่าด้วยหลักธรรมชั้นสูง ไม่มีบุคคลหรือเหตุการณ์

เข้ามาเกี่ยวข้อง คำสอนในนิกายเถรวาท เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของมนุษย์ ต่อการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ไม่สนใจพึ่งพาอำนาจลึกลับ นับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะอันยิ่งใหญ่ในฐานะเป็นบรมครูที่ประกอบด้วย ปัญญา กรุณา และความบริสุทธิ์

ข. นิกายมหายานหรือ มหาสังฆกวาท บางครั้งก็เรียกว่า อุตตรนิกาย แปลว่า นิกายฝ่ายเหนือ เพราะเจริญอยู่แถบเหนือของอินเดีย และทางประเทศจีน ญี่ปุ่น ทิเบต เป็นต้น พุทธศาสนานิกายมหายานเชื่อว่า ตนเปรียบเสมือนยานพาหนะที่กว้างใหญ่ จิตใจ กว้างขวาง ด้วยการตั้งอธิษฐานขอเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อช่วยเหลือบุคคลทั้งหลายให้ก้าวข้ามพญางเวียนแห่งกรรม ไปสู่ฝั่งพระนิพพานให้หมดสิ้นก่อนตนจึงจะหลุดนั้นเป็นคนสุดท้าย นิกายมหายาน เป็นนิกายที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักธรรมคำสอน เพื่อให้เหมาะสมกับวันเวลาที่ผ่านไป (รุ่งทิพย์ พุ่มดนตรี, 2538, น. 123-127)

2.1.7 ความศรัทธา (Saddh) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อ เป็นความรู้สึกของมนุษย์ที่เห็นจริง เห็นตามความหมายของ “เชื่อ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ดังนี้ เชื่อ คือ เห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ เชื่อหรือขายโดยติดค้างไว้ไม่ต้องชำระเงินทันที ฉะนั้น “ความเชื่อ” คือ ความเห็นตามด้วยความมั่นใจ ความไว้วางใจในบุคคลในสิ่งต่าง ๆ ในการกระทำ ความเชื่อเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ความคิดที่จะกระทำจะเกิดขึ้นเสมอ เช่น เชื่อทำดีต้องได้ดี คนนั้นจะทำดี เชื่อว่าบุญจะส่งผลให้เกิดสุข คนนั้นจะทำบุญ จากข้อมูลที่ได้ให้ไว้ตามลำดับ พอจะประมวลความหมายของศรัทธาได้ว่า ศรัทธา (Saddh) โดยทั่วไปมีความหมายที่กว้าง เป็นกลาง ๆ มิได้มีความหมายแคบเพียง “ความเชื่อ” อย่างเดียว เพราะยังมีความหมายอื่น ๆ เช่น ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส การปลงใจเชื่อ การยอมปักใจเชื่อ ความไว้วางใจ ความมั่นใจ ความซื่อสัตย์ การยอมรับ การยอมตาม ลัทธิความเชื่อศาสนา ความจงรักภักดี เป็นต้น

ศรัทธาทางพุทธศาสนา หมายถึง ศรัทธาในพระรัตนตรัย ซึ่งประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2531, น. 7)

พระพุทธศาสนามีความเชื่อที่เกี่ยวกับศรัทธา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เรียกว่า ศรัทธา ๔ ประกอบด้วย 1) กัมมสัทธา คือ ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัย ก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยการอ้อนวอนหรืออนอนคอยโชค เป็นต้น 2) วิปากสัทธา คือ เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน คือ เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9

ประการ ตรีศธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง (ป.อ.ปยุตโต, 2559, น. 140)

2.2 การตรัสรู้

ตรัสรู้ ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง รู้แจ้ง

ตรัสรู้ รู้แจ้ง หมายถึง รู้อยิสัจจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (ป.อ.ปยุตโต, 2551, น. 99)

การตรัสรู้ เป็นการค้นพบสัจธรรมความจริงที่มีอยู่ในโลก จนเป็นที่พอพระทัยของพระพุทธองค์ เป็นการค้นพบสิ่งใหม่ ที่ทำให้พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทุกอย่าง ซึ่งไม่มีใครพบมาก่อนในครั้งนั้น พระพุทธองค์ได้บำเพ็ญทุกรกิริยา คณะปัญจวัคคีย์มี 5 คนด้วยกัน คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ทั้งหมดตามเสด็จพระมหาบุรุษออกมาเพื่อเฝ้าอุปัฏฐาก หัวหน้าคือ โกณฑัญญะ เป็นคนหนึ่งในจำนวน พราหมณ์ 8 คน ที่เคยทำนายนพระลักษณะของเจ้าชายสิทธัตถะตอนยังหนุ่ม แต่ตอนที่ติดตามเสด็จมาเป็นวัยสูงอายุมากแล้ว อีก 4 คน เป็นลูกของพราหมณ์ ที่เหลือคือ ในจำนวนพราหมณ์ 7 คนนั้น ทุกกรกิริยาเป็นพรตอย่างหนึ่ง ซึ่งนักบวชสมัยนั้นนิยมทำกัน มีตั้งแต่อ่างตำธรมดาจนถึงขั้นอาการปางตายที่เกินวิสัยสามัญมนุษย์จะทำได้อย่างยิ่งวดปางตาย คือ กัดฟัน กลืนลมหายใจเข้าออก และอดอาหาร พระมหาบุรุษทรงทดลองดูทุกอย่าง จนบางครั้ง เช่น คราวลดเสวยอาหารน้อยลง ๆ จนถึงงดเสวยเลย แทบสิ้นพระชนม์ พระกายชুবวม พระโลหมา (ขน) รากเนาหลุด ออกมาเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ทรงทดลองดูแล้วก็ทรงประจักษ์ความจริง ความจริงที่ว่านี่คือ ทางสายกลาง “มัชฌิมาปฏิปทา” การไม่ยึดถือ สุดทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตภิกลมถานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกาม ในความสบายที่ไม่ใช่ทางสายกลาง คือ สักแต่ว่ากลาง โดยเป็นแต่เพียงโวหารไม่ได้กำหนดวิธีที่ถูกต้องไว้เลย แต่พระพุทธองค์ได้ทรงกำหนดหลักทางสายกลางนี้ไว้อย่างชัดเจน คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ เมื่อย่นย่อแล้ว เรียกว่า “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา การปฏิบัติสายกลาง ซึ่งหลักปฏิบัติย่อมต้องคู่กับหลักการอันเป็นสายกลางเช่นกัน โดยที่หลักการอันเป็นสายกลางนี้เรียกว่า “มัชฌิมนธรรม” หรือหลักการที่ว่าด้วยความสมดุล อันเป็นลักษณะอันเป็นสากลของสรรพสิ่งอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับ ไตรลักษณ์ อิทัปปัจจยตา สุญญตา ตถตา อันเป็นกฎธรรมชาติอันเป็น หลักการสากลของสรรพสิ่งเหมือนกันอย่างหนึ่ง ความพอเพียง หรือการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามหลักสัมมาอาชีวะ คือ ใช้ชีวิตอย่างรู้ประมาณในการบริโภค คือ ใช้ปัจจัยสี่ที่เท่าที่จำเป็น ไม่ใช่ใช้ตามความต้องการเพื่อสนองความอยาก ทางปฏิบัติที่ไม่สุดโต่งไปในทางอุตมการณ์ใดอุตมการณ์หนึ่งเกินไป มุ่งเน้นใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา มักไม่ยึดถือหลักการอย่างมกมาย (ไชยพจน์ หวลมานพ, 2560, น. 110-111)

การตรัสรู้ หลังจากพญามารปรนนิมิตวสวัตตีพ่ายแพ้ไปแล้ว พระสิทธัตถะก็ทรงบำเพ็ญเพียรต่อไป จนบรรลุญาณทั้ง 3 ตามลำดับคือ ในปฐมยาม ทรงบรรลุ ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ความหยั่งรู้ในชาติภพก่อน ๆ หมายถึง ทรงระลึกชาติได้ในมัชฌิมยาม ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ คือ ทรงรู้การจุติและการเกิดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย หมายถึง มีตาทิพย์ หูทิพย์ ในปัจฉิมยาม ทรงบรรลุ อาสวกขยญาณ คือ ตรัสรู้อรียสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ (ความทุกข์) สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) นิโรธ (ความดับทุกข์) และมรรค (หนทางแห่งความดับทุกข์)

พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนนี้ ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เรื่องของความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาชี้แจงเปิดเผย พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่าสภาพธรรมหรือทำนองคลองธรรมเป็นของมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมามีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นหรือไม่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ตรัสรู้สภาพธรรมนั้น ๆ แล้วนำมาบอกเล่าให้เข้าใจชัดขึ้นสังขธรรมหรือความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ คือ อริยสัจ ๔ หรือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่บีบคั้น ชัดแย้ง บกพร่อง ไม่เที่ยงแท้ไม่ให้ความพึงพอใจที่แท้จริง เช่น ความเจ็บ ความตาย การพบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งทีรัก

- สมุทัย คือสาเหตุของทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหาชีวิต

- นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ สภาพะหลุดพ้น สงบ คือ นิพพาน หรือภาวะหมดปัญหา

- มรรค คือ ทางดับทุกข์ หมายถึง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางดังตัวอย่างที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติขณะบำเพ็ญเพียร เมื่อแรกที่ทรงเริ่มบำเพ็ญเพียรนั้น ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาด้วยการทรมานตนเอง เป็นการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไปในลักษณะ “สุดโต่ง” และไม่อาจนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ ต่อมาพระพุทธองค์จึงทรงเห็นว่า การดำเนินทางสายกลางเท่านั้นจึงเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ได้ จะเห็นได้ว่า การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามไม่ควรทำอะไรที่ สุดโต่งเกินไป เช่น ไม่หักโหม ทำการงานมากเกินไป ควรมีเวลาพักผ่อนบ้าง หรือไม่ปล่อยตัวตามสบายเกินไป ควรทำแต่พอดี และมีการวางแผนแบ่งเวลาให้เหมาะสม

ผจญมาร ในวันก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้นั้นพระองค์ได้ประทับบนบัลลังก์หย้าคาที่ไสถีย พราหมณ์นำมาถวายบริเวณใต้ต้นมหาโพธิ์ พร้อมกับทรงตั้งปณิธานแน่วแน่ว่า “แม้เลือด และเนื้อใน สรีระนี้จะเหือดแห้งไป เหลืออยู่แต่หนังเอ็นกระดูกก็ตามที่เถิด トラบไตที่ยังไม่บรรลุพระอนุตรสัมมา สัมโพธิญาณเราจะไม่ยอมลุกจากบัลลังก์นี้เป็นอันขาด” เมื่อพญามาร "ปรนนิมิตวสวัตตี" ทราบพระ ปณิธานอันแน่วแน่นั้น ก็ระดมพลเสนามารทั้งหลายมาขัดขวางการบำเพ็ญเพียรของพระองค์ เช่น บันดาลให้เกิดพายุพัดรุนแรง แต่ว่า พระองค์ได้ทรงระลึกถึงความดีที่ทรงบำเพ็ญมา คือ พระบารมี ๑๐ ประการ จึงทรงมีพระทัยมั่นคง ไม่หวาดกลัวต่ออำนาจมาร พญามารจึงกล่าวอ้างว่า บัลลังก์ที่ประทับนั้น

เป็นของตน เพราะตนได้บำเพ็ญบารมีต่าง ๆ มากมาย โดยอ้างเสนามารทั้งหลายเป็นพยาน แล้วให้พระสิทธัตถะหาพยานมายืนยันบ้าง พระองค์จึงทรงเหยียดนิ้วชี้ลงที่แผ่นดิน เพราะในการให้ทานทุกครั้ง พระองค์ทรงหลังทักษิณทก (น้ำที่หลังในเวลาทำทาน) ลงบนแผ่นดิน ฉะนั้น แม่พระธรณีจึงเท่ากับเป็นพยานในการทรงบริจาคนาน แม่พระธรณีจึงบีบมวยผม ซึ่งชุ่มด้วยน้ำหลังออกมามากมายกลายเป็นทะเลท่วมพญามาร และเสนาทั้งหลายจนแตกพ่ายไปหมดสิ้น คำว่า “มาร” ในพระพุทธศาสนา หมายถึงสิ่งที่ฆ่าบุคคลให้ตายจากคุณความดีสิ่งที่ล้างผลาญ คุณความดีหรือเป็นผู้กำจัด ขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม ประกอบด้วย

- กิเลสมาร ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นตัวขัดขวางการทำความดีทั้งปวง
- ขันธมาร หมายถึงมารคือขันธ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นความหลงในสภาพ ที่มีการปรุงแต่งขึ้น เช่น หลง และยึดติดในรูปกายของตนเอง ทำให้ตัดโอกาสในการบำเพ็ญคุณความดีต่าง ๆ
- อภิสังขารมาร หมายถึง มารที่ขัดขวางมิให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิด เช่น การทำบุญแล้วยังยึดติดอยู่ในผลแห่งบุญนั้น
- เทวปุตตมาร หมายถึง มารที่คอยขัดขวางเหนี่ยวรั้งบุคคลให้ห้วงพะวงอยู่ในกามสุข จนไม่อาจเสียสละออกไปบำเพ็ญคุณความดีที่ยิ่งใหญ่ได้
- มัจจุมาร หมายถึง มารคือ ความตาย เพราะความตายเป็นตัวการตัดโอกาสที่จะได้ทำความดีทั้งหลาย

ดังนั้น มารที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกิดขึ้นจากมารใน 4 ข้อแรก คือ กิเลสมาร ขันธมาร อภิสังขารมาร และเทวปุตตมาร แต่มารที่ทำหน้าที่เด่นที่สุด คือ กิเลสมารที่เกิดขึ้นในพระทัยของพระองค์ ซึ่งจะเป็นตัวขัดขวางมิให้พระองค์ตรัสรู้ได้ อันได้แก่ การต่อสู้ทางความคิดของพระองค์เอง ระหว่างกิเลสกับธรรมะด้านหนึ่งมุ่งบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้านหนึ่งยังคิดถึงความสะดวกสบายในอดีตกาล กิเลสทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านที่เป็นอารมณ์น่าปรารถนา ได้แก่ ความยินดี ความลุ่มหลง เพลิดเพลินอยู่กับความสุขสบายในขณะที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ส่วนอีกด้านหนึ่งคืออารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ได้แก่ ความไม่สบายใจ ความขัดเคืองใจ ความย่อท้อ ความทุกข์ยากลำบากในการบำเพ็ญเพียรต่าง ๆ การชนะมารของพระองค์จึงเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ นั่นคือ ชัยชนะที่มีต่อความคิดของตนเองจนถึงขั้นหลุดพ้น เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวง และบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า “มนุษย์สามารถเอาชนะกิเลสที่เกิดขึ้นในใจของตนได้”

การสั่งสอน เจ้าชายสิทธัตถะ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อบารุงของคืนวันเพ็ญ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ขณะที่พระองค์มีพระชนมายุ 35 พรรษา หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงพักผ่อนเป็นเวลา 7 สัปดาห์ แล้วเสด็จออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงคิดถึงพระอาจารย์ทั้งสอง คือ อาพา

รดาบส และอุททกดาบส แต่ท่านทั้งสองได้สิ้นชีพแล้ว จึงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมือง พาราณสี พระธรรมเทศนาที่พระองค์ทรงแสดงครั้งแรกเรียกว่า ปฐมเทศนา พระธรรมที่ทรงแสดง เรียกว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร หลังจากฟังพระธรรมเทศนา โภณทัตถุญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวช นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก ต่อจากนั้นทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดอีก 4 ท่าน จนเกิดความเข้าใจธรรม และทูลขอบวชตามลำดับ ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 จึงสำเร็จเป็นพระอรหันต์

บทวิเคราะห์ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระพุทธศาสนา เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับความจริงที่มีเหตุผล สมบูรณ์ ถูกต้อง และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติ และได้รับผลด้วยตนเอง พิสูจน์ได้ ไม่จำกัดกาลเวลา ฉะนั้นในพระพุทธศาสนาจึงไม่มีคำสอนชนิดที่เรียกว่า “เดา” หรือ “สันนิษฐาน” หรือ “คาดคะเน (สมมุติฐาน)” ว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ต้องเป็นความจริงที่ได้ค้นคว้า ประจักษ์แจ้งแล้วจึงใช้ได้ในการ เผยแผ่หลักธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ มีวิธีการสอนบุคคลแตกต่างกันไปตามระดับของ สติปัญญา โดยเปรียบเทียบบุคคลกับดอกบัว 4 เหล่า ดังนี้

- อุคฆฏิตัญญู: ผู้มีปัญญาฉลาด เฉียบแหลม เพียงแค่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็สามารถรู้ และเข้าใจได้ทันที เปรียบได้กับดอกบัวที่อยู่เหนือน้ำ พออาทิตย์ฉายแสงก็แบ่งบานได้ทันที

- วิปจิตัญญู: ผู้มีปัญญาอยู่ในระดับ ปานกลาง ต้องอธิบาย ขยายความ จึงจะสามารถรู้ และเข้าใจได้เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่เสมอมิวน้ำ พร้อมจะบานในวันรุ่งขึ้น

- เนยยะ: ผู้ที่พอจะแนะนำได้ คือ พอจะฝึกสอนอบรมให้รู้ และเข้าใจได้ แต่จะต้องยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจน เปรียบเหมือน ดอกบัวที่ยังโผล่ไม่พ้นน้ำ ซึ่งจะบานในวันต่อ ๆ ไป

- ปทปรมะ: ผู้ด้อยปัญญา คือ สอนให้รู้ตัวอักษรหรือข้อความได้แต่ไม่อาจเข้าใจความหมาย เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังจมอยู่ในโคลนตมใต้น้ำ ย่อมตกเป็นอาหารแก่ปลา และเต่า

สอนโดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอน

- สอนจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก โดยเรียงลำดับเนื้อหาให้เข้าใจอย่างชัดเจนตามลำดับ เช่น การสอนอริยสัจ ๔ คือ 1) ทุกข์ 2) เหตุแห่งทุกข์ 3) ความดับทุกข์ 4) หนทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

- สอนด้วยวิธีการปฏิบัติ เช่น สอนวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน สอนวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์

- สอนให้มีเหตุผล ไม่เชื่อง่าย เช่น หลักการสอนในกาลามสูตร ๑๐ ประการ หรือสอนให้เข้าใจถึงกฎธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย

- สอนให้รู้ และเข้าใจองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ในลักษณะองค์รวม เช่น หลักของขันธ์ ๕ มนุษย์ประกอบด้วย นามรูป (รูป+นาม)

- สอนให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลาง ไม่สุดโต่งในด้านใดด้านหนึ่ง เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เช่น ปฏิบัติตามอริยมรรค ๘

สอนโดยคำนึงถึงลักษณะการสอน

- สอนโดยการยกตัวอย่างประกอบ เช่น ยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ปางก่อนที่เรียกว่า ชาดก ประกอบการสอนให้เข้าใจง่ายขึ้น

- สอนโดยการสร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่งเปลितเพลิน ไม่ต้องเครียดสอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ๆ

- สอนได้ทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์นั้น ๆ เช่น สอนตามต้นไม้ สอนองคฺลีมาลในขณะที่กำลังหลงผิดให้กลับใจได้

- สอนแบบรู้แจ้ง จนผู้ที่ได้ฟังสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้ เช่น สอนนางกิสสาโคตมี โดยให้ สืบหาเมล็ดพันธุ์ฝักกาดเพื่อเป็นส่วนประกอบของยาชูกชีวิตบุตร จนนางกิสสาโคตมีบรรลุถึงสัจธรรมของความตาย

- สอนโดยใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล เหมาะสม เช่น สอนคนไม่ดีด้วยความดี สอนคนโงธ ด้วยความไม่โงธ

ด้วยวิธีการสอนดังกล่าวนี้ จึงทำให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไป และเป็นทีที่เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งพระพุทธองค์ยังทรงเป็นต้นแบบของครูผู้มีกถวิธีการสอนอันแยบคายซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2564, น. 38-42)

2.3 การนิพพาน

2.3.1 ความหมาย นิพพาน ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์, [นิพพาน] ก. ดับกิเลส และกองทุกข์, ตาย (ใช้แก่พระอรหันต์). (ป.; ส. นิรวาณ), โบราณใช้ว่า นิพพาน (จารึกสยาม)

พระนิพพาน คือ สภาพชนิดหนึ่งซึ่งเป็นตัวความบริสุทธิ์ ความว่าง ความเบา ความสุขอันแท้จริง ความชุ่มชื้นเยือกเย็น ฯลฯ อย่างสุดยอด เป็นสภาพซึ่งแม้จะพูดว่ามีอยู่ก่อนสิ่งทั้งปวงก็ยิ่งน้อยไป พูดว่า อยู่คู่กับสิ่งทั้งปวงก็ยิ่งน้อยไป เพราะเป็นสภาพที่เป็นอยู่เช่นนั้นโดยตัวเองจนตลอดอนันตกาล เราจึงกล่าวได้แต่เพียงว่า พระนิพพาน คือ อมตธรรม-สิ่งที่ไม่มีการตาย จิตของเราที่พบกับเข้ากับอมตธรรมนี้จริง แต่จิตนั้นหาใช่อมตธรรมไม่ พระนิพพาน จึงได้แก่ สิ่งที่มีอยู่สำหรับให้เราหรือจิตได้พบมัน จะได้รับความเยือกเย็นเป็นสุขถึงยอดสุดเพราะเหตุนี้ได้ และทุกคนควรพยายามทำเพื่อจะได้เสียก่อนแต่จะตายลงไป แต่ถ้าจะปล่อยให้จิตท่องเที่ยวไปด้วยความมืดบอดของมัน มันก็จะเที่ยวไปด้วยอาการอันซ้ำซาก เช่นกับที่เคยเที่ยวมาแล้วไม่รู้ที่แสนชาติในวัฏฏสงสารอันยืดยาวนี้ การซ้ำแล้วซ้ำเล่า ด้วยการ เกิดแล้ว

ตาย ๆ และในระหว่างเกิดตายก็เต็มไปด้วยความกดทับนั้นมันจะดีอะไร เพราะมันเป็นไปเองตามประสา
ความมืดบอด เช่นเดียวกับ ความลุ่มลึกคลุกคลานของคนตาบอด ซึ่งปราศจากไม้เท้า และผู้จูง (พุทธทาส
ภิกขุ, 2564, น. 9)

นิพพาน นั้นเป็นศัพท์ภาษามคธ เป็นนามก็ได้ เป็นกริยาก็ได้ ถ้าเป็นนามหมายถึง การดับของสิ่ง
ต่าง ถ้าเป็นกริยาหมายถึง สิ่งนั้นดับไป เช่น ไฟดับ ก็เรียกว่า นิพพาน ได้ อคฺคิ นิพพุตตี ไฟดับแล้ว พระ
ผู้มีพระภาคเจ้า นำศัพท์นี้มาใช้กับการดับกิเลสภายในใจคน เรียกว่า นิพพาน ถ้าเราศึกษาธรรมะอันเป็น
หลักในพระพุทธศาสนา เราจะพบคำว่า นิพพาน อยู่เสมอ ๆ นิพพานมี 2 อย่าง เรียกว่า สอุปาทิเสสนิ
พพาน คำหนึ่ง และอนุปาทิเสสนิพพาน คำหนึ่ง (ปัญญานันทภิกขุ, 2558, น. 279)

นิพพาน หมายถึง สภาพที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว, ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้
ทุกข์ เป็นนิสรภาพสมบูรณ์ ประเภทของผู้บรรลุนิพพานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1) สอุปาทิเสสนิพพาน
นิพพานยังมีอุปาทิเหลือ ตามคำอธิบายนัยหนึ่งว่า ดับกิเลส ยังมีเบญจขันธ์เหลือ (กิเลสปรินิพพาน) หรือ
นิพพานของพระอรหันต์ผู้ยังเสวยอารมณ์ที่น่าชอบใจ และไม่น่าชอบใจทางอินทรีย์ รับรู้สุขทุกข์อยู่ อีก
นัยหนึ่งกล่าวถึงบุคคลว่า สอุปาทิเสสบุคคล = พระเสขะ 2) อนุปาทิเสสนิพพาน นิพพานไม่มีอุปาทิเหลือ
ตามคำอธิบายนัยหนึ่งว่า ดับกิเลส ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ (ขันธปรินิพพาน) หรือนิพพานของพระอรหันต์ผู้
ระงับการเสวยอารมณ์ทั้งปวงแล้ว อีกนัยหนึ่งกล่าวถึงบุคคลว่า อนุปาทิเสสบุคคล = พระอเสขะ (พระ
พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2559, น. 66)

นิพพาน ประกอบด้วยศัพท์ นิ (ออกไป, หหมดไป, ไม่มี) + วานะ (พัดไป, เป็นไป, ร้อยรัด)
รวมเข้าด้วยกันแปลว่า ไม่มีการพัดไป ไม่มีสิ่งร้อยรัด คำว่า วานะ เป็นชื่อเรียกกิเลสตัณหา โดยสรุป
นิพพาน ก็คือ ไม่มีกิเลสตัณหาที่จะร้อยรัดพัดกระพือให้กระวนกระวายใจ นิพพาน ตามความหมายที่
ปรากฏในพจนานุกรมพุทธศาสน์ หมายถึง การดับกิเลส และกองทุกข์ เป็นโลกุตตรธรรม และเป็น
จุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ถ้าวิเคราะห์ตามหลักนิรุกติศาสตร์ ตีความหมายของนิพพานไว้ 3
ประเด็น คือ 1) นิพพาน หมายถึง ความเย็นชาหรือเมินเฉยต่อกิเลสตัณหา 2) นิพพาน หมายถึง ความ
หลุดพ้นจากปัจจัยที่จะนำไปสู่การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ 3) นิพพาน หมายถึง ความสิ้นไปแห่ง
ความวุ่นวายทางกาย และใจ ในคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ กล่าวถึงสภาวะธรรมคือปรมัตถธรรม ว่ามี 4
อย่าง คือ 1) จิต เป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (วิญญาณขันธ์) 2) เจตสิก เป็นธรรมชาติที่ประกอบกับจิต ประ
แต่จจิต (สังขารขันธ์ หรือสังขารเจตสิก) 3) รูป เป็นธรรมชาติที่แตกดับด้วยปัจจัยที่เป็นข้าศึกแก่กัน (รูป
ขันธ์) 4) นิพพาน เป็นธรรมชาติที่พ้นจากเครื่องร้อยรัด คือ ตัณหา (ขันธวิมุตติ) ทั้ง 4 นี้ เป็น ปรมัตถ์
เป็นของจริง มีจริง ไม่แปรผันเปลี่ยนแปลง มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ทรงสภาพของตนเองไว้ไม่เสื่อม
สลาย ธรรมชาติใดที่ทรงไว้ซึ่งสภาวะของตนเองไม่เสื่อมสลายไป ธรรมชาตินั้นเรียกว่า “ปรมัตถ์” ซึ่งมี
อยู่ 4 ประการ ดังกล่าวแล้ว ก) อภิธรรม คือ ธรรมอันประเสริฐยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่มีอยู่จริง เป็นธรรม

ที่เป็นจริง ข) ปรมาัตถธรรม คือ ธรรมที่มีเนื้อความอันไม่วิปริตแปรผัน ค) อภิธรรม กล่าวถึง ปรมาัตถธรรม 4 ประการ อันได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ง) จิต เจตสิก และรูป ได้กล่าวมาแล้ว บัดนี้จะกล่าวถึง นิพพาน จ) รูป เป็นรูปธรรม และเป็นรูปชั้นด้วย ง) จิต และเจตสิก เป็นอรูปธรรม คือ ธรรมที่ไม่ใช่รูป และธรรมที่ไม่มีรูป จึงมีชื่อว่า เป็นนามธรรม และเป็นนามชั้นด้วย (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560, น. 165-166)

นิพพาน ก็เป็นอรูปธรรม คือ ธรรมที่ไม่ใช่รูป เป็นธรรมที่ไม่มีรูปเหมือนกัน และก็เป็นนามธรรม เช่นเดียวกัน แต่นิพพานไม่เป็นนามชั้น เพราะธรรมที่จะขึ้นชื่อว่าชั้น หรือที่จัดเป็นชั้น จะต้องสามารถ มีลักษณะได้เป็น ๑๑ กอง หรือ ๑๑ อย่าง คือ ชั้น เป็นได้ในกาลทั้ง ๓ คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ส่วนนิพพานนั้น พ้นจากกาลทั้ง ๓ จึงไม่เป็นชั้น ชั้น เป็นได้ทั้ง อัชฌัตตะ ภายใน และพหิตตะ ภายนอก ส่วนนิพพานเป็น พหิตตะ แต่อย่างเดียว จึงไม่เป็นชั้น ชั้น เป็นได้ทั้ง โอฬาริกะ หยาบ และ สุขุม ละเอียด ส่วนนิพพานเป็น สุขุมะ แต่อย่างเดียว จึงไม่เป็นชั้น ชั้น เป็นได้ทั้ง หินะ เกลว และ ปณคะ ประณีต ส่วนนิพพานเป็นปณิตตะแต่อย่างเดียว จึงไม่เป็นชั้น ชั้น เป็นได้ทั้ง สันติเก ไกล และทุเร เกศ ส่วนนิพพานเป็นทุเร ไกลแต่อย่างเดียว จึงไม่เป็นชั้น

เมื่อ นิพพาน ไม่ใช่ชั้น จึงเรียกว่าเป็น ชั้นวิมุตติ คือ พ้นจากชั้น และนิพพาน พ้นจากกาล ทั้ง 3 ด้วย จึงได้ชื่อว่าเป็น กาลวิมุตติ จิต เจตสิก รูป นั้นเป็นสังขตธรรม เป็นธรรมที่ต้องมีปัจจัยมีสิ่งที่มาปรุงแต่ง จึงเกิดมีเกิดเป็นไปได้ คือ จะมี (1) อารมณ วัตถุ มนสิการ มาประชุมมาปรุงแต่ง จึงจะเกิดจิต และเจตสิก (2) กรรม จิต อุตุ อาหาร มาประชุมมาปรุงแต่ง จึงจะเกิดรูป หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า นามชั้นนั้นเกิดจากอารมณ วัตถุ มนสิการ ส่วนรูปชั้นนั้นเกิดจาก กรรม จิต อุตุ อาหาร ส่วนนิพพาน เป็นธรรมที่พ้นจากการปรุงแต่งทั้งปวง ดังนั้นจึงได้ชื่อว่าเป็นอสังขตธรรม

- จิต	}	ต้องมีอารมณ วัตถุ มนสิการ ปรุงแต่ง	}	เป็นสังขตธรรม
- เจตสิก				
- รูป	}	ต้องมีกรรม จิต อุตุ อาหาร ปรุงแต่ง	}	เป็นสังขตธรรม
- นิพพาน				

2.3.2 สภาพของนิพพาน เมื่อก้าวโดยสามัญญลักษณะ สภาพของนิพพานมีเพียง ๑ คือ อนัตตลักษณะ เพราะ นิพพานเป็นสิ่งที่ว่างเปล่าปราศจากตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้ ไม่มีการเกิดแก่ เจ็บ ตาย ไต ๆ ทั้งสิ้น แต่นิพพาน ไม่มีอนิจจลักษณะ เพราะนิพพานเป็นสิ่งที่เที่ยง มั่นคง ยั่งยืน ไม่แปรผัน และนิพพาน ไม่มีทุกขลักษณะ เพราะนิพพานเป็นสิ่งที่ทนอยู่ได้ ด้วยว่า ไม่มีการเกิด ไม่มีการดับ และด้วย

เหตุที่ นิพพานเป็นสิ่งที่ว่างเปล่า จึงมีสภาพที่ทนอยู่ หรือดำรงคงอยู่ในสภาพที่ว่างเปล่านั้นตลอดไป ไม่มีอะไร ที่จะมาปรุงแต่งให้ กลายเป็นไม่ว่างได้ วิเสสลักษณะของนิพพาน มีเพียง 3 ประการ คือ ลักษณะ รสะ ปัจจุปปุฏฐาน เท่านั้น ไม่มี ปทัฏฐาน

- สนุติลกขณา มีความสุขสงบจากเพลิงทุกข์เป็นลักษณะ
- อัจจตรสา มีความไม่แตกดับ เป็นกิจ (สัมปัตติรส)
- อนิมิตตปัจจุปปุฏฐานา ไม่มีนิมิตเครื่องหมาย เป็นอาการปรากฏ

(วา) นิสสรณปัจจุปปุฏฐานา (หรือ) มีความออกไปจากภพ เป็นผล ปทภูฐานิ น ลพภูติ ไม่มีเหตุ ไกล้ให้เกิด (เพราะนิพพานเป็นธรรมที่พ้นจากเหตุ จากปัจจัยทั้งปวง)

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้แสวงคุณอันยิ่งใหญ่ พ้นแล้วจากค้นหาเครื่องร้อยรัด ตรัสรู้ ธรรมส่วนหนึ่ง ธรรมที่ไม่ตาย ธรรมที่เที่ยง (คือ พ้นจากกาลทั้ง 3) ธรรมที่ปัจจัยอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ ธรรมที่ไม่มีสิ่งใดจะประเสริฐยิ่งกว่า ธรรมนั้นคือ นิพพาน สภาวะของนิพพาน 5 ประการ ที่กล่าวข้างต้น มีความหมายดังนี้ คือ (ก) ปทํ แปลว่า นิพพานเป็นส่วนหนึ่ง เป็นธรรมชาติชนิดหนึ่งที่เขาถึงได้ และมีอยู่ โดยเฉพาะ ไม่คลุกเคล้าด้วยโลกียธรรม (ข) อจฺจุทํ แปลว่า นิพพาน เป็นธรรมที่ไม่ตาย ไม่มีความเกิด และไม่มีความตาย ไม่มีแตกดับ (ค) อจฺจนตํ แปลว่า ธรรมที่เที่ยง คือก้าวล่วงขั้น 5 ที่เป็นอดีต และอนาคต หมายความว่า เป็นธรรมที่พ้นจากกาลทั้ง ๓ ได้แก่ นิพพาน (ง) อสงฺขตํ แปลว่า นิพพาน ไม่ได้ถูก ปรุงแต่งด้วยปัจจัย หมายความว่า นิพพานนี้ไม่ใช่ จิต เจตสิก รูป เพราะ จิต เจตสิก รูป นั้นเป็นธรรมที่เกิดขึ้นโดยมีปัจจัยปรุงแต่ง สภาวะธรรมที่ปราศจากการ ปรุงแต่ง ชื่อว่า อสงฺขตะ ได้แก่ นิพพาน บัญญัติ ก็เป็นอสงฺขตธรรมเหมือนกัน แต่ในที่นี้กล่าวเฉพาะ ธรรมที่เป็นปรมัตถ บัญญัติไม่ใช่ ปรมัตถธรรม ฉะนั้น อสงฺขตธรรม ในที่นี้จึงหมายถึง นิพพาน แต่อย่างเดียว (จ) อนฺุตตรํ แปลว่า นิพพาน เป็นธรรมที่ประเสริฐ อย่างที่ไม่มีธรรมใด ๆ จะเทียมเท่า

2.3.3 วจนัตถะของนิพพาน คำว่า นิพพาน มีวจนัตถะหรือวิเคราะห์ มีความหมายมากมาย หลายนัย จะนำมากล่าวแต่เพียง เล็กน้อยเท่านั้น กล่าวอย่างธรรมดาสามัญที่สุด ก็ว่านิพพาน แปลว่า ตัณหาดับสนิท คำว่า ดับสนิท หมายความว่า เมื่อดับไปแล้ว ไม่มีการเกิดขึ้นได้อีกเลย อีกนัยหนึ่งก็ว่า กิเลสดับสิ้นไปเมื่อใด เมื่อนั้นแหละ คือ ถึงซึ่งนิพพาน คำว่า ดับสิ้น หมายความว่า ต้องดับสนิท ข้อสำคัญ ไม่ได้อยู่ที่ว่า ตัณหาหรือกิเลสดับ แต่สำคัญตรงที่ไม่เกิด ถ้าอะไร ๆ ก็ไม่เกิดอีกต่าง นั้นแหละ คือ นิพพาน (นิพพาน มาจากคำว่า นิ ซึ่งแปลว่า พ้นจาก และคำว่า วาน แปลว่า " ดังนั้น คำว่า นิพพาน จึง แปลว่าธรรมที่พ้นจากตัณหา)

2.3.4 นิพพานโดยอาการที่เขาถึง ในคัมภีร์ธรรมสังคณี กล่าวว่า “สภาวะธรรมที่เป็นเหตุให้ถึง นิพพาน เป็นไฉน? คือ มรรค ๔ ที่ไม่นับเนื่องในวิภูฏทุกข์ สภาวะธรรมเหล่านี้ชื่อว่าเป็นเหตุให้ถึงนิพพาน” “สภาวะธรรมที่เป็นอุปมาณะ เป็นไฉน มรรค ๔ ที่ไม่นับเนื่องในวิภูฏทุกข์ สามัญญผล ๔ และนิพพาน

สภาวะธรรมเหล่านี้ชื่อว่า เป็นอัปमानะ” สภาวะธรรมที่มีอัปमानะเป็นอารมณ์ เป็นไฉน? มรรค ๔ ที่ไม่นับเนื่องในวิภูฏทุกข์ สามัญญผล ๔ สภาวะธรรมเหล่านี้ชื่อว่า มีอัปमानะเป็นอารมณ์ นิพพาน กล่าวโดยอาการที่เข้าถึง หรือโดยสภาพที่บรรลุหรือโดยอาการ ที่เป็นไปแล้ว มี ๓ คือ

ก. อนิมิตตนิพพาน หมายถึง นิพพานนั้นไม่มีนิมิตไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีรูปร่าง การสังัดจาก นิมิตอารมณ์ ที่ยังให้เกิดกิเลส หรือ ชรามรรณธรรม เป็นต้นนั้น เรียกว่า อนิมิตตนิพพาน ผู้เจริญวิปัสสนา จนเห็นสามัญลักษณะหรือไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง เห็นความไม่เที่ยง อันปราศจากนิมิต เครื่องหมายเช่นนี้แล้ว และเพ่งอนิจจังต่อไปจนบรรลุมรรคผล มีนิพพานเป็นอารมณ์ นิพพานที่เป็นอารมณ์แก่ผู้ให้เห็นอนิจจังนั้นมีชื่อว่า อนิมิตตนิพพาน ผู้มีอนิมิตตนิพพานเป็นอารมณ์ บุญญาธิการแต่ปางก่อนแรง ด้วยศีล

ข. อัปภินิพพาน หมายถึง นิพพานนั้น ไม่มีอารมณ์เป็นที่น่าปรารถนา การสังัดจาก ความดีนร้อนอันเป็นเหตุให้เกิดสรรพทุกข์นั้น เรียกว่า อัปภินิพพาน ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนา จนเห็นไตรลักษณ์ คือทุกข์ เห็นความทนอยู่ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไป อันหาเป็นปณิธิ ที่ตั้งไม่ได้เช่นนี้แล้ว และเพ่งทุกข์ต่อไปจนบรรลุมรรคผล มีนิพพานเป็นอารมณ์ นิพพาน ที่เป็นอารมณ์แก่ผู้ให้เห็นทุกข์นั้น มีชื่อว่า อัปภินิพพาน ผู้มีอัปภินิพพานเป็นอารมณ์ บุญญาธิการ แต่ปางก่อน แรงด้วย สมาธิ

ค. สุกุณุตนิพพาน หมายถึง นิพพานนั้นสุกฤษ์จากกิเลส และอุปาทาน และชั้น 5 ไม่มี อะไรเหลืออยู่ ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนา จนเห็นไตรลักษณ์ คือ อนัตตา เห็นความไม่ใช่ตัวตน บังคับบัญชา ไม่ได้ อันเป็นความว่างเปล่า เช่นนี้แล้ว และเพ่งอนัตตาต่อไปจนบรรลุ มรรคผล มีนิพพานเป็นอารมณ์ นิพพานที่เป็นอารมณ์แก่ผู้เห็นอนัตตานั้น มีชื่อว่า สุกุณุตนิพพาน ผู้ที่มีสุกฤษ์นิพพานเป็นอารมณ์ บุญญาธิการแต่ปางก่อนแรงด้วย ปัญญา ผู้ที่เห็นสามัญลักษณะ หรือไตรลักษณ์ คือ อนิจจังกับอนัตตาแล้วก้าวขึ้นสู่มรรคผลนั้น มีจำนวน มากกว่าผู้ให้เห็น ทุกข์

2.2.5 นิพพานโดยการอุปจารณีย นิพพาน กล่าวโดยการอุปจารณีย คือ กล่าวโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มี 2 คือ (1) สอุปาทิสสนิพพาน ได้แก่ นิพพานที่กิเลสดับสิ้นอย่างเดียว ส่วนชั้น ๕ ยังคงเหลืออยู่ (2) อนุปาทิสสนิพพาน ได้แก่ นิพพานที่กิเลสดับสิ้น และชั้น ๕ ก็ดับ สิ้นแล้ว ไม่มีชั้น ๕ เหลืออยู่ คำว่า “นิพพาน ปรม ๖ ทนติ พุทธา” พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสนิพพานว่า เป็นสุขอย่างยิ่ง (บรมสุข) มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งในอดีต และปัจจุบัน ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ เรื่องนิพพานตามหลักปรัชญา และแนวคิดตามหลักวิชาการอย่างหลากหลาย

จากการศึกษาหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท จะเห็นได้ว่า หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีจุดรวมอยู่ที่พรหมจรรย์อันเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ คำสอนที่เรียกว่า พรหมจรรย์ประกอบด้วยคำสอนที่เป็นการแสดงแบบกลาง ๆ ไม่เอนเอียงที่สุดคำสอน ๒ อย่าง คือ เที่ยงหรือชาตศุณฺย เป็นคำสอนที่แสดงแบบกลาง ๆ พุดถึงเรื่องชีวิต ผ่านหลักคำสอนเรื่อง ชั้น ๕

อายุตนะ ๑๒ ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท นิพพาน หลักคำสอนแต่ละเรื่องในหมวดนี้จะกล่าวถึงประเด็นเรื่องชีวิต โดยมีคำอธิบายเกี่ยวกับชีวิตว่า ชีวิตคืออะไร ชีวิตมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เกิดขึ้น ดำรงอยู่ แตกสลายไป ควรให้เป็นไปอย่างไร ส่วนคำสอนอีกหมวดหนึ่งเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา คือ คำสอนที่ว่าด้วยเรื่องทางสายกลาง ที่นำไปสู่ความหลุดพ้นจากกิเลส และกองทุกข์ หลักธรรมในหมวดนี้ จะกล่าวถึงเรื่อง อริยมรรคมีองค์ ๘ ไตรสิกขา รวมถึงสติ (ความไม่ประมาท) การจะปฏิบัติตนเพื่อให้ถึงความ หลุดพ้นได้ จะต้องปฏิบัติตามหลักทางสายกลาง ดังนั้นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท จึงกล่าว ถึงทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎี หรือหลักการที่แสดงจุดยืนในการตอบปัญหาชีวิต และส่วนที่เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560, น. 165-170)

2.4 การเป็นพุทธมามกะ

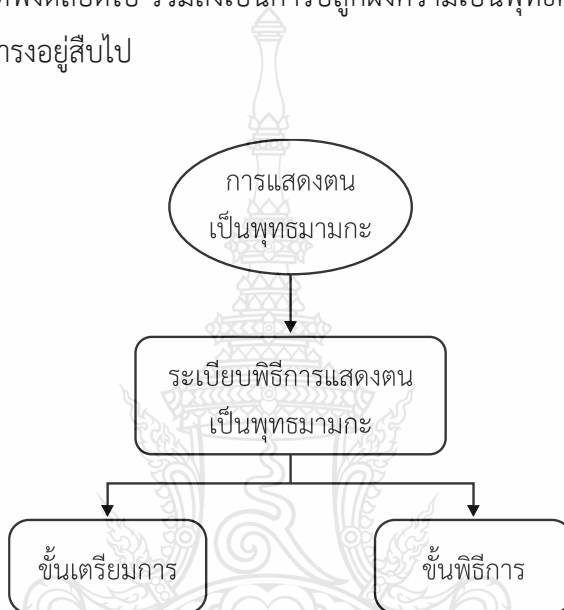
พุทธมามกะ ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ผู้ประกาศตนว่าพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา

พุทธมามกะ หมายถึง ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา, ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา (ป.อ.ปยุตโต, 2551, น. 272)

พุทธมามกะ แปลตามศัพท์ว่า ผู้ถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นของเรา หมายถึง ผู้ประกาศตนว่า ขอถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่า เป็นผู้นับถือพระพุทธ คำว่า “พุทธมามกะ” ตามความหมายในพระไตรปิฎก คือ ผู้นับถือพระรัตนตรัย ดังที่ บันทึกไว้ว่า “พุทธมามกะ คือ ผู้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์” ดังนั้น ใครก็ตามที่นับถือพระรัตนตรัย ผู้นั้นก็จะได้ชื่อว่า เป็นพุทธมามกะทั้งสิ้น บุคคล นั้นอาจจะจะเป็นพระภิกษุ พระภิกษุณี สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ชาวพุทธ คนที่นับถือพระพุทธ ศาสนาทั่ว ๆ ไป หรือบางคนอาจจะเคยนับถือสิ่งอื่นมาก่อน แต่เมื่อเขาเปลี่ยนมานับถือ พระรัตนตรัย บุคคลนั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นพุทธมามกะเช่นเดียวกัน แม้คำว่า “พุทธมามกะ” จะหมายรวมถึงพระภิกษุ ภิกษุณี และสามเณรด้วย แต่โดยทั่วไปหมายเอาคฤหัสถ์เป็นหลัก ได้แก่ อุบาสก อุบาสิกา หรือชาวพุทธทั่วไป ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธมามกะ จะต้องมีความนับถือต่อพระรัตนตรัยด้วยใจจริง และต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยบุคคลนั้นไม่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธมามกะ แม้ในทะเบียนบ้านจะระบุว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาก็ตาม แม้ผู้นั้นจะบวชเป็นพระภิกษุก็ได้ชื่อว่าเป็นพุทธมามกะ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ภิกษุเหล่าใด เป็นผู้คดโกง กระจ่าง พุดพล่อย มีมานะจัด มีจิตไม่ตั้งมั่น ภิกษุ เหล่านั้นเป็นผู้ไม่นับถือเรา ส่วนภิกษุเหล่าใด เป็นผู้ไม่คดโกง ไม่พุดพล่อย มีปัญญา ไม่กระจ่าง มีจิตตั้งมั่นดี ภิกษุเหล่านั้น เป็นผู้นับถือเรา” เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้เพราะภิกษุเหล่านั้นไม่ปฏิบัติตามคำสอนของ พระองค์นั่นเอง ด้วยเหตุนี้พุทธมามกะจึงหมายถึงการปฏิบัติเป็นหลัก แม้บางคนไม่ได้เป็นชาวพุทธ แต่ก็สามารถดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาได้ ศาสตราจารย์ชาวตะวันตกท่าน

หนึ่งชื่อ คาโลรา กล่าวไว้ว่า “เป็นพุทธหรือไม่เป็นพุทธไม่ใช่สาระสำคัญ ที่สำคัญคือ เลื่อมใสในหลักธรรม และหลักปฏิบัติในแนวพุทธ การศึกษา แสวงหา และปฏิบัติเพื่อทำให้ชีวิตดีขึ้นไม่ใช่ เรื่องเสียหายอะไร ทุกคนมีสิทธิ์ศึกษาหลักปฏิบัติของทุกศาสนา ส่วนจะดีขึ้นหรือไม่มันขึ้นอยู่กับคน ๆ นั้น” (แสง จันทร์, 2554, น. 20-21)

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะของชาวพุทธเป็นการประกาศตนว่าจะนับถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตลอดไป รวมถึงเป็นการปลุกฝังความเป็นพุทธศาสนิกชน และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป

พุทธมามกะ คือ ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ การประกาศแสดงเจตจำนงหรือปฏิญาณตนว่าจะนับถือพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งตลอดไป ซึ่งเป็นการแสดงตนให้ปรากฏว่ายอมรับนับถือพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชีวิตของตน เป็นพิธีที่ได้ทำกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนละลัทธิเดิม และรับเอาพระพุทธศาสนาไว้เป็นที่นับถือ

วิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะมีต่างกันโดยสมควรแก่บริษัท ดังนี้

ผู้ที่เป็นบรรพชิตภายนอกพระพุทธศาสนามาก่อน ขอบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา พระศาสดาทรงรับด้วยวาจาว่า “มาเถิดภิกษุ ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ โดยชอบเถิด” หรือเพียงว่า “มาเถิดภิกษุ จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด” ภิกษุที่ทรงรับใหม่นั้นถือเพศตามเป็นอัน เสร็จพิธี ส่วนคฤหัสถ์ผู้ปรารถนาจะเป็นภิกษุก็แสดงตน และทรงรับเหมือนอย่างนั้น ผู้ขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระสาวก รับถือเพศตามก่อนแล้วเปล่งวาจาถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จ ต่อมาภายหลังวิธีนี้ใช้สำหรับรับเข้าเป็น

สามเณร คฤหัสถ์ผู้ไม่ปรารถนาออกบวช เปล่งวาจาถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะโดย
ปฏิญาณตนว่า ชาย เป็นอุบาสก หญิงเป็นอุบาสิกา การปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ไม่ทำ
เฉพาะคราวเดียว ซึ่งจะทำซ้ำ ๆ ตามกำลังแห่งศรัทธา และความเลื่อมใส เกิดเป็นประเพณีนิยม แสดง
ตนเป็นพุทธมามกะสืบต่อกันมา

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะนิยมทำในโอกาสต่อไปนี้

- เมื่อมีบุคคลต่างศาสนาเกิดเลื่อมใสในพระพุทธ ศาสนา ต้องการจะประกาศตนเป็นชาว
พุทธ ว่านับแต่บัดนี้ไป ตนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว

- เมื่อมีบุตรหลานในช่วงอายุระหว่าง 12-15 ปี

- เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือในวัน ธรรมสวนะ

- เมื่อก่อนส่งบุตรหลานไปอยู่ต่างถิ่นที่ไม่ได้นับถือ พระพุทธศาสนา

- เมื่อสถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษาร่วมกันแสดงตนเป็นพุทธ

มามกะ

ขั้นเตรียมการ

- ต้องมีการจัดเตรียมสถานที่กำหนดวันเวลาให้พร้อม

- ผู้แสดงตนต้องแต่งกายสุภาพ เตรียมเครื่องสักการะเครื่องไทยธรรมไปถวายแด่พระสงฆ์

- การมอบตัวแสดงตนเป็นพุทธมามกะนั้นต้องแจ้งให้ประธานสงฆ์ทราบก่อน โดยจะนำพาน
ดอกไม้ธูปเทียนเข้าไปมอบแก่อาจารย์

- นิมนต์พระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการซึ่งไม่น้อยกว่า 3 รูป (ถ้ารวมพระอาจารย์ ด้วยเป็น 4 รูป
แล้วกราบลาเพื่อเตรียมขั้นพิธีการต่อไป)

ขั้นพิธีการ

- ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะไปจุดธูปเทียน และวางดอกไม้ที่โต๊ะบูชา แล้วกล่าวบทสวดระลึกถึง
คุณพระรัตนตรัย แล้วถวายพานเครื่องสักการะแก่พระอาจารย์แล้วกราบ 3 ครั้ง

- กล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าพระสงฆ์

- ผู้ปฏิญาณนั่งฟังโอวาท เมื่อจบแล้ว กล่าวคำอาราธนาเบญจศีล และสมาทานศีลตามพระ
อาจารย์ เมื่อกกล่าวจบแล้วถ้ามีเครื่องไทยธรรม ถวายพระภิกษุ แล้วกรวดน้ำรับพร เป็นอันเสร็จพิธี
(สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2560, น. 151-156)

2.5 รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม (Semi - Abstract Art)

รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม (Semi - Abstract Art) จะอยู่ระหว่างกลางเส้นทางรูปแบบศิลปะ
ธรรม และรูปแบบศิลปะนามธรรมถือว่า อยู่เส้นทางเดียวกัน ศิลปินส่วนมากจะเดินทางในการสร้างสรรค์

ผลงานทัศนศิลป์ เพื่อหาความเหมาะสมกับการ แสดงออกที่เหมาะสม และลงตัวให้กับตัวเองไม่ใช่ เป็นการสร้างสรรค์ตามยุคสมัย แต่เพื่อความเหมาะสม และจำเป็นของตนเอง ซึ่งศิลปินส่วนใหญ่จะมีวิธีการ สร้างสรรค์ผลงานจากรูปแบบศิลปะเหมือนจริงเป็นการสังเกต บันทึก ซึ่งหลงไหล ความเหมือนจริง ความเป็นจริงในบรรยากาศสัดส่วน มุมมองสี แสง ที่เกิดขึ้นจริง ตามการรับรู้ทางการเห็น เหมือนการ ถ่ายภาพ แล้วมีการพัฒนาสีสัน เทคนิค อารมณ์ความรู้สึกภายในส่วนตัวโดยเน้นสาระสำคัญเอาแก่นสาร ในธรรมชาติ ลดตัดทอน เพิ่มเติมธรรมชาติ เกิดเนื้อหาแนวคิดใหม่ตามที่ศิลปินต้องการ และเกิดผลงาน ลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) นีโออิมเพรสชันนิสม์ (Neo Impressionism) โฟวิสม์ (Fauvism) คิวบิสม์ (Cubism) เซอเรียลลิสม์ (Surrealism) เป็นต้น บางกลุ่มจะพัฒนาผลงานไปถึง รูปแบบศิลปะนามธรรม (Abstract Art) เป็นการสร้างสรรค์โครงสร้างของรูปทรงให้ประสานกันสัมพันธ์ สอดคล้องกับเรื่องเนื้อหา และตามความรู้สึกภายในของศิลปินให้แสดงออกเฉพาะเส้นสี รูปทรง อารมณ์ ความรู้สึกภายในที่ต้องการถ่ายทอดออกมาตามเจตนาให้คนดู รับรู้ได้สัมผัสกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน ผลงานการสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลการพัฒนาการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมจะเกิดขึ้นจากการอิม ตัวของศิลปินในการนำเสนอผลงานรูปแบบเหมือนจริง อาจจะได้รับค่านิยมในช่วงสมัยแรกของการ สร้างสรรค์ แต่เมื่อมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ การเจริญก้าวหน้าทางด้านศิลปะ และ อิทธิพลจากศิลปกรรมตะวันตก ทำให้ศิลปินต้องมีการงานของตัวเอง ด้วยการลดตัดทอนเพิ่มเติมเทคนิค แนวคิดวิธีการให้มีความแปลกให้มีการเปิดกว้างให้กับตนเอง และวงการศิลปะ และการแก้ปัญหาในการ พัฒนาผลงานของตนเองโดยจะแสดงออกตามความถนัดทักษะความชอบของ แต่ละบุคคลว่าจะพัฒนา ถึงระดับไหนในเส้นทางการพัฒนาศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ โดยให้มีความแปลกใหม่นอกเหนือจากความ เป็นจริงตามธรรมชาติ ศิลปินบางคนเขียนทิวทัศน์จากธรรมชาติ ความจริงในผลงานไม่ใช่ต้นไม้ แต่ ศิลปิน ใส่จินตนาการส่วนตัวเข้าไปในผลงาน อาจจะมีทิวทัศน์ที่มีบรรยากาศเคลื่อนไหว หรือสงบนิ่ง มีด หรือสว่าง ความ ยิ่งใหญ่ ความอุดมสมบูรณ์ ความรุ่มเย็นในทิวทัศน์จากความรู้สึกเหล่านี้ที่เกิดขึ้นใน ผลงานทัศนศิลป์เป็นการแสดงออกจากจินตนาการของศิลปินถือว่าเป็นเนื้อหาในงานทัศนศิลป์โดยผ่าน เทคนิคกลวิธีที่แตกต่างกันไป

การพัฒนาผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม ต้องอาศัยการลดตัดทอน รูปทรง สี บรรยากาศ ที่ เกิดขึ้นจริงธรรมชาติ ซึ่งเป็นการแก้ไข ความจำเอนาเบื่อของภาพผลงาน ทำให้บรรยากาศ รูปทรง สี แบบใหม่ตามการแสดงออกของศิลปินอาจจะทำให้ รูปทรงบิดเบี้ยว ยืด หด เปลี่ยนมุม เพิ่มขนาดลด สัดส่วนทำให้เกิดการสร้างสรรคใหม่ ในผลงานจิตรกรรมซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นอยู่กับศิลปินที่จะเลือกใน การพัฒนาที่แตกต่างไม่เหมือนใครจะทำให้ผลงาน มีความพิเศษ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนในการที่จะ แสดงออกเฉพาะส่วนบุคคล (สมพร ฐรี, 2553, น. 96-97)

2.6 ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์

การสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์ เกิดจากการแสดงออกซึ่งอารมณ์หรือความรู้สึกของมนุษย์ที่แตกต่างกันตามแต่เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้ชมหรือผู้บริโภครู้สึกพอใจอย่างไร ได้แก่ ผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม ที่มีทั้งความงาม และประโยชน์ใช้สอย เช่น เพื่อตกแต่ง และให้สารประโยชน์กับผู้ดู เพื่อบอกย้ำเตือนสติกับคนดู หรือ เพื่อให้เกิดความสำนึก และหวังแทน เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะได้รับความรู้สึกถึงความงาม อารมณ์ เพลิดเพลินใจด้วย ซึ่งแต่ละคนก็มีวิธีการนำเสนอเทคนิคแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรสนิยมของศิลปิน ทำให้เกิดทฤษฎีศิลปะต่าง ๆ ดังนี้

2.6.1 ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

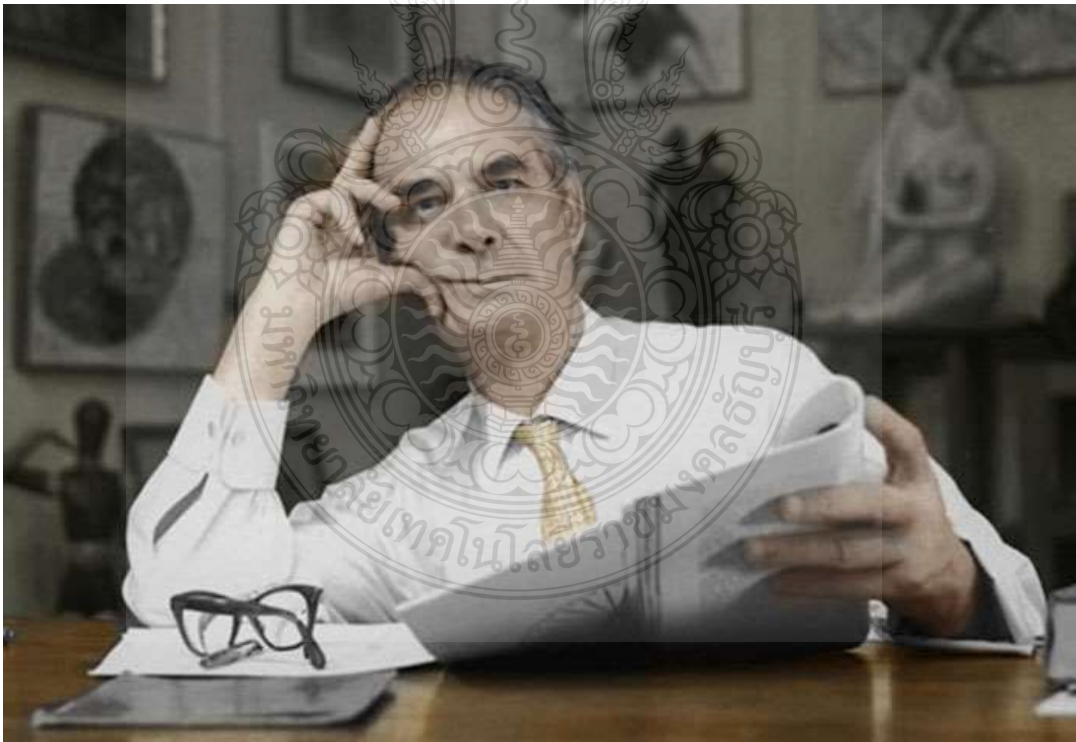
ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) ถือว่าเป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ พวกกรีกโบราณจะมีความเชื่อตามทฤษฎีนี้ได้กล่าวยืนยันว่า การลอกเลียน แบบวัตถุธรรมชาติ ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน จัดว่าเป็นสิ่งที่สวยงามที่สุด ซึ่งอาจจะแสดงออกด้วยรูปภาพธรรมชาติ หรือรูปของมนุษย์ ก็ได้ถือว่าเป็นทฤษฎีการเลียนแบบมาใช้ในการสร้างงาน และสามารถนำทฤษฎีนี้ไปอธิบาย กับผลงานนั้น ๆ ได้ เพราะภาพผลงานเหล่านั้นมีเนื้อหาสมจริงตามธรรมชาติ เช่น การวาดภาพคนเหมือนจริง หรือ แม้กระทั่งการเต้นรำรวมทั้งประติมากรรมคนเหมือนบุคคลสำคัญ ถ้าการแสดงออกด้วยการเลียนแบบการเคลื่อนไหวผู้คน และธรรมชาติที่มีจริง เช่น การเลียนแบบ นก ลิง คน เป็นต้น ก็จัดว่าเป็นการใช้ทฤษฎีการเลียนแบบ (สมพร ชูรี, 2556, น. 148)

เพลโต (Plato) : “การที่นายช่างทำเครื่องเรือนทำเก้าอี้ถือเป็นการทำเลียนแบบความสมบูรณ์ของเก้าอี้ และศิลปินวาดรูปเก้าอี้ก็จะเลียนแบบเก้าอี้อีกทอดหนึ่ง” การเลียนแบบจึงมี 2 ระดับ 1) การเลียนแบบที่เป็นวัตถุในโลกแห่งผัสสะ ซึ่งเลียนแบบมาจากรูปแบบที่สมบูรณ์ 2) การเลียนแบบที่ศิลปินสร้างขึ้นจากการเลียนแบบวัตถุในโลกแห่งผัสสะ เพลโต เปรียบเทียบกับภาพเขียนว่าเหมือนกับเงาในกระจก ซึ่งเป็นเพียงภาพที่ปรากฏเท่านั้น ไม่ใช่ความจริง เขาถือว่าภาพเขียนเป็นภาพปรากฏของภาพที่ปรากฏเท่านั้น เนื่องจากวัตถุในโลกแห่ง ผัสสะก็คือภาพปรากฏของแบบที่สมบูรณ์นั่นเอง การที่เพลโตกล่าวภาพเขียนไม่ใช่ความแท้จริง มีความใกล้เคียงกับแนวความคิดทางศิลปะที่กล่าวว่า “ศิลปะคือมายา” (Art is illusion) เหตุผลที่เพลโตไม่ให้ความสำคัญต่อศิลปะ 1) เพลโตเห็นว่าศิลปะเป็นการเลียนแบบของความแท้จริง (Reality) 2) เพลโตเห็นว่าศิลปะส่งผลที่เลวต่อประชาชน เพลโตสนใจศิลปะในประเด็นที่ปลีกย่อยมาก และไม่ตรงเป้าหมาย (ไชยพจน์ ทวلمان, 2560, น. 39)

อริสโตเติล (Aristotle) : “มนุษย์เรานั้นเป็นนักเลียนแบบโดยสัญชาตญาณ และการเลียนแบบนั่นเองที่ปรากฏออกมาในศิลปวัตถุดังนั้นเขาจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้แสดงพื้นฐานทางจิตวิทยาของศิลปะประเภทศิลปะแสดง สัญลักษณ์ (Representational Art) โรดิน (Rodin) ศิลปินยุคปัจจุบันก็ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่าธรรมชาติ นั้น เป็นสิ่งที่สวยงามที่สุดอยู่แล้ว สิ่งที่มนุษย์จะทำได้ก็คือการ

ลอกเลียนแบบธรรมชาติมาไว้ในศิลปะเท่านั้นเอง โดย สุขเขวาร์น พลอยชุม ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนี้เน้นกระบวนการทำ ทักษะ หรือปฏิบัติ เป็นสำคัญ ศิลปินหลายกลุ่มก็ได้ให้แนวคิด หลากหลาย แต่ไม่ว่าการสร้างสรรคงานศิลปะจะใช้ทฤษฎีอะไรก็ตาม ทุกคนก็จะมีอารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ ที่แฝงเร้นอยู่ในผลงาน ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง อาจจะมีเทคนิค วิธีการ เนื้อหา ที่แตกต่างกันทำให้ผลงานมีความหลากหลาย และมีการพัฒนาทักษะแนวความคิดให้เกิดขึ้นในวงการศิลปะต่อไป

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี จะสร้างผลงานที่แสดงออกถึง สัดส่วนโครงสร้าง ปริมาตร มวล รวมทั้งความเหมือนจริง ตามทฤษฎีการลอกเลียนแบบ ความเป็นจริงตามธรรมชาติของหุ่นที่นำมาเป็นแบบในการปั้น แสดงออกถึงทักษะฝีมือเป็นหลัก แฝงอารมณ์ความรู้สึกอ่อนหวานนุ่มนวลสวยงาม ตามแบบจริง ถือว่าเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ในลำดับที่มีการคลี่คลายตัดทอนรูปทรงต่อไป ผลงานประติมากรรมนูนสูงใช้ทฤษฎีการลอกเลียนแบบจากความเป็นจริงของคนที่มีกิจกรรมต่างๆ ตามเนื้อหา ของศิลปินที่น่าเสนอ เน้นสัดส่วนของคน และสิ่งแวดล้อมของสิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ สัตว์ เป็นต้น มีขนาดสัดส่วนที่ เป็นจริงตามธรรมชาติ การแสดงออกของรายละเอียดรูปร่างหน้าตาจะมีความเหมือนจริง ทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงความ สวยงาม (สมพร ฐรี, 2556, น. 148)

ภาพที่ 2.3 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ที่มา : <https://www.finearts.go.th> (2563)

ภาพที่ 2.4 ผลงานของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี พ.ศ. 2482-2483 ประติมากรรมนูนต่ำอนุสาวรีย์
ประชาธิปไตยหล่อด้วยซีเมนต์ทั้ง 8 ด้าน
ที่มา : วารินทร์ เงินลาด (2563)

ภาพที่ 2.5 อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร
ที่มา : วารินทร์ เงินลาด (2563)

2.6.2 ทฤษฎีแสดงออก (Expression Theory)

ทฤษฎีการแสดงออกเป็นทฤษฎีที่ต้องแสดงออกถึงอารมณ์ภายในของมนุษย์ออกมาให้ปรากฏในผลงานทัศนศิลป์ประกอบ ด้วย อารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ อยู่ในการแสดงออกของศิลปิน ดังที่นักปราชญ์ชาวอิตาลีเลียน เบเนเดโต้ โครเซ (Benedeto Croce) อธิบายถึงการเห็นแจ้ง (Intuition) ศิลปะคือ การหยั่งรู้ แต่อธิบายเหตุผลไม่ได้เป็นการสร้างประสบการณ์ ที่แปลกใหม่ขึ้นมา และ

นักปราชญ์ อาร์ จี คอลลิงวูด (R.G. Collingwood) อธิบายถึงงานสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 2 ประเภท

- Craft คือ งานฝีมือไม่มีความรู้สึกในการแสดงออก

- Art Proper คือ ผลงานแสดงออกทางความรู้สึกได้ และนักปราชญ์ลีโอดอลสตอย (Leo Tolstoy) กล่าวว่า การแสดงออกระหว่างคนส่ง และคนรับต้องเป็นภาษาเดียวกัน ศิลปินที่สร้างงานต้องแสดงอารมณ์ภายในของมนุษย์ออกมา ความซับซ้อนธรรมชาติออกมาโดยการปรนเปรอหรือจัดสรรให้เกิดขึ้นตามเจตจำนงของศิลปิน ซึ่งถือว่าการแสดงออกของอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างงาน และเป็นวัตถุประสงค์ประการแรกของศิลปิน การถ่ายทอด ค่อยตามมาเพื่อให้คนดูได้เห็นถึงเจตนาแนวคิดของศิลปิน เช่น ความรู้สึกเศร้าโศกแสดงออกมาในลักษณะของการ เดินเชื่องช้า และพูดเสียงอ่อย ๆ เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกด้านอารมณ์ความรู้สึก จินตนาการจะสามารถสรุปได้ก็คือ เมื่อปรากฏออกมาเป็นรูปทรงเกิดเอกภาพทั้ง 2 อย่างรวมกัน (สมพร ฐรี, 2553, น. 154-155)

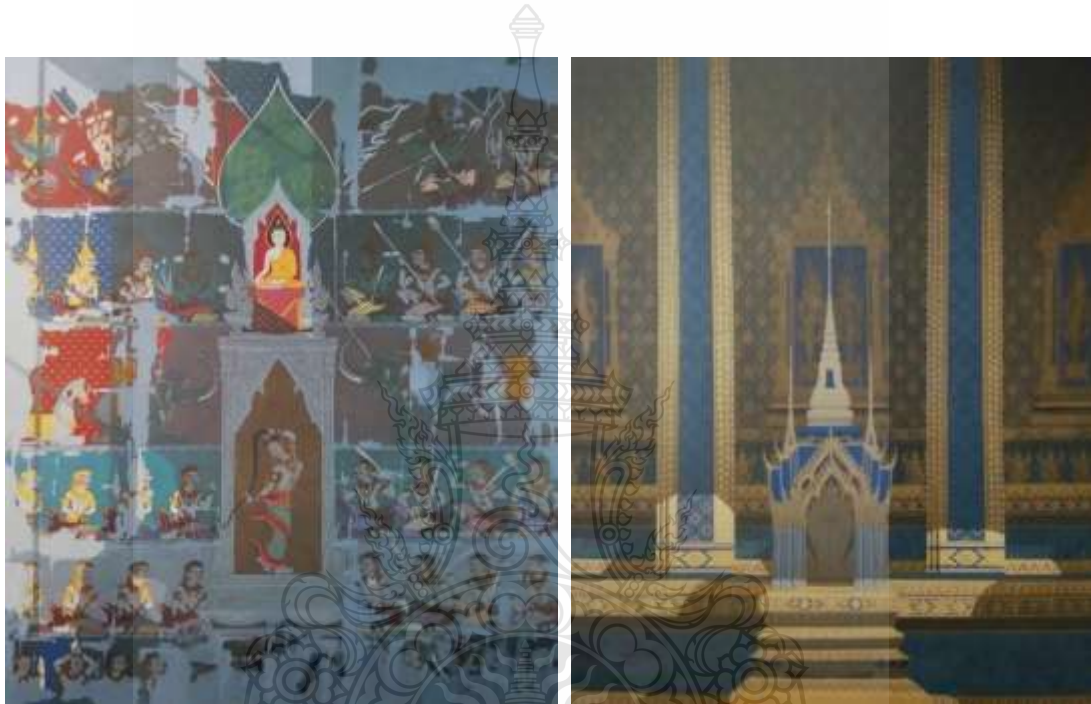
2.6.3 ทฤษฎีแสงเงา

แรงบันดาลใจจากแสงและเงา เริ่มปี พ.ศ. 2512 ด้วยการเขียนภาพวาดด้วยการร่างภาพขนาดเล็กนับร้อย ๆ ภาพ แล้วนำไปเสนออาจารย์ ทำให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ได้มีโอกาสขึ้นศึกษาในชั้นปีที่ 5 ด้วยคุณอาจารย์ได้เห็นแนวทางการแสดงออกอย่างมีทิศทาง และการเขียนภาพแสงเงาขยายใหญ่ที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ทางองค์ประกอบศิลป์ ด้วยความมั่นใจในแนวทางการทำงานของตัวเอง อย่างเป็นระบบ มีทฤษฎีต่าง ๆ มารองรับ ซึ่งในอดีตเป็นสิ่งที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ไม่ถนัด และไม่สนใจมาก่อน อย่างไรก็ตาม แรงบันดาลใจจากผลงานแสงและเงา ชุดแรก ก็ยังเป็นช่วงของการค้นคว้าหาข้อมูลจากเหตุ และผลในเรื่องแสงและเงาล้วน ๆ ต้องรอคอยการพัฒนาต่อไปอีกในอนาคต แต่ด้วยแรงหนุนหลายด้านทำให้สามารถพัฒนาผลงานของตัวเอง จนได้บทสรุปของโครงสร้างหลักในการทำงานจนสามารถกำหนดขึ้น เป็นทฤษฎีแสงและเงา ของตัวเอง องค์ประกอบของทฤษฎีแสงและเงา ที่กำหนดขึ้น เพื่อแสดงถึงเหตุปัจจัย ที่จะทำให้ปรากฏการณ์ของแสงและเงาสมบูรณ์แบบลงตัวด้านความงาม และอื่น ๆ นั้นประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

- แสงต้นกำเนิด หมายถึง แหล่งที่มาของแสง ซึ่งก็คือแสงจากดวงอาทิตย์ ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างมีทิศทาง เสมือนแสงอาทิตย์ยามเช้าที่ส่องลงมายังโบสถ์วิหาร เป็นจุดสำคัญที่จะสร้างความประทับใจ

- วัตถุตัวกลางทึบแสง หมายถึง วัตถุที่อยู่ตรงกลางระหว่างต้นกำเนิดแสงกับฉากรับภาพเป็นตัวบังไม่ให้แสงผ่าน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรูปทรงของเงา ตัวกลางนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องกำหนดตำแหน่งอย่างเหมาะสมจึงจะได้องค์ประกอบของเงาที่มีความสมบูรณ์ลงตัว ตัวกลางทึบแสงที่ปรากฏในผลงานของปรีชามีอยู่หลายชนิด อาทิ ต้นไม้ ระเบียบ ชายคา หน้าบัน หางหงส์ เสา เป็นต้น

- ฉากรับภาพ หมายถึง ฉากที่มารับแสงและเงา ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามรูปทรง และพื้นผิวของฉากรับภาพ การควบคุมพื้นที่ของฉาก และแสงเงาที่ปรากฏ ต้องกำหนดให้เหมาะสมเช่นเดียวกับกับแสงต้นกำเนิด และวัตถุตัวกลางที่รับแสง ฉากรับภาพที่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง นำมาใช้ในผลงาน อาทิ ผั่งโบสถ์ วิหาร สิ่งของต่าง ๆ รั้วระเบียงแก้ว เสาโบสถ์ วิหาร ฉากรับภาพนี้เองที่เป็นตัวผลงานหรือส่วนที่สรุปความสำเร็จระหว่างแสง ตัวกลาง ที่รับแสง มาสู่ผลสัมฤทธิ์ทางศิลปกรรม (ปรีชา เกาทอง, 2548, น. 40)

ภาพที่ 2.6 ภาพจิตรกรรมปางชนะมาร และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 1
ที่มา : ปรีชา เกาทอง, 2548, น. 61, น.130

เทคนิควิธีการวาดภาพของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ชื่อผลงาน “ปางชนะมาร” เทคนิค สีอะคริลิกบนผ้าใบ ขนาด 200 x 170 ซม. และ “วัดพระศรีรัตนศาสดาราม 1” เทคนิค สีอะคริลิกบนผ้าใบ ขนาด 170 x 140 ซม. (ภาพที่ 2.6)

2.6.4 ทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory)

เป็นทฤษฎีที่ให้ความสวยงามของศิลปะเกิดจากรูปทรงอย่างเดียวเท่านั้น และการที่เราสนใจในศิลปวัตถุก็ เพราะมันมีรูปทรงสวยงามนั่นเอง ถือว่ารูปทรงเท่านั้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญในเรื่องคุณค่าทางสุนทรียะ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กลมกลืนกันอย่างมีเอกภาพ ดังนั้นทฤษฎีของการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก จึงเชื่อว่า สิ่งที่จิตรกรต้องการให้พิจารณาตัดสินในภาพเขียนของเขานั้นคือ สี และการใช้สี

อย่างสนิทแนบเนียน หรือไม่เท่านั้น ดูว่าเหมือนอะไรหรือไม่เหมือนอะไร หรือมีที่มาอย่างไร และเพื่อให้เกิดอะไร โดยศิลปินเป็นผู้เลือกรูปทรงเหล่านั้น มาสร้างงานเพื่อให้เกิดความน่าสนใจกับผู้ดูให้มาสนใจรูปนั้น ๆ ซึ่งจะต้องพอเหมาะลงตัวระหว่าง ผู้สร้างงานกับผู้ดูเพื่อจะให้เกิดความรู้สึกประทับใจ และความรู้สึกในความงามของรูปทรงในวัตถุนั้นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในผลงานจะต้องเกิดจากรูปทรง (Form) และการเข้าใจความหมาย (Content) ของผลงานร่วมกัน

ภาพที่ 2.7 กลุ่มคนเล่นน้ำ (The Great Bathers)

ที่มา : <https://wikioo.org> (2563)

การสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist) ผลงานจิตรกรรมของ เซซานน์ เป็นความงามที่เกิดขึ้นจากรูปทรง ที่ถูกตัดทอนจากรูปทรงธรรมชาติเหมือนจริง ให้เป็นรูปทรงกรวย ทรงกระบอก เป็นความพยายามในการสร้าง รูปทรงขึ้นใหม่ทำให้ดูง่ายขึ้นซึ่งละทิ้งรายละเอียดเพื่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกของภาพโดยรวมโดยจะเพ่งมองในที่สำคัญ คือ ความสำคัญของรูปทรง แต่ยังคงไว้ซึ่งพื้นผิวของภาพให้กลมกลืนกันทั่วภาพเพื่อกระตุ้นให้คนดูรู้สึก ตามผลงานการตัดทอนรูปทรงทั่วทั้งภาพ ทำให้เกิดเอกภาพ (Unity) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เน้นความสำคัญ ของรูปทรงภายนอก และปริมาตรของรูปทรงในการแสดงออกของการสร้างสรรค์ผลงาน (ภาพที่ 2.7 ผลงานของ พอล เซซานน์ (Paul

Cezanne) ค.ศ. 1898-1905 “กลุ่มคนเล่นน้ำ” (The Great Bathers) สีน้ำมันบนผ้าใบ)

การสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist) ผลงานประติมากรรมของ เรย์มอนด์ ดัช เป็นความงดงาม ของรูปทรงที่เกิดขึ้นจากพื้นผิว มวล ปริมาตร ที่สวยงาม เกิดจากการสร้างรูปทรงใหม่ของศิลปิน ให้ดูเรียบง่าย ลด ตัดทอน รูปทรงโดยการละทิ้งรายละเอียด เพื่อให้ผลงานเกิดผลทางความรู้สึกที่ดูคล่องตัว สมัยใหม่ การสร้างผลงาน โดยการเน้นรูปทรงโดยรวมของผลงานเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการประสานความกลมกลืนกันของรูปทรงโดยรวม ให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรง ที่มีจังหวะลีลาสวยงาม (ภาพที่ 2.8 ผลงานของ เรย์มอนด์ ดัช (Raymond Duch) ชื่อผลงาน “ท่านั่งผู้หญิงเต็มตัว” (Seated Female Figure) โลหะ Glides และผลงานของ เชียน ยัมสิริ ชื่อผลงาน “ขลุ่ยทิพย์” เทคนิคบรอนซ์)

ภาพที่ 2.8 ท่านั่งผู้หญิงเต็มตัว และขลุ่ยทิพย์

ที่มา : สมพร ฐรี, 2556, น. 161

เชียน ยัมสิริ การสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist) ด้วยการลดตัดทอนรูปทรงจากความเป็นจริงให้เหลือรูปทรงที่ดูเรียบง่าย จัดองค์ประกอบท่าทางของรูปทรง ที่แสดงออกเกิดความสวยงามของปริมาตร มวลของ รูปทรงเป็นสิ่งสำคัญ ผสมกับอุดมคติความงามที่ศิลปินต้องการถ่ายทอดออกมา เป็นผลงานการสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์

ทินกร กาษรสุวรรณ การสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก ด้วยการลดตัดทอนรูปทรงต่าง ๆ เช่น คน ที่อยู่อาศัย ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นจริงตามธรรมชาติให้เกิดรูปทรงที่ดูเรียบง่าย เป็นรูปทรงตามความรู้สึกที่มีอุดมคติไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชนบทที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อบอุ่น เรียบง่าย การจัดวางรูปทรง ให้มีความรู้สึกเปล็ดเปล็น มีความสุข ตามแนวความคิดของศิลปิน (ภาพที่ 2.9 “ครอบครัวใหญ่” Intaglio, ขนาด 113 x 130 ซม.) (สมพร ฐรี, 2556, น. 159-161)

ภาพที่ 2.9 ผลงานของ ทินกร กาษรสุวรรณ “ครอบครัวใหญ่” Intaglio
ที่มา : สมพร ฐรี, 2556, น. 161

2.7 องค์ประกอบของศิลปะ

ศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วน ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่งกับส่วนที่เป็น การแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนั้น อีกส่วนหนึ่ง ถ้าพิจารณาตามความหมายของศิลปะที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด หรือความงาม ก็จะเห็นว่าศิลปะนั้นมี องค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้

หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออก อันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุอีกส่วนหนึ่ง เราเรียกองค์ประกอบส่วนแรกว่า รูปทรง (Form) หรือองค์ประกอบทางรูปธรรม และเรียกส่วนหลังว่า เนื้อหา (Content) หรือองค์ประกอบทางนามธรรม ดังนั้น องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะ ก็คือ รูปทรง กับเนื้อหา

รูปทรง คือ สิ่งที่มองเห็นได้ในทัศนศิลป์ เป็นส่วนที่ศิลปินสร้างขึ้นด้วยการประสานกัน อย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุ (Visual Elements) ซึ่งได้แก่ เส้น น้ำหนักอ่อนแก่ของ ขาว-ดำ ที่ว่าง สี และลักษณะพื้นผิว รูปทรงให้ความพอใจต่อความรู้สึกสัมผัส เป็นความสุขทางตา พร้อมกันนั้นก็สร้างเนื้อหาให้กับตัวรูปทรงเอง และเป็นสัญลักษณ์ให้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก หรือปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในจิตด้วย ถ้าจะเปรียบกับชีวิต รูปทรง คือส่วนที่เป็นกาย เนื้อหาคือส่วนที่เป็นใจ รูปทรงกับเนื้อหาจึงไม่อาจแยกจากกันได้ในงานศิลปะที่ดีทั้งสองส่วนนี้จะรวมเป็นสิ่งเดียวกัน ถ้าแยกกัน ความเป็นเอกภาพก็ถูกทำลาย ชีวิตของศิลปะก็ไม่อาจอุบัติขึ้นได้ รูปทรงมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้างทางรูป และส่วนที่เป็น โครงสร้างทางวัตถุ ส่วนที่เป็นโครงสร้างทางรูป ได้แก่ ทัศนธาตุที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ส่วนที่เป็นโครงสร้างทางวัตถุ ได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการสร้างรูป เช่น สี ดินเหนียว หิน ไม้ กระดาษ ผ้า โลหะ ฯลฯ และเทคนิคที่ใช้กับวัสดุเหล่านั้น เช่น การระบาย การปั้น การ สลัก การแกะ การตัดปะ การทอ การเชื่อมต่อ ฯลฯ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคงทน ถาวรของผลงาน และความแนบเนียนของฝีมือ องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างของรูปทรง ซึ่งได้แก่ การประสานกันอย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุนี้ เป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะเท่ากับเป็นกายของงานศิลปะ ถ้าศิลปินสร้างรูปทรงให้มีเอกภาพไม่ได้หรือไม่สมบูรณ์ รูปทรงนั้นก็ขาดชีวิต ขาดเนื้อหา ไม่สามารถจะแปลหรือสื่อความหมายใด ๆ ได้

เนื้อหา คือ องค์ประกอบที่เป็นนามธรรม หรือโครงสร้างทางจิต ตรงกันข้ามกับส่วนที่เป็นรูปทรง หมายถึง ผลที่ได้รับจากงานศิลปะ ส่วนที่เป็นนามธรรมนี้นอกจากเนื้อหาแล้ว ยังมีเรื่อง (Subject) และแนวเรื่อง (Theme) รวมอยู่ด้วย ทั้งสามส่วนนี้ต่างก็มีความเชื่อมโยง และซ้อนทับกันอยู่ เรื่องกับเนื้อหาในงานบางประเภทเกือบแยกจากกันไม่ออก แต่ในงานบางประเภทเกือบไม่เกี่ยวข้องกันเลย แนวเรื่อง คือ แนวทางของเรื่อง และเป็นต้นทางที่จะนำไปสู่เนื้อหาซึ่งเป็นผลขั้นสุดท้าย เรื่องกับแนวเรื่องบางแห่งมีความหมายต่างกันไม่มากนัก โดยทั่วไปอาจใช้แทนกันได้ แต่ในที่นี้จะขอแยกออกจากกันมาอธิบายต่างหาก เพราะเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาองค์ประกอบศิลป์

เรื่อง หมายถึง สิ่งที่ศิลปินสรรหามาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานศิลปะแบบรูปธรรม เช่น คน สัตว์ ทิวทัศน์ สิ่งของ ศาสนา สงคราม ฯลฯ หรือหมายถึง “ภาพนี้เกี่ยวกับ อะไร” “ศิลปินต้องการเขียนหรือปั้นอะไร” ศิลปะบางแบบไม่มีเรื่อง เราเรียกศิลปะแบบนี้ว่า ศิลปะแบบนอนออบเจกทิฟ (Nonobjective Art) หมายถึง งานศิลปะที่ไม่แสดง หรือเป็นตัวแทนของสิ่งใด ไม่อ้างถึง หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งใดในธรรมชาติ ดนตรี สถาปัตยกรรม และทัศนศิลป์บางประเภท เช่น ศิลปะแบบนามธรรม ไม่มี

เรื่อง แต่วรรณกรรมเป็นศิลปะที่จำเป็นต้องมีเรื่อง และเรื่องจะเป็นเนื้อหาของงานวรรณกรรมโดยตรง ด้วย งานจิตรกรรม ประติมากรรม แบบรูปธรรม ตามปกติจะมีเรื่อง เราดูรูปร่างงานชิ้นนั้น เป็นมา เป็นคน เป็นทิวทัศน์ นอกจากนั้นเรายังแบ่งประเภทของงานจิตรกรรม ประติมากรรม ออกตามเรื่องด้วย เช่น จิตรกรรมทิวทัศน์ จิตรกรรมหุ่นนิ่ง จิตรกรรมรูปคน ประติมากรรมรูปเหมือน ประติมากรรมกลุ่มคน ฯลฯ แต่ก็มี จิตรกรรม ประติมากรรม จำนวนมากที่ไม่มีเรื่อง ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานแบบ นามธรรม หรือแบบนอนออบเจกทีฟ ที่ศิลปินแสดงออกโดยใช้การประสานกันของรูปทรงที่ มิได้อ้างอิงความจริงใน ธรรมชาติเป็นสำคัญ บางครั้งศิลปินอาจตั้งชื่องานของเขาเหมือนกับว่างานชิ้นนั้นมีเรื่อง แต่เรื่องเป็น เพียงจุดเริ่มต้นของการทำงานที่ได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไป จนไม่มีเค้าเดิมเหลืออยู่เลยแล้วก็มี

ชื่อของงาน (Title) เป็นคนละส่วนกับเรื่อง แต่โดยทั่วไปแล้วจะตั้งขึ้นตามเรื่อง หรือ เกี่ยวข้องกับ เรื่อง เช่น งานจิตรกรรมชิ้นหนึ่งของปีกัสโซมีชื่อว่า เกอร์นิกา (Guernica) ซึ่งเป็นชื่อเมืองเมืองหนึ่งใน สเปนที่ถูกทิ้งระเบิดในระหว่างสงครามกลางเมือง ทำให้ผู้ที่ไม่ได้มีส่วนกับสงครามนั้นเสียชีวิตเป็นจำนวน มาก ศิลปินได้ใช้เหตุการณ์การโจมตีเมืองเกอร์นิกามาเป็นเรื่อง และใช้ชื่อของเมืองที่ถูกโจมตีเป็นชื่อของ งาน หรือ งานจิตรกรรม ที่ชื่อ ความประทับใจ (Impression) ของโมนเนก็มีเรื่องเป็นทิวทัศน์ ชื่อของ งาน ชิ้นนี้ไม่เกี่ยวกับทิวทัศน์โดยตรง แต่เกี่ยวกับความประทับใจของศิลปินที่มีต่อทิวทัศน์ ในขณะที่เขาเขียน ชื่อของงานศิลปะแบบนามธรรม หรือ แบบนอนออบเจกทีฟ ซึ่งส่วนมากจะไม่มีเรื่อง จึงอาจเป็นลำดับ หมายเลข หรือข้อความที่ไม่มี ความหมายเกี่ยวข้องกับงานเลย หรือเป็นชื่อที่บอกถึงวิธีการสร้างสรรค์ก็ได้

แนวเรื่อง เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบทางนามธรรมของงานศิลปะ ที่เน้นแนวความคิด (Concept) ของศิลปินที่มีต่อเรื่อง หรือรูปทรง เป็นสาระหรือแนวทางของการสร้างสรรค์ มากกว่าเรื่อง เช่น งานชื่อ เกอร์นิกา (Guernica) ซึ่งแสดงการโจมตีเมืองเกอร์นิกานั้น มีแนวเรื่องเป็น “ความ สยดสยองของสงคราม” เน้นแนวคิดของศิลปินเกี่ยวกับการโจมตี หรือสงคราม แนวเรื่องในงานแบบ รูปธรรม มักจะเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือความหมาย ที่ศิลปินต้องการแสดงออกในรูปของ สัญลักษณ์หรือนามธรรม เช่น แนวเรื่องเกี่ยวกับ มนุษยธรรม ความงาม ความหนักแน่นมีอำนาจของ ธรรมชาติ ความเป็นอนัตตา ความประสานกันของสี ส่วนเรื่องจะเป็นลักษณะภายนอก เกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์ เช่น หลิงเปลือย ทิวทัศน์ สงคราม ศาสนา และมลพิษ เป็นต้น แนวเรื่องในงานแบบ นามธรรม ก็คือ ส่วนที่เกี่ยวกับแนวความคิดของเรื่องที่ศิลปินหยิบยกขึ้นมาเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงาน เช่นเดียวกับในงานแบบรูปธรรม แต่ศิลปินได้พัฒนารูปทรงห่างจากความจริงในธรรมชาติไปมาก จนใน ที่สุดเมื่องานสำเร็จลงจะไม่เหลือเค้าของเรื่องนั้นอยู่เลย เช่น งานประติมากรรมของ คอนสตันติน บราน คูชิ ชื่อ “นกในที่ว่าง” ในงานแบบนอนออบเจกทีฟ แนวเรื่องจะมาจากความคิดหรือรูปทรงต่าง ๆ ใน ธรรมชาติ หรือ อาจมาจากร่องรอยที่ศิลปินขีด-ขูดด้วยดินสอ เครื่องมือ หรือสลัดสีลงไปอย่างไม่ตั้งใจ เป็นความคิด และรูปทรงที่ให้ความบันเทิงใจแก่ศิลปินที่จะสร้าง และพัฒนาต่อไปจนเป็น รูปทรงที่

สมบูรณ์ แนวเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์นี้ ส่วนมากจะเป็นความคิดหรือรูปทรง ที่มีโครงสร้างไม่สมบูรณ์ เปลี่ยนแปลงได้ เปิดไว้ให้พัฒนาต่อไปอีก เป็นสิ่งที่ไม่สู้จะมีความหมายต่อจิตสำนึกเท่าไรนัก แต่จะมีความหมายโต้ตอบกับจิตไร้สำนึกของศิลปินที่จะคลี่คลายต่อไปจนถึงที่สุด แนวเรื่องจึงเปรียบเสมือนจุดหมายที่เลื่อนรางในการเดินทาง ผจญภัยของศิลปิน โดยมีเรื่องเป็นจุดเริ่มต้น และมีจิตไร้สำนึกเป็นผู้นำทาง เขาไม่รู้แน่ชัดหรือบางครั้งก็ไมรู้เลยว่า ทางที่ไปนั้นจะพบกับอะไรบ้าง และจะไปถึงปลายทางที่ไหน เขาจะต้องผจญกับสิ่งที่น่าตื่นเต้น และอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เขาอาจต้องเปลี่ยนทิศทาง และอาจพบจุดหมายปลายทางที่เขาไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลยก็ได้ แนวเรื่องเป็นองค์ประกอบทางด้านนามธรรมที่สำคัญที่สุดของงานศิลปะ เมื่อมองจากด้านการสร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ เพราะเป็นแนวความคิดที่เป็นโครงสร้างเบื้องต้นของงาน คำแนวความคิดหรือโครงสร้างของความคิดไม่ตีเสียแล้ว จะพัฒนาอย่างไร จะเพิ่มเติม ตกแต่งอย่างไรก็ไม่มีความหมายที่จะได้ผลหรือเนื้อหาที่ดีได้ ในภาพของเกอร์นิกา ของปีกัสโซ ศิลปินได้ใช้รูปทรงของคน และสัตว์ในอากาศที่ตื่นตระหนก (เรื่อง) และการประกอบกันของทัศนธาตุในรูปทรงที่บิดเบี้ยวเป็นสัญลักษณ์ของความโหดเหี้ยม ทารุณของสงคราม (แนวเรื่อง) ซึ่งให้เนื้อหาที่เป็นอารมณ์สะเทือนใจรุนแรงจากความตื่นตระหนก สยดสยอง ที่เกิดจากการทำลายล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์อย่างโหดร้ายทารุณ ในงานศิลปะที่ดี ทั้งเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง จะต้องประกอบเข้าด้วยกันอย่างมีเอกภาพเสมอ

เนื้อหา คือ ความหมายของงานศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปทรงทางศิลปะ (Artistic Form) เนื้อหาของงานศิลปะแบบรูปธรรม เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง เนื้อหาของงานแบบนามธรรมหรือแบบนอนออบเจ็คทีฟ เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของรูปทรง เนื้อหาเป็นคุณลักษณะฝ่ายนามธรรมของงานศิลปะ ที่มองจากด้านการชื่นชมหรือจากผู้ดู

รูปทรงที่แสดงเนื้อหาหรือความหมายของงานศิลปะได้ จะต้องเป็นรูปทรงที่เป็นศิลปะเท่านั้น หมายถึง เป็นรูปทรงที่ศิลปินได้สร้างขึ้นจากทัศนธาตุต่าง ๆ อย่างมีเอกภาพ รูปทรง ที่มีคุณลักษณะเช่นนี้ จะให้เนื้อหาที่ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรียภาพ และอารมณ์อื่น ๆ ตามเรื่องที่ศิลปินได้รับความบันดาลใจมา รูปทรงธรรมดาจากธรรมชาติหรือ รูปถ่าย ถึงแม้จะมีเรื่องหรือเนื้อเรื่อง (Subject Matter) ก็เป็นเพียงข้อมูลหรือข่าวสาร ธรรมดาที่อาจทำให้ผู้ดูสร้างจินตนาการขึ้นเองตามเนื้อเรื่องนั้น แต่ไม่มีเนื้อหา เนื้อหาจะมีอยู่ในงานศิลปะเท่านั้น

เนื้อหาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เนื้อหาภายใน หรือเนื้อหาทางรูปทรง กับ เนื้อหาภายนอก หรือเนื้อหาทางเรื่องราวหรือทางสัญลักษณ์ เนื้อหาภายในเป็นเนื้อหาที่เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุในรูปทรง เป็นเนื้อหาของรูปทรงโดยตรง เนื้อหาประเภทนี้จะให้อารมณ์ทางสุนทรียภาพแก่ผู้ดู เป็นอารมณ์ทางศิลปะที่บริสุทธิ์ ไม่มีอารมณ์อื่น ๆ ในประสบการณ์ของ

มนุษย์มาเกี่ยวข้องด้วย เป็นลักษณะจิตวิสัยของศิลปิน เป็นพลัง ความรู้สึกส่วนตัว เป็นบุคลิกภาพหรือ
แบบรูปของการแสดงออกของศิลปิน

ส่วนเนื้อหาภายนอกซึ่งมีอยู่เฉพาะในศิลปะแบบรูปธรรมที่มีเรื่อง เช่น คน สัตว์ วัตถุ สิ่งของ
หรือเหตุการณ์นั้น เป็นเนื้อหาที่เป็นผลสืบเนื่องจากเนื้อหาภายใน เป็นความหมายของเรื่อง และแนว
เรื่องที่แปลออกมาโดยรูปทรง เมื่อเราดูงานศิลปะแบบรูปธรรมชิ้นหนึ่ง สิ่งแรกที่เราได้รับรู้ก็คือ เนื้อหา
ภายในของงาน เนื้อหาภายในนี้จะให้ความรู้สึกทางสุนทรียภาพหรือทางศิลปะแก่เรา ทำให้เกิดอารมณ์
สะเทือนใจ และพร้อมที่จะรับอารมณ์ความรู้สึกอื่น ๆ ที่จะตามมา ซึ่งจะเป็นอารมณ์สะเทือนใจที่เป็นไป
ตามแนวทางของเรื่อง และแนวเรื่อง เช่น ความรัก ความเศร้า ความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ความรักชาติ
มาตุภูมิ เป็นต้น ดังนั้น ในงานแบบรูปธรรมจะมีเนื้อหาภายใน และภายนอก ให้อารมณ์ทั้งทางศิลปะ
และอารมณ์ อื่น ๆ ควบคู่กันไป แต่ในงานแบบนามธรรมจะมีเนื้อหาภายในเพียงอย่างเดียว ให้อารมณ์
ทางศิลปะที่บริสุทธิ์ โดยไม่มีอารมณ์ที่มนุษย์รู้จักมาก่อนเจอบน มีแต่ความเอิบอาบ ปิติ บริสุทธิ์ และ
สูงส่ง

ความสำคัญของเรื่องที่มีต่อเนื้อหา ในทัศนศิลป์ เนื้อหากับเรื่องจะมีความสัมพันธ์กันมากหรือ
น้อย หรือไม่สัมพันธ์กันเลย หรือไม่มีเรื่องเลยก็เป็นไปได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน และเจตนา
ในการแสดงออก ของศิลปินเอง ซึ่งอาจแยกออกได้ดังต่อไปนี้

- การเน้นเนื้อหาด้วยเรื่อง ได้แก่ การใช้เรื่องที่ตรงกับเนื้อหา และเป็นตัวแสดงเนื้อหา ของงาน
โดยตรง ตัวอย่าง เช่น เมื่อศิลปินต้องการให้ความงามทางเนื้อหนังเป็นเนื้อหาของงาน เขาจะหาผู้หญิง
เปลือยที่สวยงามมาเป็นเรื่อง รูปร่างหน้าตาของผู้หญิงสวยนั้นจะช่วยให้เกิด ความงาม ความน่ารักขึ้นใน
ภาพ เป็นความงามที่มีอยู่แล้วในเรื่อง ในกรณีเช่นนี้ ถ้าศิลปินมุ่งเน้นไปที่รูปลักษณะของเรื่อง หรือให้
เรื่องเป็นตัวแสดงมากขึ้นเท่าไร คุณค่าทางรูปทรง และคุณค่าทางศิลปะจะกลับยิ่งลดน้อยลงเท่านั้น ใน
ที่สุดจะเป็นงานที่มีแต่เรื่อง ไม่มีรูปทรง หมดสภาพของศิลปะไป

- เนื้อหาที่เป็นผลจากการผสมผสานระหว่างศิลปินกับเรื่อง ในกรณีนี้ศิลปินจะเสนอ ความเห็น
ส่วนตัว หรือผสมความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปในเรื่อง เป็นการผสมกันระหว่างรูปลักษณะ ของเรื่องกับ
จินตนาการของศิลปิน หรือเป็นการแปลความหมายของเรื่องตามทัศนะของ ศิลปิน การสร้างงานใน
ลักษณะนี้ รูปทรงจะทำหน้าที่เพื่อตัวมันเองพร้อม ๆ กับทำหน้าที่ ให้อารมณ์กับเรื่องด้วยทำให้รูปทรง เรื่อง และ
เนื้อหามีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ขอยกตัวอย่างเนื้อหาที่เป็นความงามจากเรื่องที่เป็นหญิงสวย
อีก แต่คราวนี้ศิลปินได้ผสมความ รู้สึกนึกคิดของตัวเองเข้าไปในเรื่องด้วย เขาจะดัดแปลงเพิ่มเติมรูปร่าง
ของแบบให้งาม ไปตามทัศนะของเขา และใช้ทัศนธาตุซึ่งเป็นองค์ประกอบของรูปทรงให้สอดคล้องกับ
ความ งามของเรื่อง

- เนื้อหาที่เป็นอิสระจากเรื่อง เมื่อมีศิลปินผสมจินตนาการของตนเข้าไปในงานมากขึ้น

ความสำคัญของเรื่องจะลดลง ผู้หญิงสวยที่เป็นแบบอาจถูกศิลปินตัดทอนขัดเกลา หรือ เปลี่ยนแปลงมากที่สุด จนเรื่อง (ผู้หญิง) นั้นหมดความสำคัญลงอย่างสิ้นเชิง เหลือแต่ เนื้อหาที่เป็นอิสระ การทำงานแบบนี้ ศิลปินจะอาศัยเรื่องเป็นเพียงจุดเริ่มต้นแล้วเดินทาง ท่างออกจนเรื่องหายไป เหลืออยู่แต่รูปทรง และตัวศิลปินเองที่เป็นเนื้อหาของงาน ในกรณีนี้เนื้อหาภายในซึ่งหมายถึงเนื้อหาที่เกิดจากการประสานกันของรูปทรงจะมีบทบาทมากกว่า เนื้อหาภายนอก หรือบางครั้งอาจไม่แสดงเนื้อหาภายนอกออกมาเลย

- เนื้อหาที่ไม่มีเรื่อง ศิลปินบางประเภทไม่มีความจำเป็นต้องใช้เรื่องเป็นจุดเริ่มต้น งานของเขาไม่มีเรื่อง มีแต่รูปทรงกับเนื้อหา โดยที่รูปทรงเป็นเนื้อหาเสียเองโดยตรง เป็นเนื้อหาภายในล้วน ๆ เป็นการแสดงความคิด อารมณ์ และบุคลิกภาพของศิลปินแท้ ๆ ลงไปในรูปทรงที่บริสุทธิ์ งานประเภทนี้จะเห็นได้ชัดในดนตรี และงานทัศนศิลป์แบบนามธรรม และแบบนอนออบเจ็คทีฟ

ถ้าจะเปรียบเทียบ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย กับ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอุทอง เพื่อชี้ความแตกต่างของเรื่อง แนวเรื่อง และเนื้อหาให้เห็นชัดขึ้น ก็อาจทำได้ ดังนี้ (ภาพ 2.10)

ภาพที่ 2.10 พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย และพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอุทอง
ที่มา : <https://www.finearts.go.th>, <https://db.sac.or.th> (2563)

เรื่อง เป็นพระพุทธรูปเจ้าเหมือนกัน

แนวเรื่อง ต่างกันตามแนวความคิดเกี่ยวกับพระพุทธรูป หรือพระพุทธรูปศาสนาของ ศิลปินแต่ละคน กล่าวคือ ศิลปินที่ปั้นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยอาจมีแนวความคิดเกี่ยวกับ พระพุทธรูปเจ้าตามหลักธรรมของพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งได้แก่ การปล่อยวาง ความสงบระงับ การอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง แนวเรื่องของพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยจึงน่าจะเป็น “ความ หลุดพ้น” อันเป็นจุดหมายของพระพุทธรูปศาสนา ส่วนศิลปินที่ปั้นพระพุทธรูปสมัยอยุธยา อาจมีแนวความคิดไปในทางความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจทำนองเทพเจ้า แนวเรื่องจึงน่าจะเป็น “ความศักดิ์สิทธิ์”

เนื้อหา แตกต่างกันไปตามแนวเรื่อง กล่าวคือ พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยจะให้เนื้อหา ภายในที่เกิดจากการประสานกันของ เส้น ปริมาตร รูปทรงน้อยใหญ่ และที่ว่าง เป็นความรู้สึกของความเคลื่อนไหวที่เป็นระเบียบ ความลอยตัว และความกลมกลืนที่เป็นความงาม ในลักษณะหนึ่ง ทำให้ผู้ดูที่ถึงแม้ว่าจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธรูปศาสนาเลย สามารถรู้สึกได้ถึงความสงบ ความสูงส่งงดงามอย่างลึกซึ้งของจิต เนื้อหาภายในนี้ให้ผลต่อผู้ดู ในทันทีที่ได้รับสัมผัสรูปทรง และจะช่วยแปลความหมายของเรื่องหรือแนวเรื่องออกมาเป็น เนื้อหาภายนอกอีกทอดหนึ่ง อารมณ์ความรู้สึกที่ได้จากเนื้อหาภายนอกจะเป็นไปในทำนอง ความสมบูรณ์ ความลอยตัวของจิตวิญญาณ เป็นอิสระจากเครื่องร้อยรัดทางโลก มีความเป็นทิพย์ เป็นอากาศธาตุ เป็นความว่าง จูงใจให้ผู้ดูละกรรมชั่ว ประกอบกรรมดี ทำให้จิตใจสงบสะอาด

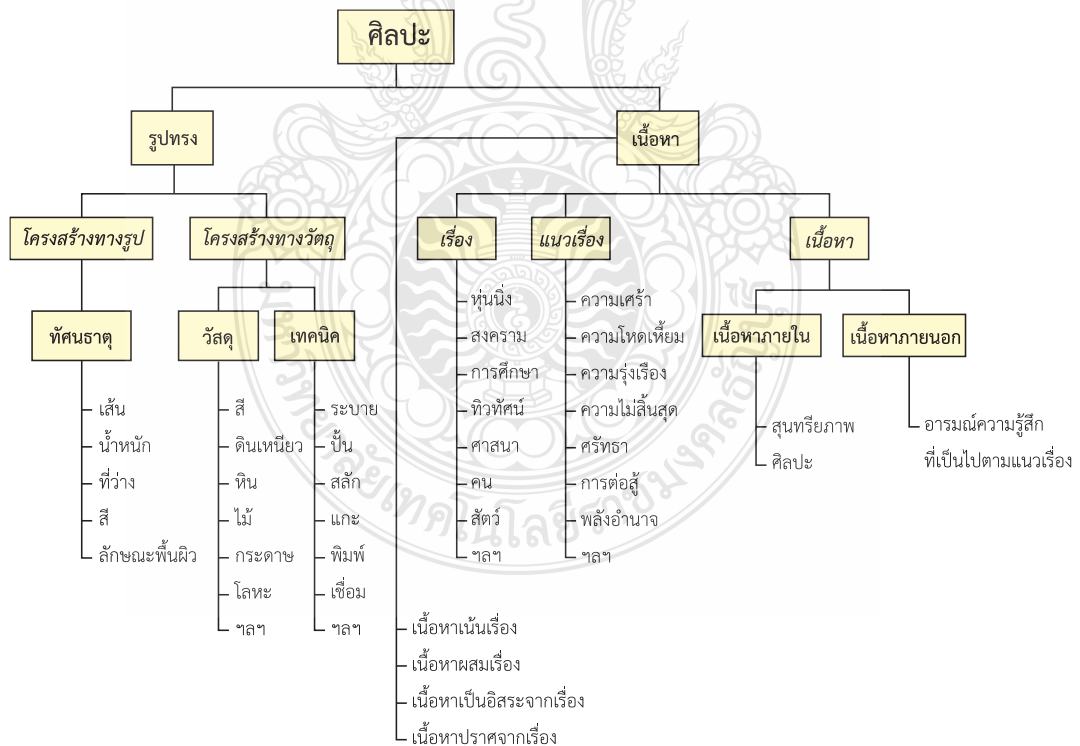
ส่วนเนื้อหาภายในของพระพุทธรูปสมัยอยุธยานั้น ได้แก่ ความรู้สึกมั่นคง แข็งแรง ความมีพลังอำนาจทางกาย และทางจิต ความงามสง่าที่กลมกลืนกับอำนาจของจักรวาล เนื้อหาภายในเมื่อผสมกับเรื่อง และแนวเรื่องแล้วจะให้เนื้อหาภายนอกที่เป็นการแสดงออกของ ความมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ น่าเกรงขาม ผู้ดูจำต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามข้อกำหนดทางศาสนา และทำให้คิดไปได้ว่า ถ้าทำดีจะได้รับผลของความดีตอบแทน ถ้าทำชั่วจะได้รับโทษทัณฑ์ เป็นพลังผลักดันให้ละความชั่ว และประกอบกรรมดีต่อไป

ในงานศิลปะที่มีเรื่อง เช่น พระพุทธรูปทั้งสองสมัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้ดูจะได้รับอารมณ์ความรู้สึก หรือความนึกคิดจากเนื้อหาทั้งภายใน และภายนอกเนื้อหาภายในที่เกิด จากรูปทรงที่เป็นศิลปะ นอกจากจะให้อารมณ์ทางสุนทรียภาพแก่ผู้ดูแล้ว ยังช่วยเสริม ความรุนแรง และลึกซึ้งให้แก่เนื้อหาภายนอก จนทำให้ผู้ดูได้รับอารมณ์สะเทือนใจ จากความงามของเนื้อหาภายใน และความดีของเนื้อหาภายนอกได้อย่างเต็มที่ แต่ถ้าวางรูปทรง ที่ทำขึ้นนั้นไม่เป็นศิลปะ สิ่งที่จะได้รับก็คือ “รู้ว่าเป็นรูปพระพุทธรูปเจ้า” เท่านั้น ไม่มีทั้ง เนื้อหาภายใน และภายนอก (ผลงานของ ชลูด นิ่มเสมอ ภาพที่ 2.11 ชุด “ธรรมศิลป์” เทคนิคผสม พ.ศ. 2530-2539 และ Adoration of Buddha's Footprint) (ชลูด นิ่มเสมอ, 2534, น. 29-41)

ภาพที่ 2.11 ธรรมศิลป์ และการบูชารอยพระพุทธรูป (Adoration of Buddha's Footprint)
ที่มา : <http://celebonline.in.th> (2563)

สรุปแผนผังแสดงองค์ประกอบของศิลปะ

ตารางที่ 2.1 แสดงแผนผังองค์ประกอบของศิลปะ

ที่มา : ชลูด นิยมเสมอ, 2534, น. 41

2.7.1 ความสำคัญขององค์ประกอบศิลป์

องค์ประกอบศิลป์ เป็นเรื่องสำหรับผู้เรียนศิลปะทุกคนต้องเรียนรู้ เพราะศิลปะนั้นพบเห็นได้ทั่วไป ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการทำงานทั่วไป เช่น การตกแต่งบ้าน การตกแต่ง สำนักงาน การจัดสวน การจัดบอร์ดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงผู้เรียนศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือประชาชนทั่วไป ก็สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเรื่องเหล่านี้เราต้องอาศัยหลักขององค์ประกอบศิลป์ทั้งสิ้น

1) เอกภาพ (Unity) เอกภาพในทางศิลปะ หมายถึง การประสานกันของส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว เช่น เรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง ที่มีความขัดแย้งกัน ให้เกิดความประสานกัน อย่างมีระเบียบ และดุลยภาพ เอกภาพทางศิลปะ ประกอบด้วย (1) เอกภาพทางความคิด เป็นการคิดริเริ่มของรูปความคิดที่เป็นโครงสร้างหลักที่มีความหมาย ที่เป็นแนวผลักดันต่อการสร้างสรรค์รูปทรง (2) เอกภาพทางรูปทรง คือ การรวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ มีระเบียบขององค์ประกอบ ทางศิลปะ เป็นการรวมตัวกันของทัศนธาตุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงหนึ่งที่สามารถ แสดงความคิด อารมณ์ ได้อย่างชัดเจน เอกภาพของรูปทรงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสื่อความงาม และความหมาย (3) เอกภาพทางการแสดงออก เป็นการแสดงออกในรูปความคิด ที่มีจุดหมายเดียว ที่ประกอบด้วยแนวเรื่อง ความคิด และอารมณ์ที่ใช้เป็นสื่อในการแสดงออก (ความเป็นเอกภาพ ภาพที่ 2.12)

ภาพที่ 2.12 ผลงานของ ไฮส์ อาเอชลิแมน (Heinz Aeschlimann) แวนคูเวอร์, ประเทศ แคนาดา
ที่มา : <https://www.pinterest.com> (2563)

เอกภาพในงานศิลปะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- เอกภาพที่อยู่กับที่ (Static Unity) จะมีรูปลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลง มีความ คล้ายคลึงกัน ต่อเนื่องกัน ส่วนมากจะเป็นการจัดกลุ่มของ รูปร่างหรือรูปทรงทางเรขาคณิต เอกภาพในลักษณะนี้จะให้ความรู้สึก แข็งกระด้าง มั่นคง ไม่เคลื่อนไหว

- เอกภาพที่เคลื่อนไหว (Dynamic Unity) มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ มีลีลา ความเคลื่อนไหว จะสร้างความน่าสนใจมากกว่า รูปทรงหรือรูปร่างส่วนใหญ่เป็นแบบอิสระ เอกภาพในลักษณะนี้จะให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว การสร้างเอกภาพในงานศิลปะ มีลักษณะดังนี้

- ลักษณะการขัดแย้ง (Opposition) ของทัศนธาตุ รูปทรง ขนาด ทิศทาง จังหวะ และที่ว่าง

- ลักษณะการประสาน (Transition) โดยมีตัวกลางเป็นตัวช่วยลดความขัดแย้ง และการซ้ำ เพื่อลดความสำคัญ นอกเหนือจากลักษณะ การขัดแย้ง และการประสานยังมีความเด่นที่เกิดจาก การขัดแย้ง การประสาน และการเปลี่ยนแปลงของลักษณะ ขนาด ทิศทาง และจังหวะ (การรวมตัวกันเป็นเอกภาพของเส้น ภาพที่ 2.13)

ภาพที่ 2.13 ผลงานของ มาร์ค ฟอ์เนส (Marc Fornes) ปี ค.ศ. 2017 ประเทศ คาซัคสถาน
ที่มา : <https://archinect.com> (2563)

ภาพที่ 2.14 ผลงาน ความเชื่อโชคลาง (Potluck) และ กีฬาสีสร้างสรรค์ (Creative Sport)

ที่มา : <http://www.madebykaran.com>, <https://www.itsnicethat.com> (2563)

การรวมตัวกันเป็นเอกภาพของรูปร่าง และ การใช้สี รูปทรงน้ำหนักรวมกันทำให้เกิดความสมบูรณ์ และมีเอกภาพ ดังภาพ ภาพที่ 2.14 ผลงานของ การ์ัน ซิงห์ (Karan Singh) ปี ค.ศ. 2016 “Potluck” กรุงซิดนีย์, ประเทศ ออสเตรเลีย ที่มา : <http://www.madebykaran.com> และผลงานของ ฮอร์ท, จูเลีย, สปาสกี ฟิชเชอร์ (Hort, Julia, Spassky Fischer) ปี ค.ศ. 2017 “Creative Sport” กรุงปารีส, ประเทศ ฝรั่งเศส ที่มา : <https://www.itsnicethat.com>

2) ความขัดแย้ง (Opposition) ความขัดแย้ง คือ ความแตกต่างหรือตรงกันข้าม ไม่ประสานกลมกลืนกัน พบเห็นได้ทั่วไป เช่น ขาวกับดำ ความสว่างกับความมืด เล็กกับใหญ่ หนักกับเบา เป็นต้น ความแตกต่างจะเป็นส่วนที่ทำให้ผลงานมีความเด่นชัดขึ้นมา ช่วยเน้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งของงาน ให้น่าสนใจมากขึ้น ทำให้ดูไม่น่าเบื่อ ไม่ซ้ำซาก มีความสมบูรณ์มากขึ้น ความขัดแย้งในทางศิลปะ ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งของรูปทรง เช่น รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงธรรมชาติ รูปทรงอิสระ ความขัดแย้งของทัศนธาตุ เช่น จุด เส้น รูปร่าง น้ำหนัก สี พื้นผิว ความขัดแย้งของขนาด เช่น ใหญ่-เล็ก สั้น-ยาว หนา-บาง ความขัดแย้งของทิศทาง แนวนอน แนวตั้ง แนวเฉียง ความขัดแย้งของที่ว่างหรือจังหวะ เช่น การสลับ การเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่อง ดังนั้น ความขัดแย้งที่พอเหมาะจึงก่อให้เกิดความกลมกลืน

3) ความกลมกลืน (Harmony) ความกลมกลืน โดยทั่วไปหมายถึง การประสานกัน ความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน ประองตองไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน เช่น ผีเสื้อที่เกาะอยู่ตามกิ่งไม้ เปลือกหอยที่ดูกลมกลืนกับหาดทราย เป็นต้น แต่ในทางศิลปะนั้น ความกลมกลืน คือการรวมกันของหน่วยย่อย ต่าง ๆ ให้กลมกลืนกัน ซึ่งได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว ฯลฯ และการจัดวาง องค์ประกอบ เช่น ที่ว่าง จังหวะ เพื่อให้เกิดความประสานกัน หากผลงานทางศิลปะ มีความกลมกลืนเพียงอย่างเดียว หรือมีมากเกินไป จะทำให้เกิดความน่าเบื่อได้ ดังนั้น จึงต้องเพิ่มความขัดแย้ง หรือความแตกต่างเข้าไป เพื่อลดความน่าเบื่อ และจะทำให้งานดูมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ความกลมกลืนอาจแบ่งได้ดังนี้

- ความกลมกลืนด้วยเส้น เป็นการนำเส้นลักษณะเดียวกัน ขนาดเดียวกัน ทิศทางเดียวกัน มาจัดให้มีความกลมกลืนกัน

- ความกลมกลืนด้วยขนาด เป็นการนำองค์ประกอบขนาดเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน มาจัดวางไว้รวมกัน

- ความกลมกลืนด้วยลักษณะผิว คือ การนำลักษณะของผิวที่เหมือนกัน หรือ ใกล้เคียงกันมาจัดรวมเป็นองค์ประกอบเดียวกัน

- ความกลมกลืนกันของสิ่งที่เหมือนกัน คือ การนำองค์ประกอบที่มีลักษณะ เหมือนกันมาจัดรวมกัน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกัน

- ความกลมกลืนของสิ่งที่คล้ายกัน เป็นการนำองค์ประกอบที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่ไม่เหมือนกัน มาจัดรวมกันจนเกิดความกลมกลืนกัน

- ความกลมกลืนด้วยสี หมายถึง การเลือกใช้สีในวรรณะเดียวกัน หรือการใช้สีเดียว ที่เรียกว่าสีเอกรงค์ เช่น ใช้สีแดงสีเดียวไล่สีจากอ่อนไปเข้ม หรือการใช้สีใกล้เคียงกัน มาจัดองค์ประกอบเข้าด้วยกัน เช่น น้ำสีเหลืองเขียวกับสีน้ำเงินเขียวมาจัดรวมเข้ากับสีเขียว จะทำให้เกิดความกลมกลืนด้วยสี

นอกจากนี้แล้ว ยังมีกรกลมกลืนกันของเนื้อหา ถึงแม้ว่าลักษณะจะไม่สัมพันธ์กัน ที่มีเนื้อหาเดียวกัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยางลบ ไม้บรรทัด ที่หนีบกระดาษ เมื่อเรานำภาพของเนื้อหาเหล่านี้มารวมกันแล้ว แม้จะมีรูปลักษณะขัดแย้งกันก็ตาม แต่ในทางเนื้อหาแล้ว ภาพก็ดู มีความสัมพันธ์กันแล้ว นำไปสู่ความเป็นเอกภาพได้เช่นกัน

การประสาน (Transition)

- เส้นแย้ง (Contrast) หมายถึง เส้นที่ตั้งฉากกับเส้นตั้งทำมุม 90 องศา กับเส้นนอน เส้นแย้งก็คือ การนำเอาเส้น รูปร่าง รูปทรง มาสร้างเป็นงาน โดยนำลักษณะเหล่านั้นมาทำ ปฏิกริยาต่อกันในทิศทางที่แย้งกัน คือ แนวนอน และแนวตั้ง

- เส้นเฉียง (Slant) คือ เส้นแย้ง แต่มีเส้นที่ 3 เข้ามาเชื่อมต่อระหว่างเส้นแนวนอน และเส้นตั้งฉาก ในแนวเฉียง คือ 30 องศา หรือ 60 องศา บางทีเรียกทฤษฎีแบบนี้ว่าทฤษฎี เส้นผ่าน ผลงานที่อาศัยหลักทฤษฎีเส้นเฉียง จะให้ความรู้สึกมั่นคงยิ่งขึ้น แสดงถึงความเชื่อม ต่อ สอดประสาน แต่บางครั้งก็ดู

รู้สึกขัดแย้งกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้

4) การซ้ำ (Repetition) การซ้ำ คือ การทำซ้ำอีกครั้งของสิ่งที่เหมือนกันตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป เห็นได้จาก สิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เสียงฝนตก เสียงคลื่นที่กระทบ ฝั่ง ต้นไม้ขึ้นเรียงกัน การเกิดต่อเนื่องกันไม่ขาดระยะ เป็นจังหวะซ้ำ ๆ กัน ทำให้ดูมีชีวิต ในงานศิลปะ และการออกแบบ การซ้ำคือการใช้ทัศนธาตุ เช่น เส้น จุด รูปร่าง รูปทรง วางซ้ำ ๆ เป็นการที่จะทำให้เกิด จังหวะขึ้น

5) ความเด่น (Dominance) ความเด่น คือ ส่วนสำคัญที่เป็นประธาน มีความเด่น สะดุดตากว่า ส่วนอื่น ๆ ที่ยอมลดความสำคัญลง ความเด่นเกิดจากความขัดแย้งหรือการประสานของสิ่งที่เหมือนกัน และซ้ำกัน การเน้นทำให้เด่น เป็นการให้เห็นถึงความพิเศษ ซึ่งในงานศิลปะจะต้อง ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือ จุดใดจุดหนึ่งที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่น (ภาพที่ 2.15 การเน้นจุดเด่นด้วยขนาดสี)

ภาพที่ 2.15 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ที่มา : <https://travel.kapook.com> (2563)

หากองค์ประกอบของงานมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ก็อาจถูกกลืนหรือถูกส่วน อื่น ๆ ที่มี ความสำคัญน้อยกว่าบดบัง หรือแย่งความสำคัญความน่าสนใจไป งานที่ไม่มีความน่าสนใจหรือไม่มี

จุดเด่นจะทำให้ดูน่าเบื่อ เหมือนกับลวดลายที่ทำขึ้นซ้ำกันโดยไร้ ความหมาย ดังนั้น ส่วนนั้นจึงต้องถูกเน้นให้เห็นเด่นชัดขึ้นมาเป็นพิเศษกว่าส่วนอื่น ๆ ซึ่ง จะทำให้ผลงานมีความงามสมบูรณ์ และน่าสนใจมากขึ้น การเน้นจุดเด่นวิธีใหญ่ ๆ อาจทำได้ 3 วิธี คือ

- ความเด่นที่เกิดจากการใช้องค์ประกอบที่ตัดกัน สิ่งที่แปลกตา แตกต่างไปจาก ส่วนอื่น ๆ ของงานจะเป็นจุดที่น่าสนใจ ดังนั้น การใช้องค์ประกอบที่มีลักษณะแตกต่าง หรือ ขัดแย้งกับส่วนอื่น ก็จะทำให้เกิดจุดที่น่าสนใจขึ้นในผลงานได้

- ความเด่นที่เกิดจากการอยู่โดดเดี่ยว เมื่อนำสิ่งหนึ่งแยกออกไปจากส่วนอื่น ๆ ของ ภาพ สิ่งนั้น ก็จะเป็นจุดที่น่าสนใจ เพราะเมื่อแยกออกไปแล้วก็จะเกิดความสำคัญขึ้นมา

- ความเด่นที่เกิดจากการจัดวางตำแหน่ง เมื่อองค์ประกอบอื่น ๆ ชี้นำมายัง จุดใด จุดนั้นก็จะเป็นจุดสนใจที่ถูกเน้นขึ้นมา และการจัดวางตำแหน่งที่เหมาะสม ก็สามารถทำให้จุดนั้นเป็นจุดสำคัญขึ้นมาได้เช่นกัน สิ่งที่จะต้องนึกถึงอยู่เสมอก็คือ เมื่อวางจุด ที่สนใจแล้ว ต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้สิ่งอื่นมาดึงความสนใจ จนทำให้เกิดความสับสน ในตัวงาน ความเด่นสามารถกระทำได้ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นเส้น สี แสง-เงา รูปร่าง รูปทรง หรือพื้นผิว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำเสนอของผู้สร้างสรรค์

6) การเปลี่ยนแปลง (Variation) การเปลี่ยนแปลง คือ การซ้ำของสิ่งที่มีโครงสร้างเหมือนกัน ให้มีการคลี่คลายให้เกิด ความแตกต่างกัน โดยมีการเชื่อมโยงต่อเนื่องกันของทัศนธาตุ เช่น รูปร่าง ลักษณะ ขนาด ทิศทาง จังหวะ หรือที่ว่าง การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เห็นได้ตามธรรมชาติ เช่น ท้องฟ้าเวลาพลบค่ำ ก่อนจะมีมืด เป็นการเปลี่ยนแปลงของสี และความเข้ม นอกจากนี้แล้ว ยังมีการหมุนเวียน และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติอย่างอื่นอีก เช่น การหมุนเวียนระหว่างพระอาทิตย์กับพระจันทร์ น้ำขึ้นน้ำลง ความเติบโตของมนุษย์ ธรรมชาติ วงจรชีวิต ที่แสดงให้เห็นถึงการเกิดไปจนการตาย ซึ่งลักษณะเหล่านี้ก็เป็น การเปลี่ยนแปลง เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงสภาพของทัศนธาตุ และลักษณะของทัศนธาตุ จากสภาวะหนึ่งไป อีกสภาวะหนึ่ง เช่น สีหนึ่งไปยังอีกสีหนึ่ง ขนาดหนึ่งไปยังอีกขนาดหนึ่ง จากสีโทนร้อนเป็นสีโทนเย็น

7) ที่ว่าง (Space) ที่ว่าง คือ พื้นที่ว่างที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีความหมายของมิติ กว้าง ยาว ลึก เป็น สนธาตุที่มองไม่เห็น แต่มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ ที่ว่างจะ เกิดพลังการ เคลื่อนไหว จากทัศนธาตุอื่น ๆ ที่ปรากฏบนที่ว่าง โดยสรุปที่ว่างหมายถึง พื้นที่ระยะห่างของที่ว่าง กับ รูปทรง พื้นที่ว่างที่อยู่รอบรูปทรง พื้นที่ว่างที่ถูกแทนที่ด้วยปริมาตรของมวล พื้นที่ว่างที่ถูกล้อมด้วย ขอบเขตที่เป็นเส้นหรือรูปร่าง พื้นที่ว่างของระนาบ และแทนค่าความลึกลักษณะ 3 มิติลงบนระนาบ 2 มิติ ที่ว่าง มีลักษณะหลากหลายดังนี้

- ที่ว่างของพื้นที่ผิวราบ ที่มีความกว้าง ความยาว ไม่แสดงมิติความลึก

- ที่ว่างที่เป็นปริมาตร 3 มิติ มีความกว้าง ความยาว และความลึก
- ที่ว่างจริง ที่สามารถสัมผัสได้จริง เช่น งานประติมากรรม มีลักษณะเป็น 3 มิติ
- ที่ว่างลวงตา ที่ไม่สามารถสัมผัสได้จริง แต่ให้ความรู้สึกตื่นลึก ลักษณะ 3 มิติ ที่เกิดจากการใช้ทัศนธาตุ วัสดุ และเทคนิคทางจิตรกรรม เป็นที่ว่างในงาน 2 มิติ

ที่ว่างบวก และที่ว่างลบ ที่ว่างบวก คือที่ว่างที่อยู่ภายในรูปร่าง ที่แสดงพลังการเคลื่อนไหว และมีความหมายส่วนที่ว่างลบ คือ ที่ว่างที่อยู่ภายนอกรูปร่าง ที่สามารถแสดงความรู้สึกหรือความหมาย ที่ว่างที่เป็นกลาง เป็นที่ว่างเปล่า ไม่มีขอบเขต รูปร่าง ความหมาย หรือการกำหนดลงไป ที่ว่างสองนัย เป็นที่ว่างที่ถูกกำหนดให้เป็น 2 ส่วน ที่มีลักษณะ ความสำคัญ ความหมายเท่ากัน แต่ละส่วนสามารถเป็นทั้งที่ว่างบวก และลบ สลับกัน

ภาพที่ 2.16 พระพุทธรูปรัตนนายก วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา : <https://br.pinterest.com> (2563)

8) ขนาด (Size) ขนาด คือ บริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นขอบเขตของรูปร่างหรือรูปทรง ที่มีความต่างกัน ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างกัน เราสามารถรับรู้ได้ทางตา โดยการพิจารณาจากพื้นที่ตัววัตถุหรือดูจากพื้นที่รอบ ๆ วัตถุ นอกจากนี้แล้ว ขนาด ยังให้ความรู้สึกถึงระยะ ความลึก ความใกล้-ไกล เช่น วัตถุขนาดใหญ่ จะให้ความรู้สึกว่ายู่ใกล้มากกว่าวัตถุขนาดเล็ก และ

ขณะเดียวกัน ขนาด ยังแสดงเห็นถึงการประสาน และการขัดแย้งด้วย คือ หากมีวัตถุขนาดใกล้เคียงกัน วางในระยะ ใกล้กันจะให้ความรู้สึกถึงการกลมกลืนประสานกัน แต่หากนำวัตถุขนาดต่างกันวางใกล้กัน จะแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกัน (ดังภาพที่ 2.16)

9) ทิศทาง (Direction) รูปร่างพื้นฐาน สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม หรือวงกลม มีการแสดงออกในเรื่องทิศทางต่างกัน คือ รูปสี่เหลี่ยมจะให้ความรู้สึกถึงทิศทางในแนวราบ และตั้งฉาก รูปสามเหลี่ยม จะรู้สึกถึงทิศทางในแนวเฉียง ส่วนวงกลมจะเป็นแนวโค้ง ทิศทางเหล่านี้มีความหมายต่อ การสร้างสรรค์ผลงาน เช่น ทิศทางในแนวนอน และแนวตั้งฉากจะให้ความรู้สึกถึงความมั่นคง ทิศทางแนวเฉียงให้ความรู้สึกไม่คงที่ ไม่แน่นอน มีความเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ทิศทางในแนวโค้ง แสดงออกถึงความไม่อยู่กับที่ ดูซ้ำ อบอุ่น

องค์ประกอบศิลป์ (Composition) คือ การจัดวางรูปภาพ หรือผลงานทางศิลปะ ให้เกิดความสมบูรณ์ เกิดความงาม ความพอดีเหมาะสม 1) เอกภาพ (Unity) คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลมกลืนกัน ไม่แตกแยกออกจากกัน ทั้งทางด้านเนื้อหา เรื่องราว และทางด้านองค์ประกอบศิลป์ เป็นการประสานหรือ จัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน 2) ความขัดแย้ง (Opposition) คือ ความไม่ประสานกัน ไม่กลมกลืนกัน แตกต่างกัน พบเห็นได้ทั่วไป เช่น ขาวกับดำ ความสว่าง และความมืด 3) ความกลมกลืน (Harmony) คือ การประสานกัน ความอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประองดองกัน ไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน - เส้นแย้ง (Contrast) คือ เส้นที่ตั้งฉากกัน เส้นดิ่งทำมุม 90 องศา กับเส้นนอน - เส้นเฉียง (Slant) คือ คล้าย ๆ กับทฤษฎีเส้นแย้ง แต่มีเส้นที่ 3 เข้ามาเชื่อมต่อระหว่างเส้นแนวนอน และเส้นตั้งฉาก 4) การซ้ำ (Repetition) คือ การเกิดต่อเนื่องกันไม่ขาดระยะ เป็นจังหวะซ้ำ ๆ กัน ทำให้ดูมีชีวิต 5) ความเด่น (Dominance) คือ การกระทำให้เด่นเป็นพิเศษกว่าธรรมดา ทำให้ดู สะดุดตา เป็นการย้ำให้เห็นถึงความสำคัญ 6) การเปลี่ยนแปลง (Variation) เป็นเรื่องของการเปลี่ยนทัศนธาตุ และลักษณะของ ทัศนธาตุ จากทัศนธาตุหนึ่งไปทัศนธาตุหนึ่ง 7) ที่ว่าง (Space) คือ พื้นที่ระหว่างรูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี คือ ปริมาตรของอากาศ ที่ห่อหุ้มรูปทรงหรือวัตถุ 8) ขนาด (Size) คือ บริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นขอบเขตของรูปร่างหรือรูปทรง ที่มีความต่าง ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างกัน เราสามารถรับรู้ได้ทางตา 9) ทิศทาง (Direction) แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกได้ (ประเสริฐ พิชยะสุนทร, 2557, น. 88-118)

2.8 ทัศนธาตุในงานประติมากรรม

องค์ประกอบ และทัศนธาตุในงานประติมากรรม องค์ประกอบงานศิลปะในแขนงวิชาต่าง ๆ ในภาพรวมจะมีลักษณะเหมือนกันแต่ความเป็นจริงจะมีความ แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของงานนั้น ๆ เช่น ประกอบในงานประติมากรรมที่สำคัญจะประกอบด้วย

1) รูปทรง (Form) หมายถึง รูปทรงที่มีความกว้าง ความสูง ความยาว หรือความลึก รูปทรงที่จับต้องได้ที่เรียกว่ารูปทรงสาม มิติจริงซึ่งประกอบไปด้วยมวลปริมาตร เช่น รูปทรงของสถาปัตยกรรมต่าง ๆ รูปทรงของงานประติมากรรม

2) ปริมาตร (Volume) หมายถึง ส่วนที่นูนหรือยื่นออกมาจะมากหรือน้อยของรูปปั้นหรือรูปแกะสลัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดลักษณะรูปทรงที่ยื่นออกมาเกินพื้นที่ในอากาศ

3) มวล (Mass) หมายถึง กลุ่มของรูปทรง ก้อนของรูปทรงวัตถุที่มีความแน่นมีน้ำหนักหรือปริมาตรความแน่นของ รูปทรง เช่น พวงผลลูกองุ่น ทะลายลูกมะพร้าว ทะลายลูกตาล เป็นต้น จะแสดงให้เห็นความเป็นมวลได้ดี

4) พื้นผิว (Texture) ลักษณะพื้นผิวในงานประติมากรรมโดยทั่วไป จะปรากฏบนรูปทรงประติมากรรม ซึ่งเป็นการช่วยเสริม คุณลักษณะของงานประติมากรรมนั้นให้ได้อารมณ์ความรู้สึกที่มีความแตกต่างกัน การใช้ลักษณะพื้นผิว โดยวิธีขัดแย้งเป็นการใช้ความตัดกันของความหยาบกับความละเอียด ความขรุขระกับความเรียบ ความเป็นมันกับความด้าน ฯลฯ การนำลักษณะพื้นผิวมาประกอบสร้างงานประติมากรรมเป็นที่นิยมกันมากในกลุ่มผู้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม โดยเฉพาะประติมากรรมสมัยใหม่

5) เส้น (Line) หมายถึง เส้นต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานประติมากรรม เส้นเป็นสิ่งทำให้เกิดรูปร่าง และรูปทรงตามลำดับ และเส้นนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดลักษณะของรูปทรง เส้นเป็นโครงสร้างของปริมาตร และรูปพรรณวัตถุสิ่งของเส้นแต่ละลักษณะจะให้ความรู้สึกที่ต่างกันไป ประติมากรผู้สร้างสรรค์งานประติมากรรมควรรู้ และศึกษาให้เข้าใจ

6) สัดส่วน (Proportion) เป็นแบบแผนเพื่อกำหนดสัดส่วนต่าง ๆ ของรูปทรงมนุษย์ สัตว์และวัสดุสิ่งของ เพื่อเป็นประโยชน์ใน การเขียนรูป ปั้นรูปแกะสลัก และงานการออกแบบต่าง ๆ สัดส่วนเป็นกฎของเอกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสมส่วนซึ่งกันและกัน ของขนาดในส่วนต่าง ๆ ของรูปทรงระหว่างรูปทรงสัดส่วน เป็นเรื่องของความรู้สึกทางสุนทรียภาพ และอุดมกาย ถ้าจัดสรรอย่างพอเหมาะจะทำให้งานนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าสวยงาม สัดส่วนมีอยู่ 2 แบบคือ สัดส่วนที่คนส่วนมากยอมรับเป็นมาตรฐานเดียวกันว่าถูกต้องสวยงามและสมบูรณ์ สัดส่วนต่อมาคือเป็นสัดส่วนที่มีแนวคิดอิสระเฉพาะตน แล้วแต่ศิลปินแต่ละท่านจะสร้างสรรค์ขึ้น เป็นสัดส่วนที่พบเห็นได้มากในผลงานศิลปะสมัยใหม่ของผลงานยุคปัจจุบัน (ชัยชาญ จันทศรี, 2552, น. 51-53)

ภาพที่ 2.17 ผลงานของ กิตติ พิมพ์เกษม ประติมากรรมภาพนูนสูง พระบรมฉายาลักษณ์ รัชกาลที่ 9
“พระเสโทหลังรดทั่วแผ่นดินไทย”
ที่มา : <https://www.pinterest.com> (2563)

เทคนิคขบวนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

เทคนิคขบวนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมให้เกิดเป็นรูปทรงสามมิติจริง ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีหลากหลายขบวนการเทคนิคที่สำคัญดังนี้

1) ขบวนการเพิ่ม (Additive Process) คือ ใช้หลักการเพิ่มของสื่อวัสดุให้เกิดรูปทรงเป็นส่วนใหญ่ของผลงาน เป็นวิธีที่เก่าแก่มีมานานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และจนถึงปัจจุบันก็ยังคงได้รับความนิยมอยู่ เป็นวิธีที่ผู้สร้างสรรค์งานได้นำเอาสื่อวัสดุต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัตินิ่ม ที่จะสร้างงานมาปั้นเพิ่มหรือพอก เพื่อให้เกิดรูปทรงมากกว่าการลดโดยวิธีนำออก วิธีนี้ผู้สร้างสรรค์ผลงานจะง่ายต่อการปรับปรุงแก้ไขผลงานเมื่อไม่ได้ผลงานตามความตั้งใจ เช่น การปั้นดินเหนียว การปั้นดิน น้ำมัน การปั้นขี้ผึ้ง ฯลฯ

2) ขบวนการลด (Deductive Process) คือ ใช้หลักการนำสื่อวัสดุออกจากรูปทรงเป็น หลักส่วนใหญ่ของงาน เป็นวิธีที่เก่าแก่มีมานานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และจนถึงยุคปัจจุบันก็ยังคงได้รับ

ความนิยมอยู่ เป็นวิธีที่ผู้สร้างสรรค์งานได้ ตัด เชาะ ขุด แกะ นำ สีส่ววัสดุส่วนไม่ต้องการออกวิธีนี้ผู้
สร้างสรรค์ผลงานยาก ต่อการปรับแก้ไขงานได้ลำบากถ้าผิดพลาด ผู้สร้างสรรค์ ผลงานจะต้องมีความ
แม่นยำมีทักษะในการทำงานสูงมาก เช่น การแกะสลักไม้ การแกะสลักหิน การแกะสลักงาช้างหรือ
กระดูกสัตว์ การแกะสลักโคม งานแกะสลัก ผลไม้สด ฯลฯ

3) ขบวนการอัดและเคาะคุณ (Repousse) เป็นวิธีการที่เก่าแก่มีมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์
เป็นผลงานที่เห็นเด่นชัด ในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มีขนาดไม่ใหญ่นัก ผู้สร้างสรรค์ผลงานใช้วิธีการอัด
เคาะ คุณ เพื่อให้สีวัสดุต่าง ๆ ขยายตัวเกิดเป็นรูปทรงตามต้องการ ผู้สร้างสรรค์ผลงานจะต้องมีความ
แม่นยำมีทักษะ และความพยายามอดทนสูงในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น งานคุณเครื่องโลหะ งานคุณ
เครื่องเงิน เครื่องทอง ฯลฯ

ภาพที่ 2.18 ประติมากรรมลอยตัวรูปพระวิษณุจตุรภุช หรือพระวิษณุ 4 กร ทำด้วยหินทราย
ศิลปะทวารวดี ปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 13 สูง 148 ซม.
ที่มา : <https://www.posttoday.com> (2563)

4) ขบวนการต่อติด บัดกรี เชื่อมอ็อก (Constructive Process) เป็นวิธีการที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนิยมกันมากในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน เป็นวิธีที่ใช้ความร้อนละลายเหล็กหรือตะกั่วเป็นตัวเชื่อม ระหว่างรูปทรงต่อรูปทรง หรือใช้สะเก็ด ติดยเป็นตัวยึด เป็นงานที่มีขนาดใหญ่ จะเห็นได้จากงานประติมากรรมสมัยใหม่ในรูปแบบนามธรรม เป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 2.19 ประติมากรรมลอยตัวศิลปินที่สร้างผลงานศิลปะในยุคดิจิทัล

ผลงานของ ชาด ไนท์ (Chad Knight) ชื่อผลงาน การมีส่วนร่วม (Involution)

ที่มา : [https:// www.scholarship.in.th](https://www.scholarship.in.th) (2563)

5) ขบวนการทำพิมพ์ (Molding) และการหล่อ (Casting) ขบวนการทำพิมพ์ และการหล่อเป็น ขบวนการต่อยอดของขบวนการเพิ่ม-ลด หรือปั้น และแกะสลัก เป็นขบวนการต่อยอดด้วยเหตุผลสองข้อ คือ วัสดุที่ได้จากการปั้นรูปต้นแบบไม่คงทนถาวร และต้องการผลงานที่มีจำนวนมากกว่า 1 ชิ้น ในแบบเดียวกันด้วยเหตุผลสองประการ จึงทำให้เกิดขบวนการทำพิมพ์ และการหล่อ ขบวนการทำพิมพ์ และ

การหล่อมีด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีที่เก่าแก่ต้นทุนต่ำทำงานง่ายไม่ซับซ้อน และยังได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบันนี้คือ

- การทำพิมพ์ทูป เป็นการพิมพ์ที่ง่ายที่สุดในการทำพิมพ์ ซึ่งส่วนมากจะนิยมใช้ปูนปลาสเตอร์ ทำพิมพ์การทำพิมพ์ชนิดนี้ทำงานง่ายไม่ซับซ้อนแบ่งพิมพ์หรือกั้นพิมพ์ 1-3 ชั้น แต่จะหล่องานได้ชิ้นเดียวโดยการทูปทำลาย พิมพ์ทิ้งเพื่อจะได้ออกงานต้นแบบ

ภาพที่ 2.20 การทำพิมพ์ทูป คุณทองแดง ผลงานของ ชิน ประสงค์
ที่มา : <https://www.matichon.co.th> (2563)

- การทำพิมพ์ขึ้น นิยมทำพิมพ์ด้วยสื่อวัสดุที่หลากหลาย เช่น ปูนปลาสเตอร์ ปูนซีเมนต์ ไฟเบอร์กลาส ฯลฯ การทำพิมพ์ชนิดนี้มีความสลับซับซ้อนมาก ช่างทำพิมพ์จะมีทักษะประสบการณ์ในการ ทำพิมพ์สูงมาก่อน การทำพิมพ์ประเภทนี้สามารถหล่องานได้จำนวนหลายชิ้น และผลงานก็มีความประณีตมากกว่า พิมพ์ทูป

6) ขบวนการผสมผสานที่หลากหลาย (Assemblage) เป็นขบวนการวิธีที่หลากหลาย และเป็น

วิธีที่ศิลปินประติมากรรมสมัยใหม่นิยมนำมาทดลองผสมผสาน ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสมัยใหม่ มีการนำเอาสื่อวัสดุที่หลากหลาย และ แปกใหม่มาประยุกต์สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่อย่างไร ขอบเขต (ชัยชาญ จันทศรี, 2552, น. 45-48)

ภาพที่ 2.21 ประติมากรรม รูปปั้นรูปรถปอร์เช่ที่ขับเคลื่อนขึ้นฟ้าด้วยความเร็วสูง
ผลงานของ เกอร์รี จูดาร์ (Gerry Judah) ชื่อผลงาน เทศกาลความเร็วของเมืองกูดวูด
(Festival of Speed in Goodwood)

ที่มา : [https:// www.scholarship.in.th](https://www.scholarship.in.th) (2563)

ประเภทของงานประติมากรรม

ประเภทของงานประติมากรรม เป็นศิลปะที่ แสดงออกมาให้ปรากฏเห็นปริมาตรด้วยวัสดุต่าง ๆ จัดแบ่ง ประเภทไว้ ดังนี้

1) รูปแกะลาย (Incised relief) งานประติมากรรมที่มีบริเวณหรือเส้นประกอบกันเป็นลวดลายหรือรอยจารที่เซาะลงไปลึกกว่าผิวหน้า

2) รูปนูน (Relief) ผลงานประติมากรรมที่รูปลายนูนสูงขึ้นมาจากพื้นหลัง แบ่งเป็นหลายประเภท

- รูปนูนต่ำ (low relief, bas-relief) เป็นรูปที่นูนขึ้นมาจากพื้นหรือมีพื้นหลังรองรับ มองเห็นได้ชัดเจนเพียงด้านเดียว คือ ด้านหน้า มีความสูงจากพื้นไม่ถึงครึ่งหนึ่งของรูปจริง ได้แก่ รูปนูนแบบเหรียญ รูปนูนที่ใช้ประดับตกแต่งภาชนะ หรือประดับตกแต่งอาคารทาง สถาปัตยกรรม โบสถ์ วิหารต่าง ๆ พระเครื่องบางชนิด

- รูปนูนสูง (high relief, deep relief) เป็นรูปต่าง ๆ ในลักษณะเช่นเดียวกับแบบนูนต่ำ แต่มีความสูงจากพื้นตั้งแต่ครึ่งหนึ่งของรูปจริงขึ้นไป ทำให้เห็นลวดลายที่ลึก ชัดเจน และเหมือนจริงมากกว่าแบบนูนต่ำ และใช้งานแบบเดียวกับแบบนูนต่ำ

ภาพที่ 2.22 ประติมากรรมทวารวดี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา : <https://www.posttoday.com> (2563)

3) ประติมากรรมแบบลอยตัว (Round Relief) เป็นรูปต่าง ๆ ที่มองเห็นได้รอบด้านหรือตั้งแต่ 4 ด้านขึ้นไป ได้แก่ ภาพแกะ ภูเขา รูปเคารพ พระพุทธรูป เทวรูป รูปตามคตินิยม รูปบุคคลสำคัญ รูปสัตว์ ฯลฯ ประติมากรรมลอยตัว (Sculpture in the round) ประติมากรรมสามมิติที่ตั้งอยู่อย่างอิสระ มิได้มีส่วนใดยึดติดกับสิ่งใด ตรงข้ามกับรูปปั้น จะแสดงรูปทรงทุก ๆ ด้าน และสามารถมองดูหรือเห็นได้ทุกแง่มุม

ประติมากรรมเป็นรูปแบบศิลปะชนิดหนึ่งที่สามารถแสดงออกด้านความรู้สึกทางธรรมชาติของมนุษย์ ในการสร้างสรรค์รูปทรงต่าง ๆ โดยใช้สื่อวัสดุ เช่น หิน ดิน ไม้ โลหะ เป็นต้น ศิลปิน คือ บุคคลที่มีความสามารถในการถ่ายทอดรูปทรงเพื่อที่ว่ารูปทรงเหล่านั้นจะมีความหมาย ไม่ว่าจะเฉพาะกับตัวศิลปินเอง แต่ให้ความหมายกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย การที่จะเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถในการทำงานโดยไม่มีขีดจำกัด ต้องมีไฟปรารถนาในการสร้างสรรค์ ไม่มีวันมอดไหม้และต้องมีความสามารถในการแสดงออกของตนเองโดยอาศัยวัตถุสื่อกลางที่ศิลปิน ได้เลือกใช้ในการแสดงออกซึ่งความรู้สึก (ไชยพจน์ หวลมานพ, 2556, น. 16)

2.9 หลักการออกแบบกราฟิกและสื่อดิจิทัล

การออกแบบ หมายถึง ศิลปะของการสร้างสรรค์ หน่วยต่าง ๆ อย่างน่าสนใจโดยมีผลต่อเนื้อที่ สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทั้งทางด้านจิตใจ และประโยชน์ใช้สอย การสร้างสรรค์ที่ให้ผลทางด้านจิตใจ คือ การ สร้างสรรค์งานที่มุ่งสร้างความเพลิดเพลินต่อจิตใจ แต่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม การละคร การดนตรี และวรรณกรรม ส่วนการสร้างสรรค์ที่ให้ผลทางด้านประโยชน์ใช้สอย คือ การออกแบบวัตถุให้มีรูปทรง และลักษณะสวยงาม เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวมบทบาททั้งสองเข้าด้วยกันแล้ว การแยกแยะว่างาน ขึ้นใจจัดเป็นงานออกแบบงานขึ้นใจไม่ใช่ก็ค่อนข้างง่ายขึ้น (วิวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2549, น. 12)

การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของเดิมให้ดีขึ้น ด้วยการใช้หลักทัศนธาตุองค์ประกอบทางศิลปะ ทฤษฎีต่าง ๆ เป็นแนวทาง และใช้วัสดุ นานาชนิดเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งาน ตามวิธีการที่เหมาะสม ตามแบบแผน และจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (ประเสริฐ พิษยะสุนทร, 2557, น. 14)

การออกแบบ หมายถึง การจัดการ การเตรียมการนำส่วนประกอบย่อยต่าง ๆ เพื่อมาสร้างสรรค์ขึ้นเป็นรูปแบบใหม่หรือเป็นหน่วยความงามทางศิลปะที่สมบูรณ์ Design หมายถึง การรู้จักวางแผน เพื่อจะได้ลงมือกระทำตามที่ต้องการ และการรู้จักเลือกวัสดุ วิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบ และคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิด ตามความคิดสร้างสรรค์ (อารี สุทธิพันธุ์, 2521, น. 8)

การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในรูป 2 มิติ และ 3 มิติ ให้เกิดการสวยงาม และ

สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมกับสภาพต่าง ๆ (ประชิด ทิณบุตร, 2530, น. 19)

ก่อนที่จะเริ่มโครงการออกแบบกราฟิก ประเภทใดก็ตาม สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง ก็คือ การกำหนดจุดประสงค์ที่แน่นอนของงานแต่ละชิ้นลงไป เพราะรูปร่าง และวิธีการต่าง ๆ ของการนำเสนอ ข่าวสารมีมากมาย ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานที่อาจจะมี การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบ เกิดการสูญเสีย และสิ้นเปลืองปัจจัยต่าง ๆ โดยใช่เหตุ ดังนั้นผู้ออกแบบจึงควรมีหลักการ และข้อควรคำนึงก่อนการเริ่มงานเพื่อการแก้ปัญหาที่ ถูกต้องรัดกุม และวางแผนการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตลอดจนสิ้นกระบวนการ หลักการ ดำเนินงานออกแบบกราฟิก การทำงานสิ่งใดก็ตาม ถ้าการเริ่มต้นได้รับการวางแผนที่ดีรัดกุมแล้วการทำงาน ย่อมมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะหลักการดำเนินงาน และการวางแผนขั้นต้นของการ ออกแบบกราฟิกไว้ ดังนี้

- เป้าหมายของการออกแบบคืออะไร (What is your objective?) ในการออกแบบ ผู้ออกแบบ ต้องรู้เป็นเบื้องต้นว่าจะบอกกล่าว (Inform) เรื่องราวข่าวสารอะไรแก่ ผู้รับรู้บ้าง เช่น ทฤษฎีหรือ หลักการ การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แนวความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ฯลฯ ผู้ออกแบบต้องรู้ วิธีการนำเสนอ (Presentation) ที่เหมาะสมกับเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ว่ามีเป้าหมาย ของการออกแบบ เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น เพื่อส่งเสริมการขาย เพื่อให้ความรู้หรือความบันเทิง เป็นต้น

- กลุ่มเป้าหมายที่รับข่าวสารเป็นใคร (Who is the message aimed at?) กลุ่มเป้าหมาย อาจจะเฉพาะเจาะจงเป็น ชาย หญิง บุคคลทั่วไป มีช่วงอายุเท่าไรหรือเฉพาะกลุ่ม สนใจ ข่าวสารที่ให้มี ระดับความยาก-ง่าย หรือเป็น สากลอย่างไร ซึ่งผู้ออกแบบจำเป็นต้องรู้ และเข้าใจ เพื่อวางแผน จัดการกับข่าวสาร และการนำเสนอให้ตรงจุดกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้

- สิ่งที่ต้องการจะพูดคืออะไร (What needs to be said?) ในที่นี้หมายถึง วิธีการที่จะสื่อ ความหมายกับ ผู้รับรู้ และจากการที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ แล้วก็จะทำให้ผู้ออกแบบสะดวกใน การที่จะพูดหรือสื่อความหมายได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้ศัพท์ข้อความ และสื่อที่เป็นนามธรรมหรือ สัญลักษณ์ และเครื่องหมาย ภาพประกอบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามระดับความสามารถในการรับรู้ ของผู้รับ ที่จะก่อให้เกิด การจดจำ ความเข้าใจในความหมายของข่าวสารนั้น ๆ

- จะใช้สื่อ นำพาข่าวสารผ่านรูปแบบ และกรรมวิธีใด (How are you going to convey the message?) หลักการนี้ หมายถึงว่าผู้ออกแบบต้องคำนึงถึง การเลือกสื่อในการนำเสนอข่าวสารเป็น รูปแบบใด จึงจะได้ผลดีมีความเหมาะสมกับข่าวสาร และผู้ออกแบบควรจะใช้วิธีการจัดการ (Organize) กับข่าวสารนั้นอย่างไร จึงจะสามารถโน้มน้าวจิตใจ และสื่อความหมายต่อผู้รับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เป็นป้ายโฆษณา (Billboard) โปสเตอร์ หนังสือ พิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ ซึ่งสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ มีรูปแบบ กรรมวิธี และให้ผลต่อการรับรู้ของผู้คนที่ แตกต่างกันไป ดังนั้นผู้ออกแบบควร

คำนึงถึง การเลือกสื่อว่าจะสามารถจัดนำเสนอเป็นรูปแบบใด จึงจะเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากหลักการ และพื้นฐานการดำเนินการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระเบียบวินัย (Discipline) ของการออกแบบกราฟิก ในขั้นของการเริ่มต้นเพื่อนำสู่การจัดการกับองค์ประกอบของการออกแบบในลำดับต่อไป

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า การออกแบบกราฟิก ส่วนใหญ่เป็นระเบียบวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกซึ่งสื่อความหมายในลักษณะของตัวอักษร และแผนภาพ (Ideogram & pictogram) ของรูปแบบต่าง ๆ ทางการสื่อสารที่เป็นทัศนสัญลักษณ์ (Visual form) ดังนั้นในการออกแบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้ถึงส่วนประกอบสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐาน และการคำนึงถึงเช่นเดียวกัน (ประชิด ทิถบุตร, 2530, น.27-28)

ประเภทสื่อโฆษณาสำหรับธุรกิจการโฆษณาสื่อโฆษณาในปัจจุบันจะแบ่งออกเป็นสื่อโฆษณาออฟไลน์ และสื่อโฆษณาออนไลน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สื่อโฆษณาออฟไลน์ (Offline Media) หมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการโฆษณาที่ไม่มีการเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ สื่อโฆษณาแบบดั้งเดิมคือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อโฆษณานอกบ้าน นอกจากนี้มักจะได้ยินคำว่า “สื่อออฟไลน์” ในการกล่าวถึงการตลาด ออฟไลน์ (offline marketing) ซึ่งก็คือช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ที่ไม่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นั่นเอง โดยมีข้อดีคือ ผู้บริโภครับรู้ได้ง่าย มีความน่าเชื่อถือ ป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว มีความหลากหลายในการสร้างสรรค์งาน แต่ก็มีข้อจำกัดคือ เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว การปรับปรุงรูปแบบ และเนื้อหาต้องใช้ เวลา และมีค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่ และเวลาในการออกอากาศสูง

2) สื่อโฆษณาออนไลน์ (Online Media) หมายถึง สื่อที่มีการใช้สายนำสัญญาณ และใช้ซอฟต์แวร์ จัดการให้ข้อมูลในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต (internet) ไปแสดงผลบนเครื่องคอมพิวเตอร์อื่น หรือสามารถเชื่อมโยงโดยการรับ หรือส่งข้อมูล ตัวอักษร ข้อความ ภาพ และเสียง กับคอมพิวเตอร์แม่ข่ายทั่วโลกได้ โดยมีข้อดีคือ เป็นสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์ในทันที เข้าถึงเป้าหมายได้ตรงกลุ่ม และไร้ขีดจำกัด ใช้งบประมาณในการโฆษณาน้อย เป็นสื่อที่สนับสนุนเครื่องมือการสื่อสารการตลาด แบบบูรณาการ มีความยืดหยุ่นในการเผยแพร่ และเข้าถึงต้นทุนในการทำโฆษณาต่ำกว่าการวัดผลเป็นแบบทันทีทันใด (real time) ในส่วนของข้อจำกัดคือ การสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค การละเมิดความเป็นส่วนตัว การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญทางการตลาด การดำเนินงานโดยขาดความเป็นมืออาชีพ (คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาหลักการประชาสัมพันธ์ และ โฆษณา, 2561, น. 36)

ประเภทสื่อประชาสัมพันธ์ในธุรกิจการประชาสัมพันธ์มีประเภทสื่อที่องค์การใช้ในการประชาสัมพันธ์ ทั้งในส่วนที่องค์การ สามารถควบคุมได้ และควบคุมไม่ได้ โดยพิจารณาในเรื่องของเนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอ ดังนี้

1) สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อดั้งเดิม (traditional media) ที่นักประชาสัมพันธ์ใช้ในการให้ข้อมูล และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับองค์การ ตัวองค์การไม่สามารถควบคุมในเรื่องการเผยแพร่เนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอได้ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ หรือในปัจจุบันถูกเรียกว่า เป็นสื่อออฟไลน์ (offline media) หมายถึง สื่อที่ไม่มีการเชื่อมต่อกับระบบคอมพิวเตอร์ เมื่อเทียบกับสื่อออนไลน์ (online media) ที่มีการเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ สำหรับในการส่งข่าวเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ขององค์การ ไม่ได้มีหลักประกันว่าข่าวนั้น จะได้รับการเผยแพร่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นข่าวเป็นที่น่าสนใจหรือไม่ การเขียนเนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอ สั้น กระชับ ตรงประเด็น การใช้ถ้อยคำภาษาถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ สื่อสารตรงไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2) สื่อบุคคล (Personal media) เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่เรียกว่าไม่มีค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะพนักงาน ที่อยู่ภายในองค์การ ส่วนบุคคลที่อยู่ภายนอกองค์การอาจควบคุมได้ยาก สื่อบุคคลเป็นวิธีการสื่อสารที่เก่าแก่ เครื่องมือของสื่อบุคคลมีทั้งที่เป็นคำพูด กิริยา ท่าทาง การแสดงออกทางอากัปกิริยา วิธีการสื่อสารด้วยบุคคลจะเป็นการใช้คำพูดเป็นหลัก นอกจากนั้นหากคำพูดนั้นพูดโดยบุคคลที่มีชื่อเสียงที่สังคมยกย่องนับถือ ก็จะมีเพิ่มน้ำหนักในคำพูดนั้นมากขึ้น สื่อบุคคลหรือการสื่อสารด้วยคำพูดมี 2 แบบ คือแบบที่เป็นทางการ (formal oral communication) เช่น การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การประกาศข่าว การให้สัมภาษณ์ การสัมมนา และแบบที่ไม่เป็นทางการ (informal oral communication) คือ การพูดจา สนทนาปราศรัยต่าง ๆ ในการพูดที่เป็นทางการนั้น ผู้พูดจะต้องพูดให้ผู้ฟังสนใจ เข้าใจ ประทับใจ เกิดศรัทธา แล้วจึงอาจจะมียัตถุประสงค์อื่น ๆ ในทางการพูดด้วย เช่น เพื่อให้ข่าวสารความรู้ เพื่อชักจูงใจ เพื่อ กระตุ้นเร้าอารมณ์ เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติหรือทำให้รู้สึกซาบซึ้ง

3) สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) โดยแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ และไลน์ โดยช่องทางดังกล่าว องค์การไม่สามารถควบคุมได้ในเรื่องของ เนื้อหา (content) และรูปแบบการนำเสนอ (presentation) ทั้งนี้อาจสร้างภาพลักษณ์ในเชิงลบให้กับองค์การ หากเนื้อหาดังกล่าวถูกเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการแชร์ (share) การไลค์ (like) และการโพสต์ (post) ได้อย่างสะดวก และรวดเร็วตลอดเวลา

4) สื่อเฉพาะกิจ ส่วนใหญ่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่องค์การจัดทำขึ้นเพื่อใช้กับสถานการณ์ใด

สถานการณ์หนึ่ง สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะเรื่อง สำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม เป็น สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในวงที่จำกัด เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงการสื่อสารการตลาด หรือโฆษณา ส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ แม้แต่เพื่อการสร้างมวลชนสัมพันธ์ ทั้งนี้มักจะใช้สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจควบคู่ไปกับสื่อมวลชน เช่น ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ บริษัทน้ำมันจัดทำคู่มือดูแลรถยนต์ด้วยตัวเอง แจกจ่ายให้กับลูกค้า เพื่อเป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยวช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

5) สื่อสิ่งพิมพ์ (Print media) เป็นสิ่งพิมพ์ที่องค์การใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยในการเตรียม สิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์จะต้องมีการวางแผนโดยคำนึงถึง วัตถุประสงค์ ผู้อ่าน และรูปแบบในการ นำเสนอ ได้แก่ วารสาร (Journal) จัดทำเพื่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม อาจเป็นวารสารภายในหรือภายนอก องค์กรก็ได้ จัดทำเป็นรูปเล่ม มีระยะเวลาออกที่แน่นอน และมีความต่อเนื่อง รายงานประจำปี (annual report) มักจัดทำเป็นรูปเล่มที่สวยงาม และมีขนาดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม มีเรื่องราวสำคัญ และน่าสนใจ โดยเฉพาะผลประกอบการขององค์กร จดหมายข่าว (newsletter) มีลักษณะเป็นแผ่นปลิวเพื่อส่งให้กับ ลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย หรือคาดว่าจะเป็ลูกค้าในอนาคตมีหัวจดหมายที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะขององค์กร บ้ายประกาศ และโปสเตอร์ เป็นสื่อที่ใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชน มีความเด่น และสะดุดตา จัดทำด้วยสีสันทสวยงามมีภาพ และตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย แม้อยู่ไกล แผ่นพับ (folder) จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการขององค์กร เอกสารแจก มักทำเป็นเอกสารที่รวมเป็นเล่ม เพื่อเผยแพร่หรือแจกให้อ่าน จุลสาร (booklet and bulletin) เป็นเอกสารเชิงความรู้ทางวิชาการ มีลักษณะคล้ายแผ่นพับแต่เย็บเป็นเล่ม ใบปลิว (leaflet) มีลักษณะเป็นกระดาษแผ่นเดียว บรรจุข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการจะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ

6) สื่อกิจกรรม (Activity media) เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอก องค์กร โดยมิตัววัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร ได้แก่ การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อการประชาสัมพันธ์ สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในลักษณะกิจกรรมตามวาระหรือโอกาสต่าง ๆ โดยมากจัดในรูปแบบของนิทรรศการการออกร้าน งานฉลอง การประกวด การแข่งขัน งานสถาปนาองค์กร หรือการเปิดให้เข้าชมกิจการใน วันสำคัญ โดยสื่อกิจกรรมมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ (1) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมงาน (2) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในงาน และองค์กรให้เป็นที่รู้จักของประชาชน (3) ประชาชนที่มาร่วมงานได้รับสาระประโยชน์ ส่วนองค์กรได้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาประชาชนเพิ่มขึ้น ข้อดีของสื่อกิจกรรม คือสร้างความสนใจให้กับประชาชนต่อหน่วยงานในทางบวก ทำให้ชื่อองค์กรไม่ถูกลืมในสังคม และสื่อมวลชน เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ เกิดภาพลักษณ์ที่ดี อันเป็นการสร้างผลทางประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานในระยะยาว อย่างไรก็ตามข้อจำกัด

ของสื่ออีกกิจกรรมก็คือ การใช้งบประมาณค่อนข้างสูง เจาะกลุ่มเป้าหมายได้ไม่กว้างเท่าสื่อประเภทอื่น จึงต้องอาศัยสื่อมวลชน และสื่ออื่น ช่วยสนับสนุนจึงจะได้ผลในแง่การประชาสัมพันธ์

7) สื่อเว็บไซต์ (Website media) ซึ่งองค์การอาจเป็นผู้ออกแบบเองหรือว่าจ้างให้บริษัทรับทำเว็บไซต์องค์การดำเนินการให้ โดยองค์การสามารถกำหนดเนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับจ้างนำไปคิดสร้างสรรค์ให้มีความน่าสนใจ สะดวก และง่ายในการที่จะสื่อสารโต้ตอบกับองค์การทั้งในการเข้ามาดูข้อมูล และติดต่อกับองค์การ ฉะนั้นการมีเว็บไซต์ขององค์การสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์การ เนื่องจากการเปิดกว้างในการให้ข้อมูล และเผยแพร่ข่าวสาร ทำให้สินค้าและบริการเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เป็นการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่ง่ายยิ่งขึ้น โดยสามารถที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายค้นเว็บไซต์ขององค์การได้โดยผ่าน เครื่องมือค้นหา (search engine) ได้แก่ กูเกิ้ล (google) สนุก (sanook) ฯลฯ โดยคำสำคัญ (keyword) ที่เจาะจงกับธุรกิจขององค์การได้ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์การ ในปัจจุบันองค์การที่ไม่มีเว็บไซต์เป็นของตนเองเปรียบเหมือนถูกตัดออกจากโลกภายนอก เพราะการมีเว็บไซต์แสดงให้เห็นการมีภาพลักษณ์ที่ดีขององค์การได้ อีกทั้งยังช่วยในการสร้างความรู้สึกระทับใจกับผู้เข้ามาเยี่ยมชมเว็บไซต์ได้อีกด้วย ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการสร้างเว็บไซต์เป็นของตนเอง เป็นการลงทุนสร้างเว็บไซต์เพียงครั้งเดียวแต่ใคร ๆ ก็สามารถที่จะเข้ามาเยี่ยมชมได้ ช่วยให้องค์การเป็นเหมือนที่ปรึกษาของลูกค้า โดยองค์การสามารถให้คำปรึกษาปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ให้กับลูกค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยอาจจะเป็นการฝากข้อความเอาไว้ โดยที่องค์การไม่ต้องมีทีมคอยรับโทรศัพท์ให้กับลูกค้าที่มีปัญหาต่าง ๆ สามารถอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าได้ กรณีที่ลูกค้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยในสินค้าและบริการ สามารถที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ผ่านการอ่านบทความช่วยเหลือบนเว็บไซต์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นใจในการดูแลลูกค้า ให้กับกลุ่มลูกค้ามากยิ่งขึ้นด้วย

8) สื่อโสตทัศน (Audio-visual media) เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีทั้งภาพ และเสียง สื่อโสตทัศน ที่ใช้ในงานประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 1) ภาพยนตร์ (Film) และวิดีโอ (Video) มีทั้งภาพ และเสียงประกอบอื่น ๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวเป็นชุด ภาพโปร่งแสง ทั้งนี้เป็นเทคนิคต่าง ๆ ที่จะให้นักประชาสัมพันธ์สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสม กับงานแต่ละประเภท ถือว่าเป็นสื่อที่ให้ความประทับใจ และทำให้ผู้คนจดจำเรื่องราวเนื้อหาได้ เพราะผู้ชม จะได้ดู และได้ฟังคำบรรยายไปพร้อม ๆ กัน 2) เครื่องฉายแผ่นทึบ เป็นสื่อที่ใช้ประกอบการบรรยายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น 3) เครื่องฉายสไลด์ ใช้ประกอบการบรรยาย เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นภาพนิ่ง เลื่อนภาพ ได้ทีละหนึ่งภาพ ปัจจุบันมีการปรับปรุงให้มีการฉายแบบ Multi ทำให้ฉายได้ที่ละ 3 เครื่อง (คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาหลักการประชาสัมพันธ์ และโฆษณา, 2561, น. 33-35)

สื่อดิจิทัล (Digital Media)

ความหมาย ความสำคัญของสื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อโฆษณาในยุคดิจิทัล

- สื่อประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล คือ การสื่อสารสองทางผ่านสื่อ หรือช่องทางสื่อสาร เพื่อนำ “สาร” จากองค์การ (ผู้ส่งสาร) ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้รับสาร) และนำสารจากกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ส่งสาร) กลับไปสู่องค์การ (ผู้รับสาร) ได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันนี้เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทิศทางได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้นผ่านการใช้อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ ในยุคดิจิทัลสื่อประชาสัมพันธ์ยังมีความสำคัญ เพราะทำหน้าที่เป็นสื่อเป็นตัวกลางสำคัญในการสร้างการรับรู้ จัดจำ ข่าวสารเกี่ยวกับ องค์การ/ผลิตภัณฑ์ และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับ องค์การ อีกทั้งช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์การ และยังเป็นตัวกลางเผยแพร่ผลงานประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ

- สื่อโฆษณาในยุคดิจิทัล คือการสื่อสารผ่าน “สื่อ” หรือ “ช่องทาง” ที่เป็นตัวกลางซึ่งได้ ถูกคัดเลือกตามแผนการสื่อสาร และได้ชำระเงินค่าซื้อสื่อโดยองค์การ หรือเจ้าของสินค้า (ผู้ส่งสาร) ไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำให้สื่อโฆษณาสามารถควบคุมรูปแบบ เนื้อหา ความถี่ และช่องทางในการเผยแพร่ได้ ในปัจจุบันด้วยความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เกิดช่องทางโฆษณาใหม่ ๆ ขึ้น โดยเฉพาะช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดการสื่อสารสองทิศทางที่ทำให้องค์การรับรู้ความคิดเห็นจากผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว ในยุคดิจิทัลนี้สื่อโฆษณาก็เป็นตัวกลางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล เร่งเร้าการขาย เตือนความจำแก่ผู้บริโภค ดึงดูดความสนใจผู้บริโภค ณ จุดขายให้แก่สินค้า และบริการนั้น ๆ (คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาหลักการประชาสัมพันธ์ และโฆษณา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562, น. 4)

คุณสมบัติของสื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อโฆษณาในยุคดิจิทัล

- คุณสมบัติของสื่อประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล คือ มีการผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่เข้าไว้ด้วยกัน ยิ่งมีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ต การสร้างแอปพลิเคชัน และโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ๆ ดีขึ้น ยิ่งส่งผลให้สื่อประชาสัมพันธ์มีคุณลักษณะบริหารจัดการง่ายขึ้น จนพนักงานในองค์การสามารถบริหารจัดการสื่อเองได้ คุณสมบัติเด่นของสื่อประชาสัมพันธ์ในยุคนี้ คือความสามารถสื่อสารได้รวดเร็ว และมีรูปแบบการ สื่อสารสองทิศทางมากขึ้น อีกทั้งยังลดความเป็นทางการระหว่างองค์การ และกลุ่มเป้าหมายลงด้วยการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงความน่าเชื่อถือไว้ ด้วยการสื่อสารข่าวประชาสัมพันธ์ขององค์การผ่านสื่อสารมวลชนอย่างสม่ำเสมอควบคู่กันไป

- คุณสมบัติของสื่อโฆษณาในยุคดิจิทัล คือมีความรวดเร็วในการเข้าถึง และแพร่กระจาย ข้อมูลจากองค์การไปสู่กลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับมวลชน และระดับปัจเจกบุคคลที่เฉพาะเจาะจงตัวผ่าน แอปพลิเคชันต่าง ๆ มีการสื่อสารแบบสองทิศทาง สามารถสื่อสารได้อย่าง รวดเร็ว ทันที (Real time) ไม่ถูกจำกัดจากเวลา และสถานที่ สามารถสื่อสารถึงกันได้ทั่วโลก ต่างจากเมื่อก่อนที่การผลิตสื่อ

โฆษณา หมายถึง การสื่อสารในระดับมวลชนเพียงอย่างเดียว โดยใช้โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นเครื่องมือ แต่ในยุคดิจิทัลนี้ ผู้บริโภคใช้เพียงโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียวก็สามารถเปิดรับข้อมูลกว่าพันข้อความต่อวันได้แล้ว แต่ก็ส่งผลให้ผู้บริโภคจดจำหรือเกิดความภักดี ในตราสินค้า ได้ยากเช่นกัน ดังนั้น สื่อโฆษณาในยุคนี้ยังต้องมีคุณสมบัติเด่นด้านความดึงดูดใจทั้ง เสียง และภาพการเคลื่อนไหว เพื่อแย่งชิงความสนใจ และความประทับใจจากผู้บริโภค (คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาหลักการประชาสัมพันธ์ และโฆษณา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562, น. 12)

ส่วนประกอบของสื่อดิจิทัล

1) ภาพนิ่ง (Still Images) คือ ภาพที่มองเห็นในลักษณะที่ไม่มีการเคลื่อนไหว เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการผลิตสื่อดิจิทัล เพราะสามารถถ่ายทอด และสื่อสารข้อมูลไปยังผู้รับ สารได้ดีกว่าข้อมูลที่เป็นเพียงตัวอักษร ภาพนิ่งเกิดจากการวาดด้วยมือ ใช้กล้องถ่ายภาพ หรือ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สร้างภาพนิ่งขึ้นมา เช่น ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพลายเส้น ภาพระบายสี ภาพกราฟิก เป็นต้น

1) วิดิทัศน์ (Video) คือ สื่อที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลทั้งในรูปแบบภาพเคลื่อนไหว และเสียงไปพร้อมกัน ในปัจจุบันมีการนำวิดิทัศน์มาใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตสื่อดิจิทัลเป็นจำนวนมาก ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ และสามารถสื่อสารข้อมูลไปยังผู้รับสารได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในการผลิตวิดิทัศน์ยังสามารถใส่ภาพนิ่งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ลงไปได้อีกด้วย

2) ตัวอักษร (Text) คือ ข้อความ ตัวเลข รวมถึงสัญลักษณ์พิเศษต่าง ๆ เป็น ส่วนประกอบพื้นฐานของสื่อดิจิทัล ที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลไปยังผู้รับสาร ตัวอักษรมีรูปแบบ และขนาดที่หลากหลาย สามารถผลิตด้วยการเขียน และสแกน หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็ได้

3) เสียง (Sound) คือ คลื่นความถี่ เกิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุ สามารถรับรู้ และได้ยินได้ด้วยหู เสียงที่นำมาใช้ในการผลิตสื่อดิจิทัล และนำเสนอข้อมูล เช่น เสียงพูด เสียงบรรยายเสียงประกอบ เสียงเพลง เป็นต้น

4) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) คือ การนำภาพนิ่ง ภาพวาด หรือภาพกราฟิกมาทำให้เกิดความเคลื่อนไหว หรือ การทำให้สิ่งที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวให้สามารถเคลื่อนไหวได้ โดยใช้หลักการภาพติดตา เช่น การ์ตูน ทั้งแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ

5) ปฏิสัมพันธ์ (Interactive) คือ ผู้ใช้งานสามารถโต้ตอบสื่อสารกับตัวสื่อได้ เช่น การเลือกดูข้อมูลส่วนต่าง ๆ การควบคุม การสั่งงาน การตัดสินใจ และการได้รับแรงเสริมต่าง ๆ ซึ่งผู้ใช้จะได้ข้อมูลย้อนกลับทันที

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าส่วนประกอบของสื่อดิจิทัลจะประกอบด้วย ภาพนิ่ง วิดิทัศน์ ตัวอักษร เสียง ภาพเคลื่อนไหว และปฏิสัมพันธ์ จึงทำให้สื่อดิจิทัลมีความน่าสนใจ และสามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน จึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนให้สูงขึ้น และในการออกแบบสื่อให้ออกมามีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้ออกแบบควรต้องศึกษา และมีความรู้พื้นฐานในการออกแบบสื่อเสียก่อน

พื้นฐานในการออกแบบสื่อ ในการออกแบบสื่อ นั้น ผู้ออกแบบจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานของทฤษฎี และหลักการออกแบบในด้านต่าง ๆ เช่น องค์ประกอบของการออกแบบ หลักการออกแบบ ทฤษฎี สี และตัวอักษร เป็นต้น เพื่อให้ผู้สอนจะสามารถเลือกรูปแบบของการออกแบบสื่อให้ตรงกับความหมาย และสามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ยศระวี วายทองคำ และคณะ, 2563, น. 79-81)

องค์ประกอบงานกราฟิก (Element of Design)

ภาพในงานกราฟิกจะเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ มาประกอบกัน ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีความหมายที่สามารถสื่อถึงความรู้สึก และมีคุณสมบัติแตกต่างกันไป นักออกแบบจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักที่จะเลือกใช้แต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกันกับแนวคิดของงาน องค์ประกอบหลัก ๆ ในงานกราฟิกจะแบ่งเป็น 8 ชนิดคือ เส้น รูปร่าง-รูปทรง น้ำหนัก พื้นผิว ที่ว่าง สี และตัวอักษร

1) เส้น (Line) ตามหลักตำราโดยทั่วไปจะเริ่มตั้งแต่จุด เส้น ระบาย แต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ๆ เราจะเริ่มที่เส้นซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีขนาดความยาวที่เกิดจากการนำจุดมาเรียงต่อกัน เกิดเป็นเส้นสายแบบต่าง ๆ ขึ้นมา คุณสมบัติของเส้นนั้น จะให้ความรู้สึกไปทางด้านยาว นำสายตาไปในแนวทางของเส้น ช่วยกำหนดทิศทาง มีความต่อเนื่อง และสามารถใช้เป็นแนวแบ่งขอบเขตได้ ลักษณะ และอารมณ์ของเส้น เส้นจะมีอยู่หลายลักษณะด้วยกัน ในแต่ละลักษณะจะบ่งบอกอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละเส้นได้ ดังนี้ เส้นตรง: มั่นคง เป็นระเบียบ เส้นนอน: สงบนิ่ง เรียบร้อย, เส้นเฉียง: เคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่หยุดนิ่ง มีพลัง และไม่มั่นคง เส้นตัดกัน: ประสาน หนาแน่น แข็งแกร่ง, เส้นโค้ง: นุ่มนวล พลิวไหว, เส้นโค้งกันหอย: เคลื่อนไหว ไม่สิ้นสุด มีนง, เส้นประ: โปรง ไม่สมบูรณ์, เส้นโค้ง: ลูกคลื่น เคลื่อนไหวอย่างนุ่มนวล, เส้นหยัก ซิกแซ็ก: ไม่เป็นระเบียบ อิสระ ไม่อยู่ในกรอบ สับสน วุ่นวาย อันตราย น่ากลัว, เส้นเล็ก และบาง เบา เฉียบคม, เส้นหนา: หนักแน่น นำสายตา

หากสังเกตดี ๆ แล้วเส้นจะมีอยู่ในทุก ๆ งานออกแบบ ซึ่งจะถูกใช้ร่วมกับองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อสื่อถึงอารมณ์ของงานให้ได้ตามแบบที่ต้องการ ดังนั้น นักออกแบบจะต้องคำนึงเป็นอันดับแรก ในการเลือกใช้เส้นเข้ามาเป็นส่วนประกอบในงาน

ภาพที่ 2.23 การออกแบบลายเส้น

ที่มา : <https://www.pinterest.com> (2563)

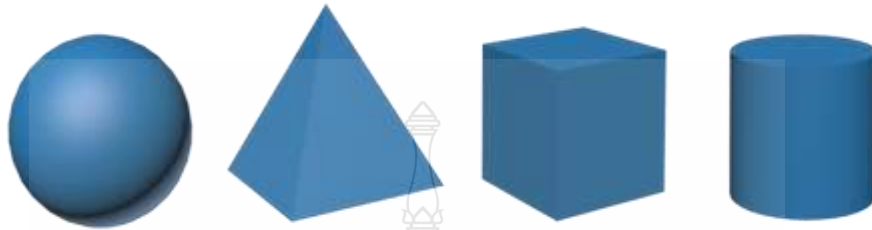
2) รูปร่าง (Shape) รูปแบน ๆ มี 2 มิติ มีความกว้างกับความยาว ไม่มีความหนา เกิดจากเส้นแบบต่าง ๆ มาต่อกันจนเกิดเป็น รูปร่าง 2 มิติ เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม หรือรูปอิสระ แสดงเนื้อหาของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าแสดงปริมาตรหรือมวลรูปร่าง และความหมาย รูปร่างแต่ละชนิดก็จะมี ความหมาย และให้ความรู้สึกต่างกันไป เช่น วงกลม (Circle) เป็นศูนย์กลาง ปกป้อง ศูนย์รวมความสนใจ สี่เหลี่ยม (Square) วางตามแนวตั้งฉาก ให้ความรู้สึกสงบ มั่นคง เป็นระเบียบ ถ้าวางทแยง ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว และสร้างจุดสนใจได้ดี สามเหลี่ยม (Triangle) วางรูปร่างสามเหลี่ยมในภาพจะ ให้ความรู้สึกหยุดนิ่ง มั่นคง แต่ที่ส่วนปลายมุมทั้ง 3 ด้านให้ความรู้สึกถึงทิศทาง ความเฉียบคม และมี แรงผลักดัน หกเหลี่ยม (Hexagon) จะให้ความรู้สึกถึงการเชื่อมโยง รูปร่างธรรมชาติ (Organic) จะให้ ความรู้สึกลื่นไหล อิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ การเลือกรูปร่างจะมีผลอย่างมากต่ออารมณ์ในงานกราฟิก เช่น ถ้าต้องการงานที่เป็นอารมณ์ผู้หญิงจัด ๆ เพียง แคใส่รูปร่างที่เป็นดอกไม้ลงไปก็จะสามารถแสดงอารมณ์ ได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.24 ลักษณะรูปร่าง

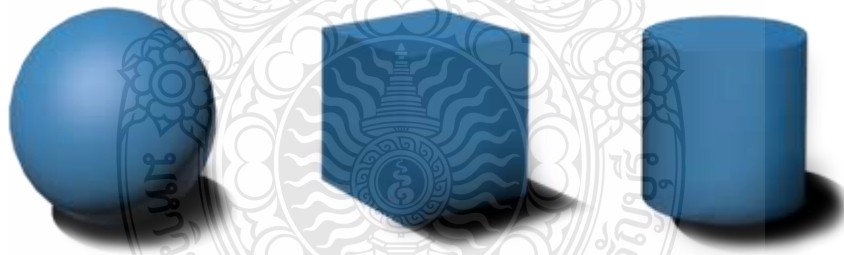
ที่มา : วารินทร์ เงินลาด (2563)

3) รูปทรง (Form) รูปที่ลักษณะเป็น 3 มิติ โดยนอกจากจะแสดงความกว้าง ความยาวแล้ว ยังมีความลึก หรือความหนา และมีความนูนด้วย เช่น รูปทรงกลม รูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกระบอก เป็นต้น

ภาพที่ 2.25 ลักษณะรูปทรง
ที่มา : วารินทร์ เงินลาด (2563)

4) น้ำหนัก (Value) น้ำหนักเกิดจากการเติมสี แสงเงาลงไปที่ตัวรูปทรง ทำให้เกิดความรู้สึกมีมวล ความหนาแน่น ทำให้รู้สึกถึงความหนัก เบา ทึบ หรือโปร่งแสง

ภาพที่ 2.26 ลักษณะน้ำหนักแสงเงา
ที่มา : วารินทร์ เงินลาด (2563)

5) พื้นผิว (Texture) พื้นผิวเป็นองค์ประกอบที่ช่วยในการสื่ออารมณ์ของงานกราฟิกได้ชัดเจนมาก เช่น งานออกแบบกราฟิกที่อยู่บน พื้นผิวลักษณะมันวาว จะช่วยให้รู้สึกถึงความหรูหรา มีระดับ ในมุมมองกลับกันถ้างานออกแบบไปอยู่บนพื้นหลักที่มีสนิม ขรุขระ มีรอยเปื้อน งานนั้นก็ให้ความรู้สึกถึงความเก่า ดังนั้น นักออกแบบควรเลือกรูปสร้างพื้นผิวให้เหมาะสมกับลักษณะงาน ก็จะสามารถสื่อความหมายที่ต้องการได้

ภาพที่ 2.27 ลักษณะพื้นผิว

ที่มา : <http://arteconlaprof.blogspot.com> (2563)

6) ที่ว่าง (Space) พื้นที่ว่างในงานอาจเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของนักออกแบบก็ได้ ที่ว่างจะรวมถึงพื้นหลัง (Background) ด้วยในการออกแบบงานกราฟิก พื้นที่ว่างจะเป็นตัวช่วยให้งานไม่หนักจนเกินไป และถ้ามีการใช้งานอย่างฉลาด ที่ว่างจะเป็นตัวช่วยเสริมจุดเด่นให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น ในงานออกแบบหนึ่งงาน จะต้องมีพื้นที่ว่างในงานอยู่อย่างน้อย 30% หากพื้นที่ว่างน้อยกว่านี้จะทำให้งานนั้นดูแน่น อึดอัด ไม่น่าอ่าน

ภาพที่ 2.28 การออกแบบพื้นที่ว่าง

ที่มา : <https://www.pinterest.com> (2563)

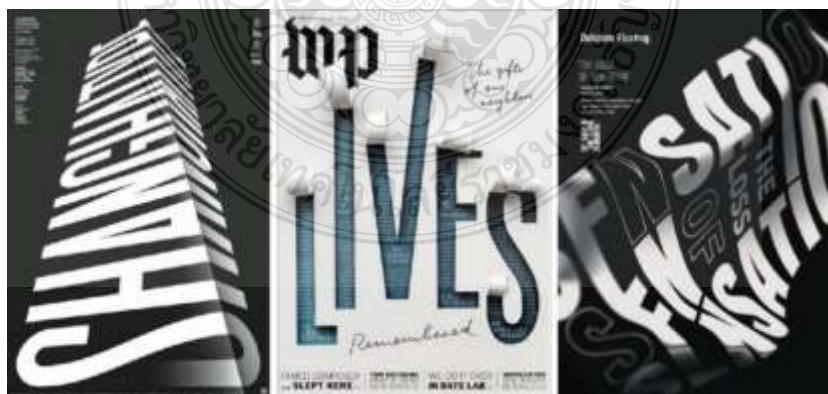
7) สี (Color) เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ สำหรับงานออกแบบเลยก็ว่าได้ เนื่องจากสี มีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการสื่อความหมายได้อย่างเด่นชัด อีกทั้งสามารถกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของคนได้ ถ้านักออกแบบไม่เข้าใจการใช้ หรือ ใช้สีไม่เป็น งานออกแบบที่ว่าสวยจะพังได้ง่าย ๆ

ภาพที่ 2.29 ลักษณะของสี

ที่มา : อนัน วาโษะ, 2561, น. 23

8) ตัวอักษร (Type) งานออกแบบกราฟิกเกือบทุก ๆ แขนงในปัจจุบัน จะมีตัวหนังสือมาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ การเลือกตัวหนังสือที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กัน เพราะตัวหนังสือจะมีอิทธิพลต่อผู้พบเห็นในเรื่องความสวยงาม ความลงตัวในการจัดองค์ประกอบของงานออกแบบ จะเห็นได้ว่าในบางงานแม้มีรูปภาพกับตัวหนังสือเพียงเล็กน้อยในงาน ก็สามารถทำให้งานนั้น มีความลงตัวอย่างสวยงามได้ (อนัน วาโษะ, 2561, น. 19-23)

ภาพที่ 2.30 การออกแบบตัวหนังสือ

ที่มา : <https://www.pinterest.com> (2563)

2.10 งานวิจัยและงานสร้างสรรค์/งานออกแบบที่เกี่ยวข้อง

2.10.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสุทธธรรมนาถ ศรีศรทอง (2562) ดุษฎีนิพนธ์เรื่องการศึกษากระบวนการบทศัณนิพพานในพระพุทธศาสนาตามแนวคิด: การค้นหาความจริงด้วยวิภาษวิธีมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการบทศัณนิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการบทศัณนิพพานโดยวิภาษวิธี 3) เพื่อสังเคราะห์กระบวนการบทศัณนิพพานขึ้นเป็นวิธีระบบ การดำเนินการวิจัย และเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสารพระไตรปิฎกฉบับหลวง 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มตามแนววิภาษวิธี 3) สังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นกระบวนการเชิงระบบ

ผลการวิจัยพบว่า ในพระไตรปิฎกฯ 1) นิพพาน หมายถึงความดับไปแห่งอุปาทานขั้นห้า 2) หลักการของภาวนานิพพานคือความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 3) กระบวนการดับเหตุแห่งอุปาทานขั้นห้า คือกระบวนการดำเนินการให้เข้าถึงนิพพาน กระบวนการบทศัณนิพพานจากวิธีวิภาษวิธีพบว่า 1) นิพพาน คือการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง "ฉัน" กับ "ภาวะที่ฉันเป็น" ในอนาคต 2) หลักการของนิพพานคือความสัมพันธ์เชิงตรรกะ 3) กระบวนการเข้าถึงนิพพาน คือ กระบวนการที่ไม่เกิดใหม่ในอนาคตรูปแบบกระบวนการบทศัณนิพพานที่เป็นวิธีระบบประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับที่นำไปสู่ปัจจัยนำเข้าอีกครั้งหนึ่ง โดยที่ปัจจัยนำเข้า คือ ข้อมูลเกี่ยวกับความดี และไม่ดีของ "ฉัน" ในภพหน้า กระบวนการ คือ การพิจารณาว่าอนาคตจะอันตรายหรือไม่ซึ่งจะทำให้ "ฉัน" ไม่ต้องการเกิด ผลผลิต คือ ความปรารถนาที่จะเกิดในอนาคตหมดสิ้นไป ผลลัพธ์คือ การเกิดใหม่สิ้นไป ข้อมูลย้อนกลับ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) ความดี และไม่ดีของ "ฉัน" ในภพหน้า 2) ต้องพยายามที่จะรู้ว่าอนาคตเป็นสิ่งที่อันตรายมากเพื่อหยุดความอยากเกิดใหม่ 3) ความปรารถนาที่จะเกิดในอนาคตจะต้องดับไป และ 4) ต้องรู้สึกว่าการเกิดใหม่ของ"ฉัน"สิ้นสุดลงแล้ว

พระครูปลัดญาณวิทย์ ขยาภริโต (2561) ได้สรุปงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บ่อเกิดแห่งความรู้ในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา มีแนวคิดพื้นฐานมาจากการนำแนวทางการพัฒนาปัญญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้เพื่อสืบค้นว่าความรู้ในพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ ความรู้ระดับโลกียะ และความรู้ระดับโลกุตตระ ประโยชน์ของความรู้ในพระพุทธศาสนาศาสนาเป็นเครื่องสั่งสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ เป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรมจรรยา และขนบธรรมเนียมประเพณี ก่อให้เกิดประโยชน์ ๓ ระดับ คือ อุตละ สิ่งจำเป็นจากการนับถือปฏิบัติ สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์ภายภาคหน้ามีความปิติสุข และทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน บ่อเกิดแห่งความรู้ในทางพระพุทธศาสนา พบว่าความรู้ในทางพระพุทธศาสนา มีบ่อเกิด ๓ ทาง คือ ๑) สุตมยปัญญา เรียกปัญญาประเภทนี้ว่ารู้จำ ๒) จินตามยปัญญา

เกิดแต่การคิดพิจารณาหาเหตุผล เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ๓) ภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่ใช้ตัดสินเรื่องราวความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ของธรรมชาติ วิเคราะห์บ่อเกิดแห่งความรู้ในพระพุทธศาสนา พบว่าความรู้นั้นสามารถเกิดขึ้นได้อยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ วิธีทำให้เกิดความรู้ มี ๖ ประการคือ ๑) การศึกษาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักสัปปริสธรรม และอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ๒) ความรู้เกิดจากการฟังธรรมในวันธรรมสวนะ ๓) ความรู้เกิดจากการใช้โยนิโสมนสิการ คิดอย่างถูกวิธีคิดอย่างมีระเบียบแบบแผน ๔) ความรู้เกิดจากการรักษาศีล ๕) ความรู้เกิดจากการปฏิบัติสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา เป็นการฝึกจิตให้เกิดปัญญาที่แจ้งตามความเป็นจริง และ ๖) ความรู้เกิดจากพาหุสัจจะ คือ ความเป็นผู้ได้สดับมาก

พระปริยญา ปริสสโร (2561) ได้สรุปงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบรรลุความปรารถนาสวรรค์ของมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับสวรรค์ในพระพุทธศาสนามีหลักฐานปรากฏใน พระไตรปิฎก และคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาโดยปรากฏข้อความชัดเจนว่ามีสวรรค์มีทั้งหมด ๖ ชั้น แต่ละชั้นก็เป็นสถานที่รองรับผลการกระทำของบุคคล ในภพภูมิของมนุษย์ที่แตกต่างกัน ความปรารถนาสูงสุดในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ นิพพาน หมายถึง การมีชีวิตที่ปราศจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน การละเว้นจากความชั่ว ทั้งปวง ประกอบแต่ความดี และการชำระจิตให้สะอาด สว่าง สงบ รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นโลกุตระธรรม และวิธีการเพื่อบรรลุความปรารถนาสวรรค์ของมนุษย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในพระไตรปิฎกนั้นมีแนวทางการปฏิบัติตน คือ การทำทาน การรักษาศีล และเมตตาจิต ซึ่งคือการทำภาวนา หรือบุญกิริยาวัตถุ ๓ เมื่อทำทั้ง ๓ ประการแล้ว จะได้ไปสู่โลกอันไม่มีการเบียดเบียน หรือสวรรค์นั่นเอง

พระสุทัศน์ จารุธมโม (2560) ได้สรุปงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า ปัญญา เป็นธรรมชาติที่รู้ชัด รู้แจ้ง รู้จริง รู้ทั่ว ความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้ง แยกแยะดีชั่ว รู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้จักประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น รู้จักโทษที่กระทำลงไป รู้จักเหตุรู้จักผล และวิเคราะห์ ว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ ปัญญาในระดับโลกียปัญญา คือปัญญาที่เกิดจากการฟัง และการคิด ส่วนปัญญาในระดับโลกุตระปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนาภาวนา ปัญญาในระดับ โลกียปัญญายังมีการเวียนว่ายตายเกิดในภพต่าง ๆ แต่ปัญญาในระดับโลกุตระปัญญาเป็นปัญญา ที่ดับกิเลสโดยสิ้นเชิง ส่วนการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ต้องเริ่มที่การฝึกฝนใจให้มีความเห็น และความคิดที่ถูกต้อง ที่เรียกว่าสัมมาทิฐิ ปัจจัยความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ คือ ปรโตโฆสะ เสียงที่ดังกาม เสียงที่ถูกต้อง มีเหตุผล เป็นประโยชน์ และโยนิโสมนสิการ ความรู้จักคิด การคิดตามแนวทางของปัญญา จึงเกิดการพัฒนาทั้งกาย วาจา ด้านการพัฒนาปัญญาในระดับโลกียปัญญานั้น เมื่อเกิด สัมมาทิฐิแล้ว จึงเกิดความพร้อมแห่งธรรม ความถึงพร้อมแห่งศรัทธา ความถึงพร้อมแห่งศีล ความ ถึงพร้อมแห่งจาคะ และเห็นถึงความเกิดดับเป็นอริยะขันธ์แรกกิเลสให้ถึงความ

สิ้นทุกข์ ด้านการพัฒนาปัญญาในระดับโลกุตตรปัญญานั้น คือ ปัญญาหยั่งรู้สังขารมัจจุตติเลสสิ้นเชิง เกิดขึ้น โดยโยนิโสมนสิการ โดยการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามแนวอริยมรรคมีองค์ ๘ ไตรสิกขา วิปัสสนา กัมมัฏฐาน และสติปัฏฐาน ๔ โดยเฉพาะเรื่องของศีล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาปัญญา ทำให้เกิดความระมัดระวังในพฤติกรรม ทั้งทางกาย วาจา ใจ และหมั่นเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เกิด ปัญญา เห็นแจ้ง ปฏิบัติตนตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ และไตรสิกขาประกอบกัน เพื่อเป็นปัจจัย เกื้อหนุนทั้ง ภายนอก และภายใน ทำความเจริญไปสู่โลกุตตรปัญญา ด้านประโยชน์ของการพัฒนาปัญญาใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ก่อให้เกิดประโยชน์สุขใน ปัจจุบัน ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติ หน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เลือกลงนาม สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ด้านการพัฒนา กาย คือการดำเนินชีวิต โดยวิถีทางที่เป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย ของธรรมชาติ มีความสำรวมระวัง ด้านการพัฒนา พฤติกรรม เป็นการพัฒนาในด้านของสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เรียกว่าการพัฒนา พฤติกรรมภายในกรอบแห่งศีล ด้านพัฒนาจิต ทำให้มีจิตใจประณีตดีงาม เป็นผู้มั่งคั่ง มีวิริยะ มีความเบิกบาน มีความอึดใจ ประโยชน์สุขในอนาคต คือ ความมีชีวิตที่มีคุณค่า ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เมื่อนึกขึ้นมาเมื่อใดจะเป็นความสุขลึกซึ้งซึ่งอยู่ในใจ เนื่องจากเป็นคุณธรรมภายใน เกิดความเชื่อมั่น ในคุณความดี ส่งผลให้เกิดความสุขประณีตอยู่ในส่วนลึก ภายใน ด้านประโยชน์สูงสุดเพื่อการบรรลุธรรม คือ มองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริง รู้สามัญ ลักษณะ รู้เท่าทันสมมุติบัญญัติ โดยการ พัฒนาโลกียปัญญาเพื่อก้าวไปถึงระดับโลกุตตรปัญญา นำ หลักการพัฒนาปัญญาตามแนว อิทัปปัจจยตาหรือปฏิจลสมุปบาท หลักวิปัสสนากัมมัฏฐาน และสติปัฏ ฐาน ๔ มาเป็นแนวทางปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้ฝึกดีแล้ว มีสภาวะจิตสูงขึ้น โดยปัญญาที่เกิดขึ้นนี้ทำให้บุคคลรู้ แฉ่ง และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตาม สภาวะความเป็นจริง รู้เท่าทันกิเลส มีจิตใจผ่องใส ปราศจากเครื่องเศร้า หมอง อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

2.10.2 งานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง

ธนากรณ์ อุดมศรี (2554) วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปริศนาธรรม ” เป็นการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมไทยแนวประเพณี ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมไทยอีสาน ที่มีแนวความคิดจากหลักธรรมใน พระพุทธศาสนา โดยนำเรื่อง “ปริศนาธรรม” ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติ โดยสื่อความ หมายถึง หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนามธรรม สู่ความเป็นรูปธรรมผ่านการ แทน ค่าด้วย ทิวทัศน์ทางศิลปะ ที่แสดงแนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความงาม ในเชิงสัญลักษณ์ โดย มุ่งหวังสื่อสาร ด้านพุทธปัญญา เพื่อยกระดับของจิตใจมนุษย์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อันดี งามตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ สามารถวิเคราะห์ และมองเห็นถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ผลงานที่ผ่านมาแต่ละชิ้น ซึ่ง

การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาของผลงานแต่ละชิ้น ได้นำไปสู่การแสดงออก ที่ชัดเจน ทั้งด้าน แนวความคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และการสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ต้อง ประกอบกันอย่างลงตัว ผลงานจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ อัน จะเป็นแนวทางสู่กระบวนการพัฒนาในขั้นต่อ ๆ ไป

อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์ (2561) การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม เรื่อง มารผจญในจิตรกรรมไทย ร่วมสมัย สรุปผลไว้ว่า การวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานมารผจญในจิตรกรรมไทยร่วม สมัย” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม เรื่องมาร ผจญในจิตรกรรมไทยไทยร่วมสมัย 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม เรื่องมารผจญใน จิตรกรรมไทยไทยร่วมสมัย ด้วยกรรมวิธีการ ใช้ปากกา หมึกจีน สีน้ำ และสีอะครีลิค สร้างร่องรอย ลายเส้น รูปทรงบนวัสดุ คือแผ่นกระดาษ และแผ่นไม้อัด 3) สร้างสุนทรียภาพในผลงานจิตรกรรมผสม จากความเชื่อ และความศรัทธาที่มีต่อเรื่องราวพระสูตร ตอนมารผจญ จากการดำเนินงานผลการวิจัย สร้างสรรค์เรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานมารผจญในจิตรกรรมไทยร่วมสมัย” พบว่า โครงสร้างส่วนรวม และรูปทรงที่ใช้แทนรูปทรงต่าง ๆ ในงานวิจัย ได้จากการศึกษา ผลงานจิตรกรรมไทยในสมุดข่อยเรื่อง มารผจญ งานจิตรกรรมฝาผนังเรื่องมารผจญ ที่ผู้วิจัยมีความเชื่อ และความศรัทธาต่อเรื่องราวในพระ สูตรตอนมารผจญ ในพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนา ค้นหา ผัก ฝน ทดลองสร้างรูปทรง และโครงสร้าง ส่วนรวมทั้งหมด จนเกิดรูปทรง ของสัญลักษณ์มารผจญในรูป แบบใหม่ รวมทั้งรูปทรงของพระพุทเจ้า ตามจินตนาการ สร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยจำนวน 4 ชิ้น โดยการใช้เทคนิคทาง จิตรกรรม คือ การวาดเส้นดินสอ ปากกา หมึกจีน สีน้ำ และสีอะครีลิค จนเกิดร่องรอยของเส้น น้ำหนัก พื้นผิว เป็นเทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่ผู้วิจัยเห็นว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และ เป็นส่วนสร้างให้เกิดคุณค่าทางความงาม สุนทรียศาสตร์ รวมทั้งสามารถกระตุ้นเตือน ให้แก่มิตรต่อผู้คน ในสังคมปัจจุบัน ในการสร้างความดีงามให้แก่ตนเอง และต่อผู้อื่น ผ่านผลงานวิจัยทางศิลปะในเนื้อหา “การสร้างสรรค์ผลงานมารผจญในจิตรกรรมไทยร่วมสมัย” ได้

วิรัตน์ เอกปัจชา (2561) สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม เรื่อง พุทธศรัทธา การสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะนิพนธ์ของข้าพเจ้าในหัวข้อเรื่อง “พุทธศรัทธา” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับ แนวความคิด และแรงบันดาลใจจากพุทธประวัติอันแสดงถึงความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนา ส่งผลสะท้อนให้เห็นคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาค้นคว้า ข้าพเจ้าได้ แสดงออกผ่านรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณี ซึ่งมีการผสมผสานอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว และวิธีการ ทางศิลปะเข้าด้วยกันโดยอาศัยโครงสร้างองค์ประกอบ เนื้อหา เรื่องราว รูปทรงจิตรกรรมไทยประเพณี โบราณ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ในรูปลักษณะใหม่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จาก การค้นคว้าข้อมูล มีการแก้ปัญหา และพัฒนาจนเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ด้วยทัศนธาตุต่าง ๆ

และการแสดงออกทางศิลปะที่มีขนบนิยมตาม แบบอุดมคติไทย ศิลปินพหุชุต“พุทธศรัทธา” เป็นผลงานประติมากรรมไทยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างประติมากรรมไทยกับพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และพัฒนาสร้างสรรค์ ผลงานต่อไป ให้บรรลุจุดประสงค์ตามความมุ่งหมายทางแนวความคิดนิยมแบบแผนโบราณ และสร้างสรรค์ต่อยอดด้วยการแสดงออกเฉพาะตน เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปะสืบไปในอนาคต

วันชนะ ไชยศรี (2562) สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม เรื่อง ประติมากรรม : รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา ผลการศึกษาวิทยานิพนธ์พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมชุด “ความศรัทธาในพุทธศาสนา” แบ่งรูปทรงเป็น 2 ส่วน คือ รูปทรงภายนอก และรูปทรงภายใน รูปทรงภายนอกผู้วิจัยได้จำแนกรูปทรง ส่วนประกอบในงานสถาปัตยกรรม และประติมากรรม มาใช้ในการตัดทอนรูปทรงทำให้รูปทรงภายนอกแสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนา รูปทรงภายในผู้วิจัยได้นำของกลีบบัวที่มีลักษณะซ้อนกันเข้าไปด้านใน และรูปทรงกลมซ้อนกันขึ้นไปทีละชั้นไปทีละชั้นที่แสดงถึงหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาที่แฝงอยู่กับรูปทรงหลักภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับคติการสร้างสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่แฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา เพื่อให้ผลงานประติมากรรมแสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนามากที่สุด ซึ่งผลงานประติมากรรมชุด “รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา” ทั้งหมด 4 ผลงานคือ ชั้นที่ 1 ผลงานชื่อ “รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา 1 (สี่เหล้า)” ชั้นที่ 2 ผลงานชื่อ “รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา 2 (อริยมรรค)” ชั้นที่ 3 ผลงานชื่อ “รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา 3 (พรหมวิหาร)” ชั้นที่ 4 ผลงานชื่อ “รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา 4 (ฆราวาสธรรม)”

ไชยพจน์ หลวมานพ (2562) ประติมากรรม เกิดจากแรงบันดาลใจจากปรัชญาธรรมทางวัตถุในพระพุทธศาสนา ผ่านรูปสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ที่มีทั้งความงาม ความหมาย ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง ถูกนำมาเป็นเนื้อหาสาระ ถ่ายทอดผ่านสื่อทางรูปทรง (ประติมากรรม) โดยใช้ความรู้ทางศิลปกรรมในเรื่องของความรู้ความเข้าใจทางศิลปะ องค์ประกอบ ทิศทางดู ศิลปินที่ได้รับอิทธิพลและรวมทั้งทฤษฎีทางสุนทรียะ อาศัยวัสดุที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สร้างความรู้สึกถึงความ เชื่อ และความศรัทธา โดยอาศัยรูปทรง ทิศทาง จังหวะ มิติ พื้นผิว และพื้นผิว ผ่านวัสดุธรรมดา อย่าง ดิน ไม้ ปูนซิเมนต์ ปูนปลาสเตอร์ และไฟเบอร์กลาส สร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าทางความงาม ผลงานทั้งสิ้น ๑๑ ชิ้นงาน เนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับ ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน รูปแบบประติมากรรมเชิงสัญลักษณ์ ประกอบด้วยโครงสร้างของรูปทรง ๔ ชนิด ๑) โครงสร้างของ รูปทรงสี่เหลี่ยมให้ความรู้สึกถึงความมั่นคง ๒) โครงสร้างของรูปทรงวงกลมให้ความรู้สึก หมุนเวียน แผ่ขยายออก และศูนย์รวม ๓) โครงสร้างของรูปทรงสามเหลี่ยมให้ความรู้สึกสงบ และความศรัทธา ๔) โครงสร้างของรูปทรงอิสระให้

ความรู้สึกล่องลอยเพื่อฝัน ผลงานทั้งหมดคือ ผลงานแห่งปัญญาจากหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตรัสสั่งสอนไว้

ดังนั้นในการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวทางจากการศึกษามาใช้ในกระบวนการออกแบบในงานวิจัย คือ รูปแบบงานศิลปะ ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม โดยการศึกษา รูปแบบ เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ เทคนิคเชิงช่าง การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก มาทำการออกแบบให้เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ให้รูปลักษณ์ที่มองเห็นได้ การกำหนดรูปแบบการจัดวางในการออกแบบ รวมถึงการสร้างกระบวนการออกแบบอัตลักษณ์ตามกระบวนการเก็บข้อมูล กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน การออกแบบอัตลักษณ์ การประเมินการออกแบบ สร้างจุดสัมผัสทางสุนทรียศาสตร์ การจัดการคุณค่างานออกแบบเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ผู้วิจัยได้ทำการจัดลำดับของดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

- กลุ่มผู้สนใจการแสดงผลงานศิลปะประติมากรรมปริศนาธรรม ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมหรือเยี่ยมชม ณ วัดปัญญานันทาราม ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้สนใจผลงานศิลปะประติมากรรมปริศนาธรรมของผู้วิจัย ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมหรือเยี่ยมชม ณ วัดปัญญานันทาราม ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 180 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องกับปรีศนาธรรมในพุทธศาสนา เพื่อนำมาหาแนวทางอัตลักษณ์ รูปแบบ เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ เทคนิคเชิงช่าง การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก สุนทรียภาพ มาทำการออกแบบ

3.2.2 แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

3.2.3 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นผู้สนใจผลงานประติมากรรมปรีศนาธรรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ในรูปแบบปรีศนาธรรม

2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3) กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม

4) ดำเนินการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อประเมินการออกแบบ

5) นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา โดยการใช้สูตร $IOC = R/N$ โดยกำหนดค่าหมายดังนี้

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

R หมายถึง คะแนนความสอดคล้อง

N หมายถึง จำนวนผู้มีความรู้ทางด้าน การออกแบบ

ดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.5 โดยมีเกณฑ์คะแนนดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจในคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจในคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์

-1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์

*โดยการปรับปรุงแบบสอบถามจนได้คำถามจนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิการตรวจสอบความเที่ยงตรงดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง สมประจบ
- 2) รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ เขียดทอง
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมจันทร์ ดาวเดือน

6) ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คัดเลือกข้อ และปรับปรุงแบบ

สอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

1. ศึกษาข้อมูลของรูปแบบ เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ เทคนิคเชิงช่าง การจัดองค์ประกอบ ศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก สุนทรียภาพ เพื่อออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2. การศึกษากำหนดรายละเอียดการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

3. ศึกษาความเป็นไปได้ของการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

4. ศึกษาแนวความคิดในการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

ขั้นตอนการออกแบบ (Design Process)

ก. การสร้างแบบร่าง (Drafting)

ข. การคัดเลือกแบบร่าง (Draft selection)

ค. การออกแบบรายละเอียด (Detail design)

การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน มี 1 ชุด (จำนวน 3 ชิ้นงาน) ประกอบด้วยชื่อผลงาน ดังนี้

1) นิพพาน	จำนวน	3	ผลงาน
2) พระพักตร์พระพุทธรูป	จำนวน	3	ผลงาน
3) พุทธمامกะ	จำนวน	3	ผลงาน

* โดยวิธีการคัดจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบละ 1 ผลงาน

ขั้นตอนการสร้างสรรค์ (Creative Process)

1) การกำหนดกรอบแนวคิดการสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ แล้วนำมาประมวลสรุป เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดในภาพที่ 1.1 แผนภูมิกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

2) การวิเคราะห์เนื้อหาสู่การสร้างสรรค์

วิเคราะห์เนื้อหาปรีชาธรรม ในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาคกลาง สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ด้วยวิธีการประยุกต์จากแนวทางการศึกษา และวิธีวิจัย โดยจะเน้นการวิเคราะห์ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออกที่สัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ และความสัมพันธ์กับคติความเชื่อของคนในภาคกลาง

2.1) รูปแบบ คือ ส่วนที่เป็นรูปธรรมในงานศิลปะ ซึ่งใช้เป็นสื่อแสดงเนื้อหาหรือส่วนที่เป็นนามธรรมของงาน เช่น รูปแบบของงานประติมากรรม จะหมายถึงภาพทั้งประติมากรรมที่ปรากฏแก่สายตา ซึ่งประกอบด้วยรูปทรงต่าง ๆ น้ำหนักสี ที่ว่าง การเคลื่อนไหว ฯลฯ

2.2) เนื้อหาสาระ หมายถึง งานศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปทรงทางศิลปะ เนื้อหาของงานศิลปะแบบรูปธรรมเกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง เนื้อหาของงานแบบนามธรรม เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของรูปทรง

2.3) คติความเชื่อ เป็นพื้นฐานอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดี และด้านร้ายคนผู้คนในอดีต นำมาประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน จนไม่สามารถถอดถอนได้เมื่อความเชื่อมีเต็มที่แล้วจึงทำสิ่งที่ตนต้องการมากกว่าเดิม ความเชื่อนับเป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา

2.4) เทคนิคเชิงช่าง คือ การวินิจฉัยด้านความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ และเชิงช่าง แม้ยังมีปัญหาในการนำมาใช้ในการกำหนดอายุ แต่ก็มีประโยชน์ในทางอื่น เป็นต้นว่า ช่วยกำหนดคุณค่า ช่วยอธิบายกรรมวิธีทางงานช่างที่ส่งผลต่องานศิลปกรรม หรืออาจช่วยวินิจฉัยได้ว่าช่างที่สร้างงานศิลปกรรมมีความชำนาญมากน้อยเพียงใด

2.5) การจัดองค์ประกอบศิลป์ หมายถึง การนำทัศนธาตุของศิลปะ ซึ่งประกอบไปด้วย จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาดสัดส่วน แสงเงา สี บริเวณว่าง พื้นผิว มาจัดภาพหรือองค์ประกอบ

รวมเข้าด้วยกัน ตามสัดส่วนตรงตามคุณสมบัติ ให้ประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางความงาม และแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิดคิด

2.6) สัญลักษณ์ของการแสดงออก คือ สิ่งที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อให้หมายความแทนอีกสิ่งหนึ่ง หรือเป็นตัวแทนความคิดจิตใจ เช่น พระพุทธรูป แสดงถึง รูปที่สร้างขึ้นแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อกราบไหว้บูชา

สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบ ศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก จากข้อมูลภาพปริศนาธรรมแนวเรื่อง การตรัสรู้ ปริศนาธรรม จากองค์พระพุทธรูป นิพพาน และการสรุปค่ามูลฐาน ค่าจำเพาะหลักการอุปมาวิธีในภาพประติมากรรม ปริศนาธรรม ด้วยวิธีการประยุกต์เพื่อเป็นแนวทาง

3) การวิเคราะห์ทัศนคติการสร้างสรรคผลงานศิลปิน

ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการวิเคราะห์ และสรุปทัศนคติการสร้างสรรคผลงานศิลปินโดยเน้นแนวความคิด เรื่องราวในการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างสรรค ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรคผลงาน และการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของศิลปินจากผลงานศิลปะ โดยประมวลทัศนคติการสร้างสรรคผลงานของศิลปิน เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคผลงาน ดังนี้

- (1) กระบวนการสร้างสรรคผลงานของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เถาทอง
- (2) กระบวนการสร้างสรรคผลงานของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์
- (3) กระบวนการสร้างสรรคผลงานของอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ

4) การสร้างสรรคผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ได้ดำเนินการสร้างสรรคจากการประยุกต์ตามขั้นตอนการสร้างสรรคผลงาน ศิลปะของศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

- 4.1) แนวความคิด ได้แก่ แรงดลใจ แนวคิด การตีความ
- 4.2) ความงาม ได้แก่ รูปแบบผลงาน แนวเรื่อง เทคนิควิธีการ และการแสดงออก
ในการสร้างสรรคผลงานใช้เทคนิคทางประติมากรรมกรรม การปรีนสี่สติกเกอร์ PVC ด้วยเครื่องปรีนสี่
ติดโครงสร้างประติมากรรม ขนาด 2.40 x 2.40 x 1.80 เมตร จำนวน 3 ผลงาน
- 4.3) ความหมาย ได้แก่ เนื้อหาสาระ

ในการสร้างสรรคประติมากรรม จากแนวเรื่อง นิพพาน เกิดเป็นการปฏิบัติงาน

การสร้างสรรคผลงานประติมากรรมเสมือนจริง 1 ชุด (จำนวน 3 ชิ้นงาน) จากการวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์จัดโครงสร้างองค์ประกอบวิธีใหม่ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ของประติมากรรมประติมากรรม ซึ่งประกอบด้วยผลงานเรื่อง นิพพาน พระพักตร์พระพุทธรูป พุทธมามกะ

5) การวิเคราะห์ผลงานประติมากรรม ในการวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมผู้สร้างสรรค์ได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1) การวิเคราะห์แนวความคิด

แนวความคิด (Concept) คือ ความคิด มโนคติ มโนคติที่รวมสิ่งที่มีลักษณะเชื่อมโยงกัน โดยจำพวกหรือชนิดเข้าด้วยกันเป็นมโนภาพ มโนคติ (ชูลูด นิมเสมอ, 2553, น. 373) ดังนั้นในการวิเคราะห์แนวความคิดของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ประติมากรรมประติมากรรม เป็นการตีความจากภาพประติมากรรมในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ของภาคกลาง นำมาสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่

5.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ ผู้สร้างสรรค์วิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรคด้านการผสมผสานกลมกลืน (Harmony) การเป็นเอกภาพ (Unity) ดุลยภาพ (Balance) การจัดจังหวะและการซ้ำ (Rhythm and Repetition) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลงานในชุดต่อไป

5.3) การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ของผลงานประติมากรรม เป็นองค์ประกอบที่เป็นนามธรรมหรือโครงสร้างทางจิตตรงกันข้ามกับส่วนที่เป็นรูปทรง ประกอบด้วย เรื่อง (Subject) เนื้อหา (Content) และแนวเรื่อง (Theme) ทั้ง 3 ส่วนต่างก็มีความเชื่อมโยง และซ้อนทับกันอยู่ เพื่อนำไปสู่ผลสุดท้าย (ชูลูด นิมเสมอ, 2553, น. 31)

5.4) การวิเคราะห์เทคนิควิธีการสร้างสรรคผลงานการบูรณาการศิลปะ (สุนทรียะ) ที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพในผลงาน

6) การพัฒนาผลงานประติมากรรม

การพัฒนาผลงานการพัฒนาผลงานประติมากรรม ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาผลงานการสร้างสรรคโดยสรุปการประเมินผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิกับการประยุกต์วิธีการสร้างสรรคผลงานของ ศาสตราจารย์ สมพร ฐรี ดังต่อไปนี้

- การพัฒนาความคิดในการสร้างสรรค ได้แก่ แรงบันดาลใจ แนวคิด การตีความ
- การพัฒนาความงามของผลงานสร้างสรรค ได้แก่ รูปแบบ แนวเรื่อง เทคนิควิธีการ การ

แสดงออก

- การพัฒนาทางความหมายของผลงานสร้างสรรค์ การพัฒนาทางความหมายของผลงานสร้างสรรค์ คือ เนื้อหาสาระ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องปรีศนาธรรม

- 1) รองศาสตราจารย์ บัญญัติ อินทร์คง อาจารย์ประจำหลักสูตรทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนาฤทธิ จันทรงสี อาจารย์ประจำหลักสูตรทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไกรสร ประเสริฐ อาจารย์ประจำหลักสูตรทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อสมัยใหม่ ดังนี้

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพร วาสะศิริ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปะการออกแบบ
และเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภาศรี จันโอ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปะการออกแบบ
และเทคโนโลยี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 3) นายสิทธิพล ศิริสมบุญธลภ หุ่นน้ำออกแบบกราฟิกดีไซน์ บริษัท เซ็นทรัลพลาซา
รัตนานิเบศร์ จำกัด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

3.3.1 การศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากรายงานการวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลของความรู้พื้นฐาน และเป็นความเหมาะสมของกระบวนการ วิธีการในการทำวิจัย และสรุปผล

3.3.2 การศึกษารวบรวมเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยสร้างสรรค์ ซึ่งทำการศึกษาสรุป รวบรวม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการวิเคราะห์รูปแบบผลงาน อันได้แก่ รูปแบบ เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ เทคนิคเชิงช่าง การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก สุนทรียภาพ

3.3.3 ขอนหนังสืออนุเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลในการวิจัย จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถึงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา

3.3.4 ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม

3.3.5 เก็บข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้อง

3.3.6 นำแบบสอบถามไปประเมินด้านการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ในวัดปัญญาบันฑิตาราม และเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.7 นำข้อมูลแบบสอบถามมาสรุปวิเคราะห์ผลของการออกแบบเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

3.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ ซึ่งทำการศึกษารวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ทฤษฎีการเลียนแบบ เพลโต อริสโตเติล ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ในรูปแบบเสมือนจริง โดยวิธีการ สร้างแสงเงา สัดส่วนโครงสร้าง ปริมาตรมวลรวมทั้งความเหมือนจริง แผงอารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในผลงาน ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ด้วยเทคนิค วิธีการ เนื้อหา ที่แตกต่างกันทำให้ผลงานมีความหลากหลาย

2) ทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลปะของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ชลูด นิ่มเสมอ นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีเอกภาพ เกิดเป็นโครงสร้างทางองค์ประกอบใหม่ โดยแสดงออกภาพรวมของรูปทรงเป็นหลักให้มีชีวิตชีวา เพื่อสื่อความหมายจากประติมากรรมปริศนาธรรมอย่างมีเอกภาพโดยจะสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างรูปความคิด-รูปทรงกับเนื้อหา

3) ทฤษฎีแสง - เงา ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง นำมาใช้ในการจะแสดงออกของผลงานมี 2 รูปแบบ คือ การแสดงออกที่เป็นรูปธรรม อันได้แก่ ทางรูปทรง ความงามทางประติมากรรม เป็นการนำเสนอเหตุปัจจัยทางทัศนธาตุ รูปทรง แสงเงา น้ำหนักให้ประสานสัมพันธ์กัน มีความกลมกลืนเป็นความงามที่มีเอกภาพในด้านสุนทรียภาพ และการแสดงออกที่เป็นนามธรรม ในเชิงสัญลักษณ์สะท้อนเนื้อหาสาระในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

4) ทฤษฎีแสดงออก ของเบนเนโตโต้ โคล เซ (Binedeto Croce) นำมาใช้ในการแสดงออกถึงอารมณ์ภายในออกมาให้ปรากฏในผลงานทัศนศิลป์ประกอบด้วย อารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ อธิบายถึง ให้รู้แจ้ง เห็นจริง ของหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา ในรูปแบบปรีศนาธรรมได้อย่างถ่องแท้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุมีผล

5) ทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก นำมาใช้ในด้านความงามของศิลปะรูปทรง ทำให้เกิดคุณค่าทางสุนทรียะ และทำให้ความสัมพันธ์กลมกลืนกันอย่างมีเอกภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ แนวเรื่อง เนื้อสาระ แสดงออก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทดลองผสมผสานจินตภาพประติมากรรมจากปรีศนาธรรม ให้มีประสบการณ์การรับรู้ด้านศิลปะไม่ว่าจะเป็นหลักการจัดองค์ประกอบ ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และสุนทรียะ

3.4.2 ผลงานการสร้างสรรคศิลปะที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และสรุปแนวความคิด ความงาม ความหมายในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของศิลปิน จากผลงานศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางสู่การสร้างสรรค์ผลงานปรีศนาธรรม ดังนี้

- 1) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของศาสตราจารย์เกียรติ ปรีชา เกาทอง
- 2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์
- 3) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์จชัย ศรีสุขประเสริฐ

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้านการออกแบบสื่อสมัยใหม่

- 1) ตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window เพื่อหาค่า ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยทำเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	ความพึงพอใจมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ความพึงพอใจปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม กับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อมูลด้านการศึกษา ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ที่เกี่ยวข้องกับปริศนาธรรมในพุทธศาสนา เปรียบเทียบอัตลักษณ์ศิลปะแบบสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับการออกแบบประติมากรรมปริศนาธรรม โดยวิธีการพรรณนาความเรียงตามกระบวนการสร้างแนวความคิดในการออกแบบเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านกระบวนการออกแบบการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

วิธีดำเนินการวิจัยของผู้วิจัย ได้กำหนด วิธีการ กิจกรรมต่าง ๆ และรายละเอียดการวิจัยที่จะต้องทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล นับตั้งแต่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนวิธีดำเนินการวิจัยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถตอบปัญหาของการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ติความ การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
2. เพื่อสร้างสรรคส์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรคส์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

การวิจัยสร้างสรรคส์ผลงานการสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่แสดงถึงเนื้อหาเกี่ยวกับ คติความเชื่อ ความศรัทธา ตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา จากนามธรรมสู่รูปธรรม การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรคส์ผลงาน พัฒนาจากความงาม แนวเรื่อง ผสมผสานความคิดเห็นเฉพาะตน มาจัดองค์ประกอบใหม่ ให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรง การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้ดังต่อไปนี้

- 4.1 การนำเสนอผลการการวิเคราะห์
- 4.2 ผลการวิเคราะห์การสร้างสรรคส์

4.1 การนำเสนอผลการการวิเคราะห์

4.1.1 ศึกษา วิเคราะห์ ติความ สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามก่อนทำงานวิจัย เรื่อง การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามจากผู้ให้ความสนใจ ณ วัดปัญญานันทาราม ที่อยู่ เลขที่ 1 หมู่ 10 ซ.วัดปัญญาคลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี จำนวนผู้ทำแบบสอบถาม 85 คน ในระหว่าง วันที่ 2-13 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ความพึงพอใจจากการประเมินการรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแปลผล

ความหมายของค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2 ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	ความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	ความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน

	รายการ	จำนวน (N=85 คน)	ร้อยละ (100.00)
เพศ	ชาย	29	34.10
	หญิง	56	65.90
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	4	4.70
	20 - 30 ปี	22	25.90
	31 - 40 ปี	19	22.40
	41 - 50 ปี	17	20.00
	51 - 60 ปี	16	18.80
	61 ปี ขึ้นไป	7	8.20
วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าระดับปริญญา	17	20.00
	ปริญญาตรี	51	60.00
	ปริญญาโท	15	17.60
	ปริญญาเอก	2	2.40
อาชีพ	นักเรียน-นักศึกษา	5	5.90
	พระสงฆ์	9	10.60
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	15.30
	พนักงานบริษัทเอกชน	32	37.60
	ธุรกิจส่วนตัว	26	30.60

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=85 คน)	ร้อยละ (100.00)
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	20	23.50
ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท	40	47.10
ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท	17	20.00
ระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท	3	3.50
ระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท	3	3.50
ตั้งแต่ 100,001 บาท ขึ้นไป	2	2.40

ตารางที่ 4.2 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้หากได้แสดงผลงานทางศิลปะ

ที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงาน			
1.1 สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผลงานศิลปะ	4.54	0.55	ความพึงพอใจมากที่สุด
1.2 สภาพแวดล้อมพื้นที่ มีความเหมาะสม	4.64	0.48	ความพึงพอใจมากที่สุด
1.3 การเลือกพื้นที่ภายในบริเวณวัด มีความเหมาะสม	4.58	0.52	ความพึงพอใจมากที่สุด
1.4 การเลือกพื้นที่ภายในเจดีย์พุทธคยา มีความเหมาะสม	4.46	0.50	ความพึงพอใจมาก
1.5 การเลือกพื้นที่บริเวณสถานที่ปฏิบัติธรรม มีความเหมาะสม	4.38	0.69	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.55	ความพึงพอใจมากที่สุด
2. รูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่			
2.1 รูปแบบผลงานสื่อดิจิทัล	4.00	0.71	ความพึงพอใจมาก
2.2 รูปแบบผลงานประติมากรรม	3.86	0.62	ความพึงพอใจมาก
2.3 รูปแบบผลงานประติมากรรม ผสมผสานกับ แสง สี เสียง	3.98	0.46	ความพึงพอใจมาก
2.4 รูปแบบผลงานประติมากรรม และสื่อดิจิทัล ผสมผสานกับ แสง สี เสียง	4.71	0.46	ความพึงพอใจมากที่สุด
2.5 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปรีนสีลงผ้าใบ Canvas	3.93	0.57	ความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 4.2 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้หากได้แสดงผลงานทางศิลปะ

ที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม (ต่อ)

	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.6 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปริ้นสีลงผ้าใบ Canvas ผสมผสาน แสง สี เสียง	3.98	0.49	ความพึงพอใจมาก
2.7 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปริ้นสีลงผ้าใบ Canvas และ สื่อดิจิทัล ผสมผสาน แสง สี เสียง	3.93	0.57	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.06	0.55	ความพึงพอใจมาก
3. ด้านองค์ความรู้ปริศนาธรรม			
3.1 การใช้ปริศนาธรรมเพื่อสร้างความศรัทธาทาง พระพุทธศาสนา	4.60	0.56	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.2 การใช้ปริศนาธรรมเพื่อแฝงคำสอนของพระพุทธเจ้า	4.36	0.81	ความพึงพอใจมาก
3.3 การใช้ปริศนาธรรมเพื่อสร้างความรู้ไปสู่ปัญญา	4.53	0.53	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.4 การใช้ปริศนาธรรมเพื่อคิดไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผล	4.36	0.59	ความพึงพอใจมาก
3.5 การใช้ปริศนาธรรมเพื่อให้ได้ขบคิดหาคำตอบ	4.38	0.51	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.45	0.60	ความพึงพอใจมาก
4. ความประทับใจหากได้แสดงผลงาน			
4.1 ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น	4.54	0.59	ความพึงพอใจมากที่สุด
4.2 ทำให้เกิดการชักชวนเข้ามาเที่ยวชม	4.05	0.65	ความพึงพอใจมาก
4.3 ทำให้อยากกลับมาชมอีกครั้ง	3.85	0.68	ความพึงพอใจมาก
4.4 ทำให้อยากบอกต่อ ชักชวนผู้อื่นมาเที่ยวชม	3.72	0.75	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.04	0.67	ความพึงพอใจมาก
ผลรวมค่าเฉลี่ยรวม	4.27	0.59	ความพึงพอใจมาก

ตอนที่ 1 ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง ร้อยละ 65.90 และเพศชาย ร้อยละ 34.10 โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 20-60 ปี และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 37.60 มากที่สุด รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 30.60 ตามลำดับ รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท คิดเป็น

จำนวน 47.10% รองลงมา ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 23.50 และ ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท ร้อยละ 20 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ตารางที่ 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม พบว่า 1) ความเหมาะสมกับพื้นที่ แสดงสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ สภาพแวดล้อมพื้นที่ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.48) 2) รูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ ใช้รูปแบบประติมากรรม และสื่อดิจิทัล ผสมผสานกับ แสง สี เสียง มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.46) 3) องค์ความรู้ปริศนาธรรม โดยวิธีการใช้ปริศนาธรรมเพื่อสร้างความรู้ ไปสู่ปัญญา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.53) 4) ความประทับใจที่มีต่อการจัดแสดงผลงาน ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.59)

ผลสรุปผล ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม พบว่าเสียงส่วนใหญ่ให้ใช้รูปแบบผลงานประติมากรรม และสื่อดิจิทัล ผสมผสานกับ แสง สี เสียง

การวิเคราะห์ข้อมูลผลงานทางศิลปะ

การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรค์ผลงาน งานจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ในช่วงศิลปะ สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ รวมทั้งหมด จำนวน 5 วัด 1 พระที่นั่ง โดยเลือกวิเคราะห์ ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม มาสร้างสรรค์ผลงานปริศนาธรรม ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดศรีชุม วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดไชยทิศ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ สำหรับการวิเคราะห์ ดีความ เพื่อให้เกิดโครงสร้างของแต่ละเนื้อหาความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ดังเช่น พุทธประวัติ นิพพาน หนังสือสมุดภาพปริศนาธรรมไทย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานทางศิลปะ โดยวิธีการใช้ รูปแบบเทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ สัญลักษณ์ของการแสดงออกการจัดองค์ประกอบศิลป์

ศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนั้น อีกส่วนหนึ่ง ถ้าพิจารณาตามความหมายของศิลปะที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด หรือความงาม ก็จะเห็นว่าศิลปะนั้นมี องค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้

หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออก อันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทาง วัตถุนั้นอีกส่วนหนึ่ง เราเรียกองค์ประกอบส่วนแรกว่ารูปทรง (Form) หรือองค์ประกอบทางรูปธรรม และเรียกส่วนหลังว่า เนื้อหา (Content) หรือองค์ ประกอบทางนามธรรม ดังนั้น องค์ประกอบที่เป็น โครงสร้างหลักของศิลปะ ก็คือ รูปทรง กับเนื้อหา (ชูลูด นิมเสมอ, 2534, น. 29-30)

เนื้อหา คือ ความหมายของงานศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปทรงทางศิลปะ (Artistic Form) เนื้อหาของงานศิลปะแบบรูปธรรม เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของเรื่อง แนวเรื่อง และ รูปทรง เนื้อหาของงานแบบนามธรรมหรือแบบนอนออบเจ็คทีฟ เกิดจากการ ประสานกันอย่างมี เอกภาพของรูปทรง เนื้อหาเป็นคุณลักษณะฝ่ายนามธรรมของงานศิลปะ ที่มองจากด้านการชื่นชมหรือ จากผู้ดู และรูปทรงที่แสดงเนื้อหาหรือความหมายของงานศิลปะได้ จะต้องเป็นรูปทรงที่เป็นศิลปะ เท่านั้น หมายถึง เป็นรูปทรงที่ศิลปินได้สร้างขึ้นจากทัศนธาตุต่าง ๆ อย่างมีเอกภาพ รูปทรง ที่มี คุณลักษณะเช่นนี้ จะให้เนื้อหาที่ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรียภาพ และอารมณ์อื่น ๆ ตาม เรื่องที่ศิลปินได้รับความบันดาลใจมา รูปทรงธรรมดาจากธรรมชาติหรือ รูปถ่าย ถึงแม้จะมีเรื่องหรือเนื้อ เรื่อง (Subject Matter) ก็เป็นเพียงข้อมูลหรือข่าวสาร ธรรมดาที่อาจทำให้ผู้ดูสร้างจินตนาการขึ้นเอง ตามเนื้อเรื่องนั้น แต่ไม่มีเนื้อหา เนื้อหาจะมี อยู่ในงานศิลปะเท่านั้น (ชูลูด นิมเสมอ, 2534, น. 35)

ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความงาม ความรู้สึก นึกคิด เกิดจากปัญญา เป็นการ แสดงออกที่มีประโยชน์ทางความรู้สึก และมีหน้าที่ใช้สอยตามความเหมาะสม และประยุกต์ใช้ในชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคมเกิดความสุขทางกาย แต่จะดูใหญ่ทางใจ (สมพร ฐรี, 2556, น. 2)

แนวเรื่อง+รูปทรง+เทคนิค เท่ากับ งานศิลปะ, แนวเรื่อง+เทคนิค เท่ากับ รูปทรง และรูปทรง +เทคนิค เท่ากับ แนวเรื่อง แนวเรื่อง คือ จุดบันดาลใจหรือเร้าให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจแก่ศิลปิน แนว เรื่อง คือ จุดนำผู้ดูให้เข้าถึงเนื้อหาภายนอกของงานศิลปะ แนวเรื่อง คือ สิ่งที่คุณศึกษาจะต้องพัฒนาด้วย ตนเองควบคู่ไปกับการศึกษาฝึกฝนทางรูปทรง (ชูลูด นิมเสมอ, 2534, น. 335)

สุนทรียภาพ เป็นความรู้สึกของบุคคลเพื่อเกิดการรับรู้ค่าความงามของวัตถุ จากการเห็นหรือ สัมผัสจากประสาทสัมผัสของมนุษย์เกิดความพอใจ ประทับใจ เพลิดเพลินใจ เป็นอารมณ์ที่เกิดจากการ เห็นความงาม ความกลมกลืน ความเป็นระเบียบนุ่มนวลในธรรมชาติหรือความรู้สึกสะเทือนใจจาก ผลงานศิลปะ (ไชยพจน์ ทวلمان, 2560, น. 11)

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์ พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

	<p>พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารสมัยสุโขทัย</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ ปรีศนาธรรมในพระพักตร์อันสงบนิ่งขององค์พระพุทธรูป การมองเห็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือ หัวใจพุทธศาสนา</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปสำริด สกุลช่างเมืองพิษณุโลก พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระองค์ค่อนข้างอ้วนแต่สมส่วน นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่มีปลายเสมอกัน การทำนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่นี้ยาวเสมอกันเป็นความเชื่อของศิลปะสมัยสุโขทัย</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร มั่นคง สีทองพระพุทธรูป ให้ความรู้สึถึงความศรัทธา</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ธรรมะปรีศนาจากพระพุทธรูป แผงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุทธรองค์นั้นมีลักษณะของมหาบุรุษ 32 ประการรวมอยู่ด้วย ซึ่งพุทธลักษณะหลัก ๆ ที่อยู่ในองค์พระพุทธรูป มีอยู่ 9 ประการดังนี้ 1) พระเกศา (เส้นผม) บนพระเศียร (ศีรษะ) ขมวดปมเป็นรูปก้นหอย หมายถึง สติปัญญาที่ใช้แก้ไขปมปัญหาหรือปมทุกข์ต่าง ๆ 2) เปลวไฟบนพระเศียร หมายถึงความเร่าร้อนที่มีอยู่ในจิตใจ 3) ยอดแหลมของพระเศียร เปรียบได้กับสติปัญญาอันเฉียบแหลม 4) พระเนตร (ดวงตา) มองต่ำ หมายถึงให้รู้จักมองดูตนเอง และตักเตือนตนเองเสียบ้าง 5) พระนาสิก (จมูก) โด่ง เปรียบได้กับขันติบารมีอันเปี่ยมล้น 6) พระโอษฐ์ (ปาก) ยิ้มละมัย เปรียบได้กับน้ำพระทัยอันบริสุทธิ์ 7) พระกรรณ (หู) ยาว เปรียบได้กับความหนักแน่นมั่นคง 8) พระหัตถ์ (มือ) แขน เปรียบได้กับการปล่อยวาง และการเสียสละ 9) นิ้วพระบาท (นิ้วเท้า) เสมอกัน เปรียบได้กับการประคับประคองจิตใจให้สม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 4.4 แสดงการวิเคราะห์พระอจนะ วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย

	<p>พระอจนะ วัดศรีชุม สมัยสุโขทัย</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ ปรีชาธรรมในพระหัตถ์ พระพุทธเจ้า แสดงถึง การตรัสรู้ขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า และการกำเนิดพุทธศาสนา</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระอจนะ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ชัดสมาธิราบ ปูนปั้น ดูสุขุม สงบเยือกเย็น เปี่ยมด้วยเมตตา สมควรแก่การกราบไหว้บูชายิ่งนัก ลักษณะของพระพุทธรูป พระพักตร์รูปไข่ พระโขนงโก่ง พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระเศียรสมส่วนกับพระคอ ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเปลว พระอุระผายสง่า พระอังสาใหญ่กว้าง พระถันโปนอวบ บั้นพระองค์เล็ก ครองจีวรห่มเฉียง สังฆาฏิยาวจรดมาถึงพระนาภี ปลายสังฆาฏิเป็นลายเขี้ยวตะขาบ พระกรเรียวดูจางข้าง นิ้วพระหัตถ์ยาวเรียงงามเป็นธรรมชาติปลายพระหัตถ์ไม่เสมอกัน พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาพาดบนพระชานุ พระกรรณยาวปลายอ่อนเล็กน้อย พระนลาฏเกลี้ยง ปลายพระสกโค้งรับพระโขนง ฐานเป็นลักษณะบัวคว่ำบัวหงายสองชั้น</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร มั่นคง ให้ความรู้สึกความศรัทธา สงบ ปล่อยวาง การอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เกิดปัญญา และการหลุดพ้นแห่งกิเลส</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ธรรมะปรีชาจากพระพุทธรูป แผงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุทธองค์นั้น มีลักษณะของมหาบุรุษ</p>

ตารางที่ 4.5 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

	<p>พระพุทธรูปชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร สมัยสุโขทัย</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ พระพุทธรูปปางสมาธิ การปฏิบัติหรือบำเพ็ญจิต นั่งทับซ้อนกันเป็นชั้น ทำให้รู้สึกศรัทธา ด้วยการเจริญภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม ทำให้รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปสำริด ลงรักปิดทอง ถูกจัดให้อยู่ในพระพุทธรูปหมวด พระพุทธรูปชินราช (พระพุทธรูปสกุลช่างเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีลักษณะ ต่างจากหมวดใหญ่เล็กน้อย คือพระพักตร์ที่อวบอ้วนมากกว่า และที่สำคัญคือการทำปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้ง 4 ยาวเสมอกัน ซึ่งเป็น ลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปหมวดนี้) ถือเป็น 1 ใน 4 หมวดของ พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ลักษณะองค์พระพุทธรูปชินสีห์ พระเกศรัศมี ยาวเป็นเปลวเพลิง พระเกศาคดเป็นก้นหอยขนาดใหญ่ วงพระพักตร์ ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนผลมะตูม เช่น พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย หมวดใหญ่ พระวรกายอวบอ้วนมีสังฆายาวปลายหยักเป็นเขี้ยว ตะขบ นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน (ที่ขมคุลี) ฝ่าพระบาทแบนราบ ค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ สัน พระบาทยาว</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้ เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดูสวยงามแบบสมมาตร มั่นคง ในตัวพระพุทธรูป ให้ความรู้สึก ความศรัทธา ปล่อยวาง ความสงบระงับ การอยู่เหนือความทุกข์ทั้ง ปวง เกิดปัญญา และการหลุดพ้นแห่งกิเลส</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ธรรมะปริศนาจากพระพุทธรูป แผงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุทธองค์นั้นมีลักษณะของมหาบุรุษ</p>

ตารางที่ 4.6 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปสี่หิิงค์ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ กรุงเทพมหานคร

	<p>พระพุทธรูปสี่หิิงค์ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ สมัยสุโขทัย</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ พระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นการปฏิบัติหรือบำเพ็ญจิต เป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์สูงสุด ได้สร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพุทธศาสนา เป็นการดับทุกข์ ด้วยการชำระใจให้บริสุทธิ์ ด้วยการเจริญภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม ทำให้รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย ได้รับอิทธิพลจากลังกา</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปสำริดหุ้มทอง ปางสมาธิ</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดูสวยงามแบบสมมาตร มั่นคง ในตัวพระพุทธรูป ให้ความรู้สึกความศรัทธา ปล่อยวาง ความสงบระงับ การอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เกิดปัญญา และการหลุดพ้นแห่งกิเลส</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ธรรมะปริศนาจากพระพุทธรูป แผงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุทธองค์นั้น มีลักษณะของมหาบุรุษ 32 ประการรวมอยู่ด้วย ซึ่งพุทธลักษณะหลัก ๆ ที่อยู่ในพระพุทธรูป มีอยู่ 9 ประการดังนี้ 1) พระเกศา (เส้นผม) บนพระเศียร (ศีรษะ) ขมวดปมเป็นรูปก้นหอย หมายถึง สติปัญญาที่ใช้แก้ไขปมปัญหาหรือปมทุกข์ต่าง ๆ 2) เปลวไฟบนพระเศียร หมายถึง ความเร่าร้อนที่มีอยู่ในจิตใจ 3) ยอดแหลมของพระเศียร เปรียบได้กับสติปัญญาอันเฉียบแหลม 4) พระเนตร (ดวงตา) มองต่ำ หมายถึงให้รู้จักมองดูตนเอง และตัดเตือนตนเองเสียบ้าง 5) พระนาสิก (จมูก) โด่ง เปรียบได้กับขันติบารมีอันเปี่ยมล้น 6) พระโอษฐ์ (ปาก) ยิ้มละมัย เปรียบได้กับน้ำพระทัยอันบริสุทธิ์ 7) พระกรรณ (หู) ยาว เปรียบได้กับความหนักแน่นมั่นคง 8) พระหัตถ์ (มือ) แขน เปรียบได้กับการปล่อยวางและการเสียสละ 9) นิ้วพระบาท (นิ้วเท้า) เสมอกัน เปรียบได้กับการประคับประคองจิตใจให้สม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปไสยา วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

	<p>พระพุทธรูปไสยา วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร สมัยสุโขทัย สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ สัญลักษณ์การปรินิพพาน ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>เป็นพระพุทธรูปสำริดลงรักปิดทองปางไสยาสน์หรือปางปรินิพพาน เป็นชื่อเรียกของพระพุทธรูปลักษณะบรรทม (นอน) ตะแคงเบื้องขวา หลังพระเนตร พระเศียรหนุนพระเขนย (หมอน) พระหัตถ์ซ้ายทอด ทาบไปตามพระวรกาย พระหัตถ์ขวาวางหงายอยู่ข้างพระเขนย พระ บาทซ้ายทับซ้อนพระบาทขวา (เรียกโดยทั่วไปว่าพระนอน หรือพระ ไสยาสน์) เช่นเดียวกับ ปางโปรดอสุรินทรานู และปางทรงพระสุบิน หรือเรียกโดยทั่วไปว่า พระปางไสยาสน์</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธรูป เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้ เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธรูป</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร มั่นคง สีทองในองค์ของพระพุทธรูป ให้ความรู้สึกความศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ การปล่อยวาง ความสงบ ระวัง การอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เกิดปัญญา และการหลุดพ้น แห่งกิเลส</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>การปรินิพพาน เป็นการเสด็จดับขันธของพระพุทธรูป ปรินิพพาน แปลว่า การดับรอบ ความปราศจากกิเลสที่ร้อยรัด คือ การดับสนิท ดับด้วยไม่เหลือแห่งกิเลส และกองทุกข์ มีความหมายเดียวกับคำว่า นิพพาน พุทธศาสนิกชนจึงกำหนดให้เป็นวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นวัน สำคัญสากลทางพระพุทธศาสนา เป็นวันคล้ายวันที่เกิดเหตุการณ์ สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา 3 เหตุการณ์ คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ของพระพุทธรูป โดยทั้งสามเหตุการณ์ได้เกิด ณ วัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือวันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ (ต่างปีกัน) ชาว พุทธจึงถือว่า เป็นวันที่รวมเกิดเหตุการณ์อัศจรรย์ยิ่ง</p>

ตารางที่ 4.8 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปปางมารวิชัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

กรุงเทพมหานคร

	<p>พระพุทธรูปสำริด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สมัยสุโขทัย</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ พระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นการปฏิบัติหรือบำเพ็ญจิต เป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์สูงสุด ได้สร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพุทธศาสนา เป็นการดับทุกข์ ด้วยการชำระใจให้บริสุทธิ์ ด้วยการเจริญภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม ทำให้รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยสุโขทัย</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบฐานเป็นหน้ากระดานเกลี้ยง มีลักษณะเด่น คือ รัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก แนวพระเกศาโค้ง พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่งโค้ง พระนาสิกงุ้ม (ตามแบบมหาบุรุษที่มีลักษณะรูปมาจากอินเดีย) พระโอษฐ์อ้อมยิ้มเล็กน้อย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก คลองจีวรห่มเฉียง ชายจีวรยาวลงมาถึงพระนาภี ปลายแยกคล้ายเป็นลายเขี้ยวตะขาบ (พระพุทธรูปองค์นี้ ทิดไสลหง นางแก้ว เป็นผู้สร้างถวาย)</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร ทั้ง 2 ข้าง มั่นคง ในองค์พระพุทธรูปให้ความรู้สึก ความศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ การปล่อยวาง ความสงบระงับ การอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เกิดปัญญา และการหลุดพ้นแห่งกิเลส</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ธรรมะปริศนาจากพระพุทธรูป แผงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต สอนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุทธรูปองค์นั้นมีลักษณะของมหาบุรุษ 32 ประการรวมอยู่ด้วย ซึ่งพุทธลักษณะหลัก ๆ ที่อยู่ในองค์พระพุทธรูป</p>

ตารางที่ 4.9 แสดงการวิเคราะห์เศียรพระศรีสรรเพชญ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
กรุงเทพมหานคร

	<p>พระศรีสรรเพชญ์ สมัยกรุงศรีอยุธยา</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ ปรีศนาธรรมในพระพักตร์อันสงบนิ่งขององค์พระพุทธรูป การมองเห็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติธรรม</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยกรุงศรีอยุธยา</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปสำริด ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอู่ทอง ลักษณะของพระพักตร์ที่เป็นสี่เหลี่ยม พระขนง (คิ้ว) เป็นสันนูน และเชื่อมต่อเป็นปีกกา พระเนตรเบิกกว้าง พระนาสิก(จมูก) ใหญ่ และพระโอษฐ์ (ปาก) แบนกว้าง อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะขอมอย่างชัดเจน</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร พระพุทธรูป สีทองให้ความรู้สึกศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ มั่นคง แข็งแรง ความมีพลังอำนาจทางกายและทางจิต ความงามสง่าที่กลมกลืน</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>สัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ ส่วนที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ศูนย์กลางจักรวาล สัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ เอกภาพอันประกอบจากความสงบสุขพุทธศาสนา ที่มีต่อความศรัทธา และคติความเชื่อสะท้อนออกมาในพระศรีสรรเพชญ์</p>

ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พระพุทธรูปไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิง กรุงเทพมหานคร

	<p>พระพุทธรูปไตรรัตนนายก (หลวงพ่อโต) วัดพนัญเชิง สมัยกรุงศรีอยุธยา สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ พระพุทธรูปปรางสมาธิ เป็นการปฏิบัติหรือบำเพ็ญจิต เป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์สูงสุด ได้สร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพุทธศาสนา เป็นการดับทุกข์ ด้วยการชำระใจให้บริสุทธิ์ ด้วยการเจริญภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม ทำให้รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยกรุงศรีอยุธยา</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระพุทธรูปเป็นปูนปั้นลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอู่ทองตอนปลาย พระหัตถ์ขวาวางคว่ำบนพระชานุขวา นิ้วพระหัตถ์เหยียดตรงชี้ลงธรณี พระหัตถ์ซ้ายหงายบนพระเพลา รองด้วยหมอนรูปสี่เหลี่ยมขอบประดับลายก้านขด ลักษณะของพระพุทธรูป เศียรพระพุทธรูปมีไรพระศก เม็ดพระสกเป็นปูนปั้น มีพรายปาก อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะขอมอย่างชัดเจน</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้เคารพบูชา และระลึกถึงพระพุทธเจ้า</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร พระพุทธรูปให้ความรู้สึกศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ มั่นคง แข็งแรง ความมีพลังอำนาจทางกาย และทางจิต ความงามสง่าที่กลมกลืน</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>สัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ ส่วนที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ศูนย์กลางจักรวาล สัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ เอกภาพอันประกอบจากความสงบสุขพุทธศาสนา ที่มีต่อความศรัทธา และคติความเชื่อ สะท้อนออกมาในพระพุทธรูปไตรรัตนนายก</p>

ตารางที่ 4.11 แสดงการวิเคราะห์ธรรมจักรสลักหิน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

กรุงเทพมหานคร

	<p>ธรรมจักรสลักหิน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สมัยทวารวดี สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ การแสดงถึงลัทธิแห่งธรรมจักรแห่งธรรมอันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าได้ทรงหมุนให้ขับเคลื่อนไปในใจของชาวโลก เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ตามอัมมจักกัปวัตตนสูตรซึ่งเป็นปฐมเทศนาของพระองค์</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ประติมากรรมลอยตัว สมัยทวารวดี</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>ธรรมจักรสลักหิน เป็นประติมากรรมได้รับอิทธิพลการสร้างมาจากอินเดียโบราณ ภายหลังจากพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ได้มีการสร้างรูปเคารพแสดงเรื่องราวทางพุทธศาสนาเป็นพุทธประวัติขึ้น แต่การสร้างพระพุทธรูปเป็นรูปเคารพในประเทศอินเดียสมัยนั้นเป็นของต้องห้าม บรรดาศิลปินชาวอินเดียคิดหาทางสร้างรูปเคารพเป็นสัญลักษณ์ แสดงเรื่องราวต่าง ๆ ของพระพุทธองค์ขึ้น โดยไม่ทำเป็นพระพุทธรูป การสร้างรูปสัญลักษณ์นี้ แม้เมื่อมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรก ในแคว้นคันธารราชูร์โดยชนชาติกรีกที่นับถือพุทธศาสนา และการสร้างพระพุทธรูป แพร่หลายไปในที่ต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในประเทศไทย แต่การสร้างรูปเคารพ ที่เป็นรูปสัญลักษณ์ยังคงทำสืบทอดกันมาทุกยุคทุกสมัย แม้จะไม่มีจำนวนมากเท่าการสร้างพระพุทธรูป และเทวรูปก็ตาม ประติมากรรมรูปสัญลักษณ์จะสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนพุทธประวัติตอนสำคัญ ๆ เมื่อพุทธศาสนิกชนเห็น ก็จะเข้าใจความหมาย ของรูปสัญลักษณ์นั้น ได้ลึกซึ้งเป็นอย่างดี</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนา</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร มั่นคง แข็งแรง ความศรัทธา</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>กงล้อแห่งธรรม ในพุทธศาสนา ธรรมจักรปรากฏใช้ทั่วไปเพื่อสื่อถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งการปฐมเทศนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน</p>

ตารางที่ 4.12 แสดงการวิเคราะห์คัมภีร์ใบลาน

	<p>คัมภีร์ใบลาน</p> <p>สิ่งที่จะนำไปประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ สัญลักษณ์หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>คัมภีร์ใบลาน</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>การนำใบลานมาจารึกอักษร เพื่อบันทึกคำสอนทางศาสนา วรรณกรรม โหราศาสตร์ ดาราศาสตร์ ตำรายารักษาโรค ตลอดจนองค์ความรู้ต่าง ๆ เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดีย โดยเฉพาะอินเดียตอนใต้ เพราะเป็นแหล่งกำเนิดของต้นลาน และเป็นใบลานที่มีลักษณะกว้าง ยาว และหนา เหมาะสำหรับจารตัวอักษร จากประวัติพุทธศาสนาทำให้ทราบว่า มีการจารพระไตรปิฎกลงบนใบลานครั้งแรกในการสังคายนาพระไตรปิฎก ณ มหาวิหารในลังกาประเทศ ต่อมาวัฒนธรรมการบันทึกหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ลงบนใบลาน วิธีการจารอักษรลงบนใบลาน และกล้านาน ได้แพร่หลายไปยังดินแดนต่าง ๆ เช่น อินเดีย ชีเบต พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และจีนตอนใต้ พร้อมกับการเผยแพร่พุทธศาสนา โดยแต่ละกลุ่มต่างประยุกต์ใช้อักษรของตนในการบันทึกหลักคำสอนลงบนใบลาน เป็นคัมภีร์ทางศาสนาซึ่งนิยมเรียกตามวัสดุที่ใช้บันทึกว่า “คัมภีร์ใบลาน” อักษรในคัมภีร์ใบลาน อักษรที่พบในคัมภีร์ใบลานในแถบเอเชีย เพื่อจารอักษรหรือบันทึกองค์ความรู้ ได้แก่ อักษรเทวนาครี อักษรสิงหล อักษรขอม อักษรไทย อักษรพม่า และอักษรธรรมหรืออักษรตระกูลไท (ไทวน ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทจีน ไทน้อย และอักษรลาว)</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยวิธีจารตัวหนังสือลงบนใบของต้นลาน</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>ความดุลยภาพแบบสมมาตร มีคุณค่า ความศรัทธาต่อพุทธศาสนา</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>หนังสือที่บันทึกหลักคำสอนพุทธศาสนา</p>

ตารางที่ 4.13 แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดพนัญเชิง จังหวัดกรุงศรีอยุธยา

	<p>ภาพจิตรกรรม วัดพนัญเชิง สมัยกรุงศรีอยุธยา</p> <p>การนำมาประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ หลักของการใช้สีในการออกแบบลวดลาย โดยการใช้สีไทยโทนเข้ามาใช้ในการ ออกแบบให้สื่ออารมณ์ของความเป็นไทย</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ภาพจิตรกรรม สมัยรัตนโกสินทร์</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>เขียนขึ้นจากความคิด และมโนภาพ มีลักษณะแบบแบน 2) เป็นรูปแบบราบไม่มีปริมาตร ไม่มีระยะใกล้ไกลและลึก 3) แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเทพ และกษัตริย์ รูปแบบของตัวภาพมีลักษณะคล้ายกัน เช่น ภาพเทพ กษัตริย์ เจ้านาย ข้าราชการบริวาร บุคคลสามัญ อมนุษย์ สัตว์หิมพานต์ เปรต สัตว์นรก 4) ตัวภาพมีขนาดเล็ก ไม่แสดงความรู้สึกทางใบหน้า แต่สื่อด้วยกริยา อาการ และอริยาบถต่าง ๆ 5) จิตรกรรมที่แสดงกาลเวลาด้วยกริยาของตัวภาพ โดยไม่ใช่แสงเงาหรือความมืดสว่าง เช่น ภาพบุคคลนอน หมายถึงเวลากลางคืน เป็นต้น 6) จิตรกรรมที่นิยมการแบ่งพื้นที่ผืนผนังโดยการใช้สายเส้นลวดเส้นสีนเทา เส้นฮ้อ เส้นแผลง หรือแม้การใช้ภาพล่าน้ำ ภูเขา หรือถนน กำแพง ฯลฯ เป็นเส้นแบ่งภาพ 7) การใช้สี ใช้สีเอกรงค์ เช่น แดง เขียว เหลือง เป็นต้น ใช้สีฝุ่นผสมกาว ระบายเรียบ และตัดเส้นแนวเรื่องมารผจญ การใช้เส้น มีเส้นโค้ง เส้นเฉียง จำนวนมาก ซึ่งเป็นเส้นแกนของรูปร่างต่าง ๆ ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวตลอดเวลา มีการปะทะ วุ่นวาย เกิดอารมณ์ของความรุนแรงอยู่ในภาพ</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>พุทธประวัติ ตอนมารผจญ และเทพชุมนุม</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร โดยให้มีจุดเด่นอยู่ตรงกลางของภาพ</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>พุทธประวัติ ต้นกำเนิดพุทธศาสนา</p>

ตารางที่ 4.14 แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดไชยอุทิศ กรุงเทพมหานคร

	<p>ภาพจิตรกรรม วัดไชยอุทิศสมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>การนำมาประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ หลักของการใช้สีในการออกแบบลวดลาย โดยการใช้สีไทยโทนเข้ามาใช้ในการ ออกแบบให้สื่ออารมณ์ของความเป็นไทย</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ภาพจิตรกรรม สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3)</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>จิตรกรรมฝาผนัง เทคนิคการเขียน การใช้สีที่สดไว้ข้างกัน เช่น แดง เขียว ลักษณะ การใช้สีพื้นหลังทั้งพื้นดินหรือท้องฟ้า หรือในบางฉากที่ไล่สีน้ำหนักจากอ่อนไปจนทึบหนักไม่อ่อนใส เบบางเหมือนงานในช่วงอยุธยาตอนปลาย รวมทั้งการใช้วิธีการตัดใบไม้ให้เป็นใบ ๆ ผสมกับการ กระทั่งสีให้เป็นพุ่มไม้ที่ผสมผสานกัน เขียนภาพได้สมจริง และมีการใช้เส้นสีเทา (เส้นหยัก) คั่นในแต่ละตอน และปิดทองตามเครื่องสวมหรือเครื่องประดับต่าง ๆ</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>พุทธประวัติ ตอนมารผจญ และพระพุทเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ เปิดโลก ถวายพระเพลิง และดวงพระธาตุ</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตรกัน ทั้ง 2 ภาพ มีจุดสนใจอยู่ตรงกลางของภาพ สีที่ใช้เป็นสีซ้ำ และสีเอกรงค์ เช่น แดง เหลือง เขียว ดำ เป็นต้น กลมกลืนกัน เฉดสี ไม่ซับซ้อน ส่วนแนวเรื่อง มารผจญ มีการใช้เส้น มีเส้นโค้ง เส้นเฉียง จำนวนมาก ซึ่งเป็นเส้นแกนของรูปร่างต่าง ๆ ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวตลอดเวลา มีการปะทะ วุ่นวาย เกิดอารมณ์ของความรุนแรงอยู่ในภาพ</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>พุทธประวัติ ต้นกำเนิดพุทธศาสนา</p>

ตารางที่ 4.15 แสดงการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรม วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

	<p>ภาพจิตรกรรม วัดบวรนิเวศวิหาร สมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>การนำมาประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ หลักของการใช้สีในการออกแบบลวดลาย โดยการใช้สีไทยโทนเข้ามาใช้ในการ ออกแบบให้สื่ออารมณ์ของความเป็นไทย</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>ภาพจิตรกรรม สมัยรัตนโกสินทร์</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>จิตรกรรมฝาผนัง เทคนิคการเขียนเป็นการระบายสีแบน ไม่แสดงแสงเงา การใช้สียังเป็นสิ่งกำหนดความสำคัญของภาพการใช้สีที่สัดไว้ข้างกัน เช่น แดง เขียว ลักษณะ การใช้สีพื้นหลังทั้งพื้นดินหรือท้องฟ้า หรือในบางฉากที่ไล่น้ำหนักจากอ่อนไปจนถึงหนักไม่อ่อนใสเบาบางเหมือนงานในช่วงอยุธยาตอนปลาย รวมทั้งการใช้วิธีการตัดใบไม้ให้เป็นใบ ๆ ผสมกับการกระแทงสีให้เป็นพุ่มไม้ที่ผสมผสานกันเขียนภาพได้สมจริง</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>พุทธศาสนิกชนกำลังถวายอาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของเราชาวไทย</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร ภาพจิตรกรรมมีการใช้สีที่สัดใสมากยิ่งขึ้น ความเป็นธรรมชาติสมจริง</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โดยการเป็นพุทธศาสนิกชน ด้วยการนับถือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ และรับฟังคำสอนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า การธำรงรักษาพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป</p>

ตารางที่ 4.16 แสดงการวิเคราะห์สถาปัตยกรรม วัดพนัญเชิง

	<p>สถาปัตยกรรม วัดพนัญเชิง สมัยกรุงศรีอยุธยา</p> <p>การนำมาประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ รูปทรงสถาปัตยกรรมของศาสนสถาน ทำให้เกิดศรัทธาต่อพุทธศาสนา</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>1) พระวิหารใหญ่หรือพระวิหารหลวง ภายนอกเป็นอาคารทรงโรง หลังคาจั่วสูงสอบซ้อน 3 ชั้น ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ แต่ชายคาชั้นล่างคล้ายชายคาปีกนกแต่แคบสั้นกว่า มีเสาทรงสี่เหลี่ยม เรียงรอบสองข้างของพระวิหารเพื่อรับชายคาด้านนอก ด้านหน้ามีประตูเข้าออก 1 ประตู ส่วน ด้านหลังมีประตูซ้ายขวา 2 ประตู ส่วนโครงสร้างหลังคาภายในใช้ระบบต่อคาน และเชื่อมด้วยการเข้าเดือยค้ำยันแบบไม้ต่างไหมอย่างมั่นคง ตกแต่งประดับลายทองบนพื้นแดง ลักษณะภายในประดับพระพุทธรูปขนาดเล็กหรือพระพิมพ์ตามซุ้มเล็ก ๆ เป็น จำนวนมาก ส่วนแนวที่ต่ำลงมามีการเจาะช่องเป็นซุ้ม 2 แถว สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปขนาด ต่าง ๆ โดยรอบ ครอบซุ้มเขียนลายดอกไม้ การจัดทำซุ้มดังกล่าวเป็นประเพณีนิยมของการสร้างซุ้ม พระภายในผนังโบสถ์หรือวิหารแบบมอญ</p> <p>2) พระอุโบสถ ประตูด้านหน้าทำเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้อง ลักษณะสถาปัตยกรรม แบบทรงโรง ซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูป 1 องค์ ประวัติการสร้างพระอุโบสถพบในตำนานว่ามีขุนนาง ชั้นพระยาเชื้อสายมอญหรือรามัญได้สร้างพระอุโบสถที่ด้านหน้าพระวิหารใหญ่</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของเรชาวไทย</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตร โดยให้มีจุดเด่นอยู่ตรงกลาง</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>พุทธศาสนสถาน</p>

ตารางที่ 4.17 แสดงการวิเคราะห์สถาปัตยกรรม พระที่นั่งพุทไธสวรรย์

	<p>สถาปัตยกรรม พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ สมัยรัตนโกสินทร์ การนำมาประยุกต์กับผลงานตัวเอง คือ รูปทรงของจั่วของศาสนสถาน การมองเห็นเป็นรูปสามเหลี่ยมซ้อนกันหลายรูปเป็นชั้น ๆ ที่มีความสมดุลแบบ สมมาตร อารมณ์ความรู้สึกตั้งอยู่อย่างมั่นคง และความศรัทธาต่อพุทธศาสนา</p>
<p>รูปแบบ</p>	<p>สถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์</p>
<p>เทคนิคเชิงช่าง</p>	<p>พระที่นั่งพุทไธสวรรย์เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า หน้าบันเป็นไม้แกะสลักรูปพรหมในพระวิมาน รายล้อมด้วยพระพรหมอีก ๑๗ องค์ กรอบคูหาหน้าบันเรียบเสมอกัน มีคอสองรับอยู่ด้านใต้ มีเสาพาไลรับชายคารอบอาคาร ตัวอาคารยกพื้นสูง มีประตูทางเข้าด้านหน้า 3 ช่อง ซุ้มประตูทรงบรรพแถลง มีเสาพาสี่เหลี่ยมโดยรอบอาคาร และมีคันทวยไม้แกะสลักปิดทองรองรับชายคา เครื่องหลังคาประดับด้วยเครื่องไม้มุงกระเบื้องสีส้ม หลังคาซ้อนชั้นประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ มีคอสองหรือผนังที่คั่น</p>
<p>เนื้อหาสาระ</p>	<p>ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธานา</p>
<p>คติความเชื่อ</p>	<p>ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา</p>
<p>การจัดองค์ประกอบศิลป์</p>	<p>มีความดุลยภาพแบบสมมาตรแบบสองข้างเหมือนกัน</p>
<p>สัญลักษณ์ของการแสดงออก</p>	<p>ศาสนสถานประกอบพระราชพิธี</p>

สรุปการวิเคราะห์ ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ โดยเลือกจาก สถาปัตยกรรมจากศาสนสถานของพุทธศาสนา ประติมากรรมจากองค์พระพุทธรูปในอริยาบถต่าง ๆ ภาพปริศนาธรรมในจิตรกรรมฝาผนังที่มีความสมบูรณ์ และมีลักษณะเฉพาะ ความโดดเด่นมาวิเคราะห์ตีความ โดยจะเน้นการวิเคราะห์ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก ลักษณะเฉพาะความโดดเด่น และความสัมพันธ์กับวัดอื่นในภาคภาคกลาง

การวิเคราะห์ทัศนคติการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

โดยกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี

ขั้นตอนการบรรยายผลงาน (Description)

- 1) หาจุดเด่นหรือรายละเอียดในผลงานโดยสำรวจดูสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตา ได้แก่ เส้น สี รูปทรง
- 2) พิจารณาด้านความชำนาญ ฝีมือ พัฒนาการ ความต่อเนื่อง และเทคนิค กลวิธี หลักในการสร้างสรรค์ผลงาน
- 3) ทำความเข้าใจในคุณค่าของภาพรวมโดยสรุป

ขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้างผลงาน (Formal analysis)

- 1) พิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีในผลงาน ได้แก่ คุณภาพของทัศนธาตุ วิเคราะห์เพื่อบอกให้รู้ว่าภาพเหล่านั้นมีหลักการจัดองค์ประกอบหรือพื้นที่ตำแหน่งต่าง ๆ อย่างไร อาจจะมีตารางวิเคราะห์แสดงค่าความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 2) วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของรูปแบบกับทฤษฎีการรับรู้ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

ขั้นตอนการตีความผลงาน (Interpretation)

- 1) ตีความถึงความหมายผลงานทัศนศิลป์ จากผลงานการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ
- 2) เป็นการตีความจากแนวความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่ปรากฏในผลงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์
- 3) ผลจากการตีความนำไปสู่การประเมินคุณค่าของผลงานศิลปะที่น่าเชื่อถือมากขึ้น

ขั้นตอนการประเมินหรือตัดสินผลงาน (Judgment)

เป็นการประเมินคุณค่าทัศนศิลป์โดยเปรียบเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ว่ามีคุณค่าสุนทรียศาสตร์มากน้อยกว่ากัน เพียงใด เหมือนหรือแตกต่างจากผลงานชิ้นอื่นในยุคเดียวกันอย่างไร นำเกณฑ์การตัดสินสู่การวิจารณ์ และนำชมผลงานทัศนศิลป์ เพื่อสื่อให้คนทั่วไปได้เข้าใจ และรับทราบถึงประโยชน์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่อไป

ศิลปะใช้ความรู้สึก ความนึกคิด ใช้จินตนาการจะต้องมีแนวความคิดแฝงอยู่ในรูปภาพทำให้ผลงานมีความพิเศษ แสดงถึงที่มา ที่เป็น ที่ไป โดยใช้ สายตา การสัมผัส อารมณ์และความรู้สึก สร้างผลงานให้เกิดเอกภาพ โดยใช้งานวิจัยสู่การสร้างสรรค์ สร้างงานจากนามธรรมสู่รูปธรรม โดยการคิดสร้างสรรค์ การจินตนาการ นำไปสู่ผลงานศิลปะ

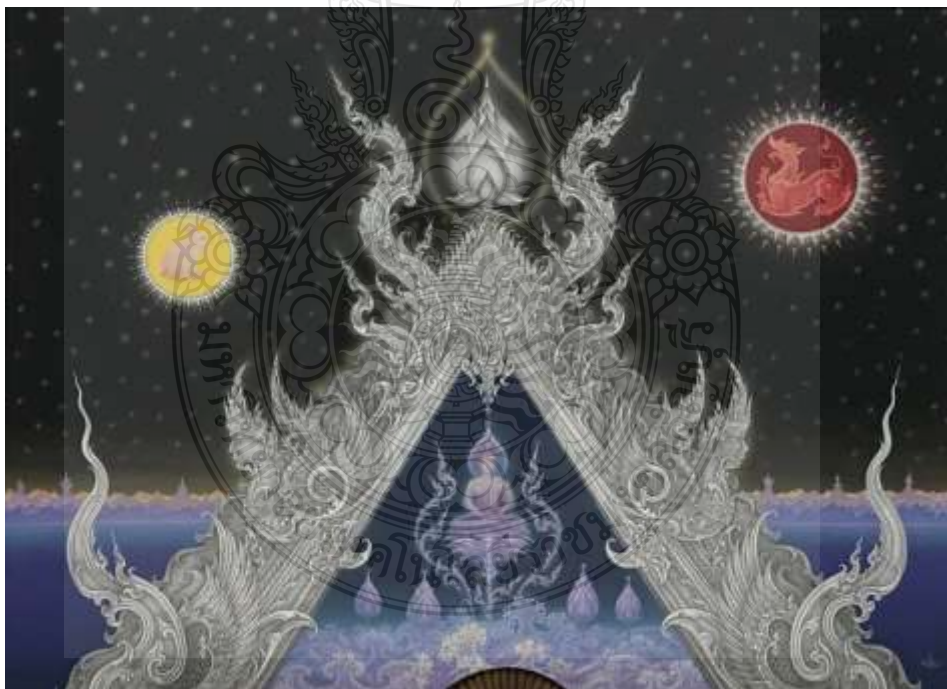
สรุปจากการวิเคราะห์ผลงาน และการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การใช้ประสาทสายตาในด้านการมูมมอง ประสาทสัมผัสทางมือในการปฏิบัติ

ความรู้สึกนึกคิดในการแสดงความรู้สึก สร้างงานจากนามธรรมสู่รูปธรรม ผลงานต้องแสดงออกถึงความรู้สึก และมีจินตนาการ สร้างผลงานจากจิตใต้สำนึกของตน แสดงออกถึงที่มา ที่เป็น ที่ไป

นำวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจินตภาพประติมากรรม และประติมากรรมปริศนาธรรม ตามกระบวนการทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแนวความคิดที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาพปริศนาธรรมในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ของภาคกลาง (ช่วงสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์) เพื่อเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ด้านความงามที่แสดงออกถึงรูปแบบ แนวเรื่อง เทคนิควิธีการให้ประสานสัมพันธ์กันเกิดคุณค่าความงามมีเอกภาพโดยมีลักษณะเฉพาะตน และด้านความหมายที่แสดงถึงเนื้อหาสาระแนวเรื่อง นิพพาน ในการสร้างสรรค์ผลงานทั้ง 3 ชุด (ประกอบด้วยชื่อผลงานเรื่อง นิพพาน พระพักตร์พระพุทธรูป พุทธมามกะ) ด้วยสร้างความเป็นเอกภาพด้วยบรรยากาศของสีให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของ

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (ศิลปินแห่งชาติ)

ภาพที่ 4.1 ผลงาน “ประตุนิพพาน” เป็นภาพจิตรกรรมสีอะคริลิคบนผ้าใบ พ.ศ. 2537

ขนาด 180 x 200 ซม. ที่อยู่: MOCA, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์ มาจากจิตรกรรมฝาผนังโดยมีแนวคิดจากความศรัทธาในพุทธศาสนา มีความหลากหลายของมิติสมมุติเป็นเชิงกึ่งนามธรรม

2) เรื่องราวในการถ่ายทอดจินตนาการหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ผสมผสานกัน สร้างบรรยากาศเหนือจริง รูปแบบเชิงประเพณีไทย ที่ได้รับอิทธิพลจากจิตรกรรมไทยในอดีต อันได้แก่ บรรยากาศของสวรรค์ บรรยากาศของดินแดนที่รื่นรมย์ หรือรูปทรงประดิษฐ์ตกแต่งซึ่งมีรากฐานจากจิตรกรรมไทย รูปแบบเชิงประเพณีไทย ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลจากจิตรกรรมไทยในอดีตดังนี้

- เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด รูปแบบแนวประเพณีไทย และงานสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาแบบไทยล้านนา

- วิธีการจัดภาพของเนื้อหา แสดงการจัดภาพของเนื้อหาทางพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธเจ้า ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว สีเส้น ของการเคลื่อนไหว

3) รูปแบบการสร้างสรรค์

- เทคนิคการสร้างสรรค์ในการประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง การประกอบกันของเส้น สี รูปร่าง รูปทรงให้เกิดการเคลื่อนไหว ตามจังหวะของใจศิลปิน และเพิ่มเทคนิคพิเศษ เช่น ใช้ดินสอมาตัดเส้นบนสีอะคริลิก การประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง ขึ้นอยู่กับจังหวะในการผสมผสานให้เกิดความงามตามประสบการณ์ทางความงามของศิลปิน

- เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง และเนื้อหา โดยการประกอบกันของรูปทรงให้ประสานกัน และผสมกับจิตใจที่เคลื่อนไหวกับเนื้อหาของประตูลัญพพานของศิลปินที่เคลื่อนไหว และเคลื่อนที่

- โครงสร้างขององค์ประกอบ จัดองค์ประกอบคล้ายกับจิตรกรรมฝาผนังในอดีตให้เหมาะสมกับผนังที่มีอิสระเคลื่อนไหวด้วยรูปร่าง รูปทรงตามจังหวะความรู้สึก

- เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน เทคนิควิธีการใช้ดินสอมาตัดเส้นบนสีอะคริลิก ใช้สีตรงกันข้ามตัดกัน การผสมสีเพื่อให้เกิดน้ำหนักตามเนื้อหาของประตูลัญพพาน และเพื่อทำให้เกิดพื้นผิวที่น่าสนใจ เกิดลีลาเคลื่อนไหวจากวัสดุที่ผสมผสานกันเกิดเอกภาพ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทฤษฎีการแปลงรูปทรงเป็นเชิงสัญลักษณ์ โดยใช้เนื้อหาเป็นเรื่องให้คนซึมซับ และเน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์

ข้อเสนอแนะการสร้างสรรค์ผลงานจากองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ ประติมากรรม ในการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม ในแต่ละแนวเรื่องต้องมีการวิเคราะห์

ผลงาน วิเคราะห์ก่อนสร้างสรรค์ 1 ชุด ถึงการเชื่อมโยง และแตกต่างได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไร จะต้องมีการวิเคราะห์บันทึกเป็นหลักฐานในแต่ละช่วงของการสร้างสรรค์

สรุปจากการวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานโดยการแปลงรูปร่างรูปทรงเป็นเชิงสัญลักษณ์ใช้วัสดุทั้งธรรมชาติ และสังเคราะห์เป็นสื่อแสดงออกให้เกิดการเคลื่อนไหวกับรูปธรรม และนามธรรม

การสร้างสรรค์ผลงานจินตภาพประติมากรรม และประติมากรรมปริศนาธรรมชุดนี้ นำแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ โดยการแปลงรูปร่างรูปทรงให้เป็นเชิงสัญลักษณ์ ในขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์สัญลักษณ์ของการแสดงออกของรูปทรงสู่จินตภาพประติมากรรมให้เกิดความเป็นเอกภาพในรูปธรรมโดยการผสมผสาน และประกอบกันของรูปทรงกับการนึกคิด ที่มีความรู้สึกกับเนื้อหาความเป็นเอกภาพ และในแต่ละชุดของผลงานจะต้องวิเคราะห์ อธิบายถึงการเชื่อมโยงความแตกต่างคุณค่าความงามในชุดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผลงานในแต่ละชุด ทั้ง 1 ชุด

1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์

2) เรื่องราวในการถ่ายทอด ได้แก่ เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด, วิธีการจัดภาพของเนื้อหา

3) รูปแบบการสร้างสรรค์ ได้แก่ เทคนิคการสร้างสรรค์ในการประกอบกันของรูปทรง, เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง, โครงสร้างขององค์ประกอบ, เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน

4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทฤษฎีสัญลักษณ์ ที่แสดงออก (Expression Theory) ของเบเนเดโต้ โคล เซ (Benedeto Croce) ทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory)

5) สหวิทยาการและนวัตกรรม

สรุป จากการวิเคราะห์ผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมแนวเรื่องประตูลูกนิพพานของ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การออกแบบภาพตามแบบศิลปะตะวันตกที่มีรูปแบบ แนวคิด เนื้อหา การจัดองค์ประกอบ ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างงาน สร้างรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องนิพพาน เป็นการปฏิวัติการออกแบบภาพแบบจารีตประเพณีที่มีมา ทำให้เทคนิคองค์ความรู้นี้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานประติมากรรม และนำเทคนิคการสร้างสรรค์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรมจำนวน 1 ชุด

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

ดำเนินการสร้างสรรค์จากการประยุกต์ตามขั้นตอนการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของศาสตราจารย์ ดร.สมพร จุรี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1) แนวความคิด

- แรงตลใจ มาจากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลภาพปริศนาธรรม ในจิตรกรรมฝาผนัง และภาพปริศนาธรรมในหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นประเด็น และแรงบันดาลใจ

- แนวคิด ผู้วิจัยสร้างสรรค์นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ตีความภาพปริศนาธรรมใน วัด สมัยสุโขทัย อุยทธยา รัตนโกสินทร์ ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก (ตารางที่ 4.3 ถึง ตารางที่ 4.17) นำมาสู่การสร้างสรรคจินตภาพประติมากรรม และการสร้างสรรค์ปริศนาธรรม แนวเรื่องนิพพาน

- การตีความ ผู้วิจัยตีความจากข้อมูลการสังเคราะห์ สัญลักษณ์การแสดงออกของแนวเรื่องในภาพปริศนาธรรม สู่การจินตภาพประติมากรรม ดังเช่น แนวเรื่องนิพพาน ปริศนาธรรมเช่นจากสวนโมกข์ สมุทภาพปริศนาธรรมไทย เป็นต้น เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์ (ตารางที่ 4.3 ถึง ตารางที่ 4.17)

2) ความงาม

- รูปแบบ ลักษณะผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ที่มีลักษณะตามความคิดเห็นเฉพาะตน เน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่

- แนวเรื่อง นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ ภาพปริศนาธรรมของสมัยสุโขทัย อุยทธยา รัตนโกสินทร์ นำมาสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรม ตามแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ให้เกิดชุดความรู้ 1 ชุด สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา แนวเรื่องนิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) ที่ประกอบไปด้วยเอกภาพของรูปทรง การแสดงออก ความคิด ให้เกิดความงามทั้งรูปทรง และเนื้อหา

- เทคนิควิธีการ เทคนิคทางประติมากรรม เช่น การออกแบบลายกราฟิกสติกเกอร์ เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการผสมผสานความรู้ศิลปะเทคนิคทางประติมากรรม (สุนทรียะ)

- การแสดงออก เป็นการแสดงออกจากความรู้สึกเฉพาะตนโดยการจัดสรรองค์ประกอบใหม่ ด้วยการผสมผสานของสัญลักษณ์การแสดงออกของรูปทรงที่สัมพันธ์กับเนื้อหา นิพพาน ให้เกิดความเป็นเอกภาพ เพื่อดึงดูดอารมณ์ความรู้สึก และความสนใจของคนดูให้เห็นถึงความงาม และนำไปสู่การศึกษาเนื้อหา นิพพาน ต่อไป

3) ความหมาย คือเนื้อหาสาระ การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม โดยแฝงนัยในผลงานที่สะท้อนถึง เนื้อหาสาระทางพุทธศาสนา คือ นิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) และความจริงที่ทำให้ผู้ที่เข้าถึงเกิด ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข

สรุป วิธีการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม เกิดจากการวิเคราะห์ตีความ สังเคราะห์ ผลงานประติมากรรมนิพพาน ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ องค์ประกอบศิลป์

และสัญลักษณ์ของการแสดงออก โดยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาสร้างสรรค์ ทำให้เกิดเป็น โครงสร้างทางองค์ประกอบใหม่ แต่มีความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของ
อาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ

ภาพที่ 4.2 ผลงาน “พระพักตร์พระโพธิญาณ” ภาพจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ พ.ศ. 2562

ขนาด 180 x 180 ซม. และขนาด 180 x 100 ซม. ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์ มาจากจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ โดยมีแนวคิดจากความศรัทธาในพุทธศาสนา มีความหลากหลายของมิติสมมุติเป็นเชิงกึ่งนามธรรม

2) เรื่องราวในการถ่ายทอดจินตนาการหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ผสมผสานกัน สร้างบรรยากาศของพุทธศาสนา เรื่องพระพักตร์พระโพธิญาณ ที่ได้รับอิทธิพลจากประติมากรรม จิตรกรรมไทยในอดีตอันได้แก่ บรรยากาศของสวรรค์ บรรยากาศของดินแดนที่รื่นรมย์ หรือรูปทรงประดิษฐ์ตกแต่งซึ่งมีรากฐานจากประติมากรรมและจิตรกรรมไทย ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลจากจิตรกรรมไทยในอดีตดังนี้

- เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด รูปแบบแนวธรรมะปริศนาจากพระพุทธรูป สอดแทรกปรัชญาความคิดทางพุทธศาสนา ยังแสดงถึง ความสงบ ความศักดิ์สิทธิ์ ความกลมไสศรัทธา

- วิธีการจัดภาพของเนื้อหา แสดงการจัดภาพของเนื้อหาทางพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธเจ้า สีฟ้า และน้ำเงิน แสง-เงา แสดงการเคลื่อนไหว

3) รูปแบบการสร้างสรรค

- เทคนิคการสร้างสรรคในการประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง การประกอบกันของเส้น สี รูปร่าง รูปทรงให้เกิดการเคลื่อนไหว ตามจังหวะของใจศิลปิน และเพิ่มเทคนิคพิเศษ เช่น การใช้แสง-เงา ภายใต้มวลน้ำหนักแน่นทึมเทา การเคลื่อนไหวปรากฏเป็นริ้วรอยสีขาวบริเวณกลางภาพเพื่อเพิ่มจุดเด่นของภาพ การประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง ขึ้นอยู่กับจังหวะในการผสมผสานให้เกิดความงามตามประสบการณ์ทางความงามของศิลปิน

- เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง และเนื้อหา โดยการประกอบกันของรูปทรงให้ประสานกันและผสมกับจิตใจที่เคลื่อนไหวกับเนื้อหาของแนวเรื่องพระพักตร์พระโพธิญาณของศิลปินที่เคลื่อนไหว และเคลื่อนที่

- โครงสร้างขององค์ประกอบ จัดองค์ประกอบคล้ายกับจิตรกรรมฝาผนังในอดีตให้เหมาะสมกับงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีอิสระเคลื่อนไหวด้วยรูปร่าง รูปทรงตามจังหวะความรู้สึก

- เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน เทคนิควิธีการตัดเส้นบนสีอะคริลิกเพิ่มแสง เงา ภายใต้มวลน้ำหนักแน่นทึมเทา การเคลื่อนไหวปรากฏเป็นริ้วรอยสีขาวบริเวณกลางภาพทำให้ภาพมีจุดเด่น ใช้สีฟ้า น้ำเงิน ขาว การผสมสีเพื่อให้เกิดน้ำหนักตามเนื้อหาของพระพักตร์พระโพธิญาณ และเพื่อทำให้เกิดพื้นผิวที่น่าสนใจ เกิดลีลาเคลื่อนไหวจากวัสดุที่ผสมผสานกันเกิดเอกภาพ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรคผลงาน ทฤษฎีแสง-เงา โดยใช้เนื้อหาเป็นเรื่องให้คนซึมซับ และเน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์

ข้อเสนอแนะการสร้างสรรคผลงานจากองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ ประติมากรรม ในการสร้างสรรคสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม ในแต่ละแนวเรื่องต้องมีการวิเคราะห์ผลงาน วิเคราะห์ก่อนสร้างสรรค 1 ชุด ถึงการเชื่อมโยง และแตกต่างได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไร จะต้องมีการวิเคราะห์บันทึกเป็นหลักฐานในแต่ละช่วงของการสร้างสรรค

สรุปจากการวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรคผลงาน โดยการแปลงรูปร่างรูปทรงเป็นเชิงสัญลักษณ์ใช้วัสดุทั้งธรรมชาติ และสังเคราะห์เป็นสื่อแสดงออกให้เกิดการเคลื่อนไหวกับรูปธรรม และนามธรรม

การสร้างสรรคผลงานจินตภาพประติมากรรม และประติมากรรมปรีศนาธรรมชุดนี้นำแนวทางการสร้างสรรคผลงานของอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ โดยการแปลงรูปร่างรูปทรงให้เป็นเชิง

สัญลักษณ์ ในขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์สัญลักษณ์ของการแสดงออกของรูปทรงสู่จินตภาพ ประติมากรรมให้เกิดความเป็นเอกภาพในรูปธรรมโดยการผสมผสาน และประกอบกันของรูปทรงกับการนึกคิด ที่มีความรู้สึกกับเนื้อหาความเป็นเอกภาพ และในแต่ละชุดของผลงานจะต้องวิเคราะห์ อธิบายถึงการเชื่อมโยงความแตกต่างคุณค่าความงามในชุดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผลงานในแต่ละชุด ทั้ง 1 ชุด

- 1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์
- 2) เรื่องราวในการถ่ายทอด ได้แก่ เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด, วิธีการจัดภาพของเนื้อหา
- 3) รูปแบบการสร้างสรรค์ ได้แก่ เทคนิคการสร้างสรรค์ในการประกอบกันของรูปทรง, เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง, โครงสร้างขององค์ประกอบ, เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน
- 4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทฤษฎีแสง-เงา ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง, ทฤษฎีสัญลักษณ์ ที่แสดงออก (Expression Theory) ของเบเนเดโต้ โคล เซ (Benedeto Croce), ทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory)

5) สหวิทยาการและนวัตกรรม

สรุป จากการวิเคราะห์ผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมแนวเรื่องพระพักตร์พระโพธิญาณของอาจารย์ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การออกแบบภาพตามแบบศิลปะตะวันตก ที่มีรูปแบบ แนวคิด เนื้อหา การจัดองค์ประกอบ ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างงาน สร้างรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องพระพักตร์พระพุทธเจ้า เป็นการปฏิวัติการออกแบบภาพแบบจารีตประเพณีที่มีมา ทำให้เทคนิคองค์ความรู้นี้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ และนำเทคนิคการสร้างสรรกดังกล่าวมาสร้างสรรค์ผลงานภาพปริศนาธรรมจำนวน 1 ชุด

การสร้างสรรคผลงานประติมากรรม

ดำเนินการสร้างสรรค์จากการประยุกต์ตามขั้นตอนการสร้างสรรค์ของศาสตราจารย์ ดร.สมพร จูรี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1) แนวความคิด

- แรงดลใจ มาจากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลภาพปริศนาธรรม ในจิตรกรรมฝาผนัง และภาพปริศนาธรรมในหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นประเด็น และแรงบันดาลใจ

- แนวคิด ผู้วิจัยสร้างสรรค์นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ตีความภาพปริศนาธรรมใน วัต สมัยสุโขทัย อยุททยา รัตนโกสินทร์ ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัด องค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก (ตารางที่ 4.3 ถึง ตารางที่ 4.17) นำมาสู่การ สร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรม และการสร้างสรรค์ปริศนาธรรม แนวเรื่องพระพักตร์พระพุทธเจ้า

- การตีความ ผู้วิจัยตีความจากข้อมูลการสังเคราะห์ สัญลักษณ์การแสดงออกของแนว เรื่องในภาพปริศนาธรรม สู่การจินตภาพประติมากรรม ดังเช่น แนวเรื่องนิพพาน ปริศนาธรรมเช่นจาก สวานโมกษ์ สมุดภาพปริศนาธรรมไทย เป็นต้น เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์ (ตารางที่ตารางที่ 4.3 ถึง ตารางที่ 4.17)

2) ความงาม

- รูปแบบ ลักษณะผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ที่มีลักษณะตามความคิดเห็น เฉพาะตน เน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่

- แนวเรื่อง นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ ภาพปริศนาธรรมของสมัย สุโขทัย อยุททยา รัตนโกสินทร์ นำมาสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรม ตามแนวทางการสร้างสรรค์ ผลงานของ อาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ให้เกิดชุดความรู้ 1 ชุด สะท้อนหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนา แนวเรื่องพระพักตร์พระพุทธเจ้า ที่ประกอบไปด้วยเอกภาพของรูปทรง การแสดงออก ความคิด ให้เกิดความงามทั้งรูปทรง และเนื้อหา

- เทคนิควิธีการ เทคนิคทางประติมากรรม เช่น การออกแบบลายกราฟิกสติกเกอร์ เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการผสมผสานความรู้ศิลปะเทคนิคทางประติมากรรม (สุนทรีย์ะ)

- การแสดงออกเป็นการแสดงออกจากความรู้สึกเฉพาะตนโดยการจัดสรรองค์ประกอบ ใหม่ ด้วยการผสมผสาน ของสัญลักษณ์การแสดงออกของรูปทรงที่สัมพันธ์กับเนื้อหาพระพักตร์ พระพุทธเจ้า ให้เกิดความเป็นเอกภาพ เพื่อดึงดูดอารมณ์ความรู้สึก และความสนใจของคนดูให้เห็นถึง ความงาม และนำไปสู่การศึกษาเนื้อหาพระพักตร์พระพุทธเจ้า ต่อไป

3) ความหมาย คือ เนื้อหาสาระ การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม โดยแฝงนัยใน ผลงานที่สะท้อนถึง เนื้อหาสาระทางพุทธศาสนา คือ นิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) และความจริงที่ทำให้ผู้ที่เข้าถึงเกิด ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข

สรุป วิธีการสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม เกิดจากการวิเคราะห์ตีความ สังเคราะห์ ผลงานประติมากรรมพระพักตร์พระพุทธเจ้า ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ องค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก โดยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาสร้างสรรค์ ทำให้เกิดเป็น โครงสร้างทางองค์ประกอบใหม่ แต่มีความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง (ศิลปินแห่งชาติ)

ภาพที่ 4.3 ผลงาน “ยมปาฏิหาริย์” เป็นภาพจิตรกรรมสีอะคริลิคบนผ้าใบ พ.ศ. 2525
ขนาด 200 x 170 ซม. ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

- 1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์ มาจากจิตรกรรมฝาผนังวัดโดยมีแนวคิดจากความศรัทธาในพุทธศาสนา มีความหลากหลายของมิติสมมุติเป็นเชิงกึ่งนามธรรม
- 2) เรื่องราวในการถ่ายทอดจินตนาการหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ผสมผสานกัน สร้างบรรยากาศพุทธประวัติ เรื่อง ยมปาฏิหาริย์ ที่ได้รับอิทธิพลจากจิตรกรรมไทยในอดีต อันได้แก่ บรรยากาศของ

สวรรณคดี บรรยายภาพของดินแดนที่รื่นรมย์หรือรูปทรงประดิษฐ์ตกแต่งซึ่งมีรากฐานจากจิตรกรรมไทย ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลจากจิตรกรรมไทยในอดีตดังนี้

- เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด รูปแบบแนวพุทธประวัติ สอดแทรกปรัชญาความคิดทางพุทธศาสนา ยังแสดงถึง ความสงบ ความศักดิ์สิทธิ์ ความเลื่อมใสศรัทธา

- วิธีการจัดภาพของเนื้อหา แสดงการจัดภาพของเนื้อหาทางพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธเจ้า เทวดา สีสัน แสง-เงา ของการเคลื่อนไหว

3) รูปแบบการสร้างสรรคดี

- เทคนิคการสร้างสรรคดีในการประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง การประกอบกันของเส้น สี รูปร่าง รูปทรงให้เกิดการเคลื่อนไหว ตามจังหวะของใจศิลปิน และเพิ่มเทคนิคพิเศษ เช่น การใช้แสง-เงา เพิ่มจุดเด่นของภาพ การประกอบกันของรูปร่าง รูปทรง ขึ้นอยู่กับจังหวะในการผสมผสานให้เกิดความงามตามประสบการณ์ทางความงามของศิลปิน

- เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง และเนื้อหา โดยการประกอบกันของรูปทรงให้ประสานกัน และผสมกับจิตใจที่เคลื่อนไหวกับเนื้อหาของแนวเรื่องยมกปาฏิหาริย์ ของศิลปินที่เคลื่อนไหวและเคลื่อนที่

- โครงสร้างขององค์ประกอบ จัดองค์ประกอบคล้ายกับจิตรกรรมฝาผนังในอดีตให้เหมาะสมกับงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีอิสระเคลื่อนไหวด้วยรูปร่าง รูปทรงตามจังหวะความรู้สึก

- เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน เทคนิควิธีการตัดเส้นบนสีอะคริลิกเพิ่ม แสง เงา สาดส่องกระทบวัตถุ ทำให้ภาพเกิดจุดเด่น ใช้สีตรงกันข้ามตัดกัน การผสมสีเพื่อให้เกิดน้ำหนักตามเนื้อหาของยมกปาฏิหาริย์ และเพื่อทำให้เกิดพื้นผิวที่น่าสนใจ เกิดลีลาเคลื่อนไหวจากวัสดุที่ผสมผสานกันเกิดเอกภาพ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทฤษฎีแสง-เงา โดยใช้เนื้อหาเป็นเรื่องให้คนซึมซับ และเน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์

ข้อเสนอแนะการสร้างสรรคดีผลงานจากองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ ประติมากรรม ในการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ในแต่ละแนวเรื่องต้องมีการวิเคราะห์ ผลงาน วิเคราะห์ก่อนสร้างสรรค์ 1 ชุด ถึงการเชื่อมโยง และแตกต่างได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไร จะต้องมี การวิเคราะห์บันทึกเป็นหลักฐานในแต่ละช่วงของการสร้างสรรค์

สรุปจากการวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรคดีผลงานโดยการแปลงรูปร่างรูปทรงเป็นเชิงสัญลักษณ์ใช้วัสดุทั้งธรรมชาติ และสังเคราะห์เป็นสื่อแสดงออกให้เกิดการเคลื่อนไหวกับรูปธรรม และนามธรรม

การสร้างสรรคผลงานจินตภาพประติมากรรมปริศนาธรรมชุดนี้ นำแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง โดยการแปลงรูปร่างรูปทรงให้เป็นเชิงสัญลักษณ์ ในขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์สัญลักษณ์ของการแสดงออกของรูปทรงสู่จินตภาพประติมากรรมให้เกิดความเป็นเอกภาพในรูปธรรมโดยการผสมผสาน และประกอบกันของรูปทรงกับการนึกคิด ที่มีความรู้สึกกับเนื้อหาความเป็นเอกภาพ และในแต่ละชุดของผลงานจะต้องวิเคราะห์ อธิบายถึงการเชื่อมโยงความแตกต่างคุณค่าความงามในชุดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผลงานในแต่ละชุด ทั้ง 1 ชุด

1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์

2) เรื่องราวในการถ่ายทอด ได้แก่ เนื้อหาที่ศิลปินถ่ายทอด, วิธีการจัดภาพของเนื้อหา

3) รูปแบบการสร้างสรรค์ ได้แก่ เทคนิคการสร้างสรรค์ในการประกอบกันของรูปทรง, เทคนิคการประกอบกันของรูปทรง, โครงสร้างขององค์ประกอบ, เทคนิคในการแสดงออกของผลงาน

4) ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทฤษฎีแสง-เงา ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง, ทฤษฎีสัญลักษณ์ ที่แสดงออก (Expression Theory) ของเบเนเดโต้ โคล เซ (Benedeto Croce), ทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory)

5) สหวิทยาการและนวัตกรรม

สรุป จากการวิเคราะห์ผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมแนวเรื่องยมปฎิหาริย์ ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การออกแบบภาพตามแบบศิลปะตะวันตก ที่มีรูปแบบ แนวคิด เนื้อหา การจัดองค์ประกอบ ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างงาน สร้างรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องพุทธมาฆะ เป็นการปฏิบัติกรออกแบบภาพแบบจารีตประเพณีที่มีมา ทำให้เทคนิคองค์ความรู้นี้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ และนำเทคนิคการสร้างสรรค์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์ผลงานภาพปริศนาธรรมจำนวน 1 ชุด

4.2 ผลการวิเคราะห์การสร้างสรรค์

4.2.1 การสร้างสรรค์ประติมากรรมสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

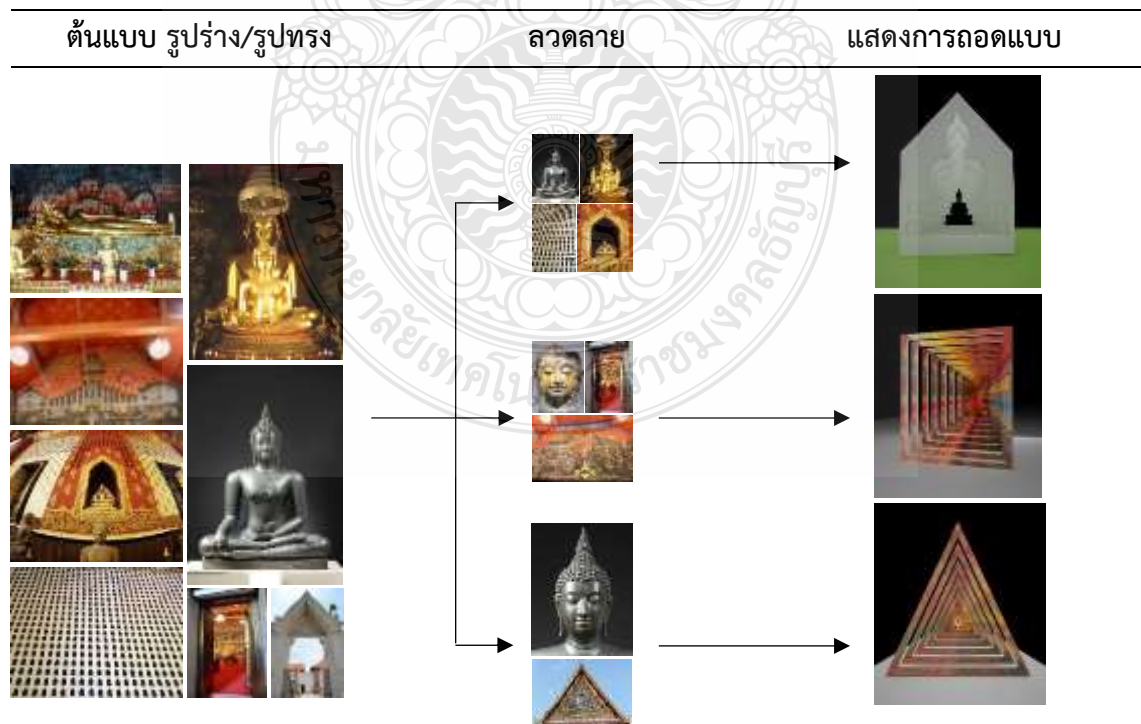
กระบวนการสร้างสรรค์ปริศนาธรรมแนวเรื่อง นิพพาน มาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้เกิดโครงสร้างของแต่ละเนื้อหาความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ดังเช่น รูปแบบสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา ประติมากรรมในองค์พระพุทธรูปอิริยาบถต่าง ๆ ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ และสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับ พุทธประวัติ ประเพณีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย และสมุดภาพปริศนาธรรมไทย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ ได้นำมาเชื่อมโยงการวิเคราะห์ปริศนาธรรมในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรมสถาปัตยกรรม ในภาคกลางสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ เพื่อให้เกิดผลงานประติมากรรมปริศนา

ธรรม ในรูปแบบการสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

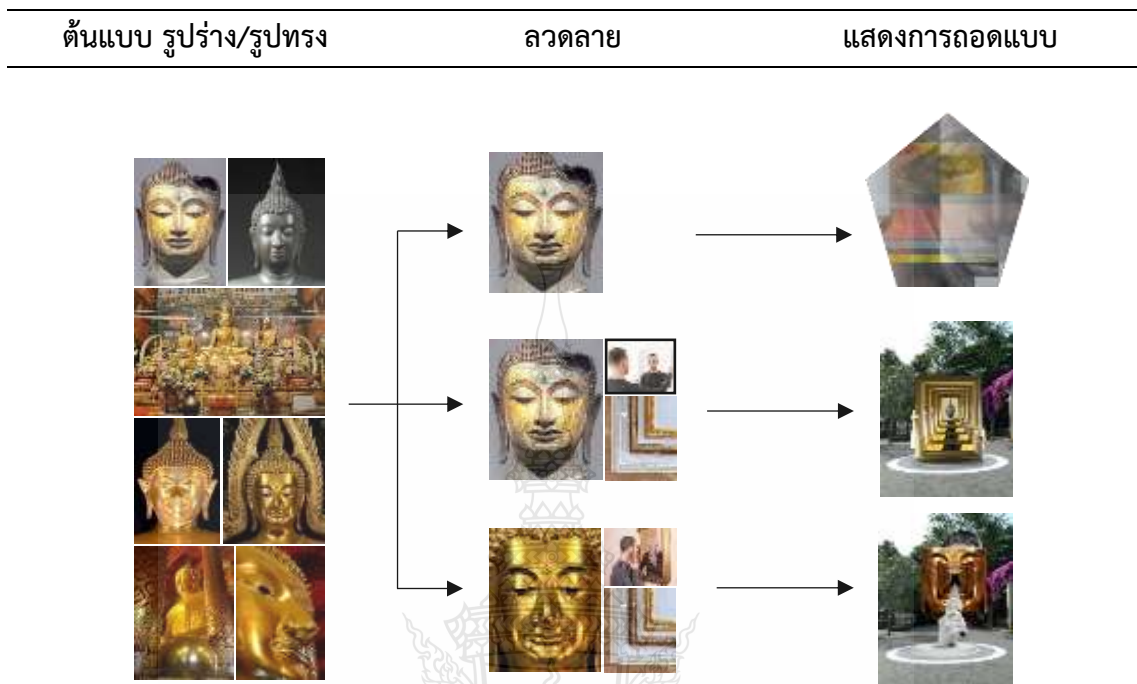
กระบวนการถอดแบบลวดลาย ผู้วิจัยใช้หลักแนวคิด หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา และอุดมคติ ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก และการศึกษาค้นคว้าจาก ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัย อยุธา รัตนโกสินทร์ จำนวน 5 วัด 1 พระที่นั่ง ประกอบด้วย พระพุทธชินราช (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) พระอจนะ (วัดศรีชุม) วัดพนัญเชิง เคียรพระศรีสรรเพชญ์ วัดไชยทิศ วัดบวรนิเวศวิหาร และพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ที่เกี่ยวข้องปริศนาธรรม ที่ลักษณะเฉพาะ ความโดดเด่น รวมทั้งผลงานการสร้างสรรคส์ศิลปะ และแนวความคิดของศิลปิน มาผสมผสานกับความคิดเห็นเฉพาะตน มาจัดองค์ประกอบใหม่ ทำให้เกิดประติมากรรมปริศนาธรรมรูปแบบสมัยใหม่ แนวเรื่อง นิพพาน โดยเน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ มาวิเคราะห์ตีความเพื่อให้เกิดผลงานทางศิลปะ ประกอบด้วย 3 ชุด ได้แก่ ชื่อผลงานเรื่อง นิพพาน จำนวน 3 ผลงาน 2) ชื่อผลงานเรื่อง พระพักตร์พระพุทธรูป จำนวน 3 ผลงาน 3) ชื่อผลงานเรื่อง พุทธมามกะ จำนวน 3 ผลงาน มาวิเคราะห์ตีความเพื่อให้เกิดผลงานทางศิลปะ ดังนี้

ตารางแสดงกระบวนการถอดแบบลวดลายผลงานประติมากรรม

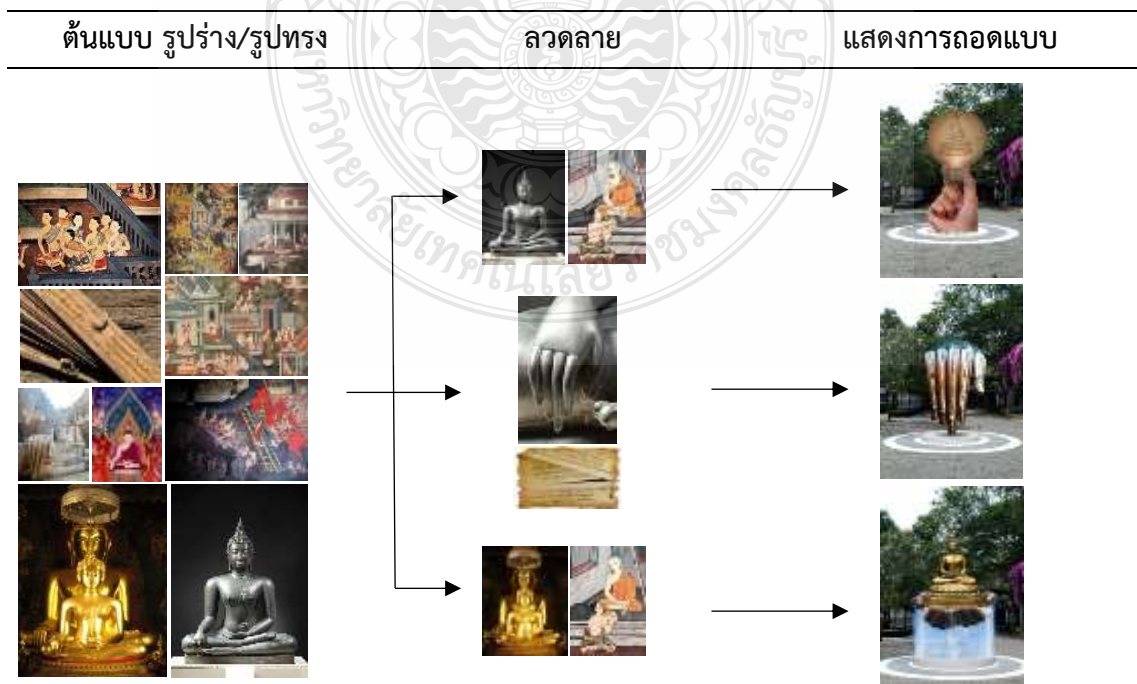
ตารางที่ 4.18 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1 (นิพพาน)

ตารางที่ 4.19 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2 (พระพักตร์พระพุทธรูป)

ตารางที่ 4.20 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3 (พุทธมามกะ)

ตารางที่ 4.21 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1 (ชื่อผลงาน นิพพาน)

การจัดองค์ประกอบศิลป์	สัญลักษณ์ ของการแสดงออก	เนื้อหาสาระ	แนวเรื่อง (อารมณ์)
	การภาวนา : เป็นการปฏิบัติหรือบำเพ็ญจิตด้วยตนเองในทุกที่ทุกเวลา เป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์สูงสุด ได้สร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพุทธศาสนา	การดับทุกข์ : การชำระใจให้บริสุทธิ์ ด้วยการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม (การเจริญสติปัฏฐาน 4) รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน	นิพพาน : คือ สภาวะที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพ สมบูรณ์
	ประตูแห่งนิพพาน : การขจัดมารให้ปราศด้วยพระบารมีด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา	ทางหลุดพ้น : เข้าถึงพระธรรม ทำจิตให้ปราศจากอุปกิเลส สู่สภาวะแห่งนิพพาน	ไร้กิเลสตัณหา : ที่จะร้อยรัดมัดกระเพื่อมให้กระวนกระวายใจ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา
	ศรัทธา : มีความเชื่อ ความศรัทธาในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์)	ขจัดพระยามาร : การขจัดมารให้ปราศด้วยพระบารมี ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา	ทางหลุดพ้น : เข้าถึงพระธรรม ทำจิตให้บริสุทธิ์ ปราศจากอุปกิเลส รู้แจ้งเห็นจริง คือหนไปทางสู่นิพพาน

ชื่อผลงาน นิพพาน

ตารางที่ 4.22 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่องนิพพาน ชุดที่ 2 (ผลงานชื่อ พระพักตร์ พระพุทธรูป)

การจัดองค์ประกอบศิลป์	สัญลักษณ์ของการแสดงออก	เนื้อหาสาระ	แนวเรื่อง (อารมณ์)
	พระพักตร์พระพุทธรูป : ปรีศนาธรรมคำสอน ที่แฝงอยู่ในพระพักตร์ พระพุทธรูป	คำสอนพระพุทธรองค์ : ปรรณนาที่จะให้ ผู้อื่นมีความสุขอย่าง แท้จริง อันประกอบ ขึ้นจากใจที่บริสุทธิ์ไม่ แอบแฝงด้วยเพียง หวังประโยชน์แก่ตน	การปฏิบัติธรรม : การภาวนาจิต ทั้ง กาย วาจา ใจ เมตตา ให้แก่สรรพสิ่ง ทั้งหลาย ก่อให้เกิด ความสุขแก่ตนเอง และผู้อื่น
	ผู้ฝึกตน : ผู้ฝึกตนให้ อดทนต่อคำล่วงเกิน ของผู้อื่นได้ นับเป็นผู้ ประเสริฐที่สุดในหมู่ มนุษย์	ฆราวาสธรรม : ธรรมแห่งคุณสมบัติ ของผู้ประสบ ความสำเร็จในการ ดำเนินชีวิตทางโลก	ความสุข : สุขทาง โลก มีสัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ
	มองแก่นแท้พุทธ ศาสนา : หัวใจ พระพุทธรศาสนา	หัวใจของพุทธ ศาสนา : คำสั่งสอน ขององค์พระ สัมมาสัมพุทธเจ้า สอนให้เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์	การปฏิบัติธรรม : เริ่มต้นความ ปรารถนาพ้นทุกข์ และการดับกิเลสเป็น ขั้น ๆ ไป สูงสุดชั้น นิพพาน

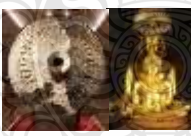

ผลงานชื่อ พระพักตร์พระพุทธรูป

ตารางที่ 4.23 สัญลักษณ์ของการแสดงออกแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3 (ชื่อผลงาน พุทธمامกะ)

การจัดองค์ประกอบศิลป์	สัญลักษณ์ ของการแสดงออก	เนื้อหาสาระ	แนวเรื่อง (อารมณ์)
	การละลึก : ละลึกถึง พระพุทธคุณ	พระพุทธคุณ : พระพุทธคุณ คุณอัน ยิ่งใหญ่อันหาประ มาณมิได้ ต่อสรรพ สัตว์ ด้วยพระปัญญา คุณ พระวิสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ	ความสุข : ความเลื่อมใสศรัทธา ในพุทธศาสนา
	พระหัตถ์ชี้ลงสู่พระ ธรณี : เป็นกิริยาเรียก พระแม่ธรณีขึ้นมาเป็น พยานในพระบารมีที่ ทรงบำเพ็ญมา (พระ ธรรม ซ่อนอยู่ในนิ้ว พระหัตถ์)	การตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้า : ถือ เป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ เหนือกว่าชัยชนะทั้ง ปวงของพระองค์	การประพฤติปฏิบัติ ธรรม : การเตือนตน เสมอว่า ยังมีมารที่ เข้มแข็งเท่าไร ชัย ชนะก็ยิ่งเหนือสิ่งทั้ง หลายทั้งปวงเท่านั้น
	ตัวแทนองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธ เจ้า : เพื่อการกราบ ไหว้บูชา	การละลึก : การ ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ด้วยการแสดงตนเป็น พุทธمامกะตาม แนวทางพุทธศาสนา ด้วยความจริงใจ	สรรเสริญ (พระ พุทธคุณ) : การสวด คำสรรเสริญพระพุทธ คุณ

ชื่อผลงาน พุทธمامกะ

สรุปการวิเคราะห์มูลฐานคำจำเพาะ และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบศิลป์ และเนื้อหาทางศิลปะของภาพปริศนาธรรมช่วง สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์

องค์ประกอบศิลป์	คำจำเพาะ	คุณสมบัติ/แนวเรื่อง		
		นิพพาน	พระพักตร์ พระพุทธรูป	พุทธมามกะ
มูลฐาน (element)	เส้น			
	สี			
	รูปร่าง-รูปทรง			
	บริเวณว่าง			
	พื้นผิว			
	น้ำหนัก			
	แสงเงา			

ตารางที่ 4.24 การวิเคราะห์มูลฐานคำจำเพาะ และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบศิลป์ และเนื้อหาทางศิลปะ

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม การดำเนินการสร้างสรรค์จากการประยุกต์ตามขั้นตอนการสร้างสรรค์ของศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

แนวความคิด

1) แรงดลใจ มาจากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลภาพปริศนาธรรม ในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน และภาพปริศนาธรรมในหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นประเด็น และแรงบันดาลใจ

2) แนวคิด ผู้วิจัยสร้างสรรค์นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ตีความ จากภาพปริศนาธรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภายในวัดสมัย สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก (ตารางที่ 4.3 ถึง ตารางที่ 4.17) นำมาสู่การสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรม และการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน จำนวน 9 ผลงาน (ผลงานชื่อ นิพพาน จำนวน 3 ผลงาน, พระพักตร์พระพุทธรูป จำนวน 3 ผลงาน, พุทธمامกะ จำนวน 3 ผลงาน) โดยการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เหลือ 3 ผลงาน (โดยคัดเลือกให้เหลืออย่างละ 1 ผลงาน)

3) การตีความ ผู้วิจัยตีความจากข้อมูลการสังเคราะห์ สัญลักษณ์การแสดงออกของแนวเรื่องในภาพปริศนาธรรม องค์พระพุทธรูป และสถาปัตยกรรมภายในวัดสู่การจินตภาพประติมากรรม ดังเช่น ผลงานเรื่อง “นิพพาน” ได้แรงบันดาลใจจากพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ และปริศนาธรรมเช่นจากสวนโมกข์ สมุดภาพปริศนาธรรมไทย ผลงานเรื่อง “พระพักตร์พระพุทธรูป” ได้แรงบันดาลใจจากพระพักตร์พระพุทธรูป ผลงานเรื่อง “พุทธمامกะ” ได้แรงบันดาลใจจาก ภาพจิตรกรรมภายในอุโบสถ เรื่องมารผจญ เป็นต้น เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์ (ตารางที่ 4.24)

ความงาม

1) รูปแบบ ลักษณะผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ที่มีลักษณะตามความคิดเห็นเฉพาะตน เน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ ให้เข้ากับยุคปัจจุบันในรูปแบบการสร้างสื่อสมัยทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2) แนวเรื่อง นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ ภาพปริศนาธรรมของสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ นำมาสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรม ตามแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (แนวเรื่อง ประตุนิพพาน) อาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ (แนวเรื่อง พระพักตร์พระโพธิญาณ) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เถาทอง (แนวเรื่อง ยมกปาฏิหาริย์)

ทำให้เกิดชุดความรู้ 3 ชุด สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่ประกอบไปด้วยเอกภาพของ รูปทรง การแสดงออก ความคิด ให้เกิดความงามทั้งรูปทรง และเนื้อหา

3) เทคนิควิธีการ เทคนิคทางประติมากรรม เช่น การสร้างแบบลายกราฟิกเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในผลงานประติมากรรม การสร้างโครงสร้างในผลงานประติมากรรมทดแทนการปั้น ประติมากรรม เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ด้วยเทคนิคการก่อสร้างผสมผสานความรู้ศิลปะ และ ประติมากรรมเข้าด้วยกัน (สุนทรียะ)

4) การแสดงออก เป็นการแสดงออกจากรู้สึกเฉพาะตนโดยการจัดสรร องค์ประกอบใหม่ ด้วยการผสมผสาน ของสัญลักษณ์การแสดงออกของรูปทรงที่สัมพันธ์กับเนื้อหา ทำให้ เกิดความเป็นเอกภาพ เพื่อดึงดูดอารมณ์ความรู้สึก และความสนใจของคนดูให้เห็นถึงความงาม และ นำไปสู่การศึกษาเนื้อหาต่อไป

ความหมาย

1) เนื้อหาสาระ การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม โดยแฝงนัยในผลงานที่ สะท้อนถึง เนื้อหาสาระทางพุทธศาสนา คือ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยวิธีการใช้ปริศนา ธรรมที่แฝงในองค์พระพุทธรูป ซึ่งแฝงข้อคิดอันประเสริฐสุดในชีวิต พระพุทธรูปหรือรูปปั้นแทนพระพุท ธองค์นั้นมีลักษณะของมหาบุรุษ 32 ประการรวมอยู่ด้วย ซึ่งพุทธลักษณะหลัก ๆ ที่อยู่ในองค์พระพุทธรูป มีอยู่ 9 ประการดังนี้ 1) พระเกศา (เส้นผม) บนพระเศียร (ศีรษะ) ขมวดปมเป็นรูปก้นหอย หมายถึง สติปัญญาที่ใช้แก้ไขปมปัญหาหรือปมทุกข์ต่าง ๆ 2) เปลวไฟบนพระเศียร หมายถึงความเร่าร้อนที่มีอยู่ในจิตใจ 3) ยอดแหลมของพระเศียร เปรียบได้กับสติปัญญาอันเฉียบแหลม 4) พระเนตร (ดวงตา) มอง ต่ำ หมายถึงให้รู้จักมองดูตนเอง และตัดเตือนตนเองเสียบ้าง 5) พระนาสิก (จมูก) โด่ง เปรียบได้กับขันติ บารมีอันเปี่ยมล้น 6) พระโอษฐ์ (ปาก) ยิ้มละมัย เปรียบได้กับน้ำพระทัยอันบริสุทธิ์ 7) พระกรรณ (หู) ยาว เปรียบได้กับความหนักแน่นมั่นคง 8) พระหัตถ์ (มือ) แแบ เปรียบได้กับการปล่อยวาง และการ เสียสละ 9) นิ้วพระบาท (นิ้วเท้า) เสมอกัน เปรียบได้กับการประคับประคองจิตใจให้สม่ำเสมอ คำสอน ของพระพุทธเจ้านั้น สอนให้ เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ความจริงที่ทำให้ผู้ที่เข้าถึง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ ป.อ.ปยุตโต (2559, น. 140) และ แนวคิดกับทฤษฎีของ สินธุเสน เขจรบุตร (2560, ออนไลน์)

สรุป วิธีการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม เกิดจากการวิเคราะห์ตีความ สังเคราะห์ ผลงานประติมากรรมแนวเรื่องนิพพาน ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ องค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก โดยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มา สร้างสรรค์ ทำให้เกิดเป็นโครงสร้างทางองค์ประกอบใหม่ แต่มีความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา

การตีความปริศนาธรรมในจิตรกรรมปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อุทุมพรยา รัตนโกสินทร์
สู่การสร้างสรรค์แนวเรื่อง สัญลักษณ์ของการแสดงออก

เรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1 (นิพพาน)

หลัก องค์ประกอบ ศิลป์	แนวเรื่องปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อุทุมพรยา รัตนโกสินทร์	การสร้างสรรค์ ปริศนาธรรม	จินตภาพสมมุติ ชื่อผลงานเรื่อง นิพพาน
	<p>เนื้อหาสาระพุทธประวัติ : ไตรภูมิ : สามโลก (กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ) สัตว์โลกทั้งหลายก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในไตรภูมินี้จนกว่าจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์</p> <p>เทพชุมนุม : ผุ้ทวยเทพที่พร้อมกันมาถวายชัยแด่พระพุทธองค์</p> <p>พระพุทธรูปปางสมาธิ : ในอิริยาบถประทับนั่งสมาธิ โดยใช้ข้อพระบาททั้งสองข้างขัดกัน (ปางขัดสมาธิเพชร) ปางที่ให้กำเนิดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยพระองค์ทรงอยู่ในพระอิริยาบถนี้ในคืนวันตรัสรู้ เรียกได้อีกอย่างว่าปางตรัสรู้</p> <p>พระพุทธรูปไสยาสน์ : เสด็จดับขันธปรินิพพาน</p>	<p>1) ทางสู่นิพพาน : สภาพที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์</p> <p>2) ประตุนิพพาน : การขจัดมารให้ปราศด้วยพระบารมี</p> <p>3) ศรัทธา : ความศรัทธา ความเลื่อมใส ความเชื่อมั่นในสิ่งดีงาม ความเชื่อถือ</p> <p>เทคนิควิธีการประกอบกันของรูปทรง : - ประติมากรรมทำจาก Plastwood ติดสติ๊กเกอร์ Inkjet - การวางรูปทรงซ้อนกัน ทับซ้อนกัน - รูปแบบศิลปะ ตะวันตก</p>	

ตารางที่ 4.25 การสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรมสมมุติ แนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 1 (ผลงานชื่อ “นิพพาน”) เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์

การตีความปริศนาธรรมในจิตรกรรมปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อยุทธยา รัตนโกสินทร์

สู่การสร้างสรรค์แนว เรื่องสัญลักษณ์ของการแสดงออก

เรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2 (พระพักตร์พระพุทธรูป)

หลัก องค์ประกอบ ศิลป์	แนวเรื่องปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อยุทธยา รัตนโกสินทร์	การสร้างสรรค์ ปริศนาธรรม	จินตภาพสมมุติ ชื่อผลงานเรื่อง พระพักตร์พระพุทธรูป
	<p>เนื้อหาสาระปริศนาธรรม</p> <p>คำสอน : แผงอยู่ในองค์ พระพุทธรูป ความประสงค์ อันเกิดขึ้นในจิตที่จะยังให้ ผู้อื่นมีความสุข ภายใต้อัจฉ อันบริสุทธิ ไม่แอบแฝงด้วย เพียงหวังประโยชน์แก่ตน</p> <p>พระพุทธรูปปรางสมาธิ : แสดงถึงการตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้า</p> <p>ธรรมจักร : วงล้อแห่งธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงหมุนเพื่อ เผยแผ่พระธรรมที่ทรงตรัส รู้เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำ ไปปฏิบัติให้พ้นทุกข์</p> <p>พุทธประวัติ : พระพุทธเจ้า เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาว ดึงส์</p>	<p>1) พระพักตร์ พระพุทธรูป: ปริศนา ธรรมคำสอน ที่แผงอยู่ใน องค์พระพุทธรูป</p> <p>2) ขรรษาธรรม : ธรรม แห่งคุณสมบัติของผู้ประ สบความสำเร็จในการดำ เนินชีวิตทางโลก</p> <p>3) แก่นแท้พุทธศาสนา: หัวใจพระพุทธศาสนา เทคนิควิธีการประกอบ กันของรูปทรง: - ปรีนด้วยผ้า Canvas ซ้อนกันทำให้เป็น 2 ชั้น - รูปแบบ ประติมากรรม โครงสร้างทำจาก Plastwood ตัดสติ๊กเกอร์ Inkjet - การวางรูปทรงซ้อนกัน ทับซ้อนกัน - รูปแบบศิลปะตะวันตก</p>	

ตารางที่ 4.26 การสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรมสมมุติ แนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 2 (ผลงานชื่อ “พระพักตร์พระพุทธรูป”) เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์

การตีความปริศนาธรรมในจิตรกรรมปริศนาธรรมช่วงสมัยสุโขทัย อยุทธยา รัตนโกสินทร์
สู่การสร้างสรรค์แนวเรื่อง สัญลักษณ์ของการแสดงออก

เรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3 (พุทธมามกะ)

หลักองค์ประกอบ ศิลป์	แนวเรื่องปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อยุทธยา รัตนโกสินทร์	การสร้างสรรค์ ปริศนาธรรม	จินตภาพสมมุติ ชื่อผลงานเรื่อง พุทธมามกะ
	<p>เนื้อหาสาระ</p> <p>พุทธประวัติ: การเสด็จ ออกผนวชเจ้าชายสิทธัตถะ</p> <p>การตรัสรู้ : พระพุทธองค์ ตรัสรู้ มีพญามารมาผจญ พระพุทธองค์องค์ทรงเรียก แม่พระธรณีมาเป็นพยาน แม่พระธรณีได้บีบมวยผม หลั่งน้ำที่พระพุทธองค์เคย ทรงบำเพ็ญบารมีออกมา ไหลท่วมเหล่ามารทั้งหลาย พ่ายแพ้ไป</p> <p>พุทธมามกะ: การค้าจุน พระพุทธรูปศาสนา, การ ปฏิบัติธรรม ภาวนาอย่าง สันโดษ การออกบิณฑบาต และการอยู่อาศัยร่วมกัน กับชุมชน เป็นความพึงพา อาศัยกันระหว่างสังคมไทย งานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ</p>	<p>1) การละลึก : ละลึก ถึงพระพุทธคุณ</p> <p>2) การตรัสรู้: ชัยชนะ ที่ยิ่งใหญ่ เหนือกว่า ชัยชนะทั้งปวงของ พระองค์</p> <p>3) ตัวแทน พระพุทธเจ้า: เพื่อ การกราบไหว้บูชา</p> <p>เทคนิควิธีการ ประกอบกันของ รูปทรง: - แบบที่ 1,2 ทำเป็น รูปแบบ ประติมากรรม โครงสร้างทำจาก Plastwood ติดสติ เกอร์ Inkjet - แบบที่ 3 ปรีนด้วยผ้า Canvas ซ้อนกันทำให้ เป็น 2 ชั้น - การวางรูปทรงซ้อนกัน ทับซ้อนกัน - รูปแบบศิลปะตะวันตก</p>	

ตารางที่ 4.27 การสร้างสรรค์จินตภาพประติมากรรมสมมุติแนวเรื่องแนวเรื่อง นิพพาน ชุดที่ 3
(ผลงานชื่อ “พุทธมามกะ”) เชื่อมโยงหลักองค์ประกอบศิลป์

การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรม

การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมชั่วคราว ที่สื่อแสดงถึงภาพปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน มีโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ เพื่อนำไปขยายเป็นผลงานปริศนาธรรม ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกจินตภาพประติมากรรมทั้ง 3 ชุด จากแบบประเมินผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี, รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ, ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตต์ อินทร์คง, รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี ตามที่ได้รับการคัดเลือกมากที่สุด 3 ภาพ ใน 9 ภาพ เพื่อนำไปขยายผลงาน

ตารางที่ 4.28 การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 1

แนวเรื่อง	จินตภาพ ประติมากรรม 1	จินตภาพ ประติมากรรม 2	จินตภาพ ประติมากรรม 3
1. นิพพาน ชุด 1 (ชื่อผลงาน นิพพาน)			
ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี	✓		
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ	✓		
ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตต์ อินทร์คง	✓		
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี	✓		

ตารางภาพที่ 4.29 การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 2

แนวเรื่อง	จินตภาพ ประติมากรรม 1	จินตภาพ ประติมากรรม 2	จินตภาพ ประติมากรรม 3
2. นิพพาน ชุด 2 (ชื่อผลงาน พระพักตร์พระพุทธรูป)			
ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี			✓
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ			✓
ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตต์ อินทร์คง	✓		
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี		✓	

ตารางที่ 4.30 การคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ชุดที่ 3

แนวเรื่อง	จินตภาพ ประติมากรรม 1	จินตภาพ ประติมากรรม 2	จินตภาพ ประติมากรรม 3
3. นิพพาน ชุด 3 (ชื่อผลงาน พุทธمامกะ)			
ศาสตราจารย์ ดร.สมพร จูรี		✓	
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพนธ์ หวลมานพ		✓	
ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตต์ อินทร์คง		✓	
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี		✓	

จากตารางที่ 4.28 - 4.30 สรุปผลการคัดเลือกทั้ง 3 ชุด จากผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เลือก ดังนี้ (นิพพาน เลือกแบบที่ 1) (พระพักตร์พระพุทธรูป เลือกแบบที่ 3) (พุทธمامกะ เลือกแบบที่ 2) ผู้วิจัย เลือกประติมากรรมที่มีคะแนนสูงสุดของแต่ละหัวข้อ และตรงกับความคิดเห็นของผู้วิจัย

การสรุปผลการคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ

การสรุปจินตภาพประติมากรรมสมมุติ ทั้ง 3 ชุด จากการคัดเลือกของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย ตามโจทย์ที่กำหนดไว้ และตามความคิดเห็นส่วนตัว เพื่อนำไปขยายผลงานการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม

ตารางที่ 4.31 สรุปผลการคัดเลือกจินตภาพประติมากรรมสมมุติ

แนวเรื่อง นิพพาน	จินตภาพประติมากรรม 1	จินตภาพประติมากรรม 2	จินตภาพประติมากรรม 3
	นิพพาน	พระพักตร์พระพุทธรูป	พุทธمامกะ
			

4.2.2 องค์ความรู้ในผลงานการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม

การปฏิบัติงานการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม 3 ชุด จากการวิเคราะห์ตีความสังเคราะห์ ข้อมูลภาพปริศนาธรรม ช่วงสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ สัญลักษณ์ของการแสดงออก นำมาสร้างสรรค์การจัดโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ เพื่อให้เกิดความหมายที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ผลงานการสร้างสรรค์ ประติมากรรมปริศนาธรรม ทั้ง 3 ชุด โดยเน้นการจัดองค์ประกอบใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหาของ 1) นิพพาน เป็นสภาพที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์ 2) พระพักตร์พระพุทธรูป เป็นการปฏิบัติธรรม (มองแก่นแท้พุทธศาสนา) เริ่มต้นจากความปรารถนาให้พ้นทุกข์ ขึ้นดับกิเลส สูงขึ้นไปแก่กล้าสูงที่สุดตามส่วน ปรารถนาพระนิพพาน 3) พุทธมามกะ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ใช้สัญลักษณ์พระหัตถ์ขวา วางคว่ำบนพระชานุ นิ้วพระหัตถ์ชี้ลงพื้น ธรรมมีพระไตรปิฎกซ่อนอยู่ในนิ้วพระหัตถ์ การทำความดีให้สำเร็จด้วยกำลัง และบารมีของตนเอง

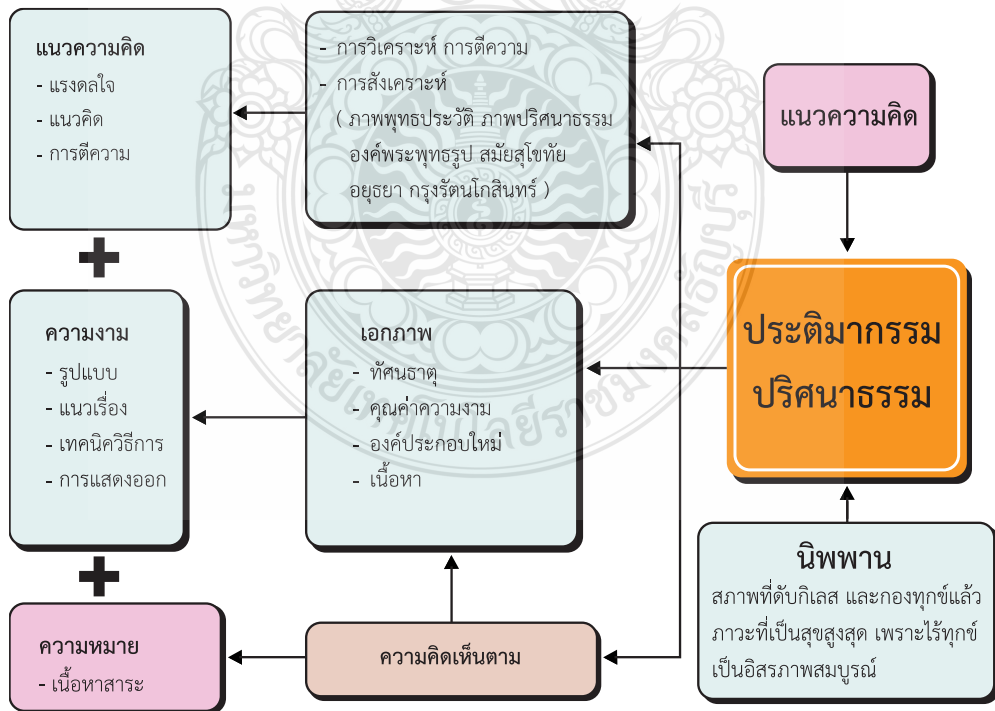
ผลงานการสร้างสรรค์ ประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 1 เน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหาของเรื่อง นิพพาน (สภาพที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์) ที่มาแห่งจุดหมายปลายทางแห่งชีวิต

ภาพที่ 4.4 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธมามกะ, นิพพาน

ภาพที่ 4.5 ประติมากรรมปรีศนาธรรม นิพพาน

ตารางที่ 4.32 แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปรีศนาธรรม ชุดที่ 1

การสร้างสรรค้ประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 1 เกิดการประสานกันของรูปทรง ให้มีการทับซ้อนบังกัน เคียงกันเพื่อให้ผลตามความเป็นจริง ด้วยขนาดสัดส่วนของการสร้างประติมากรรม ใช้หลักการสร้างความเป็นเอกภาพของผลงาน โดยเน้นให้เกิดความสวยงามของทัศนธาตุต่าง ๆ ผสมผสานกับแนวทางการสร้างสรรค้ ของอาจารย์ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ด้วยการสร้างสัญลักษณ์ของรูปทรงจากเนื้อหา ที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของนิพพาน ความหมายเป็นจริง และมีความงาม อันนำไปสู่การรับรู้หลักประพตปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ พระพุทธรูปปางสมาธิแสดงถึงการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันได้แก่ สมาธิ และงามในที่สุด ทำให้เกิด ปัญญา พร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์หรือหลักการครองชีวิตอันประเสริฐ บริสุทธิบริบูรณ์สิ้นเชิง ศิลสมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมของพุทธบริษัทควรประพฤติปฏิบัติอย่างไม่หวั่นไหว เป็นที่พึ่งอันเกษม ปัญญาจึงเกิดขึ้นจากผลการกระทำในหนทางดีงาม นำไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งชีวิตนิพพาน ภาวะของผู้บรรลุนิพพาน มี 3 ภาวะคือ 1) ภาวะทางปัญญา ลักษณะสำคัญที่เป็นพื้นฐานทางปัญญาของผู้บรรลุนิพพาน คือการมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นหรือเห็นตามความเป็นจริง เช่น การรับรู้อารมณ์ด้วยอายตนะ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ด้วยจิตใจที่เป็นกลางมีสติ ไม่หวั่นไหวไปตามที่สิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง เป็นต้น ปัญญารู้เท่าทันสังขารรู้ว่าสังขารมีลักษณะที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นต้น 2) ภาวะทางจิต ภาวะทางจิตที่สำคัญเป็นพื้นฐานคือ ความเป็นอิสระ ความหลุดพ้นภาวะนี้เป็นผลสืบเนื่องจากปัญญาที่เห็นตามความเป็นจริง จิตจึงหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของกิเลสทั้งหลายลักษณะความเป็นอิสระ เช่น การไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ที่ยั่วยุกรไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา เป็นต้น 3) ภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตเป็นการศึกษาถึงกิจกรรมของผู้บรรลุนิพพานหรือการปฏิบัติตนของผู้บรรลุนิพพานว่าดำเนินชีวิตอย่างไร พระธรรมปิฎก กล่าวว่า ผู้บรรลุนิพพาน มีการดำเนินชีวิต คือ เป็นผู้ดับกรรมหรือสิ้นกรรม หมายถึง ไม่ทำการด้วยการยึดมั่นในความดี ความชั่วที่เกี่ยวกับตัวของท่าน ผลประโยชน์ของท่านแต่ทำด้วยจิตใจที่เป็นอิสระ มีปัญญารู้แจ้งชัดตามเหตุผล มุ่งประโยชน์ต่อชนหมู่มาก ในรูปทรงของผลงาน

การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์

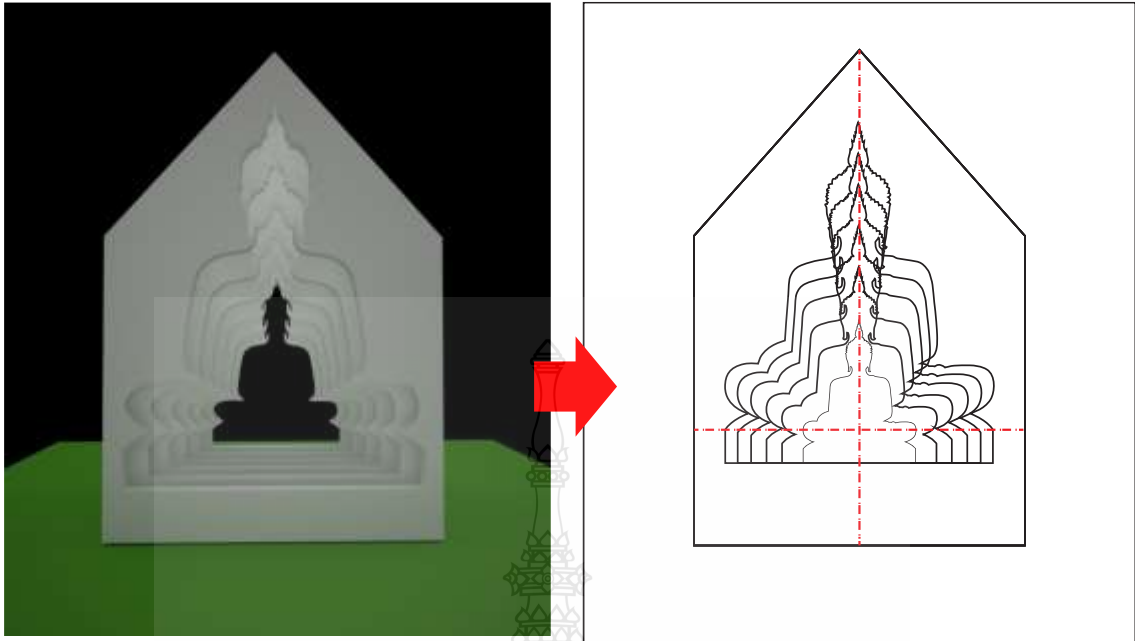
การผสมผสานกลมกลืน (Harmony) ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม มีการผสมกลมกลืนของรูปทรงกับธรรมชาติ ประติมากรรมรูปทรงสีขาว แสดงถึง จิตใจอันสงบ สะอาดบริสุทธิ์ ขนาดสัดส่วนของรูปทรงที่จัดวางประสานกันเกิดความกลมกลืนกันตามความเป็นจริง (ภาพที่ 4.5)

การเป็นเอกภาพ (Unity) มีความเป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสอดคล้องกลมกลืน การประสานกันหรือการจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ การสร้างรูปแบบในงานทัศนศิลป์เป็นรูปแบบเป็นกึ่งนามกรรม ทำให้ เนื้อหา รูปทรง สี บรรยากาศของสีธรรมชาติ มีความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เอกภาพของสัดส่วน คือ ความสัมพันธ์ที่สัมพันธ์กันระหว่างขนาดของส่วนต่าง ๆ ของรูปทรงหลัก และรูปทรงส่วนประกอบสอดคล้องกับความสัมพันธ์กลมกลืนกันระหว่างทัศนธาตุต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของรูปทรง ดังเช่น สี รูปทรง พื้นที่ว่าง พื้นผิว ทำให้รูปทรงมีความเป็นจริงตามธรรมชาติ

สัดส่วนของรูปทรงที่เป็นความจริงในธรรมชาติเป็นแบบศิลปะที่เป็นอุดมคติ เพื่อเน้นความงามตามอุดมคติ และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของรูปทรงที่แฝงนัยทางนามธรรม ตามความหมายหลักธรรมคำสอน ดังเช่น การสื่อเนื้อหาพระพุทธรูปนั่งเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ลักษณะซ้อนกันเป็นชั้น ๆ (ทั้งหมด 6 ชั้น) ลดหล่นกันไป เพื่อสื่อถึงเนื้อหา หมายถึง การปล่อยวาง ความสงบระงับการอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เป็นการปฏิบัติธรรมโดยมีกระบวนการฝึก และพัฒนาตนเองให้รู้แจ้งเห็นจริงรู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต ที่มีความไม่เที่ยง และบังคับไม่ได้ อันเป็นสาเหตุของการเกิดทุกข์ ผู้ที่นำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและถูกต้องจะทำให้เกิดปัญญา เกิดความรู้ ความเข้าใจในรูป-นามตามความเป็นจริง รู้แจ้งในกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีภูมิคุ้มกันทางจิต ช่วยเสริมสุขภาพกาย และสามารถพัฒนาสติปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การขจัดกิเลส เพื่อการบรรลุธรรมผล นิพพาน อันเป็นเป็นเส้นทางแห่งการพ้นทุกข์ได้ในที่สุด ส่วนลักษณะซ้อนกัน 6 ชั้น หมายถึง ฉกามาพจร(สวรรค์ 6 ชั้น) คติจักรวาลวิทยาในพุทธศาสนา ได้แก่ 1) จาตุมหาราช หรือจาตุมหาราชิกหรือจาตุมหาราชิกา 2) ดาวดึงส์ 3) ยามา 4) ดุสิต 5) นิมมานรดี 6) พรนิมิตตสวรรค์ โดยสวรรค์ชั้นดุสิตเป็นสวรรค์ที่สถิตของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะจุติลงมาเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งแสดงถึงหลักปฏิบัติธรรมที่เป็นส่วนประกอบของเนื้อหาหลัก

ดุลยภาพแบบสมมาตร (Passive Balance) หมายถึง การจัดโครงสร้างของประติมากรรมให้เกิดความสมดุลทั้ง 2 ข้างเท่ากัน ทั้งรูปทรงบนระนาบระหว่างด้านซ้าย และด้านขวาที่เท่ากัน รวมทั้ง สี ลักษณะผิว ที่เรียบง่าย ความมีระเบียบ แต่แฝงไปด้วย ความนิ่ง มั่นคง แข็งแรง และเกิดความเกิดความสง่างาม ของรูปทรง (ภาพที่ 4.6)

ภาพที่ 4.6 แสดงความสมดุลของเส้นแกนแนวตั้ง (Vertical axis) แนวนอน (Horizontal axis)

การจัดจังหวะและการซ้ำ (Rhythm and Repetition) ผลงานประติมากรรม มีการจัดจังหวะการซ้ำของรูปทรงด้วยการทับซ้อนกัน และมีรูปทรงพระพุทธรูปขนาดต่างกัน ตามระยะมิติมุมมองดังกล่าว เช่น ระยะหน้ามีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ตามลำดับ และการซ้ำสีพื้นผิวเกิดเป็นเอกภาพ ตามความเป็นจริงของธรรมชาติ และสร้างความขัดแย้งในจังหวะการซ้ำของรูปทรงด้วยการเพิ่มขนาดสัดส่วนที่ต่างกัน แก้ปัญหาให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยการเจาะประติมากรรมเป็นรูปทรงพระพุทธรูปให้ทะลุออกไป ทำให้ประติมากรรมเกิดความน่าสนใจ

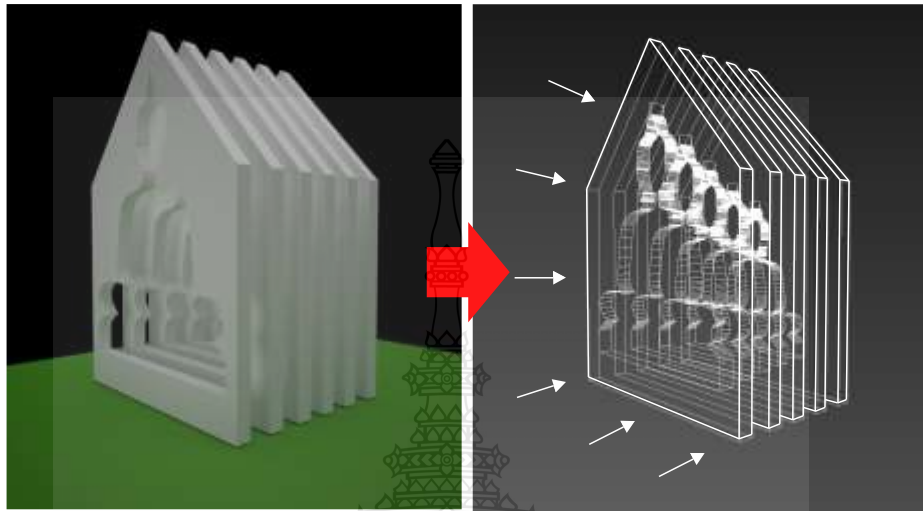
จุดเด่นของงานศิลปะ

จุดเด่นของงานศิลปะ (Dominance) เกิดขึ้นจากการเน้นหรือส่งเสริมส่วนมูลฐานของศิลปะ ให้แลเห็นเด่นเป็นที่สะดุดตาว่าส่วนประกอบมูลฐานอื่น ๆ การย้ำให้เกิดจุดเด่นในงานศิลปะนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบมาก (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2558, น. 205)

ใช้เทคนิคการเน้นจุดเด่นของรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้เกิดความงาม ความน่าสนใจ สะท้อนนิพพาน ดังนี้

1) การเน้นสีขาวเป็นกรอบล้อมองค์ของพระพุทธรูป (เจาะทะลุเกิดเงาพระพุทธรูป) ทำให้เงาของพระพุทธรูปมีความเด่น และกลมกลืนกับแสงเงาที่เกิดจากธรรมชาติ

2) การเน้นโดยใช้เส้น รูปทรง และขนาดให้ขนาน และตั้งฉากกัน มีปรากฏการณ์เน้น โดยให้รูปทรงมีทิศทาง และขนาดตัดกันส่งเสริมให้สายตาคนดูไปที่จุดเด่น โดยให้มีทิศทางขนาดต่างไปจากภาพพื้นหลัง

ภาพที่ 4.7 แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว

3) การเน้นโดยการจัดช่องว่างให้เหมาะสม คือ การจัดที่ว่างตรงกลางขึ้นให้สมดุลย์ เรียบง่ายไม่สับสน เห็นได้ง่ายสีที่เกิดจากธรรมชาติในสถานที่ตั้งผลงาน ทำให้ส่งเสริมรูปทรงหลักของเนื้อหาที่มีความโดดเด่น มองเห็นชัดเจน เกิดระยยะมีดีน่าสนใจ (ภาพที่ 4.8)

ภาพที่ 4.8 แสดงบริเวณที่ว่าง

การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ผลงาน มีเนื้อหาสาระ แนวเรื่อง นิพพาน (การดับกิเลส และกองทุกข์ เป็นโลกุตตรธรรม และเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา) สอดคล้องกับรูปทรงที่แฝงด้วยคติความเชื่อ สอนให้เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ การยึดติดกิเลส มายาสีงหลอกลวง อันเป็นอริขชา เป็นเครื่องขัดขวางทางไปนิพพาน ซึ่งจะต้องใช้หลักมรรคองค์ ๘ และอริยสัจ ๔ อันเป็นความจริงอันประเสริฐ นำไปสู่ปัญญาในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวัน ในส่วนของพระพุทธรูปปางสมาธิเจาะทะลุในกรอบรูปทรง 5 เหลี่ยมสีขาวที่เป็นจุดเด่นของผลงาน แสดงถึง ความว่างเปล่าความสงบเงียบ

การวิเคราะห์เทคนิควิธีการ การแสดงออกของผลงานชิ้นนี้ มีเทคนิคการวางประติมากรรม และการผสมผสานกับการจัดวางเพื่อทำให้มีมิติสมจริง มีการเคลื่อนไหวของที่ว่าง และสร้างความเป็นเอกภาพ

การนำระนาบหลาย ๆ แผ่นมาซ้อนกัน โดยให้แผ่นที่ถูกซ้อนค่อย ๆ เล็กลง จะสร้างความเคลื่อนไหวในแนวลึกของภาพ (Foreground) เข้าไปหยุด ที่จุดสุดท้ายตาของภาพเป็นภาพเคลื่อนไหวของระนาบในแนวลึก (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2558, น.73)

เทคนิควิธีการสร้างระยะและมิติ

1. เกิดจากการขึ้นโครงสร้างในงานประติมากรรม ใช้เทคนิคการวางส่วนประกอบที่ซ้ำกันต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ระยะช่องว่างที่มีความโปร่งของประติมากรรม แสงเงา เกิดจากการกระทบแสงตามความจริงในธรรมชาติ ดังเช่น รูปทรงพระพุทธรูป รูปทรงด้านหน้ามีการกระทบแสงที่จัดกว่า เกิดเงาจัดกว่า และจะมีรูปทรงเล็กลงตามลำดับในระยะกลางใกล้ไกล มีการทับซ้อน บดบังกันไปตามลำดับ

2. เกิดจากลักษณะของทัศนธาตุ

2.1 ทิศทางของเส้น สร้างมิติด้วยการสร้างเส้นทแยง และเส้นเฉียงพุ่งเข้าไปในพระพุทธรูปที่เกิดจากการทับซ้อนกัน โดยมีเส้นขวางเป็นเส้นนอก ทำให้ประติมากรรมเกิดมิติมากขึ้น เกิดความลึกในชิ้นงาน

2.2 ขนาดใหญ่เล็กของรูปทรงเงาพระพุทธรูปที่อยู่ด้านหน้ามีขนาดใหญ่ ระยะไกลรูปทรงพระพุทธรูปมีขนาดเล็กตามลำดับ แสงเงาจากธรรมชาติที่สาดส่อง ทำให้เกิดความรู้สึกถึงมิติ และการทับซ้อนกันของรูปทรง

2.3 ความคมชัด เส้น และรูปทรง แสงเงา เกิดจากธรรมชาติ ทำให้เกิดมิติระยะใกล้ กลางไกลจากขนาดของพระพุทธรูปแต่ละส่วน และมุมของแต่ละบุคคล วิธีนี้ให้ความรู้สึกเรื่อง บรรยากาศ (Atmospheric space)

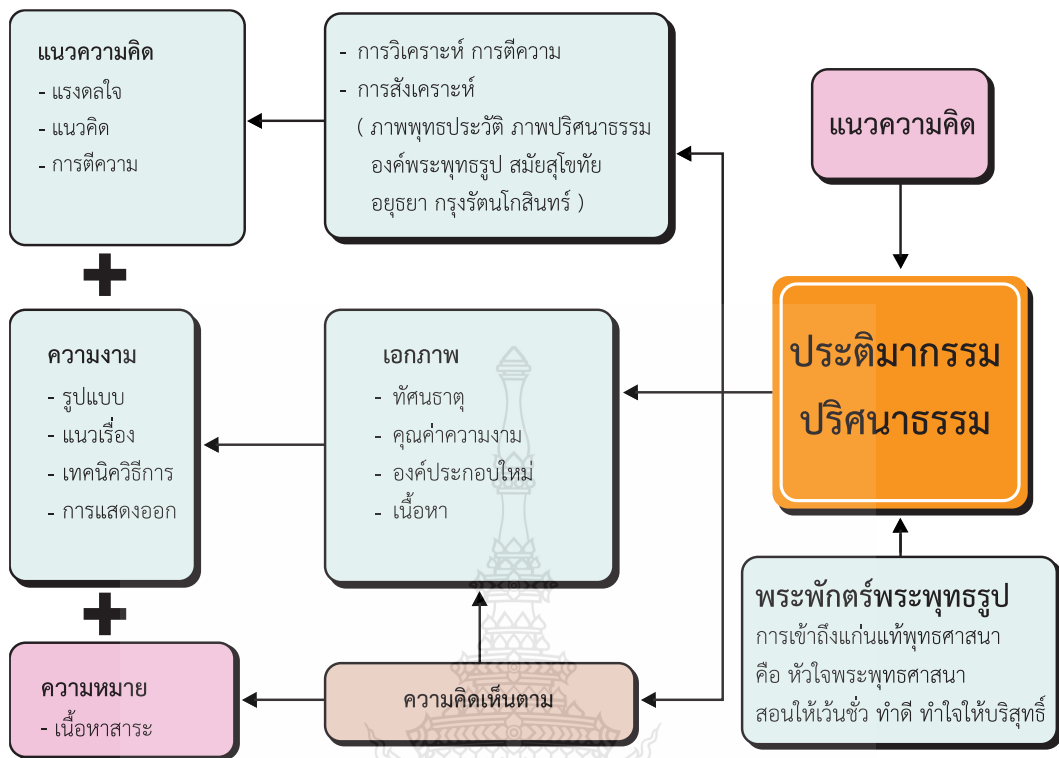
2.4 ความเป็นกลางของสี กรอบประติมากรรมรูปทรง 5 เหลี่ยมเจาะทะลุทำให้เกิดเป็นเงาพระพุทธรูป (ทั้งหมด 6 ชั้น) มีเรียงต่อกันทำให้เกิดมิติ และความสมดุลของสี สีธรรมชาติเกิดจากการเจาะทะลุรูปทรงพระพุทธรูปตรงจุดที่ตั้งของผลงาน สร้างจุดเด่นของชิ้นงาน ทำให้งานประติมากรรม มีความโดดเด่นยิ่งขึ้น

2.5 การสร้างความรู้สึกของระยะมิติด้วยหลักวิชาการทัศนียภาพวิทยา (Perspective) คือ การสร้างระยะใกล้ไกล ขนาดสัดส่วนของรูปทรงอยู่ในหลักการมุมมอง และเส้นระดับสายตา

การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 2 เน้นโครงการองค์ประกอบใหม่ ให้ความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหาของเรื่อง พระพักตร์พระพุทธรูป (การเห็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือ หัวใจของพุทธศาสนา สอนให้ เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์) พระพักตร์พระพุทธรูปที่สงบนิ่ง แสดงถึง การเกิดสติ เกิดปัญญา และเกิดพลังอันยิ่งใหญ่ที่มาจากใจที่สงบนิ่ง

ภาพที่ 4.9 ประติมากรรมปริศนาธรรม พระพักตร์พระพุทธรูป

ตารางที่ 4.33 แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปรตินาธรรม ชุดที่ 2

การสร้างสรรค์ประติมากรรมปรตินาธรรม ชุดที่ 2 เกิดการประสานกันของรูปร่าง-รูปทรง ให้มีการทับซ้อนบังกัน เคียงกันเพื่อให้ผลตามความเป็นจริง ด้วยขนาดสัดส่วนของการสร้างประติมากรรม โดยใช้หลักการสร้างความเป็นเอกภาพของผลงาน โดยเน้นให้เกิดความสวยงาม ของทัศนธาตุต่าง ๆ ผสมผสานกับแนวทางการสร้างสรรค์ ของอาจารย์ ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ ด้วยการสร้างสัญลักษณ์ของรูปร่าง-รูปทรงจากเนื้อหา ที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของพระพักตร์พระพุทธรูป ความหมายเป็นจริง และมีความงาม อันนำไปสู่การรับรู้หลักประพจน์ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ สู่จุดหมายปลายทางแห่งชีวิต นิพพาน ได้ซ่อนเร้นเนื้อหาสาระของภาวะของผู้บรรลุนิพพาน ภาวะพระพักตร์อันสงบนิ่ง แสดงถึง ความสงบนิ่ง แม้น้ำจะท่วม แผ่นดินจะไหว ใครจะมาทำร้าย ก็สงบนิ่ง รองรับแรงกระแทกทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างมั่นคง และไม่วิตกกังวลหรืออ่อนไหวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ ให้ความรู้สึกร่มเย็นต่อผู้พบเห็น ในชีวิตของเรานั้น หากสามารถฝึกรับแรงกระแทกได้ทุกรูปแบบ ด้วยการสงบนิ่ง ให้ตอบโต้พลังตนเองอย่างสร้างสรรค์ หากเป็นคนบ้าจะโต้ตอบแบบหน้ามีด ตามัว เอาเป็นเอาตาย และคนโง่จะตอบโต้ในขณะที่กำลังโกรธ โมโห ส่งผลให้ตนเอง และคนอื่น ตกตายไปตามกัน หากรู้จักสงบนิ่ง พร้อมรับแรงกระแทกกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ได้เหมือนองค์พระพุทธรูป การตอบโต้แต่ละครั้งเกิด

จากสติ เกิดจากปัญญาภายในตน จะเกิดพลังอันยิ่งใหญ่ในใจอันสงบนิ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยไม่สร้างบาดแผลทั้งภายนอกและภายใน กับตนเองและผู้อื่น อีกนัยหนึ่งเรียกว่า เป็นการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิต ทำให้เกิดความสุขความเจริญแก่ตนเองและสังคม และหากพัฒนาตนจนบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตตามนัยของพุทธศาสนา อันได้แก่ ความอิสระ ไร้ทุกข์ ไร้ปัญหา ภาวะจิตใสสะอาด ปราศจากสิ่งคอบงำบิบบคั่นกอดันทั้งหลายทั้งปวง ถึงขั้นดับสนิทซึ่งกิเลส และกองทุกข์ นั่นคือ “นิพพาน”

การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์

การผสมผสานกลมกลืน (Harmony) ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม มีการผสมกลมกลืนของรูปทรง เทคนิคการออกแบบภาพบรรยากาศของสี ขนาดสัดส่วนของรูปที่จัดวางให้ประสานกันเกิดความกลมกลืนกันตามความเป็นจริง (ภาพที่ 4.9)

การเป็นเอกภาพ (Unity) มีความเป็นเอกภาพของเนื้อหา รูปทรง สี บรรยากาศของสีในรูปแบบกึ่งนามธรรม มีความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา

เอกภาพของสัดส่วน คือ ความสัมพันธ์ที่สมส่วนกันระหว่างขนาดของส่วนต่าง ๆ ของรูปทรงหลัก และรูปทรงส่วนประกอบสอดคล้องกับความสัมพันธ์กลมกลืนกันระหว่างทัศนธาตุต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของรูปทรง ดังเช่น สี รูปทรง พื้นสีขาว พื้นผิว ทำให้รูปทรงมีความเป็นจริงตามธรรมชาติ

สัดส่วนของรูปทรงที่เป็นความจริงในธรรมชาติเป็นแบบศิลปะที่เป็นอุดมคติ เพื่อเน้นความงามตามอุดมคติ ที่เน้นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของรูปทรงที่แฝงนัยทางนามธรรม ความหมายหลักธรรมคำสอน สัญลักษณ์พระพักตร์พระพุทธรูปลักษณะซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ลดหลั่นกันไป ภาพที่ปรากฏตามธรรมชาติ วัตถุที่อยู่ไกลเล็ก และเลื่อนกลาง แต่จะดูใหญ่และคมชัดเมื่ออยู่ใกล้ เพื่อสื่อถึงเนื้อหา หมายถึงการมองให้ลึกถึงแก่นแท้พระพุทธศาสนาที่เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมของหัวใจพระพุทธศาสนา คือ “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์” ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติ จะปฏิบัติได้ระดับใด ไม่ยึดติดตัวบุคคล ชน ชั้นวรรณะ จากจุดเริ่มต้นปรารถนาให้พ้นทุกข์ สูงสุดสู่จุดหมายปลายทางแห่งชีวิตนิพพาน

การจัดจังหวะและการซ้ำ (Rhythm and Repetition) ผลงานประติมากรรม มีการจัดจังหวะการซ้ำของรูปทรงด้วยการทับซ้อนกัน และมีขนาดต่างกัน ตามระยะมิติมุมมองดังกล่าว เช่น ระยะหน้ามีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ตามลำดับ และการซ้ำสีพื้นผิวเกิดเป็นเอกภาพ ตามความเป็นจริงของธรรมชาติและสร้างความขัดแย้งในจังหวะการซ้ำของรูปทรงด้วยการเพิ่มขนาดสัดส่วนที่ต่างกัน และเพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทำให้ภาพเกิดความน่าสนใจ

จุดเด่นของงานศิลปะ

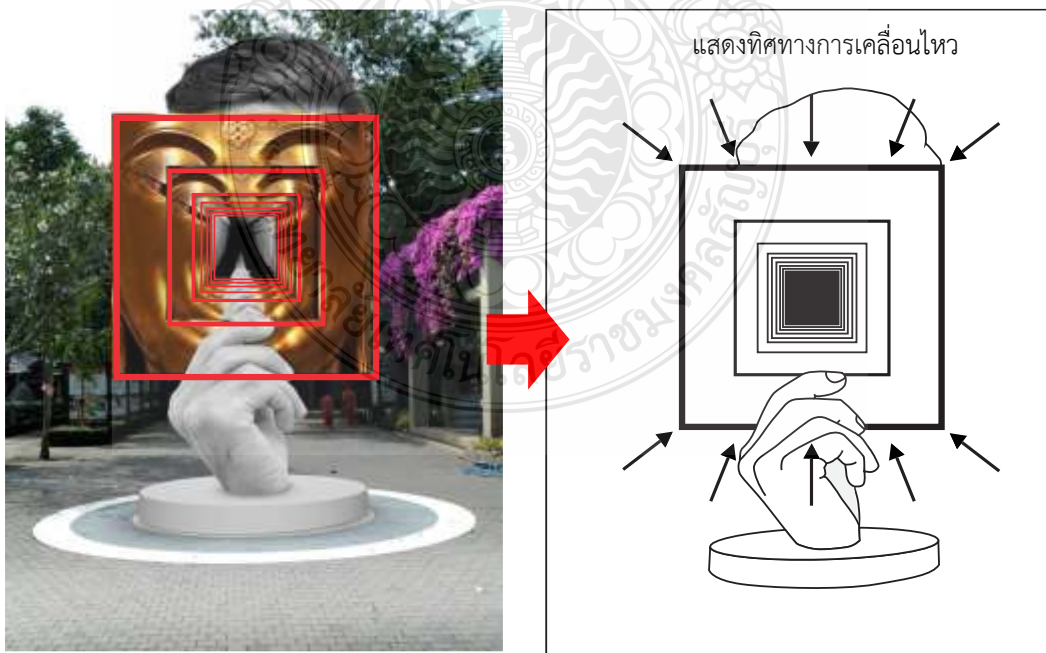
จุดเด่นของงานศิลปะ (Dominance) เกิดขึ้นจากการเน้นหรือส่งเสริมส่วนมูลฐานของศิลปะ ให้แลเห็นเด่นเป็นที่สะดุดตาว่าส่วนประกอบมูลฐานอื่น ๆ การย้ำให้เกิดจุดเด่นในงานศิลปะนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบมาก (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2558, น. 205)

ใช้เทคนิคการเน้นจุดเด่นของรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้เกิดความงาม ความน่าสนใจ สะท้อนพระพักตร์พระพุทธรูป ดังนี้

1) การเน้นโดยการใช้สีทองหน้าพระพักตร์พระพุทธรูปเด่นเป็นพิเศษ แสดงถึง ความศรัทธา ปัญญาการหยั่งรู้ และให้พลังในการดึงตัวเองหลุดพ้น ในส่วนของรูปทรงที่ทับซ้อนกัน คือ พระพักตร์พระพุทธรูปทำให้ประติมากรรมมีความเด่น และส่วนประกอบอื่น เป็นสีกลมกลืนและใกล้เคียงกันและใช้แสงเงาของภาพโดยรวมให้เกิดความกลมกลืน

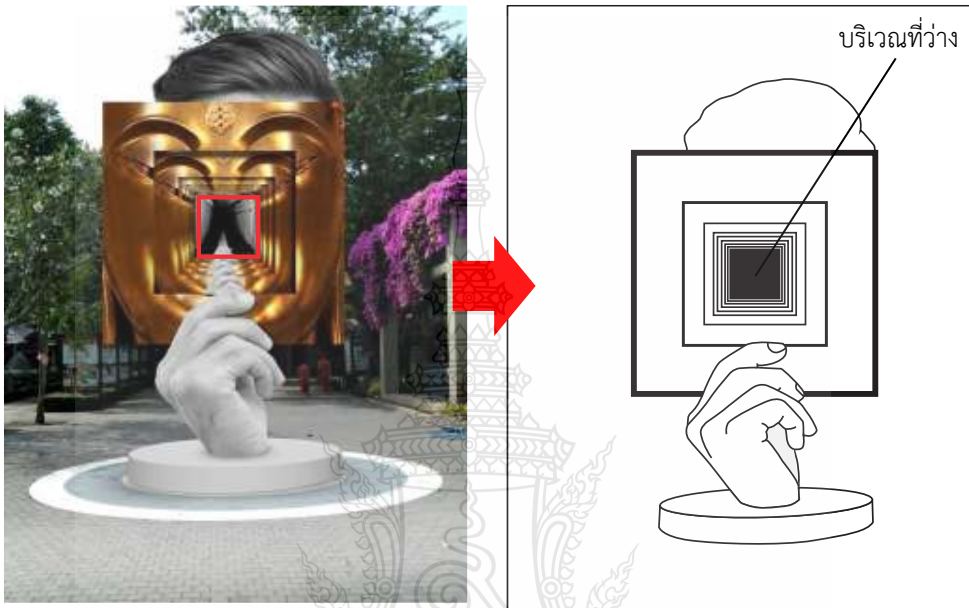
2) การเน้นโดยสร้างเส้น แนวตั้ง และแนวนอน ให้ขนาน และตั้งฉากกัน ส่งเสริมให้เป็นจุดนำสายตาไปสู่จุดเด่น โดยให้มีทิศทางขนาดต่างไปจากภาพพื้นหลัง

3) การใช้ระนาบสร้างการเคลื่อนไหวในทางลึกให้แก่ภาพตั้งฉากกับสายตา ทำให้ภาพเกิดมิติซ้อนมิติ (ภาพที่ 4.10)

ภาพที่ 4.10 แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว

4) การเน้นโดยการจัดช่องว่างให้อยู่กลางของภาพ เป็นการเพิ่มจุดเด่นของชิ้นงาน กรอบสีทองที่วางรอบ ๆ พื้นที่ว่างเป็นระเบียบไม่สับสน มองเห็นได้อย่างชัดเจนจากสีทองเสริมพื้นที่ว่าง ทำให้ส่งเสริมรูปทรงหลักของเนื้อหาที่มีความโดดเด่น มองเห็นชัดเจน เกิดระยะมิติน่าสนใจ (ภาพที่ 4.11)

ภาพที่ 4.11 แสดงบริเวณที่ว่าง

การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ผลงานเนื้อหาสาระ แนวเรื่อง พระพักตร์พระพุทธรูป (หัวใจพระพุทธศาสนา) สอดคล้องกับรูปทรงที่แฝงด้วยคติความเชื่อ สอนให้เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ การยึดติดกิเลส มายาสีหลวง ลวง อันเป็นอวิชชา เป็นเครื่องขัดขวางทางไปนิพพาน ซึ่งจะต้องใช้หลักมรรคมี องค์ ๘ และอริยสัจ ๔ อันเป็นความจริงอันประเสริฐ นำไปสู่ปัญญาในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบัน

การวิเคราะห์เทคนิควิธีการ การแสดงออกของผลงานชิ้นนี้ มีเทคนิคการจัดวางประติมากรรม และการผสมผสานกับการจัดวางของรูปภาพ เพื่อทำให้มีมิติสมจริง เกิดการเคลื่อนไหวของที่ว่าง และสร้างความเป็นเอกภาพ

การนำระนาบหลาย ๆ แผ่นมาซ้อนกัน โดยให้แผ่นที่ถูกซ้อนค่อย ๆ เล็กลง จะสร้างความเคลื่อนไหวในแนวลึกของภาพ (Foreground) เข้าไปหยุดที่จุดสุดท้ายของภาพเป็นภาพเคลื่อนไหวของระนาบในแนวลึก (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2558, น.73)

เทคนิควิธีการสร้างระยะและมิติ

1) เกิดจากการขึ้นโครงสร้างในงานประติมากรรม ใช้เทคนิคการวางส่วนประกอบที่ซ้ำกัน ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ระยะช่องว่างที่มีความโปร่งของประติมากรรม แสง เงา เกิดจากการกระทบแสงตาม ความจริงในธรรมชาติ ดังเช่น รูปทรงพระพักตร์พุทธรูป รูปทรงด้านหน้า มีการสร้างแสงที่จัดกว่า เกิดเงาจัดกว่า และจะพรมัวไปตามลำดับในระยะกลางไกล มีการทับซ้อน บดบังกันไปตามลำดับ

2) เกิดจากลักษณะของทัศนธาตุ

- ทิศทางของเส้น สร้างมิติด้วยการใช้เส้นแนวตั้ง และเส้นแนวนอนสร้างกรอบของภาพ โดยสร้างเป็นกรอบสี่เหลี่ยมเป็นกรอบรูปซ้อนกันในแนวระนาบค้อย ๆ เล็กของระนาบ ทำให้ภาพเกิดมิติลวงตา เกิดความลึก

- ขนาดใหญ่เล็กของรูปทรง รูปทรงที่อยู่ด้านหน้า มีขนาดใหญ่ ระยะไกล รูปทรงมีขนาดเล็กตามลำดับ และแสงเงา พื้นผิวชัดเจน และพรมัวตามลำดับ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงมิติ และการทับซ้อนกันของรูปทรง

- ความคมชัด เส้น และรูปทรง แสง เงา มีความคมชัดต่างกัน ทำให้เกิดมิติระยะใกล้ กลางไกล วิธีนี้ให้ความรู้สึกเรื่องบรรยากาศ (Atmospheric space) ส่วนที่พรมัวจะจมอยู่ในบรรยากาศ และดูไกลออกไป

- ความจัดของสีของภาพ เส้นหรือรูปทรงที่มีสีจัดจะให้ความรู้สึกอยู่ใกล้ ส่วนสีที่หม่น และเบลอละเอียดไกลเข้าไปในภาพเป็นส่วนประกอบระยะลึกของภาพ

- การสร้างความรู้สึกของระยะมิติด้วยหลักวิชาการทัศนียภาพวิทยา (Perspective) คือการสร้างระยะไกลใกล้ ขนาดสัดส่วนของรูปทรงอยู่ในหลักการมุมมอง และเส้นระดับสายตา

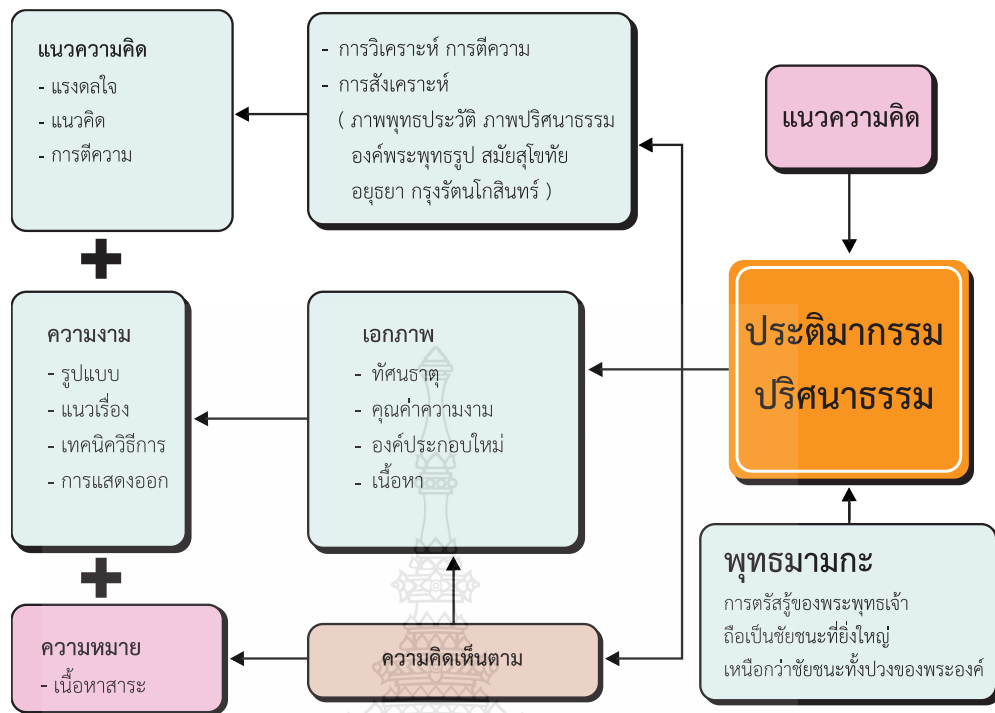
การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 3 เน้นโครงสร้างองค์ประกอบใหม่ ให้ความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหาของเรื่อง **พุทธมามกะ** (พระหัตถ์ซึ่งส่งสู่พระธรณี แสดงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ เหนือกว่าชัยชนะทั้งปวงของพระองค์) ประติมากรรมแสดงถึงจุดเริ่มต้นแห่งพุทธศาสนา ศาสนาแห่งปัญญา พระพุทธเจ้าทรงเป็นพระศาสดา มีพระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง มีความความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล หรือเรียกว่า ศรัทธา ๔ (กัมม สัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา ตถาคตโพธิสัทธา) นำไปสู่การรู้แจ้ง คือ รุโอรียสัจจ ๔ (ทุกข สมุทัย นิโรธ มรรค) การเดินสายกลาง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ เมื่อย่นย่อแล้ว เรียกว่า “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิด การพัฒนากาย การพัฒจิต และการพัฒนาปัญญาอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 4.12 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธمامกะ, นิพพาน

ภาพที่ 4.13 ประติมากรรมปริศนาธรรม พุทธمامกะ

ตารางที่ 4.34 แสดงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 3

การสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม ชุดที่ 3 เกิดจากการประกอบกันของรูปทรงให้มีการทับซ้อนบังกัน เกี่ยวกันตามความคิดเห็นเพื่อให้เกิดมิติ ตามความเป็นจริง และการสร้างสรรค์ให้มีเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา ผสมผสานด้วยรูปทรง สี บรรยากาศ อันสอดคล้องกับเนื้อหาการตรัสรู้ ผสมผสานกับแนวทางการสร้างสรรค์ ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ในการใช้รูปทรงแสดงออกสัญลักษณ์ของคำสอนของพระพุทธเจ้า ในการใช้เทคนิคการสร้างประติมากรรมตามหลักทัศนียภาพ แบบตะวันตกที่มีมิติสมจริง การสร้างมิติใกล้ไกล เกิดแสงเงาตามความเป็นจริง และการใช้สัญลักษณ์รูปทรงสื่อคำสอนให้เกิดปริศนาธรรมนำมาซึ่งการตีความหมาย ขบคิดอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ศึกษาธรรมะ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์

การผสมผสานกลมกลืน (Harmony) ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม มีการผสมกลมกลืนของรูปทรง เทคนิคการออกแบบภาพบรรยากาศของสี ขนาดสัดส่วนของรูปที่จัดวางให้ประสานกันเกิดความกลมกลืนกันตามความเป็นจริง (ภาพที่ 4.13)

การเป็นเอกภาพ (Unity) ความเป็นเอกภาพของเนื้อหา รูปทรง สี บรรยากาศของสีในรูปแบบกึ่งนามกรรม ความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา

เอกภาพของสัดส่วน คือ ความสัมพันธ์ที่สมส่วนกันระหว่างขนาดของส่วนต่าง ๆ ของรูปทรงหลัก และรูปทรงส่วนประกอบสอดคล้องกับความสัมพันธ์กลมกลืนกันระหว่างทัศนธาตุต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของรูปทรง ดังเช่น สี รูปทรง พื้นสีว่าง พื้นผิว ทำให้รูปทรงมีความเป็นจริงตามธรรมชาติ

สัดส่วนของรูปทรงที่เป็นความจริงในธรรมชาติเป็นแบบศิลปะที่เป็นอุดมคติ เพื่อเน้นความงามตามอุดมคติ ที่เน้นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของรูปทรงที่แผ่ขยายทางนามธรรม ความหมายหลักธรรมคำสอน สัญลักษณ์พระพักตร์พระพุทธรูปลักษณะซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ลดหลั่นกันไป ภาพที่ปรากฏตามธรรมชาติ วัตถุที่อยู่ไกลเล็ก และเลือนลาง แต่จะดูใหญ่และคมชัดเมื่ออยู่ใกล้ เพื่อสื่อถึงเนื้อหา หมายถึง การมองให้ลึกถึงแก่นแท้พระพุทธศาสนาที่เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมของหัวใจพระพุทธศาสนา คือ “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์” ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติ จะปฏิบัติได้ระดับใด ไม่ยึดติดตัวบุคคล ชน ชั้นวรรณะ จากจุดเริ่มต้นปรารถนาให้พ้นทุกข์ สูงสุดสู่จุดหมายปลายทางแห่งชีวิตนิพพาน

การจัดจังหวะและการซ้ำ (Rhythm and Repetition) ผลงานประติมากรรม มีการจัดช่วงจังหวะของรูปทรง สี ทิศทาง แสง เงา ที่ซ้ำกัน สีพื้นผิวเกิดเป็นเอกภาพ ตามความเป็นจริงของธรรมชาติและสร้างความขัดแย้งในจังหวะการซ้ำของรูปทรงด้วยการเพิ่มขนาดสัดส่วนที่ต่างกัน ทำให้ภาพเกิดความน่าสนใจ

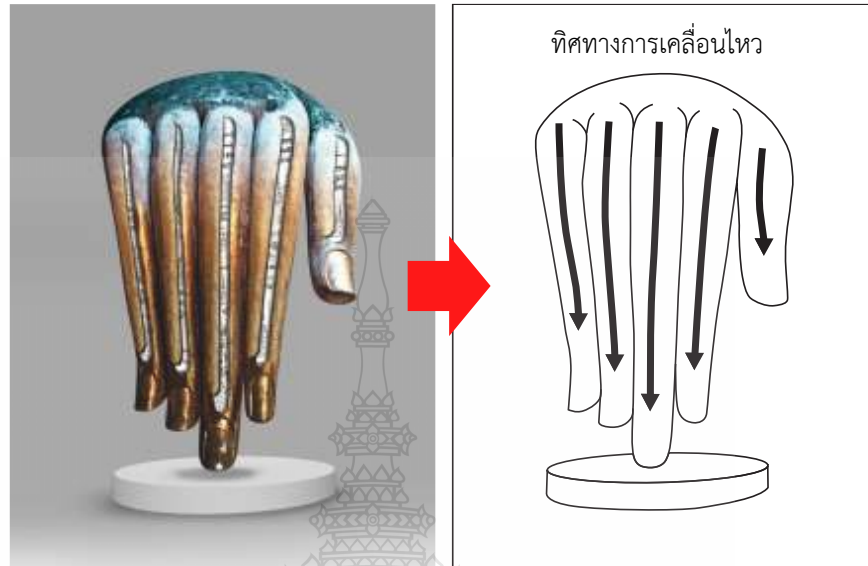
จุดเด่นของงานศิลปะ

จุดเด่นของงานศิลปะ (Dominance) เกิดขึ้นจากการเน้นหรือส่งเสริมส่วนมูลฐานของศิลปะ ให้แลเห็นเด่นเป็นที่สะดุดตาว่าส่วนประกอบมูลฐานอื่น ๆ การย้ำให้เกิดจุดเด่นในงานศิลปะนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบมาก (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2558, น. 205)

ใช้เทคนิคการเน้นจุดเด่นของรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้เกิดความงาม ความน่าสนใจ สะท้อนพุทธมามกะ ดังนี้

1) การเน้นโดยการใช้พระหัตถ์ชี้ลงสู่พระธรรมสี่องค์ที่ซ่อนหลักธรรมคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า เด่นเป็นพิเศษ แสดงถึง ความศรัทธาในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) ศาสนาแห่งปัญญา สอนให้เดินสายกลาง การดับทุกข์ และการพ้นทุกข์ รู้แจ้ง (อริยสัจ ๔) ในส่วนของรูปทรงที่ทับซ้อนกัน และส่วนประกอบอื่น ๆ มีสีกลมกลืน และใกล้เคียงกัน และใช้แสงเงาของภาพโดยรวมให้เกิดความกลมกลืน

2) การเน้นโดยใช้เส้น รูปทรง และขนาดให้ขนานกัน มีปรากฏการณ์เน้น โดยให้รูปทรงมีทิศทาง และขนาดตัดกันส่งเสริมให้สายตาคนดูไปที่จุดเด่น โดยให้มีทิศทางขนาดต่างไปจากภาพพื้นหลัง

ภาพที่ 4.14 แสดงทิศทางเคลื่อนไหว

3) การใช้พลังการเคลื่อนไหวของระนาบในรูปทรง 3 มิติ ทางแนวตั้งที่รุนแรงในทิศทางเดียวกัน จากภายใน และภายนอก ให้แก่ภาพตั้งฉากกับสายตา ทำให้ภาพเกิดมิติซ้อนมิติ (ภาพที่ 4.14)

ภาพที่ 4.15 แสดงบริเวณที่ว่าง

4) การเน้นโดยการจัดช่องว่างให้เหมาะสม คือ การจัดที่ว่างรอบ ๆ ให้เรียบไม่สับสน เห็นได้ชัดเจน สีที่ใช้เป็นสีในอุดมคติ ความเชื่อ พื้นที่ว่าง ช่วยส่งเสริมรูปทรงหลักของเนื้อหาที่มีความโดดเด่นมองเห็นชัดเจน เกิดระยะมิติน่าสนใจ (ภาพที่ 4.15)

การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ผลงานมีเนื้อหาสาระ แนวเรื่อง พุทธมามกะ (ความศรัทธาในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) สอดคล้องกับรูปทรงที่แฝงด้วยคติความเชื่อ สอนให้เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ การยึดติดกิเลส มายาสีงหลอกหลวง อันเป็นอวิชชา เป็นเครื่องขัดขวางทางไปนิพพาน ซึ่งจะต้องใช้หลักมรรคมี องค์ ๘ และอริยสัจ ๔ อันเป็นความจริงอันประเสริฐ นำไปสู่ปัญญาในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบัน

การวิเคราะห์เทคนิควิธีการ การแสดงออกของผลงานชิ้นนี้ มีเทคนิคการวางประติมากรรมกรรมและการผสมผสานกับการจัดวางเพื่อทำให้มีมิติสมจริง มีการเคลื่อนไหวของที่ว่าง และสร้างความเป็นเอกภาพ

การนำระนาบหลาย ๆ แผ่นมาซ้อนกัน โดยให้แผ่นที่ถูกซ้อนค่อย ๆ เล็กลง จะสร้างความเคลื่อนไหวในแนวลึกของภาพ (Foreground) เข้าไปหยุด ที่จุดสุดท้ายตาของภาพเป็นภาพเคลื่อนไหวของระนาบในแนวลึก (สมภาพ จงจิตต์โพธา, 2558, น.73)

เทคนิควิธีการสร้างระยะและมิติ

1) เกิดจากการขึ้นโครงสร้างในงานประติมากรรม ใช้เทคนิคการวางส่วนประกอบที่ซ้ำกันต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ระยะช่องว่างที่มีความโปร่งของประติมากรรม แสงเงา เกิดจากการกระทบแสงตามความจริงในธรรมชาติ ดังเช่น รูปทรงมือพระพุทธรูป รูปทรงด้านหน้า มีการกระทบแสงที่จัดกว่า เกิดเงาจัดกว่า และจะพรางมัวไปตามลำดับในระยะกลางไกล มีการทับซ้อน บดบังกันไปตามลำดับ

2) เกิดจากลักษณะของทัศนธาตุ

- ทิศทางของเส้น สร้างมิติด้วยการใช้เส้นตั้งฉากกับพื้นดิน และมีทิศทางพุ่งสู่พื้นดิน ทำให้ภาพเกิดมิติ และสมจริง

- รูปทรงเกิดจากการจัดแสงเงาของภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงมิติ และการทับซ้อนกันของรูปทรง และเกิดระยะใกล้-ไกล

- ความคมชัด เส้น และรูปทรง แสงเงา มีความคมชัดต่างกัน ทำให้เกิดมิติระยะใกล้กลางไกล วิธีนี้ให้ความรู้สึกเรื่องบรรยากาศ (Atmospheric space) ส่วนที่พรางจะจมอยู่ในบรรยากาศ และดูไกลออกไป

- ความจัดของสี เส้นหรือรูปทรงที่มีสีจัดจะให้ความรู้สึกอยู่ใกล้ ส่วนของภาพสีที่เบลอ จะลอยไกลเข้าไปในภาพเป็นส่วนประกอบระยะลึกของภาพ

- การสร้างความรู้สึกของระยะมิติด้วยหลักวิชาการทัศนียภาพวิทยา (Perspective) คือการสร้างระยะไกลใกล้ ขนาดสัดส่วนของรูปทรงอยู่ในหลักการมุมมอง และเส้นระดับสายตา

4.2.3 การพัฒนาประติมากรรมประติมากรรม

การพัฒนาผลงานการสร้างสรรค้ประติมากรรมประติมากรรม ผู้สร้างสรรค้ได้มีการพัฒนาผลงานสร้างสรรค้ จากชุดที่ 1-3 จากการประเมินผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐิติ, รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ ทวلمانพ, ศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตร อินทร์คง, รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา สุวรรณศรี ดังนี้

1) การพัฒนาความคิดในการสร้างสรรค้ โดยการนำแรงบันดาลใจ จากองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ภาพประติมากรรม ภาพพุทธประวัติ ภาคกลาง เกิดแนวคิด การตีความสัญลักษณ์ของการแสดงออก แนวเรื่อง การตรัสรู้ นิพพาน ประติมากรรมจากองค์พระพุทธรูป นำมาสร้างสรรค้ประติมากรรมประติมากรรม แนวเรื่อง นิพพาน พระพักตร์พระพุทธรูป พุทธมามกะ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยประกอบกันของแนว

ความคิด ความงาม ความหมาย ด้วยการจัดองค์ประกอบใหม่ ให้เกิดคุณค่าความงาม จากการประเมินผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน ให้การประเมินผ่าน

2) การพัฒนาความงามของผลงานสร้างสรรค้

- รูปแบบ พัฒนารูปแบบให้มีความงามกับแนวเรื่องตามลักษณะ ความคิดเห็นเฉพาะตนที่มีรูปแบบกึ่งนามธรรม 3 ชุด แต่มีโครงสร้างองค์ประกอบใหม่มากขึ้นตามลำดับ โดยเกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรง การแสดงออก ความคิดให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น

- เทคนิควิธีการ พัฒนาเทคนิควิธีการ การออกแบบภาพให้เกิดมิติมากขึ้น ด้วยการสร้างค่าน้ำหนัก แสงเงาให้มีความเป็นจริง ในผลงานทั้ง 3 ชุด และเพิ่มความรู้สึก และความน่าสนใจในผลงาน ด้วยการสร้างบรรยากาศของทฤษฎีแสง-เงา ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เถาทอง ในการนำไปใช้สร้างสรรค้คลุมบรรยากาศ และในโครงสร้างสีในแต่ละประติมากรรมแสดงออกถึง ความสุข ความสงบ ความร่มเย็น ในบรรยากาศ แสง สี เงา และธรรมชาติ อารมณ์ความรู้สึกดังกล่าว ส่งผลต่อการรับรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การนำทฤษฎีสัญลักษณ์ที่แสดงออก ของ เบเนโต โคเซ และลีโอ ตอล

สตอย และทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึกมาแสดงออกความรู้สึกส่วนตัว ผสมผสานกับสี รูปทรง และการจัดองค์ประกอบใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพ เพื่อให้ผลงานมีความน่าสนใจ

3) การพัฒนาทางความหมายของผลงานสร้างสรรค์

พัฒนาจากการประเมินผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ชุด โดยในแต่ละชุดจะมีเนื้อหาสาระที่แฝงนัยในรูปทรง และผลงานทั้งหมด ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มเติมจากชุดที่ 1 ต่อเนื่องชุดที่ 2 และชุดที่ 3 ทำให้เกิดเนื้อหาสาระที่จับในแต่ละประติมากรรม ของแนวเรื่อง นิพพาน พระพักตร์พระพุทธรูป พุทธมามกะ โดยจะต้องสื่อความหมายเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อันเป็นผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ อันจะนำไปสู่ความงาม ความดี ความจริง และปัญญา

4.2.4 การรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน

จากการประเมินผลงานแบบสอบถามการรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน ในที่วัดปัญญานันทาราม จำนวน 180 ชุด จาก ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ที่มีส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของผลงานในการ ถ่ายภาพ และจากการศึกษา ตีความจากภาพ และ QR code การบรรยายภาพในแต่ละภาพทำให้เกิด การรับรู้ในภาพปริศนาธรรมที่ดีขึ้นตามผลการประเมินด้านแนวคิด ด้านความงาม ด้านความหมาย และผลการรับรู้ และการมีส่วนร่วมประติมากรรมปริศนาธรรม ซึ่งมีผลคะแนนความพึงพอใจ ดังนี้

1) พื้นที่แสดงผลงานมีความเหมาะสม กลมกลืน กับสภาพแวดล้อม เพียงใด มีผลคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับ 4 (มาก)

2) ด้านการสร้างสรรค์ประติมากรรมปริศนาธรรม รูปแบบการนำเสนอด้านความงามในรูปแบบเทคนิควิธีการ ผสมผสานแนวคิดที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกในแต่ละประติมากรรมปริศนาธรรม มีผลคะแนนความพึงพอใจในระดับ 4 (มาก)

3) ด้านองค์ความรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม เนื้อหาสาระที่แฝงนัยในประติมากรรมปริศนาธรรม และสัญลักษณ์ในการแสดงออกของรูปทรง + เนื้อหาสาระ เกิดความหมายตามแนวเรื่อง นิพพาน มีผลคะแนนความพึงพอใจในระดับ 4 (มาก)

4) ด้านรูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล เหมาะสม ทันสมัย ส่งเสริมจินตนาการการจูงใจให้เข้าถึงเนื้อหาเรื่องราวปริศนาธรรม ผลจากการรับรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจในปริศนาธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และนำไปสู่การสืบสาน ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นศูนย์รวม

ทางด้านจิตใจ เกิดคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามเป็นการประสานสัมพันธ์ที่ดีของวัด ชุมชน และสังคมมีผล
คะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับ 4 (มาก)

5) ความประทับใจประติมากรรมปริศนาธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ มีผลคะแนน
ความพึงพอใจอยู่ในระดับ 4 (มาก)

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชมประติมากรรมปริศนาธรรม

การประเมินความพึงพอใจในการรับรู้ ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน ติดตั้ง ณ
วัดปัญญานันทาราม ดำเนินการประเมินความพึงพอใจ ในการรับรู้ ตามแบบสอบถามของผู้เข้าชม และมี
ส่วนร่วมในผลงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความพึงพอใจจากกระประเมินการรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน ผลการ
วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้าชม และมีส่วนร่วมในผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ณ เจดีย์พุทธค
ยา จำนวน 180 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	ความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	ความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้าชมผลงาน ประติมากรรมปริศนาธรรม แนว
เรื่อง นิพพาน จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 180 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยพบ
เพศหญิง ร้อยละ 63.33 และเพศชาย ร้อยละ 36.67 โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 20 - 50 ปี และส่วนใหญ่เป็น
พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 67.77 มากที่สุด รองลงมาธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.89 รับราชการและ
รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 8.90 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,000 - 60,000 บาท/เดือน ตาม
ตารางที่ 4.35 ดังนี้

ตารางที่ 4.35 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน

	รายการ	จำนวน (N=180 คน)	จำนวน (100.00)
เพศ	ชาย	66	36.67
	หญิง	114	63.33
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	3	1.70
	20 - 30 ปี	30	16.60
	31 - 40 ปี	63	35.00
	41 - 50 ปี	54	30.00
	51 - 60 ปี	21	11.70
	61 ปี ขึ้นไป	9	5.00
อาชีพ	นักเรียน-นักศึกษา	8	4.44
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16	8.90
	พนักงานบริษัทเอกชน	122	67.77
	ธุรกิจส่วนตัว	34	18.89
	อื่น ๆ	-	-
วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าระดับปริญญา	42	23.33
	ปริญญาตรี	106	58.89
	ปริญญาโท	23	12.78
	ปริญญาเอก	9	5.00
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	8	4.40
	ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท	79	43.90
	ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท	65	36.10
	ระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท	12	6.70
	ระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท	9	5.00
	ตั้งแต่ 100,001 บาท ขึ้นไป	7	3.90

ตารางที่ 4.36 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้ประติมากรรมปรีศนาธรรม
ที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงาน			
1.1 สถานที่มีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน	4.52	0.55	ความพึงพอใจมากที่สุด
1.2 มีความกลมกลืนกับสถานที่จัดแสดงผลงาน	4.45	0.53	ความพึงพอใจมาก
1.3 บรรยากาศสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน	4.32	0.62	ความพึงพอใจมาก
1.4 ขนาดพื้นที่จัดแสดงผลงานมีความเหมาะสม	4.28	0.56	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.39	0.57	ความพึงพอใจมาก
2. การสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม			
2.1 รูปแบบประติมากรรมปรีศนาธรรมมีความน่าสนใจ	3.86	0.72	ความพึงพอใจมาก
2.2 มีความเด่นในผลงานประติมากรรมปรีศนาธรรม	3.97	0.61	ความพึงพอใจมาก
2.3 มีความคิดสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม	4.01	0.71	ความพึงพอใจมาก
2.4 การทำให้เกิดจินตนาการในประติมากรรมปรีศนาธรรม	3.86	0.70	ความพึงพอใจมาก
2.5 รูปแบบเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องปรีศนาธรรม	3.94	0.71	ความพึงพอใจมาก
2.6 สร้างสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายการแสดงออกปรีศนาธรรม	3.87	0.73	ความพึงพอใจมาก
2.7 การผสมผสานงานศิลปะกับเรื่องราวปรีศนาธรรมได้อย่างลงตัว	4.00	0.69	ความพึงพอใจมาก
2.8 ประติมากรรมปรีศนาธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.78	0.73	ความพึงพอใจมาก
2.9 ประติมากรรมมีความแตกต่างจากรูปแบบอื่น	3.71	0.65	ความพึงพอใจมาก
2.10 รูปแบบที่นำเสนอผลงานมีความทันสมัยในเหตุการณ์	3.66	0.63	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.87	0.69	ความพึงพอใจมาก
3. ด้านองค์ความรู้ประติมากรรมปรีศนาธรรม			
3.1 สร้างองค์ความรู้ ได้ถูกต้องเหมาะสม	4.19	0.56	ความพึงพอใจมาก
3.2 ทำให้เกิดศรัทธาต่อพระพุทธรูป	4.05	0.52	ความพึงพอใจมาก
3.3 ช่วยสื่อหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา	4.08	0.58	ความพึงพอใจมาก
3.4 การให้คิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล	4.10	0.70	ความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 4.36 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชม และรับรู้ประติมากรรมประติมากรรม
มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบประติมากรรม (ต่อ)

	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
3.5 การผูกเป็นปริศนาในประติมากรรมทำให้ขบคิดหาคำตอบ	3.94	0.63	ความพึงพอใจมาก
3.6 การถ่ายทอดเพื่อให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมะให้แตก	3.58	0.52	ความพึงพอใจมาก
3.7 ส่งเสริมยกระดับจิตใจให้ตั้งงาม	4.40	0.58	ความพึงพอใจมาก
3.8 เป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรม	3.97	0.45	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.04	0.57	ความพึงพอใจมาก
4. รูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล			
4.1 สื่อดิจิทัลที่ใช้ประกอบ มีความเหมาะสม	4.52	0.53	ความพึงพอใจมากที่สุด
4.2 สื่อดิจิทัล มีความสนใจให้เข้าถึงเนื้อหา	4.19	0.64	ความพึงพอใจมาก
4.3 สื่อดิจิทัล ทำให้เข้าใจเรื่องราวปริศนาธรรม	4.09	0.63	ความพึงพอใจมาก
4.4 สื่อดิจิทัล ส่งเสริมจินตนาการเรื่องราวปริศนาธรรม	3.94	0.64	ความพึงพอใจมาก
4.5 สื่อดิจิทัล มีความทันสมัย	4.02	0.67	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.15	0.62	ความพึงพอใจมาก
5. ความประทับใจประติมากรรมประติมากรรม			
5.1 ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น	4.31	0.50	ความพึงพอใจมาก
5.2 ทำให้อยากชักชวนให้เที่ยวชม	4.06	0.64	ความพึงพอใจมาก
5.3 ทำให้อยากกลับมาเที่ยวชมอีกครั้ง	3.79	0.54	ความพึงพอใจมาก
5.4 ทำให้อยากบอกต่อชักชวนผู้อื่นให้มาเที่ยวชม	3.57	0.59	ความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.93	0.57	ความพึงพอใจมาก
ผลรวมค่าเฉลี่ยรวม	4.08	0.60	ความพึงพอใจมาก

จากตารางที่ 4.37 พบว่าผู้ที่เข้าชมประติมากรรมประติมากรรม แนวเรื่องนิพพาน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในการรับรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.60) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่าข้อที่ผู้เข้าชมภาพผลงานมีความพึงพอใจด้านความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงานมากที่สุด คือ สถานที่มีความ

เหมาะสมจัดแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรม ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.55$) ด้านการสร้างสรรค์ประติมากรรมประติมากรรม คือ มีความคิดสร้างสรรค์ประติมากรรมประติมากรรม ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.71$) ด้านองค์ความรู้ประติมากรรมประติมากรรม คือ ส่งเสริมยกระดับจิตใจให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.58$) ด้านรูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล คือ สื่อดิจิทัลที่ใช้ประกอบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.53$) และด้านความประทับใจประติมากรรมประติมากรรม คือ ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น ($\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.50$)

ผลสัมฤทธิ์ทางองค์ความรู้ประติมากรรมประติมากรรม

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางองค์ความรู้ประติมากรรม เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนมีผลงานประติมากรรม (pre-test) และการทดสอบหลังมีผลงานประติมากรรม (post-test) โดยวิธีการทำแบบทดสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ จากการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (paired sample t-test) จำนวน 30 คน ในการแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรมด้วยชุดกิจกรรม การเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการแสดงผลงานทางศิลปะในรูปแบบประติมากรรมผสมผสานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอธิบายความหมายเนื้อหาสาระที่แฝงในประติมากรรมประติมากรรมตามหลักกรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนี้

ตารางที่ 4.37 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางองค์ความรู้ประติมากรรม

แบบทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
วัดผลสัมฤทธิ์ฯ ก่อนแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรม	30	13.00	1.682	2.386	.024*
วัดผลสัมฤทธิ์ฯ หลังแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรม	30	13.53	1.925		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t > 1.96$)

จากตารางที่ 4.37 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แสดงให้เห็นว่า คะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางองค์ความรู้ประติมากรรมก่อนแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 13.00, S.D. = 1.682$) และคะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์องค์ความรู้หลังแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 13.53, S.D. = 1.925$) และแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทาง

องค์ความรู้หลังได้รับรู้ และเรียนรู้ จากชุดการสร้างสรรคส์สื่อสมัยใหม่ในรูปแบบปริศนาธรรม โดยใช้รูปแบบการสร้างสรรคส์ผลงานทางศิลปะแนวประติมากรรมปริศนาธรรม สูงกว่าก่อนได้รับองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปความพึงพอใจและองค์ความรู้ประติมากรรมปริศนาธรรม

การที่ได้มาชม และมาเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน เกิดความพึงพอใจในการรับรู้ทำให้เกิด ความรู้ความเข้าใจในปริศนาธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีผลคะแนนอยู่ในระดับ 4.04 (ความพึงพอใจมาก) และได้รับองค์ความรู้ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการพัฒนาภาพปริศนาธรรมจาก 2 มิติ ให้เกิดเป็นประติมากรรมปริศนาธรรม ทำให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมในผลงาน รองรับการเป็นจุดถ่ายภาพ และการรับรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดพื้นฐานแห่งปัญญา นำไปสู่ความดี ความงาม ความจริง และความสุข

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

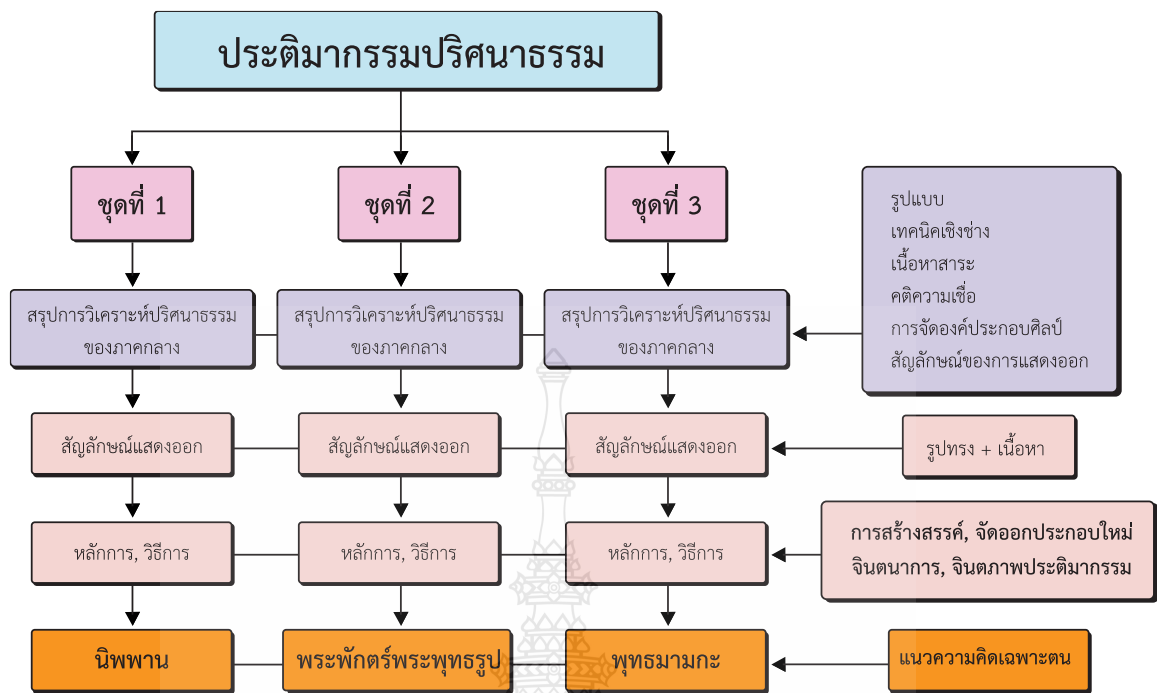
1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความ การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
2. เพื่อสร้างสรรคส์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรคส์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการสร้างสรรคส์ประติมากรรมปริศนาธรรม แนวเรื่อง นิพพาน

5.1.1 จากการศึกษ วิเคราะห์ ตีความหมาย ทำให้ได้ข้อมูลประติมากรรมปริศนาธรรม ด้านรูปแบบ เทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก ในงานจิตรกรรมฝาผนังภายในวัด ประติมากรรม สถาปัตยกรรม (สมัย สุโขทัย อยู่ทวยหารัตนโกสินทร์) เกิดโครงสร้างในแต่ละกลุ่มของข้อมูล สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เชื่อมโยงคติความเชื่อในพุทธศาสนาของสังคมไทย เกิดองค์ความรู้ เกิดประเด็น และเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคส์ผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม

5.1.2 เกิดผลงานประติมากรรมประกอบชุดสมัยใหม่เชิงความรู้ ที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาพปริศนาธรรม ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ ประติมากรรม และงานสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา มาสร้างสรรคส์ผลงาน และจัดองค์ประกอบใหม่ แนวเรื่อง นิพพาน เกิดเป็นประติมากรรมปริศนาธรรม เพื่อส่งเสริมการรับรู้ประติมากรรมปริศนาธรรมที่ไม่มีในอดีต ให้มีความเป็นร่วมสมัย เพิ่มความสนใจต่อผู้คนที่พบเห็น ได้ศึกษา และเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า (ตามตารางภาพที่ 5.1)

ตารางภาพที่ 5.1 แผนภูมิการสร้างสรรคประติมากรรมปริศนาธรรม

5.1.3 สร้างองค์ความรู้จากประติมากรรมปริศนาธรรม ตีความสัญลักษณ์การแสดงออกของแนวเรื่อง นิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) ทำให้ผู้คนในสังคมได้ศึกษาเรียนรู้ในประติมากรรมปริศนาธรรมรูปแบบใหม่ในสังคมปัจจุบัน ทำเข้าใจเนื้อหา สาระ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ดียิ่งขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า สะท้อนหลักคำสอนในเชิงอุดมคติแก่พุทธศาสนิกชน สอนให้เข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนา เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้เกิดปัญญา การสร้างสรรค์สังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเป็นอีกหนึ่งหนทางช่วยสืบสานการอนุรักษ์ ทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ให้เจริญงอกงาม และคงอยู่กับประเทศตลอดไป

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 จากอภิปรายผลการศึกษาที่ปรากฏในวัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พระพุทธรูปวัดศรีชุม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สะท้อนถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คติความเชื่อของสังคมไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนา จึงนำรูปแบบเทคนิคเชิงช่าง เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบ และสัญลักษณ์ของการแสดงออก มาเป็นแนวทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และจัดองค์ประกอบใหม่ อันได้แก่ แนวเรื่อง นิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ ประเสริฐ พิษยะสุนทร (2557, น. 88) ได้กล่าว

ว่า การจัดวางองค์ประกอบหมายถึง การนำเอาสิ่งต่าง ๆ มาใช้มาจัดวางเข้าด้วยกัน ตามสัดส่วน ตรงตามสมบัติของสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้เกิดผลงานที่มีความงาม ความสมบูรณ์ ส่วนจะเกิด ความงดงาม เกิดประโยชน์ใช้สอย และสอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ ชลูด นิยมเสมอ (2534, น.18) ได้กล่าวว่า การจัดองค์ประกอบทัศนศิลป์ ถือว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างผลงานซึ่งจะทำให้ผลงานเหล่านี้มีความเป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีส่วนประกอบระหว่างรูปทรงกับเนื้อหา ที่มีการประสานกลมกลืนกัน ซึ่งรูปทรง (Form) เป็นองค์ประกอบรูปธรรม เนื้อหา (Content) เป็นองค์ประกอบนามธรรม ดังนั้นองค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของงานศิลปะ คือ รูปทรงกับเนื้อหา

5.2.2 ผลงานการออกแบบประติมากรรมปริศนาธรรม จากการสรุปหลักองค์ประกอบศิลป์ แนวเรื่อง นิพพาน ประกอบด้วย ภาพปริศนาธรรมไทย องค์พระพุทธรูป สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา และสรุปการประมวลการสร้างสรรคผลงานของศิลปิน นำมาจัดสร้างองค์ประกอบใหม่ แนวเรื่อง นิพพาน ทั้งหมด 3 ชุด ซึ่งประกอบด้วย ชุดที่ 1 ผลงานเรื่อง **นิพพาน** (สภาพที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว), ชุดที่ 2 ผลงานเรื่อง **พระพักตร์พระพุทธรูป** (ปริศนาธรรมในองค์พระพุทธรูป), ชุดที่ 3 ผลงานเรื่อง **พุทธมามกะ** (การปฏิบัติธรรม) ด้วยการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของรูปแบบ เนื้อหา รูปทรง เกิดความเป็นเอกภาพในผลงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยพจน์ หวลมานพ (2562) ได้กล่าวว่า การสร้างประติมากรรมแห่งปัญญาตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องเกิดจากแรงบันดาลใจจากปรัชญาธรรมทางวัตถุในพระพุทธศาสนา ผ่านรูปสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ที่มีทั้งความงาม ความหมาย ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง ถูกนำมาเป็นเนื้อหาสาระ ถ่ายทอดผ่านสื่อทางรูปทรง (ประติมากรรม) โดยใช้ความรู้ทางศิลปกรรมในเรื่องของความรู้ความเข้าใจทางศิลปะ องค์ประกอบ ทัศนธาตุ และรวมทั้งทฤษฎีทางสุนทรียะ

ชุดที่ 1 “นิพพาน” ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน จากอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ด้วยการสร้างผลงานจากนามธรรมสู่รูปธรรม ผลงานจะต้องแสดงอารมณ์ความรู้สึก และมีจินตนาการ โดยการสร้างผลงานแสดงถึงที่มา ที่เป็น ที่ไป และการใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์ การแสดงออก (Expression Theory ด้วยอารมณ์การแสดงออกของเบเนเดโต้ โคล เซ (Binedeto Croce) และทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory) โดยวิธีการผสมผสานระหว่างรูปทรงสามเหลี่ยมกับสี่เหลี่ยมเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความรู้สึกสงบและศรัทธา พระพุทธรูปให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวในระนาบแนวลึก เป็นจุดนำสายตาให้จ้องมององค์พระพุทธรูป สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ สมพร ฐรี (2556, น. 2) ได้กล่าวว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความงาม ความรู้สึก นึกคิด เกิดจากปัญญา เป็นการแสดงออกที่มีประโยชน์ทางความรู้สึก และมีหน้าที่ใช้สอยตามความเหมาะสม และประยุกต์ใช้ในชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคมเกิดความสุขทางกาย และทางใจ

จุดเด่นผลงาน อยู่บริเวณตรงกลางซึ่งเป็นส่วนประธานของผลงานคือ องค์พระพุทธรูปท่านั่งปางสมาธิเป็นจุดนำสายตา องค์พระพุทธรูปปางสมาธิมีการเจาะทะลุออกไปไม่มีลายละเอียด แสดงถึงความว่างเปล่าความสงบเงียบ สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ สมภพ จงจิตต์โพธา (2558, น. 205) ซึ่งได้กล่าวว่า จุดเด่นของงานศิลปะ (Dominance) เกิดขึ้นจากการเน้นหรือส่งเสริมส่วนมูลฐานของศิลปะให้แลเห็นเด่นเป็นที่สะดุดตากว่าส่วนประกอบมูลฐานอื่น ๆ การย้ำให้เกิดจุดเด่นในงานศิลปะนี้เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบมาก

เทคนิคที่นำมาใช้ การสร้างประติมากรรมโดยมีองค์พระพุทธรูปปางสมาธิหลาย ๆ องค์ ซ้อนกัน มีขนาดที่แตกต่างกัน ลดหลั่นกันไป หมายถึง การปฏิบัติธรรมของแต่ละบุคคลสามารถเข้าถึงนิพพานได้ แต่ต้องมีกระบวนการฝึก และพัฒนาตนเองให้รู้แจ้งเห็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต ที่มีความไม่เที่ยง และบังคับไม่ได้ อันเป็นสาเหตุของการเกิดทุกข์ ผู้ที่นำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และถูกต้องจะทำให้เกิดปัญญา เกิดความรู้ ความเข้าใจในรูป-นาม ตามความเป็นจริง เป็นหนทางไปสู่การชำระใจให้บริสุทธิ์ การเจริญวิปัสสนาภาวนาตามแนวทางพุทธธรรม (การเจริญสติปัฏฐาน ๔) ให้รู้แจ้งเห็นจริง คือ มรรคผลแห่งนิพพาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดญาณวิทย์ ชยาภโรโต (2561) ได้กล่าวว่า ความรู้เกิดจากการปฏิบัติสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา เป็นการฝึกจิตให้เกิดปัญญา รู้แจ้งตามความเป็นจริง ส่วนลักษณะซ้อนกัน 6 ชั้น หมายถึง ฌานาพจร (สวรรค์ 6 ชั้น) คติจักรวาลวิทยาในพุทธศาสนา โดยสวรรค์ชั้นดุสิตเป็นสวรรค์ที่สถิตของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะจุติลงมาเป็นพระพุทธเจ้า ในการจัดสรรองค์ประกอบใหม่ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรงกับเนื้อหา ทำให้ดึงดูดความสนใจต่อผู้คนที่พบเห็น ส่งผลต่อการรับรู้ที่ดี โดยภาพรวมผลงานชิ้นนี้จึงมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ พุทธทาสภิกขุ (2564, น. 9) ได้กล่าวว่า พระนิพพาน คือ สภาวะชนิดหนึ่งซึ่งเป็นตัวความบริสุทธิ์ ความว่าง ความเบา ความสุขอันแท้จริง ความชุ่มชื้นเยือกเย็น, แนวคิดกับทฤษฎีของ ป.อ.ปยุตโต (2559, น. 66) ได้กล่าวว่า สภาวะที่ดับกิเลส และกองทุกข์แล้ว ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสุธรรมนาถ ศรีศรทอง (2562) ได้กล่าวว่า นิพพาน หมายถึง ความดับไป กระบวนการที่ไม่เกิดใหม่ การเกิดใหม่สิ้นไป

ชุดที่ 2 “พระพักตร์พระพุทธรูป” ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน จากอาจารย์ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี แสง-เงา ของศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง ทฤษฎีสัญลักษณ์ที่แสดงออก (Expression Theory) ของเบนเดโต โคล เซ (Binedeto Croce) และทฤษฎีการสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory) นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปทรงเป็นเชิงสัญลักษณ์ เนื้อหาทางพุทธศาสนา และสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของรูปทรง และเนื้อหากึ่งนัยยะของรูปทรงของประติมากรรม การนำทฤษฎีแสง-เงา ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ

ปรีชา เกาทอง มาผสมผสานกับแนวคิดอิมเพรสชันนิสม์ ด้วยวิธีการนำเอา แสง เงา สี จากทัศนธาตุ มาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศที่แสงสาดส่องตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ทำให้เกิดความเป็นจริง และช่วยให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกถึงความสงบ และสุข เกิดเป็นรูปธรรม เกิดความงามทางทัศนธาตุ เช่น บรรยากาศของ แสง และสีพระพักตร์พระพุทธรูปแสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความสงบ และศรัทธา ส่วนการใช้ สี แสง-เงา สีโทนร้อน ได้แก่ ทอง เหลือง น้ำตาล ทำให้รู้สึกเกิดสติปัญญาการหยั่งรู้ เป็นต้น สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ ไชยพจน์ หวลมานพ (2560, น. 209) ผลงานศิลปะที่แสดงความรู้สึกแห่งแรงศรัทธาทางพุทธศาสนา เกิดจากการนำเอาทัศนธาตุทางศิลปกรรมมาประกอบ เสริม ประดับจัดวิญญาน (ธาตุศิลป์) งานศิลปะจึงเกิดความรู้สึกนั้นคือตัวปัญญา ผลงานศิลปะเกิดจากเส้นทางของศีล สมาธิ และปัญญา

จุดเด่นของผลงาน อยู่บริเวณตรงกลางซึ่งเป็นส่วนประธานของผลงานคือ พระพักตร์พระพุทธรูปชินราชอันสงบนิ่ง หมายถึง สงบนิ่ง หากรู้จักนั่งสงบรับแรงกระแทกต่าง ๆ ในชีวิตได้เหมือนพระพุทธรูป การตอบโต้จะเกิดจากสติ เกิดจากปัญญา และเกิดจากพลังอันยิ่งใหญ่ที่มาจากใจที่สงบนิ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สร้างบาดแผลให้กับตนเองหรือคนอื่น

เทคนิคที่นำมาใช้ โดยวิธีการนำโครงสร้างประติมากรรมมาผสมผสานกับผลงานจิตรกรรมทำให้เกิดการสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่ ซึ่งลักษณะผลงาน ใช้วิธีการออกแบบเป็นภาพบุคคลทั่วไปที่แสดงถึงความศรัทธาต่อพุทธศาสนาที่กำลังถือกระจกรูปทรงสี่เหลี่ยมชูปิดหน้าตัวเอง เกิดอัศจรรย์เงาพระพักตร์พระพุทธรูป (พระพุทธรูปชินราช) ในกระจกที่กำลังมอง เกิดภาพสะท้อนกลับไป-กลับมา จนสุดลูกหูลูกตา และเบลอจนกลายเป็นสีขาวดำในที่สุด และตัวผู้ถือกระจกก็มีสีขาวดำ หมายถึง การศรัทธาต่อพุทธศาสนา ทำให้เกิดความสงบ และสุข ในการมองผ่านกระจกเปรียบเสมือนหนึ่งว่า สอนให้มองตนเอง และพิจารณาตนเองเสมอ ตักเตือนแก้ไขตนเองก่อนจะไปคอยจับผิดผู้อื่น การมองให้ลึกถึงแก่นแท้พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรม นั่นคือ หัวใจพระพุทธศาสนา คือ “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์” ในการปฏิบัติธรรมนั้น อย่าหลงยึดติดตัวเอง ตัวบุคคล ชน ชั้นวรรณะ เนื้อแท้คือหลักธรรม หากปฏิบัติได้ทั้งหลายทั้งปวงแล้ว จะเป็นหนทางไปสู่การพ้นทุกข์ และการดับกิเลสเป็นขั้น ๆ ไป เรียกว่า นิพพาน และอีกประการได้ซ่อนเร้นเนื้อหาสาระของภาวะของผู้บรรลุนิพพาน ภาวะพระพักตร์อันสงบนิ่ง แสดงถึง ความสงบนิ่ง แม้ฟ้าจะท่วม แผ่นดินจะไหว หรือใครจะทำร้าย ก็สงบนิ่ง รับแรงกระแทกต่าง ๆ อย่างมั่นคง และไม่หวั่นไหวไปกับปัญหาทั้งเล็ก และใหญ่ ให้ความรู้สึกเย็นสบายต่อผู้พบเห็นอยู่เสมอ ในชีวิตของเราใช้ว่าจะต้องยอมคนอยู่เสมอ หากแต่สามารถฝึกรับแรงกระแทกทุกรูปแบบด้วยความนิ่งสงบได้ สามารถตอบโต้อย่างสร้างสรรค์ และทรงพลัง เพราะคนบ้าจะได้ตอบแบบหน้ามืด และคนโง่จะตอบโต้ในขณะที่ตัวเองกำลังโกรธ ส่งผลให้ตัวเอง และคนอื่นตกตายไปตามกัน หากรู้จักนั่งสงบรับแรงกระแทกต่าง ๆ ในชีวิตได้เหมือนพระพุทธรูป การตอบโต้จะเกิดจากสติ เกิดจาก

ปัญญา และเกิดจากพลังอันยิ่งใหญ่ที่มาจากใจที่สงบนิ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สร้าง
บาดแผลให้กับตนเองหรือคนอื่น ซึ่งสอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย (2560, น. 165) ได้กล่าวไว้ว่า นิพพานก็คือไม่มีกิเลสตัณหาที่จะร้อยรัดมัดกระพือให้
กระวนกระวายใจ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปริยญา ปรีสโร (2561) ได้กล่าวว่า นิพพาน
คือ การมีชีวิตที่ ปราศจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน การละเว้นจากความชั่ว ทั้งปวง ประกอบแต่
ความดี และการชำระจิตให้สะอาด สว่าง สงบ รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นโลกุตระธรรม

ชุดที่ 3 “พุทธมามกะ” ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน จากศาสตราจารย์เกียรติคุณ
ปรีชา เกาทอง โดยใช้แนวคิดทฤษฎี แสง-เงา ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ปรีชา เกาทอง ทฤษฎี
สัญลักษณ์ ที่แสดงออก (Expression Theory) ของเบเนเดโต้ โคล เซ (Benedeto Croce) และทฤษฎี
การสร้างรูปทรงที่สื่อความรู้สึก (Formalist Theory) นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปทรงเป็นเชิง
สัญลักษณ์ เนื้อหาทางพุทธศาสนา และสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของ
รูปทรง และเนื้อหาที่แฝงนัยยะของรูปทรงของประติมากรรม การนำทฤษฎีแสง-เงา ของศาสตราจารย์
เกียรติคุณปรีชา เกาทอง มาผสมผสานกับแนวคิดอิมเพรสชันนิสม์ ด้วยวิธีการนำเอาแสง เงา สี จากทัศน
ธาตุ มาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศตามกาลเวลาที่แสงสาดส่องตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ทำให้เกิด
ความเป็นจริงและช่วยให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกถึงความสงบ และสุข เกิดเป็นรูปธรรม เกิดความงามทาง
ทัศนธาตุ เช่น บรรยากาศ แสง สี แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความสงบ และศรัทธา ส่วนการใช้ สี แสง-
เงา สีโทนร้อน ได้แก่ ทอง เหลือง น้ำตาล ทำให้รู้สึกเกิดสติปัญญาการหยั่งรู้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้อง
แนวคิดกับทฤษฎีของ สมพร ชูรี (2556, น. 159) ได้กล่าวว่า การนำรูปทรงมาสร้างงานศิลปะ เพื่อให้เกิด
ความน่าสนใจกับผู้ดูให้มาสนใจรูปนั้น ๆ ซึ่งจะต้องพอเหมาะลงตัวระหว่าง ผู้สร้างงานกับผู้ดูเพื่อจะได้
เกิดความรู้สึกประทับใจ และความรู้สึกในความงามของรูปทรงในวัตถุนั้นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในผลงาน
จะต้องเกิดจากรูปทรง (Form) และการเข้าใจความหมาย (Content) ของผลงานร่วมกัน และงานวิจัย
ของ วิรัตน์ เอกปัจจา (2561) ได้กล่าวว่า การผสมผสานอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว และวิธีการทางศิลปะ
เข้าด้วยกันโดยอาศัยโครงสร้างองค์ประกอบ คติความเชื่อ เนื้อหา เรื่องราว รูปทรง จิตรกรรมไทย
ประเพณีโบราณ ทำให้เกิดแบบประเพณี ในรูปลักษณ์ใหม่

จุดเด่นของผลงาน การสร้างพื้นที่ว่างขึ้นมาให้มีพระธรรมซ่อนอยู่ในนิ้วพระหัตถ์เป็นจุดนำ
สายตา แสดงถึง การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ เหนือกว่าชัยชนะทั้งปวงของ
พระองค์

เทคนิคที่นำมาใช้ โดยวิธีการนำโครงสร้างประติมากรรมมาผสมผสานกับผลงานจิตรกรรมทำ
ให้เกิดการสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่ ซึ่งลักษณะผลงาน ใช้วิธีการออกแบบเป็นภาพ พระหัตถ์ชี้ลงสู่
พระธรรม แสดงถึง การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จุดเริ่มต้นแห่งพุทธศาสนา เกิดพระพุทธ พระธรรม

พระสงฆ์ในเวลาต่อมา เป็นที่มาแห่งพุทธศาสนาแห่งปัญญา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ที่เรียกว่า ศรัทธา ๔ (กัมมัสถา วิปากัสถา กัมมัสสกาตาสถา ตถาคตโพธิสถา) นำไปสู่การรู้แจ้ง คือ รู้ร้อยสัจ ๔ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) สอนให้เห็นสายกลาง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ เมื่อย่นย่อแล้ว เรียกว่า “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากรณ์ อุดมศรี (2554) ได้กล่าวว่า ปรีศนาธรรม เป็นกลวิธีหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติธรรม โดยสื่อความหมายถึง หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนามธรรม สู่วิถีปฏิบัติธรรมผ่านการแทนค่าด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ ที่แสดงแนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความงามในเชิงสัญลักษณ์ โดยมุ่งหวังสื่อสาร ด้านพุทธปัญญา เพื่อยกระดับของจิตใจมนุษย์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อันตั้งตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของ อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์ (2561) ได้กล่าวโดยสรุปว่า คำสอนพุทธศาสนา ให้แง่คิดด้านดีงามแก่ตนเอง และต่อผู้อื่นในสังคมปัจจุบัน

5.2.3 เกิดองค์ความรู้ จากการสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรมทางพระพุทธศาสนาแนวเรื่อง นิพพาน (ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์) สอนให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา และถึงของแก่นแท้ของพุทธศาสนา เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ และผลงานการสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรมทำให้พบเห็นในสังคมปัจจุบัน เกิดการรับรู้ และองค์ความรู้ปรีศนาธรรมทางพระพุทธศาสนา เสริมสร้างการประพฤติปฏิบัติดี ยกระดับให้จิตใจทั้งกายให้ตั้งงาม นำไปสู่ปัญญา จุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิด ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญ และความสุข และส่งเสริมการอนุรักษ์ทำนุบำรุงพุทธศาสนา ทั้งจริยธรรมอันดีงามต่อชุมชน และสังคมนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติให้ยั่งยืนสืบไป สอดคล้องแนวคิดกับทฤษฎีของ ไชยพจน์ หวลมานพ (2560, น. 209) ได้กล่าวว่า ผลงานศิลปะที่แสดงความรู้สึกแห่งแรงศรัทธาทางพุทธศาสนา เกิดจากการนำเอาทัศนธาตุทางศิลปกรรมมาประกอบเสริม ประดับตกแต่งจิตวิญญาณ (ธาตุศิลป์) งานศิลปะจึงเกิดความรู้สึกนั้นคือตัวปัญญา ผลงานศิลปะเกิดจากเส้นทางของศีล สมาธิ และปัญญา และงานวิจัยของ พระสุทัศน์ จารุณโม (2560) ได้กล่าวว่า ปัญญา เป็นธรรมชาติที่รู้ชัด รู้แจ้ง รู้จริง รู้ทั่ว ความรู้ที่ระเหยียดลึกซึ้ง แยกแยะดีชั่ว รู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้จักประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น รู้จักโทษที่กระทำลงไป รู้จักเหตุรู้จักผล และวิเคราะห์ ว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.3.1 โครงสร้างองค์ความรู้การวิเคราะห์ตีความภาพปรีศนาธรรมในภาคกลาง ด้านรูปแบบเทคนิค เนื้อหาสาระ คติความเชื่อ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสัญลักษณ์ของการแสดงออกในประติมากรรมปรีศนาธรรม สามารถนำไปสร้างเสริมภาพปรีศนาธรรมในภาคกลางในอนาคต และผู้ที่

สนใจศึกษาข้อมูลการวิเคราะห์ ดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่สะท้อน คติความเชื่อของคนในท้องถิ่นภาคกลาง

5.3.2 องค์ความรู้ในการตีความสัญลักษณ์ของการแสดงออกของแนวเรื่อง นิพพาน สามารถนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ประติมากรรมประติมากรรม แนวเรื่องอื่น ๆ ได้ ตามความเหมาะสม และสำหรับผู้สนใจศึกษาทำให้เกิดคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางความดี สร้างปัญญาให้เกิดแก่ผู้พบเห็นตามแนวทางหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

5.3.3 องค์ความรู้เชิงปฏิบัติการที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาพประติมากรรมของภาคกลาง เกิดการสร้างสรรค์องค์ประกอบใหม่ แนวเรื่อง นิพพาน เกิดเป็นประติมากรรมประติมากรรม เพื่อส่งเสริมการรับรู้ประติมากรรมประติมากรรม ที่ไม่มีในอดีต และมีความเป็นร่วมสมัยในปัจจุบัน ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจให้ตั้งงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ชีวิต นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติอันดีในสังคม และเป็นการสืบสานการอนุรักษ์พุทธศาสนาอีกทางหนึ่งให้สืบทอดในสังคมไทยตลอดไป ที่สำคัญยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ และต่อยอดกับการสร้างสรรค์รูปแบบอื่น ๆ ได้อีก

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคต

5.4.1 นำกรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาพประติมากรรมในภาคกลาง ทำให้เป็นแนวทางในการวิจัย ภาพประติมากรรมในจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ทำสื่อสิ่งพิมพ์ ทำสื่อทางดิจิทัล ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และครอบคลุมกับศิลปวัฒนธรรมของภาคกลาง ได้มากขึ้น

5.4.2 สามารถนำองค์ความรู้ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สู่อการสร้างสรรค์ประติมากรรม ประติมากรรม สามารถนำกระบวนการคิด วิธีการ ที่แสดงถึงที่มา-ที่เป็น-ที่ไป ไปพัฒนาเป็นการสร้างสรรค์รูปแบบอื่นได้อีก เช่น ภาพประติมากรรมในงานจิตรกรรม งานสถาปัตยกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อทางดิจิทัล รูปแบบอื่น เป็นต้น เพื่อส่งผลในการรับรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทางพุทธศาสนาต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชา. (2562). **หลักการประชาสัมพันธ์และโฆษณา.**

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **พระพุทธศาสนาเถรวาท.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชัยชาญ จันทศรี. (2552). **ประติมากรรม.** กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

ชลูด นิ่มเสมอ. (2534). **องค์ประกอบศิลปะ.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ไชยพจน์ หวลมานพ. (2560). **ประติมากรรมนูนสูง ภาพพุทธประวัติ.** กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล เอดูเคชั่น.

_____. (2560). **สุนทรียศาสตร์.** กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล เอดูเคชั่น.

ปัญญานันท์ทิกขุ. (2558). **หลวงพ่อบัญญาสอนธรรม.** กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

ประชิด ทิณบุตร. (2530). **การออกแบบกราฟิก.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประเสริฐ พิษยะสุนทร. (2557). **ศิลปะและการออกแบบเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรีชา เกาทอง. (2560). **จากแสงเงาสู่ป่าหิมพานต์.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2531). **ชีวิตกับการทำงาน.** กรุงเทพฯ: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.

_____. (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2564). **นิพพาน.** กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

_____. (2560). **ปริศนาธรรมไทย ชุด กายนคร.** กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

ยศระวี วายทองคำ และคณะ. (2563). **นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา.**

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รุ่งทิพย์ พุ่มดนตรี. (2538). **ปรัชญาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

วิฒนะ จุฑะวิภาต. (2527). **การออกแบบ.** กรุงเทพฯ: บริษัทสารมวลชน จำกัด.

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2564). **พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.**

กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

_____. (2560). **พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

สมพร ฐรี. (2553). **การวิเคราะห์ทัศนศิลป์.** กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล เอดูเคชั่น.

สมภพ จงจิตต์โพธา. (2558). **องค์ประกอบศิลป์.** กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

แสง จันทร์. **คู่มือพุทธมามกะ.** (2554). แคลิฟอร์เนีย: กองวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมกาย.

แสง จันทร์งาม. **ศาสนศาสตร์.** (2534). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อารี สุทธิพันธุ์. (2521) **การออกแบบ.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อนันท์ วาโชะ. (2561). **Graphic design for advertising & printing**. กรุงเทพฯ: ไรต์ซี พีริเมียร์.
- จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ. (ตุลาคม 2559). **ปริศนาธรรมในพุทธปรัชญา**. บทความ. สืบค้นจาก <https://www.slideshare.net/web/>
- ไพฑูรย์ มະณ. (มิถุนายน 2559). **สื่อดิจิทัล (Digital Media)**. บทความ. สืบค้นจาก <http://paitoon.esdc.go.th/web/>
- สินธุเสน เขจรบุตร. (กรกฎาคม 2560). **ธรรมะปริศนาจากพระพุทธรูป**. บทความ. สืบค้นจาก <https://www.trueplookpanya.com/web/>
- ไชยพจน์ หลวมานพ. (2562). **ประติมากรรมเกิดจากแรงบันดาลใจจากปรัชญาธรรมทางวัตถุในพระพุทธรูปศาสนา**. (ผลงานวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ธนากรณ อุดมศรี. (2554). **ปริศนาธรรม**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พระครูปลัดญาณวิทย์ ชยาภิโรโต. (2561). **ศึกษาวิเคราะห์ข้อบ่งชี้แห่งความรู้ในพระพุทธรูปศาสนา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระครูสุธรรมนาถ ศรีศรทอง. (2562). **การศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระพุทธรูปศาสนาตามแนวคิด: การค้นหาความจริงด้วยวิภาษวิธี**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พระปริยญา ปรีโสโร. (2561). **ศึกษาการบรรลุความปรารถนาสวรรค์ของมนุษย์ในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระสุทัศน์ จารุโม. (2560). **วิเคราะห์การพัฒนาปัญญาในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- วันชนะ ไชยศรี. (2562). **ประติมากรรม: รูปทรงจากความศรัทธาในพุทธศาสนา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วิรัตน์ เอกปัจจา. (2561). **พุทธศรัทธา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์. (2561). **การสร้างสรรคผลงานมารผจญในจิตรกรรมไทยร่วมสมัย**. (ผลงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามก่อนการวิจัย ของโครงการวิจัยเรื่อง
การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
ณ วัดปัญญานันทาราม เลขที่ 1 หมู่ 10 ซอยวัดปัญญา คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ติชม การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2. ขอความกรุณาจากท่าน โปรดให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้ตามสภาพความจริง ครบทุกข้อที่กำหนด และกรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในการทำวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบ ใด ๆ ต่อท่านและจะไม่มีนำไปเปิดเผยแต่อย่างใด ผู้วิจัยมุ่งนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น **คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย เป็นจริงของท่านลงในช่อง หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน

นายวารินทร์ เงินลาด
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
โทรศัพท์ : 081 4011348, E-mail : ngswarin@gmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการประเมิน	
1. ชื่อ-นามสกุล
2. เบอร์โทรศัพท์
3. เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
4. อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 - 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปี ขึ้นไป
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด	☐ ต่ำกว่าระดับปริญญา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
6. อาชีพ	☐ นักศึกษา ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ พระสงฆ์
7. รายได้/เดือน	☐ ต่ำกว่า 15,000 บาท ☐ ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท ☐ ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท ☐ ระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท ☐ ระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท ☐ 100,001 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงาน					
1.1 สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผลงานศิลปะ					
1.2 สภาพแวดล้อมพื้นที่ มีความเหมาะสม					
1.3 การเลือกพื้นที่ภายในบริเวณวัด มีความเหมาะสม					
1.4 การเลือกพื้นที่ภายในเจดีย์พุทธคยา มีความเหมาะสม					
1.5 การเลือกพื้นที่บริเวณสถานที่ปฏิบัติธรรม มีความเหมาะสม					
2. รูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่					
2.1 รูปแบบผลงานสื่อดิจิทัล					
2.2 รูปแบบผลงานประติมากรรม					
2.3 รูปแบบผลงานประติมากรรม ผสมผสานกับ แสง สี เสียง					
2.4 รูปแบบผลงานประติมากรรม และสื่อดิจิทัล ผสมผสานกับ แสง สี เสียง					
2.5 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปรีนสีลงผ้าใบ Canvas					
2.6 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปรีนสีลงผ้าใบ Canvas ผสมผสาน แสง สี เสียง					
2.7 รูปแบบผลงานกราฟิกดีไซน์ ปรีนสีลงผ้าใบ Canvas และสื่อดิจิทัล ผสมผสาน แสง สี เสียง					
3. ด้านองค์ความรู้ปรีศนาธรรม					
3.1 การใช้ปรีศนาธรรมเพื่อสร้างความศรัทธาทางพระพุทธรศาสนา					
3.2 การใช้ปรีศนาธรรมเพื่อแฝงคำสอนของพระพุทธรเจ้า					
3.3 การใช้ปรีศนาธรรมเพื่อสร้างความรู้ไปสู่ปัญญา					
3.4 การใช้ปรีศนาธรรมเพื่อคิดไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผล					
3.5 การใช้ปรีศนาธรรมเพื่อให้ได้ขบคิดหาคำตอบ					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
4. ความประทับใจหากได้แสดงผลงาน					
4.1 ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น					
4.2 ทำให้เกิดการชักชวนเข้ามาเที่ยวชม					
4.3 ทำให้อยากกลับมาชมอีกครั้ง					
4.4 ทำให้อยากบอกต่อ ชักชวนผู้อื่นมาเที่ยวชม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน
()

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดี

แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ชุดที่ 1

ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ในรูปแบบปรีศนาธรรม
การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อนามสกุล.....
อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่.....
เบอร์โทรศัพท์..... LINE ID.....
E-mail.....วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบปรีศนาธรรม

1. การสร้างสรรค์งานศิลปะในรูปแบบปรีศนาธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การสร้างองค์ความรู้งานจิตรกรรมปรีศนาธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การสร้างผลงานจิตรกรรมปริศนาธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. การสร้างองค์ความรู้งานประติมากรรมปริศนาธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. การสร้างผลงานประติมากรรมปริศนาธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ชุดที่ 2

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ในรูปแบบปรีศนาธรรม
การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อนามสกุล.....

อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์..... LINE ID.....

E-mail..... วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะในรูปแบบปรีศนาธรรม

1. องค์ประกอบ (Composition) งานจิตรกรรม ประติมากรรม ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....

1.1 เส้น (Line) ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.2 สี (Color) ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.3 รูปทรง (Form) ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.4 ปริมาตร (Volume) ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.5 มวล (Mass) ควรจะมีลักษณะอย่างไร

.....

1.6 พื้นผิว (Texture) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

1.7 สัดส่วน (Proportion) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

1.8 แสง (Light) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

1.9 บริเวณว่าง (Space) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

2. การจัดองค์ประกอบทัศนศิลป์ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.1 ความเป็นเอกภาพ (Unity) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

2.2 ความกลมกลืน (Harmony) ควรมีลักษณะอย่างไร 3.3 การมีอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่า ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.4 การสร้างความน่าเชื่อถือผลงาน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.5 ความเรียบง่าย ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.6 ลักษณะเฉพาะตน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.7 การสร้างความแตกต่าง ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

3.8 การมีความงาม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
3.9 การมีความร่วมสมัย ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4. การสร้างสรรค์ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ควรมีลักษณะใด

.....
4.1 รูปแบบจากนามธรรมสู่รูปธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.2 เนื้อหาสาระ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.2.1 การแสดงเนื้อหาผ่านทางรูปทรงศิลปะ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.2.2 ความเป็นเอกภาพเนื้อหาที่เกิดจากศิลปะที่ประสานกับแนวเรื่อง ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.3 คติความเชื่อด้านศาสนา ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.4 เทคนิคเชิงช่าง การวินิจฉัยด้านความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ และเชิงช่าง ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.5 การจัดองค์ประกอบศิลป์ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.6 สัญลักษณ์ของการแสดงออกหรือใช้เครื่องหมายที่ใช้แทนความคิด ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.7 การจัดองค์ประกอบใหม่ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
4.8 แนวความคิดเฉพาะตน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
5. องค์ความรู้ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ควรมีลักษณะแบบใด

แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ชุดที่ 3

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อสมัยใหม่ในรูปแบบปรีศนาธรรม

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อนามสกุล.....
อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่.....
เบอร์โทรศัพท์..... LINE ID.....
E-mail..... วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ การออกแบบสื่อสมัยใหม่

1. การออกแบบสื่อสมัย ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างผลงานศิลปะแนวเรื่องปรีศนาธรรม ควรเป็นรูปแบบใด และควรสื่อประเภทใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ชุดที่ 4

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อสมัยใหม่ในรูปแบบปรีศนาธรรม

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อนามสกุล.....

อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์..... LINE ID.....

E-mail..... วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่

1. องค์ประกอบของสื่อดิจิทัล ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....

1.1 ข้อความ (Text) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.2 เสียง (Audio) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.3 ภาพนิ่ง (Still Image) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

1.4 ภาพเคลื่อนไหว (Animation) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.5 ภาพวิดีโอ (Video) ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2. การนำเสนอผลงาน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

2.1 การทำให้ผู้ชม ผู้ฟัง เข้าใจเนื้อสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูล ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.2 การดึงดูดความสนใจ ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.3 ความชัดเจนเนื้อหา ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.4 ความกระชับเนื้อหา ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

2.5 ความกระชับเนื้อหา ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

แบบสอบถามอัตลักษณ์ประติมากรรมปริศนาธรรม
ของโครงการวิจัยเรื่อง
การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ ใช้สำหรับประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และ นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2. ขอความกรุณาจากท่าน โปรดให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้ตามสภาพความจริง ครบทุกข้อที่กำหนด และกรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาการสร้างสรรคส์สมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านและจะไม่มีการนำไปเปิดเผยแต่อย่างใด ผู้วิจัยมุ่งนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย เท่านั้น

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบอัตลักษณ์ประติมากรรมปริศนาธรรม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน

นายวารินทร์ เงินลาด
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา (Buddhist faith) หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วย เหตุผล เป็นความเชื่อที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งผ่านการกลั่นกรองจากปัญญานี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "สัทธาญาณสัมปยุตต์" (ญาณ แปลว่า ความรู้ที่เกิดจากปัญญาสัมปยุตต์ แปลว่า ประกอบด้วย) การถือเอาสิ่งที่ตนเองรู้ ตนเองเห็น โดยปราศจากการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผล เป็นความเชื่อที่ขาดปัญญา พิจารณาถึงเหตุผล ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า "สัทธาญาณวิปยุตต์" หนึ่ง ถ้าเชื่อตามเขาว่าเรียกว่า "อธิโมกข์ศรัทธา" การเชื่อโดยปราศจากสติปัญญาก็ดี เชื่อตามคนอื่นว่าก็ดี ไม่จัดเป็นศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

2. รูปแบบปริศนาธรรม (Dharma Puzzles) หมายถึง ประติมากรรมที่เกิดจากการออกแบบผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกับรูปภาพ ลวดลายกราฟิก เพื่อให้เกิดองค์ประกอบใหม่ รูปแบบใหม่ โดยวิธีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์ และการเพิ่มประสิทธิภาพของการออกแบบ ได้ซ่อนคำสอนของพระพุทธเจ้าอันแสดงถึงความจริงแท้ของธรรมชาติที่ถูกผูกขึ้นอย่างเป็นเงื่อนงำเพื่อให้แก้ให้หายโดยการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ปริศนาธรรมเกิดจากนักปราชญ์ผู้ชาญฉลาดในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอด โดยการผูกเป็นปริศนาไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ขบคิดหาคำตอบ เพื่อที่จะได้เข้าถึงหลักคำสอนที่แท้จริงในอีกรูปแบบหนึ่ง การสอนธรรมแบบปริศนาธรรมนี้ เน้นถ่ายทอดให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมให้แตก โดยการใช้ปัญญาเป็นหลักในการแก้ข้อเงื่อนงำตามหลักคำสอนที่ผูกเอาไว้โดยนักปราชญ์ ผู้สอนธรรม

3. สื่อสมัยใหม่ (Modern media) หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เกิดจากการนำเอาข้อความ กราฟิก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงาน					
1.1 สถานที่มีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน					
1.2 มีความกลมกลืนกับสถานที่จัดแสดงผลงาน					
1.3 บรรยากาศสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน					
1.4 ขนาดพื้นที่จัดแสดงผลงานมีความเหมาะสม					
2. การสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม					
2.1 รูปแบบประติมากรรมปรีศนาธรรมมีความน่าสนใจ					
2.2 มีความเด่นในผลงานประติมากรรมปรีศนาธรรม					
2.3 มีความคิดสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม					
2.4 การทำให้เกิดจินตนาการในประติมากรรมปรีศนาธรรม					
2.5 รูปแบบเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องปรีศนาธรรม					
2.6 สร้างสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายการแสดงออกปรีศนาธรรม					
2.7 การผสมผสานงานศิลปะกับเรื่องราวปรีศนาธรรมได้อย่างลงตัว					
2.8 ประติมากรรมปรีศนาธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว					
2.9 ประติมากรรมมีความแตกต่างจากรูปแบบอื่น					
2.10 รูปแบบที่นำเสนอผลงานมีความทันสมัยในเหตุการณ์					
3. ด้านองค์ความรู้ประติมากรรมปรีศนาธรรม					
3.1 สร้างองค์ความรู้ได้ถูกต้องเหมาะสม					
3.2 ทำให้เกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา					
3.3 ช่วยสื่อหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา					
3.4 การให้คิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล					
3.5 การผูกเป็นปรีศนาในประติมากรรมทำให้ขบคิดหาคำตอบ					
3.6 การถ่ายทอดเพื่อให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมให้แตก					
3.7 ส่งเสริมยกระดับจิตใจให้ตั้งงาม					

แบบทดสอบวัดความสามารถก่อนทำโครงการวิจัยเรื่อง
การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
ณ วัดปัญญานันทาราม เลขที่ 1 หมู่ 10 ซอยวัดปัญญา คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ติความ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการ ออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 3) เพื่อสร้างองค์ ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาใน รูปแบบปริศนาธรรม

2. ขอความกรุณาจากท่าน โปรดให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้ตามสภาพความจริง ครบทุกข้อที่กำหนด และกรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในการทำวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่มี ผลกระทบ ไต ๆ ต่อท่าน และจะไม่มี การนำไปเปิดเผยแต่อย่างใด ผู้วิจัยมุ่งนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อ การศึกษาวิจัยเท่านั้น **คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย เป็นจริงของท่านลงในช่อง หรือเติมข้อความ ในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน

นายวารินทร์ เงินลาด
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
โทรศัพท์ : 081 4011348, E-mail : ngwarin@gmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการประเมิน	
1. ชื่อ-นามสกุล
2. เบอร์โทรศัพท์
3. เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
4. อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 - 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปี ขึ้นไป
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด	☐ ต่ำกว่าระดับปริญญา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
6. อาชีพ	☐ นักศึกษา ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ พระสงฆ์
7. รายได้/เดือน	☐ ต่ำกว่า 15,000 บาท ☐ ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท ☐ ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท ☐ ระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท ☐ ระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท ☐ 100,001 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ด้านองค์ความรู้ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1. ตรัสรู้ รู้แจ้ง หมายถึงข้อใด
 - ก. การรู้ร้อยสัจจ์ 4
 - ข. การรู้อิทธิบาท 4
 - ค. การรู้สังคหวัตถุ 4
 - ง. อริยมรรคมีองค์ 8
 - จ. รู้ปริศนาธรรม
2. การปฏิบัติสายกลาง เพื่อให้เกิด ศิล สมาธิ ปัญญา หมายถึงข้อใด
 - ก. การรู้ร้อยสัจจ์ 4
 - ข. การรู้อิทธิบาท 4
 - ค. การรู้สังคหวัตถุ 4
 - ง. อริยมรรคมีองค์ 8
 - จ. รู้ปริศนาธรรม
3. กิเลสสารทางพุทธศาสนา หมายถึงสิ่งใด
 - ก. การทำให้หลุดพ้นทางกิเลส
 - ข. การทำให้รู้แจ้ง เห็นจริง
 - ค. การหลุดจากความทุกข์
 - ง. การมีอิริยาบถ
 - จ. สิ่งที่ทำให้บุคคลให้ตายจากคุณความดีสิ่งที่ล้างผลาญ
4. แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา สอนเรื่องอะไรเป็นสำคัญ
 - ก. สอนให้นับถือพระเจ้า
 - ข. สอนให้ไปสวรรค์
 - ค. สอนให้เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์
 - ง. สอนให้เดินทางสายกลาง
 - จ. สอนให้มีความจงรักภักดีต่อพระพุทธศาสนา
5. พระหัตถ์พระพุทธเจ้าทรงชี้ลงสู่พระธรณี หมายถึง สัญลักษณ์เรื่องอะไร
 - ก. การให้โอวาทแก่ปัญจวัคคีย์
 - ข. การปรินิพพาน
 - ค. การตรัสรู้
 - ง. โอวาทปาฏิโมกข์
 - จ. อิทธิบาท 4
6. ปริศนาธรรม หมายถึง อะไร
 - ก. ปริศนาทางโลก
 - ข. ปริศนาในทางธรรม
 - ค. ปริศนาการดำเนินชีวิต
 - ง. ปริศนาในทางธรรม
 - จ. ปริศนาที่เกิดจากปัญจวัคคีย์
7. ในการปฏิบัติธรรมนั้นควรยึดสิ่งใดเป็นสำคัญ
 - ก. ยึดตนเอง
 - ข. ตัวบุคคล
 - ค. ชนชั้นวรรณะ
 - ง. หลักธรรม
 - จ. ไม่มีข้อถูก

8. ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา หมายถึง อะไร
- ก. ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ในอดีต
 - ข. ความเชื่อที่เกิดจากผู้นำทางศาสนา
 - ค. ความเชื่อที่เกิดจากผู้รู้
 - ง. ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลกลั่นกรองแล้วจากปัญญา
 - จ. ความเชื่อที่เกิดจากคำสอนศิษย์อาจารย์
9. ข้อใดกล่าวความหมายว่า นิพพาน ได้ถูกต้อง
- ก. ดับความโลภด้วยการให้
 - ข. ดับสิ้นแห่งความโลภ และหลง
 - ค. ดับสนิทแห่งความโกรธ และหลง
 - ง. ดับความโกรธด้วยการรัก
 - จ. ดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์
10. ข้อใดกล่าวความหมายว่า นิพพาน ได้ไม่ถูกต้อง
- ก. ความเย็นชาหรือเมินเฉยต่อกิเลสตัณหา
 - ข. ความหลุดพ้นจากปัจจัยที่จะนำไปสู่การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ
 - ค. ความสิ้นไปแห่งความวุ่นวายทางกาย และใจ
 - ง. เป็นอนัตตลักษณะ
 - จ. เป็นกายวิญญาน
11. สภาพของนิพพานมีเพียงหนึ่งเดียว คืออะไร
- ก. อนิมิตตปัจจุภูมิตานา
 - ข. อนัตตลักษณะ
 - ค. อัจจตรสภา
 - ง. ติลกขณา
 - จ. สุธัญญตนิพพาน
12. ข้อใดกล่าวความหมายว่า อนิมิตตนิพพาน ได้ถูกต้อง
- ก. ไม่มีอารมณ์เป็นที่น่าปรารถนา การสังัดจาก ความดิ้นรนอันเป็นเหตุให้เกิดสรรพทุกข์นั้น
 - ข. สูญสิ้นจากกิเลส และอุปาทาน และชั้น ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่
 - ค. ไม่มีนิमितไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีรูปร่าง การสังัดจาก นิमितอารมณ์ ที่ยังให้เกิดกิเลส
 - ง. ถูกทุกข้อ
 - จ. ผิดทุกข้อ
13. ข้อใดกล่าวความหมายว่า อัปภินิหิตนิพพาน ได้ถูกต้อง
- ก. ไม่มีอารมณ์เป็นที่น่าปรารถนา การสังัดจาก ความดิ้นรนอันเป็นเหตุให้เกิดสรรพทุกข์นั้น
 - ข. สูญสิ้นจากกิเลสและอุปาทาน และชั้น ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่
 - ค. ไม่มีนิमितไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีรูปร่าง การสังัดจาก นิमितอารมณ์ ที่ยังให้เกิดกิเลส

- ง. ถูกทุกข้อ
จ. ผิดทุกข้อ
14. ข้อใดกล่าวความหมายว่า สุนทรียนิพพาน ได้ถูกต้อง
- ก. ไม่มีอารมณ์เป็นที่น่าปรารถนา การสังัดจาก ความดีนรรอนันเป็นเหตุให้เกิดสรรพทุกข์นั้น
ข. สุนทรียจากกิเลส และอุปาทาน และขันธ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่
ค. ไม่มีนิमितไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีรูปร่าง การสังัดจาก นิमितอารมณ์ ที่ยังให้เกิดกิเลส
ง. ถูกทุกข้อ
จ. ผิดทุกข้อ
15. หนทางที่จะนำไปสู่นิพพานคือหนทางใด
- ก. การสวดมนต์
ข. การนั่งสมาธิ
ค. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
จ. การละเลิกชาติได้
จ. การเจริญวิปัสสนาภาวนา
16. ข้อใดกล่าวความหมาย พุทธมามกะ ได้ถูกต้อง
- ก. ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน
ข. ผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต
ค. ผู้ที่อยู่ไม่มีคุณธรรม
ง. ผู้ที่มีความจงรักภักดี
จ. ผู้มีจิตใจเมตตา กรุณา ปราณี
17. พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ นั้นมีจุดเด่นสำคัญอย่างไร
- ก. การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ของชาวพุทธ
ข. การประกาศศรัทธาอันนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชีวิตตน
ค. การปฏิบัติตนตามพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด
ง. การเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นครั้งแรกเพื่อแสดงตนเป็นชาวพุทธ
จ. การฝึกตนให้เข้าถึงพุทธศาสนาอย่างแท้จริงขั้นนิพพาน
18. แก้วสามประการในศาสนาพุทธ หมายถึง อะไร
- ก. พระรัตนตรัย
ข. พระพุทธเจ้า
ค. พระธรรม
ง. พระสงฆ์
จ. ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5
19. ข้อใดกล่าวถึงพุทธศาสนาได้ถูกต้อง
- ก. ศาสนาที่นับถือพระเจ้าเป็นพระเจ้า
ข. ศาสนาที่ไม่มีองค์ศาสดา
ค. ศาสนาแห่งปัญญา
ง. ศาสนาแห่งการพิธีกรรม
จ. ศาสนาแห่งความศรัทธา

แบบทดสอบวัดความสามารถหลังทำโครงการวิจัยเรื่อง
การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
ณ วัดปัญญานันทาราม เลขที่ 1 หมู่ 10 ซอยวัดปัญญา คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ทิศทางการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

2. ขอความกรุณาจากท่าน โปรดให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้ตามสภาพความจริงครบทุกข้อที่กำหนด และกรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในการทำวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบ ใด ๆ ต่อท่าน และจะไม่มีการนำไปเปิดเผยแต่อย่างใด ผู้วิจัยมุ่งนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น **คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย เป็นจริงของท่านลงในช่อง หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน

นายวารินทร์ เงินลาด
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
โทรศัพท์ : 081 4011348, E-mail : ngwarin@gmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการประเมิน	
1. ชื่อ-นามสกุล
2. เบอร์โทรศัพท์
3. เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
4. อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 - 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 60 ปี ☐ 61 ปี ขึ้นไป
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด	☐ ต่ำกว่าระดับปริญญา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
6. อาชีพ	☐ นักศึกษา ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ พระสงฆ์
7. รายได้/เดือน	☐ ต่ำกว่า 15,000 บาท ☐ ระหว่าง 15,001 - 40,000 บาท ☐ ระหว่าง 40,001 - 60,000 บาท ☐ ระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท ☐ ระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท ☐ 100,001 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ด้านองค์ความรู้ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

1. ตรัสรู้ หมายถึงอะไร
 - ก. ความทุกข์
 - ข. ความสุขทางโลก
 - ค. ความรู้วิชา
 - ง. ความรู้แจ้ง
 - จ. ความโลภ
2. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของผู้ตรัสรู้
 - ก. เกิดธรรมานุปัสสนา
 - ข. กำหนดรู้ทุกข์
 - ค. ละทิ้งเหตุให้เกิดทุกข์
 - ง. ทำให้แจ้งพระนิพพาน
 - จ. อบรมมรรคให้เกิด
3. การปฏิบัติสายกลาง หมายถึงอะไร
 - ก. ปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
 - ข. ปฏิบัติตามผู้รู้ให้ได้ถ่องแท้
 - ค. ปฏิบัติตามสิ่งที่คิดว่าผู้อื่นเห็นว่าดี
 - ง. ปฏิบัติตามผู้นำที่เคารพนับถือ
 - จ. ปฏิบัติที่ไม่สุดโต่งไปในทางอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งเกินไป
4. กิเลสสาร หมายถึงอะไร
 - ก. ความทุกข์ ความปราณี ความสุข
 - ข. ความโกรธ ความรัก ความกรุณา
 - ค. ความโลภ ความโกรธ ความหลง
 - ง. ความรัก ความสุข ความหลง
 - จ. ความทุกข์ ความสุข ความหลง
5. พระรัตนตรัย ประกอบด้วยอะไร
 - ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 - ข. พระพุทธ พระธรรม พระพุทธเจ้า
 - ค. พระธรรม พระสงฆ์ พระไตรปิฎก
 - ง. พระวินัย พระอภิธรรม พระสุตตันตปิฎก
 - จ. พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้า พระวินัยปิฎก
6. พระพุทธศาสนา หมายถึงอะไร
 - ก. ความศรัทธาต่อพระเจ้า
 - ข. ความจริงในพุทธศาสนา
 - ค. การเกิดของภิกษุ ภิกษุณี
 - ง. คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 - จ. การนับถือตัวแทนของพระพุทธเจ้า
7. ข้อใดคือความสำคัญของธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นครั้งแรก
 - ก. ทาน
 - ข. ศีล
 - ค. ภาวนา
 - ง. ปัญญา
 - จ. ทางสายกลาง

8. เจ้าชายสีหัตถ์ตระหงตรัสรู้โดยวิธีใด

- ก. สมณะภาวนา
- ข. ทุกกรกิริยา
- ค. ศึกษาเล่าเรียน
- ง. เดินจงกรม
- จ. อัจฉริยะ

9. พระปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้าว่าด้วยเรื่องอะไร

- ก. ความกตัญญู
- ข. ความไม่ประมาท
- ค. ความสามัคคี
- ง. ความอดทน
- จ. การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

10. การถวายสังฆทานหมายถึงข้อใด

- ก. ถวายภิกษุสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาส
- ข. ถวายภิกษุสงฆ์ที่มีชื่อเสียง
- ค. ถวายภิกษุสงฆ์ที่เคารพนับถือ
- ง. ถวายแก่ภิกษุสงฆ์ทั่วไป
- จ. ถวายแก่ภิกษุสงฆ์ที่เป็นครีอยุธยาติ

11. ผู้รับนับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตนเป็นความหมายของข้อใด?

- ก. อุบาสิกา
- ข. อุบาสก
- ค. พุทธมามกะ
- ง. สาวก
- จ. ผู้ครองธรรม

12. อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ได้แก่

- ก. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
- ข. ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา
- ค. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
- ง. เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
- จ. ศีล สมာธิ ภาวนา ปัญญา

13. หลักคำสอนพระพุทธศาสนา มีลักษณะอย่างไร

- ก. ความจริงที่มีเหตุผล
- ข. การคาดเดา
- ค. การสันนิษฐาน
- ง. การสมมุติฐาน
- จ. ไม่มีข้อใดถูก

14. นิพพาน หมายถึง อะไร

- ก. การไปสู่สุขคติ
- ข. การเจริญภาวนา
- ค. ความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์
- ง. ทุกกรกิริยา
- จ. ทางไปความสงบสุข

15. ศีล สมာธิ ปัญญา เป็นหลักปฏิบัติเพื่ออะไร

- ก. เพื่อขจัดความชั่วอันเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ของชีวิต

ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
การสร้างสรรคสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม
สำหรับการวิจัยเรื่อง
การสร้างสรรคสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ ใช้สำหรับประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และ
นียมคัพทเฉพาะของการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรคสื่อสมัยใหม่ทางพุทธ
ศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม วัดปัญญานันทาราม เพื่อใช้เป็นแนวทางการในการออกแบบสร้างสรรค
สื่อสมัยใหม่

2. ขอความกรุณาจากท่าน โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามว่ามีความ
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยวัตถุประสงค์ และนียมคัพทเฉพาะของการวิจัยหรือไม่ แล้วระบุ
ผลจากการพิจารณาความคิดเห็นของท่าน ด้วยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “คะแนนพิจารณา”
ดังนี้

- +1 คือ ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนียมคัพทเฉพาะของการวิจัย
- 0 คือ ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนียมคัพทเฉพาะของการวิจัย
- 1 คือ ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนียมคัพทเฉพาะของการวิจัย

กรณีควรแก้ไข กรุณาให้ข้อเสนอแนะโดยย่อในช่องข้อเสนอแนะการแก้ไข

3. นายวารินทร์ เงินลาด โทรศัพท์ : 081 4011348

E-mail : ngwarin@gmail.com

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตีความ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ในผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อศรัทธาทางพระพุทธศาสนา (Buddhist faith) หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วย เหตุผล เป็นความเชื่อที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งผ่านการกลั่นกรองจากปัญญานี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "สัทธาญาณสัมปยุตต์" (ญาณ แปลว่า ความรู้ที่เกิดจากปัญญาสัมปยุตต์ แปลว่า ประกอบด้วย) การถือเอาสิ่งที่ตนเองรู้ ตนเองเห็น โดยปราศจากการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผล เป็นความเชื่อที่ขาดปัญญา พิจารณาถึงเหตุผล ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า "สัทธาญาณวิปยุตต์" อนึ่ง ถ้าเชื่อตามเขาว่าเรียกว่า "อโหิมกซ์ศรัทธา" การเชื่อโดยปราศจากสติปัญญาก็ดี เชื่อตามคนอื่นว่าก็ดี ไม่จัดเป็นศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

2. รูปแบบปริศนาธรรม (Dharma Puzzles) หมายถึง ประติมากรรมที่เกิดจากการออกแบบผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกับรูปภาพ ลวดลายกราฟิก เพื่อให้เกิดองค์ประกอบใหม่ รูปแบบใหม่ โดยวิธีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์ และการเพิ่มประสิทธิภาพของการออกแบบ ได้ซ่อนคำสอนของพระพุทธเจ้าอันแสดงถึงความจริงแท้ของธรรมชาติที่ถูกผูกขึ้นอย่างเป็นเงื่อนงำเพื่อให้แก้ให้หายโดยการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ปริศนาธรรมเกิดจากนักปราชญ์ผู้ชาญฉลาดในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอด โดยการผูกเป็นปริศนาไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ขบคิดหาคำตอบเพื่อที่จะได้เข้าถึงหลักคำสอนที่แท้จริงในอีกรูปแบบหนึ่ง การสอนธรรมแบบปริศนาธรรมนี้ เน้นถ่ายทอดให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมให้แตก โดยการใช้ปัญญาเป็นหลักในการแก้ข้อเงื่อนงำตามหลักคำสอนที่ผูกเอาไว้โดยนักปราชญ์ ผู้สอนธรรม

3. สื่อสมัยใหม่ (Modern media) หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เกิดจากการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ เป็นต้น โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยให้ข้อมูลที่เป็นสื่อต่าง ๆ เหล่านั้นมาแปลงสภาพ และเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการใช้งาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิการตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC)

ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

.....

สถานที่ทำงาน.....

.....

ที่อยู่.....

.....

เบอร์โทรศัพท์..... LINE ID.....

E-mail.....วัน เดือน ปี.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีศนาธรรม

รายการประเมิน	ความคิดเห็น			
	+1	0	-1	เสนอแนะ
1. ความเหมาะสมกับพื้นที่แสดงผลงาน				
1.1 สถานที่มีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน				
1.2 มีความกลมกลืนกับสถานที่จัดแสดงผลงาน				
1.3 บรรยากาศสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมจัดแสดงผลงาน				
1.4 ขนาดพื้นที่จัดแสดงผลงานมีความเหมาะสม				
2. การสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม				
2.1 รูปแบบประติมากรรมปรีศนาธรรมมีความน่าสนใจ				
2.2 มีความเด่นในผลงานประติมากรรมปรีศนาธรรม				
2.3 มีความคิดสร้างสรรค์ประติมากรรมปรีศนาธรรม				

รายการประเมิน	ความคิดเห็น			
	+1	0	-1	เสนอแนะ
2.4 การทำให้เกิดจินตนาการในประติมากรรมประติมากรรม				
2.5 รูปแบบเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องประติมากรรม				
2.6 สร้างสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายการแสดงออกประติมากรรม				
2.7 การผสมผสานงานศิลปะกับเรื่องราวประติมากรรมได้อย่างลงตัว				
2.8 ประติมากรรมประติมากรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว				
2.9 ประติมากรรมมีความแตกต่างจากรูปแบบอื่น				
2.10 รูปแบบที่นำเสนอผลงานมีความทันสมัยในเหตุการณ์				
3. ด้านองค์ความรู้ประติมากรรมประติมากรรม				
3.1 สร้างองค์ความรู้ได้ถูกต้องเหมาะสม				
3.2 ทำให้เกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา				
3.3 ช่วยสื่อหลักธรรมคำสอนพุทธศาสนา				
3.4 การให้คิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล				
3.5 การผูกเป็นปริศนาในประติมากรรมทำให้ขบคิดหาคำตอบ				
3.6 การถ่ายทอดเพื่อให้ขบคิดเพื่อตีปัญหาข้อธรรมให้แตก				
3.7 ส่งเสริมยกระดับจิตใจให้ตั้งงาม				
3.8 เป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรม				
4. รูปแบบการนำเสนอการสร้างสรรคสื่อดิจิทัล				
4.1 สื่อดิจิทัลที่ใช้ประกอบ มีความเหมาะสม				

รายการประเมิน	ความคิดเห็น			
	+1	0	-1	เสนอแนะ
4.2 สื่อดิจิทัล มีความสนใจให้เข้าถึงเนื้อหา				
4.3 สื่อดิจิทัล ทำให้เข้าใจเรื่องราวปริศนาธรรม				
4.4 สื่อดิจิทัล ส่งเสริมจินตนาการเรื่องราวปริศนาธรรม				
4.5 สื่อดิจิทัล มีความทันสมัย				
5. ความประทับใจประติมากรรมปริศนาธรรม				
5.1 ทำให้ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น				
5.2 ทำให้อยากชักชวนให้เที่ยวชม				
5.3 ทำให้อยากกลับมาเที่ยวชมอีกครั้ง				
5.4 ทำให้อยากบอกต่อชักชวนผู้อื่นให้มาเที่ยวชม				

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

()

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โทร ๐๒-๕๔๙-๓๒๘๐

ที่ อว ๐๖๔๙.๐๙/๒๔๕๑

วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

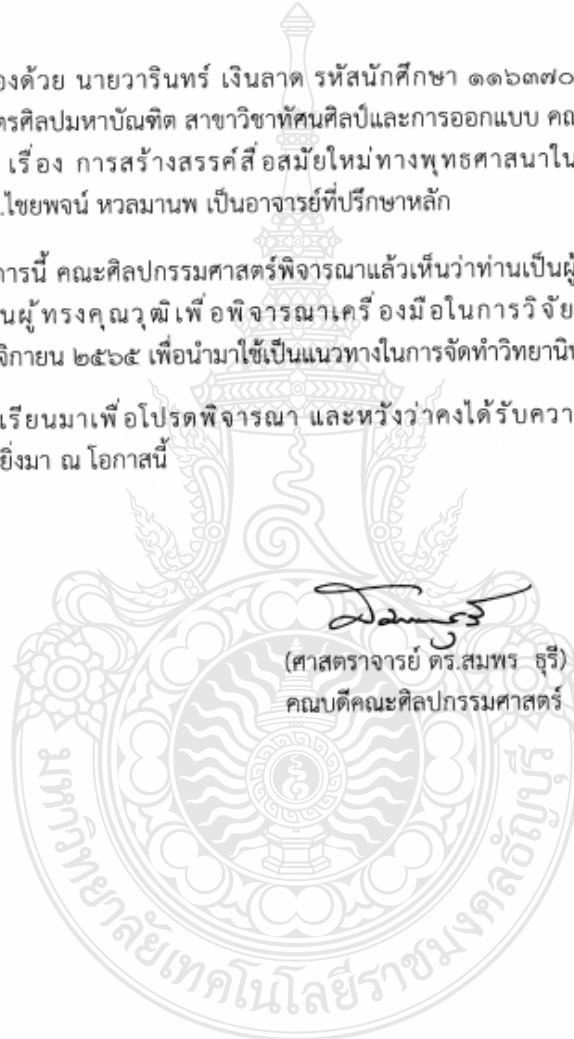
เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เรียน หัวหน้าภาควิชาศิลปการออกแบบและเทคโนโลยี

เนื่องด้วย นายวารินทร์ เงินลาด รหัสนักศึกษา ๑๑๖๓๗๐๗๐๙๐๐๑-๐ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ อยู่ระหว่างจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะศิลปกรรมศาสตร์พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัยดังกล่าว และขอเข้าพบในวันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร จีรี)
คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โทร ๐๒-๕๔๔-๓๒๘๐

ที่ อว ๐๖๔๔.๐๔/๒๕๕๑

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมจันทร์ ดาวเดือน

เนื่องด้วย นายวารินทร์ เงินลาด รหัสนักศึกษา ๑๑๖๓๗๐๗๐๔๐๐๑-๐ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ อยู่ระหว่างจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ ทวلمانพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะศิลปกรรมศาสตร์พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัยดังกล่าว และขอเข้าพบในวันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร จูรี)
คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

ที่ อว ๐๖๔๙.๐๙/๒๖๐๐

คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๑๐

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ เขียดทอง

เนื่องด้วย นายวารินทร์ เงินลาด รหัสนักศึกษา ๑๑๖๓๗๐๗๐๙๐๐๑-๐ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ อยู่ระหว่างจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปรีชาธรรม โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพจน์ หวลมานพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ในการนี้ คณะศิลปกรรมศาสตร์พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการวิจัยดังกล่าว และขอเข้าพบในวันพุธที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

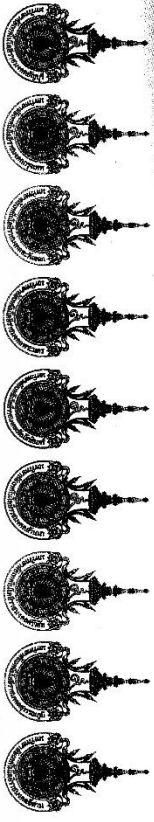
(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ชูรี)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐๒ ๕๕๙ ๓๒๘๐

โทรสาร ๐๒ ๕๗๗ ๕๐๒๒

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 11 การประกวดสิ่งประดิษฐ์ ครั้งที่ 4
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 12 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 11 และนวัตกรรมราชมงคล 4

นำเสนอภาคโปสเตอร์

โดย

วารินทร์ เงินลาด และ ไชยพจน์ หวลมานพ

ผลงานเรื่อง

การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

Session 4 : สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรม และงานสร้างสรรค์

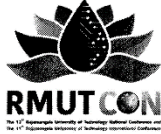

รองศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ผิวสะอาด

อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

18-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
ณ รอยัล คิลิฟ แกรนด์ ไฮเตค พญา ประเทศไทย

การสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม

Creation of modern Buddhist media with the form of Dharma Puzzles.

วารินทร์ เงินลาด และไชยพจน์ หวลมานพ*

Warin Ngermlad and Chaipoth Hualmanop*

ภาควิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี
Visual Art and Design, Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thanyaburi,
Pathumthani, THAILAND

*Corresponding Author E-mail: chaipoth_h@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตีความ สร้างองค์ความรู้ และสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบภาพประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรม โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และสุนทรียะ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักวิชาการการสร้างสรรค์ภาพประกอบ และบุคคลทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดปัญญาบันฑิตาราม โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 คน พบว่าส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 20-50 ปี เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) เป็นการนำเสนอรูปแบบให้ประจักษ์ทางสายตาแก่ชาวพุทธ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุมีผล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทดลองผสมผสานจินตภาพสมมติภาพปริศนาธรรม 2) การออกแบบภาพประกอบทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจเนื้อหา สาระ คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 3) การประเมินความการรับรู้และเข้าใจของผู้คนในภาพประกอบชุดสื่อสมัยใหม่ทางพุทธศาสนาในรูปแบบปริศนาธรรมทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจของผู้คนในรูปแบบแสดงผลงานศิลปะ ส่งเสริมสร้างจินตนาการ ประสบการณ์ ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีการแนะนำและบอกต่อผู้อื่นให้มาชมผลงานภายในวัดปัญญาบันฑิตาราม จังหวัดปทุมธานี มากยิ่งขึ้น เป็นอีกหนทางหนึ่งช่วยให้สังคมไทยเกิด ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นหนทางไปสู่ผลบุญและความสุข

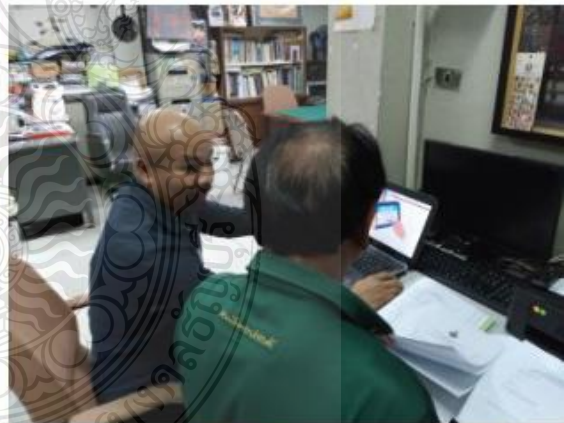
คำสำคัญ: การสร้างสรรค์ สื่อสมัยใหม่ ปริศนาธรรม

ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรมการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายวารินทร์ เงินลาด
ที่อยู่	99/209 หมู่ 8 ซอย 17 ถนนรัตนาริเบศรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
การศึกษา	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ (ศิลปกรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
ประสบการณ์การทำงาน	1. Visual Merchandise (VM) บริษัท เซ็นทรัลดีพาร์ตเมนต์สตรี จำกัด ปี พ.ศ. 2535 - 2549 2. Supervisor of Art Department บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) ปี พ.ศ. 2549 - 2563 3. Manager Display Accessories บริษัท ชิค รีพับบลิค จำกัด ปี พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน
เบอร์โทรศัพท์	0814011348
อีเมล	ngwarin@gmail.com, ngwarin@hotmail.com

